

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Σχολή: Κοινωνικών και Ανθρωπιστικών Επιστήμων και Τεχνών

Τμήμα: Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών: Διεθνείς Σπουδές

Κατεύθυνση: Στρατηγικές Σπουδές και Διεθνής Πολιτική

Διπλωματική Μεταπτυχιακή Εργασία

**«Οικοδόμηση κρατών, η περίπτωση του
Αφγανιστάν. Αποτυχία διακυβέρνησης;»**

Φοιτητής: Κωνσταντίνος Παπουτσάκης (Α.Μ: mad 16034)

Επιβλέπων: Μικέλης Κυριάκος

Εξετάστρια: Μπέλλου Φωτεινή

Θεσσαλονίκη, Σεπτέμβριος 2018

Υπεύθυνη Δήλωση Συγγραφέα

«Δηλώνω υπευθύνως ότι όλα τα στοιχεία σε αυτήν την εργασία τα απέκτησα, τα επεξεργάσθηκα και τα παρουσιάζω σύμφωνα με τους κανόνες και τις αρχές της ακαδημαϊκής δεοντολογίας, καθώς και τους νόμους που διέπουν την έρευνα και την πνευματική ιδιοκτησία. Δηλώνω επίσης υπευθύνως ότι, όπως απαιτείται από αυτούς τους κανόνες, αναφέρομαι και παραπέμπω στις πηγές όλων των στοιχείων που χρησιμοποιώ και τα οποία δεν συνιστούν πρωτότυπη δημιουργία μου»

Κωνσταντίνος Παπουτσάκης

Περιεχόμενα

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	6
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	7
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ^ο	10
Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΚΑΙ Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ	10
1.1. Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ.....	10
1.2 Η ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗΣ ΚΡΑΤΟΥΣ ΣΤΗΝ ΔΥΤΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ... ..	11
1.3 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΘΕΩΡΙΕΣ.....	22
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ^ο Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΑΦΓΑΝΙΣΤΑΝ ΚΑΙ Η ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ ΤΟΥ ΜΕ ΤΙΣ ΘΕΩΡΙΕΣ ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗΣ ΚΡΑΤΟΥΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ	23
2.1 ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΙ Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΤΟΥ ΑΦΓΑΝΙΣΤΑΝ.....	23
2.2 ΤΟ ΑΦΓΑΝΙΣΤΑΝ ΩΣ ΜΕΛΕΤΗ ΤΗΣ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΚΡΑΤΟΥΣ	34
2.3 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	37
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ^ο	39
ΤΑ ΕΥΘΡΑΥΣΤΑ ΚΡΑΤΗ ΚΑΙ ΤΟ ΑΦΓΑΝΙΣΤΑΝ.....	39
3.1 ΕΥΘΡΑΥΣΤΑ ΚΡΑΤΗ	39
3.2 ΑΙΤΙΕΣ ΕΥΘΡΑΥΣΤΟΤΗΤΑΣ ΚΡΑΤΩΝ.....	41
3.3 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΩΝ ΑΙΤΙΩΝ ΠΟΥ ΑΝΑΔΕΙΚΝΥΟΥΝ ΕΝΑ ΕΥΘΡΑΥΣΤΟ ΚΡΑΤΟΣ ΜΕ ΤΟ ΑΦΓΑΝΙΣΤΑΝ.....	43
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ^ο	47
ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗ ΚΡΑΤΟΥΣ ΜΕΤΑ ΑΠΟ ΣΥΓΚΡΟΥΣΗ	47
4.1 ΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗ ΚΡΑΤΟΥΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΡΕΥΜΑΤΩΝ ΣΚΕΨΗΣ	47
4.2 ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΜΕΛΕΤΗΤΕΣ	51
4.2.1 OLIVER RICHMOND ΚΑΙ ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΟΡΟΥ <i>PEACE</i> <i>FORMATION</i> (ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΕΙΡΗΝΗΣ).....	51
4.2.2 DAVID CHANDLER <i>EMPIRE IN DENIAL</i> (ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ ΣΕ ΑΡΝΗΣΗ) ΚΑΙ ΕΥΘΥΝΗ ΤΗΣ ΔΥΣΗΣ	53
4.2.3 FRANCIS FUKUYAMA ΚΑΙ ΝΟΜΙΜΟΠΟΙΗΣΗ	55
4.2.4 FLETCHER D. COX & TIMOTHY SISK ΚΑΙ Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΣΥΝΟΧΗΣ	57

4.2.5 ASHRAF GHANI& CLARE LOCKHART ΚΑΙ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΑΝΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗ.....	59
4.3. ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΘΕΩΡΙΩΝ.....	62
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 ^ο	66
ΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗ ΚΡΑΤΟΥΣ ΜΕΤΑ ΑΠΟ ΣΥΓΚΡΟΥΣΗ ΣΤΟ ΑΦΓΑΝΙΣΤΑΝ. ΟΙ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΜΕΤΑ ΤΟ 2001	66
5.1 ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΗ ΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗ ΚΡΑΤΟΥΣ ΣΤΟ ΑΦΓΑΝΙΣΤΑΝ	66
5.2 ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΠΟΤΥΧΙΕΣ ΣΤΟ ΑΦΓΑΝΙΣΤΑΝ	69
5.2.1 ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΒΟΝΝΗΣ.....	69
5.2.2 AFGHANISTAN COMPACT (ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΑΦΓΑΝΙΣΤΑΝ) 2006 ΚΑΙ ANDS (AFGHANISTAN NATIONAL DEVELOPMENT STRATEGY) ΑΦΓΑΝΙΚΗ ΕΘΝΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ 2008	72
5.3 ΕΚΔΗΜΟΚΡΑΤΙΣΜΟΣ	74
5.4 ΜΟΥΤΖΑΧΕΝΤΙΝ.....	79
5.5 ΠΟΛΕΜΑΡΧΟΙ.....	80
5.6 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	86
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 ^ο	88
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ	88
6.1 ΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗ ΚΡΑΤΟΥΣ ΣΕ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ-ΤΟΠΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΤΟΥ ΑΦΓΑΝΙΣΤΑΝ.....	88
6.2 ΝΟΜΙΜΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΑΦΓΑΝΙΣΤΑΝ.....	92
6.3 ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΕΛΑΦΡΟΥ ΑΠΟΤΥΠΩΜΑΤΟΣ	94
6.4 ΕΝΤΟΛΗ ΝΑΤΟ ΣΤΟ ΑΦΓΑΝΙΣΤΑΝ.....	98
6.4.1 Η ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΟΥ ΝΑΤΟ ΣΤΟ ΑΦΓΑΝΙΣΤΑΝ	99
6.5 ΕΝΤΟΛΗ ΟΗΕ ΣΤΟ ΑΦΓΑΝΙΣΤΑΝ	103
6.6 ΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗ ΚΡΑΤΟΥΣ ΠΙΟ ΤΟΠΙΚΗ ΚΑΙ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ ΑΥΤΟΝΟΜΗ	103
6.7 ΑΦΓΑΝΙΣΤΑΝ 2018.....	111
6.7.1 ANDSF <i>Afghan National Defense Security Forces</i> (Αφγανική Εθνική Άμυνα Δυνάμεις Ασφαλείας) ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΕΦΑΡΜΟΓΗ.....	115
6.8 ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΟ ΑΦΓΑΝΙΣΤΑΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗΣ ΚΡΑΤΟΥΣ ΚΑΙ ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΜΕ ΤΙΣ ΑΛΛΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ	115
6.9 ΑΠΟΤΥΧΙΑ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ;.....	118
6.10 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	120

ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	123
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	129

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η εργασία αυτή αναδεικνύει την οικοδόμηση κράτους μετά από σύγκρουση στο Αφγανιστάν μετά την επέμβαση των ΗΠΑ το 2001. Αρχικά εξετάζει τη διαδικασία οικοδόμησης κράτους στην Ευρώπη, η οποία αναλύεται από διάφορες σχολές σκέψης. Από την ανάλυση προκύπτουν ορισμένα στοιχεία που αποδεικνύεται πως έπαιξαν κομβικό ρόλο στην οικοδόμηση κρατών στην Ευρώπη. Έπειτα περιγράφεται η ιστορία της χώρας του Αφγανιστάν και δικαιολογείται η εξέλιξη του κράτους, συνδέοντας με τα στοιχεία τα οποία είχαν διατυπωθεί στο προηγούμενο κεφάλαιο. Περαιτέρω αναλύεται ο όρος των εύθραυστων/αδύναμων/αποτυχημένων κρατών και κατά πόσο χαρακτηρίζεται η χώρα του Αφγανιστάν με αυτή την ορολογία. Παρακάτω θα αναφερθούν ορισμένες θεωρητικές προσεγγίσεις της οικοδόμησης κράτους μετά από πόλεμο από σχολές σκέψης και από ορισμένους μελετητές. Εντέλει θα αναπτυχθεί η διαδικασία αυτή στο Αφγανιστάν δηλαδή πώς εξελίχτηκε, ποιες αποτυχίες παρατηρήθηκαν οι δρώντες οι οποίοι συμβάλλουν σε αυτή και η κατάσταση η οποία υπάρχει στην χώρα ύστερα από 17 χρόνια.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το 2001 το τραγικό χτύπημα στις ΗΠΑ από την ισλαμιστική τρομοκρατική οργάνωση της Αλ-Καιντα οδήγησε στη διεθνή επέμβαση των δυτικών δυνάμεων στο Αφγανιστάν με πρωταγωνιστικό ρόλο τις ΗΠΑ, επειδή αυτή η χώρα ήταν ορμητήριο της Αλ-Καιντα. Αυτή η επέμβαση έφερε στο προσκήνιο την ανάγκη να δημιουργηθεί στο Αφγανιστάν ένα κράτος οργανωμένο και σύγχρονο, ώστε να μην επαναληφθεί κάτι παρόμοιο γεγονός το οποίο προσδιορίζει την αιτία επέμβασης. Αυτό που αποδεικνύεται είναι, πως ο φόβος της Δύσης για την τρομοκρατία και οι προσπάθειες ασφάλειας της έγιναν η κινητήρια δύναμη να επιθυμεί την αναδιάρθρωση του κράτους του Αφγανιστάν.

Αυτό το οποίο πραγματεύεται η παρούσα εργασία είναι, ποια αποτελέσματα έχει καταφέρει μέχρι στιγμής η εν λόγω διεθνής προσπάθεια ανασυγκρότησης του Αφγανιστάν και συγκεκριμένα, κατά πόσο έχει επιτευχθεί ή όχι η εξασφάλιση διακυβέρνησης. Επίσης σκοπός της είναι να αναδείξει τη σημασία της κοινωνίας στη διαδικασία καθώς και να παρουσιάσει στοιχεία κλειδιά (μορφολογία εδάφους, σύσταση κοινωνίας, θέση της χώρας, κίνδυνος του πολέμου και ο πόλεμος), που έχουν παρουσιαστεί στην πορεία της ευρωπαϊκής οικοδόμησης κράτους, τα οποία στοιχεία αιτιολογούν τη μορφή και τη δομή της εξουσίας του Αφγανιστάν όλα αυτά τα χρόνια. Αυτά τα στοιχεία αποδεικνύουν πως η διαδικασία οικοδόμησης κράτους μετά από ένα πόλεμο δεν πρέπει να θεωρείται τεχνητή διαδικασία, η οποία δεν παύει ακόμα έστω και σ' αυτό το μετασυγκρουσιακό επίπεδο να είναι μια πολιτική διαδικασία.

Η διαδικασία διαρκεί 17 χρόνια στο Αφγανιστάν (η οποία είναι η μακροβιότερη παρουσία αμερικανικών στρατευμάτων σε μια ξένη χώρα) έχει φέρει πλήθος μελετητών και με πληθώρα απόψεων να ασχολούνται με την ερμηνεία αυτού του φαινομένου. Ο Fukuyama θέτει το ζήτημα της νομιμότητας και θεωρεί σημαντικό η κυβέρνηση να έχει την ευρεία αποδοχή από το εκλογικό σώμα, χωρίς να δημιουργούνται τριβές και αμφισβητήσεις. Ο Chandler κατακρίνει τις ΗΠΑ κυρίως στο ότι αρνούνται την ευθύνη για τη διαδικασία, ενώ αναφέρει πως λόγω της *top-down* (από πάνω προς τα κάτω προσέγγιση) δομής της διαδικασίας δημιουργείται στη

χώρα που ανοικοδομείται, μια εντύπωση κατοχικής δύναμης, με την ορισθείσα κυβέρνηση να χάνει ουσιαστικά τη νομιμότητα αλλά και να λαμβάνει η ίδια όλη την ευθύνη και όλο το πολιτικό κόστος των όποιων αποτυχιών, ενώ τάσσεται κατά της επέμβασης θεωρώντας την ως ακόμη ένα λόγο στην επιδίωξη ισχύος από τη Δύση. Ο Richmond από την άλλη κατακρίνει και αυτός την *top-down*(από πάνω προς τα κάτω προσέγγιση) και προτείνει τον όρο *peace formation*(διαμόρφωση ειρήνης), αναδεικνύοντας έτσι την ανάγκη δημιουργίας ενός δικτύου μέσα στην κοινωνία, το οποίο θα είναι ανεξάρτητο και αυτόνομο από το κράτος και τις διεθνείς δυνάμεις και θα δρα έτσι ώστε να δημιουργεί σταδιακά μια *bottom-up*(από κάτω προς τα πάνω) ανοικοδόμηση. Σημαντικό είναι να αναλυθεί η κοινωνία, γι' αυτό αναφέρεται ο όρος της κοινωνικής συνοχής και κατά πόσο είναι αναγκαίος ειδικά σε μια χώρα η οποία έχει περάσει το στάδιο του πολέμου, αυτή η έννοια υποστηρίζεται επιτυχώς από τους Cox & Sisk. Προτείνουν λοιπόν ότι πρέπει να υπάρχει ως προτεραιότητα η μείωση της ένοπλης βίας, ενώ η καταπολέμηση του φόβου μπορεί να επιτευχθεί με την άμεση επικοινωνία των τοπικών/θρησκευτικών ηγετών καθώς και με οριζόντιες στρατηγικές, οι οποίες δημιουργούν ευρείες πολιτικές, οικονομικές και κοινωνικές αλληλεξαρτήσεις και κάθετες στρατηγικές, που προωθούν επαρκή αποκλειστικά εθνική και τοπική διακυβέρνηση. Ενώ σημαντική είναι και η αντίληψη του Ghani, ο οποίος είναι ο νυν πρόεδρος του Αφγανιστάν και μαζί με την Lockhart είχαν συγγράψει για την αναγκαιότητα των λειτουργιών του κράτους θέτοντας ως επιτακτική ανάγκη την παροχή ορισμένων λειτουργιών από το κράτος προτείνοντας το πλαίσιο στο οποίο θα πρέπει να γίνεται η οικοδόμηση κράτους μετά από ένα πόλεμο.

Η εργασία δομείται ως εξής: Στο 1^ο Κεφάλαιο γίνεται μια ανασκόπηση της εξέλιξης του κράτους στη δυτική Ευρώπη, αναγνωρίζοντας ορισμένα σημαντικά στοιχεία, τα οποία δρουν καταλυτικά στη διαμόρφωση του κράτους. Στο 2^ο Κεφάλαιο αναπτύσσεται μια ερευνητική μελέτη της ιστορίας του Αφγανιστάν και υπάρχει αναγνώριση των στοιχείων που συνέβαλαν, ώστε να διαμορφωθεί έτσι το κράτος του Αφγανιστάν στο μεγαλύτερο μέρος της ιστορίας του. Στο 3^ο Κεφάλαιο εξηγείται η έννοια των αποτυχημένων-εύθραυστων-αδύναμων κρατών και θέτει τα χαρακτηριστικά που υπάρχουν στο Αφγανιστάν. Στο 4^ο Κεφάλαιο υπάρχει η θεωρητική και ερευνητική αναζήτηση μελετητών, οι οποίοι έχουν προσεγγίσει την οικοδόμηση κράτους και συγκεκριμένα του Αφγανιστάν και έπειτα κατατάσσονται σ'

ένα άξονα. Στο 5^ο Κεφάλαιο αναλύεται η διαδικασία της οικοδόμησης κράτους στο Αφγανιστάν μετά από πόλεμο και πως εξελίχτηκε με σημείο αναφοράς τις διαπραγματεύσεις της Βόννης, ενώ αναφέρονται οι ακόλουθες συμφωνίες και στόχοι και κατά πόσο επετεύχθησαν ή όχι. Έπειτα αναδεικνύεται ο ορισμός του εκδημοκρατισμού, μιας κομβικής έννοιας στη μεταπολεμική ανοικοδόμηση κράτους. Ακόμα αναφέρονται οι κυρίαρχοι δρώντες που υπάρχουν στη χώρα (Ταλιμπάν, πολέμαρχοι). Στο 6^ο Κεφάλαιο παρουσιάζεται η περιφερειακή και τοπική διάσταση της οικοδόμησης κράτους στην περίπτωση του Αφγανιστάν καθώς και οι στρατηγικές και προσεγγίσεις των διεθνών δρώντων που έδρασαν στην περιοχή. Στη συνέχεια περιγράφεται η κατάσταση που επικρατεί στο Αφγανιστάν τώρα δηλαδή το 2018, ενώ γίνεται σύγκριση της περίπτωσης αυτής με άλλες επιχειρήσεις οικοδόμησης κράτους, ενώ αναφέρεται και κατά πόσο υπήρξε επιτυχής η επέμβαση. Στον επίλογο θα συνοψιστούν όλα αυτά που παρουσιάστηκαν και αναλύθηκαν και θα αναδειχθούν τα συμπεράσματα, καθώς και τα στοιχεία στα οποία πρέπει να δοθεί έμφαση για τη διαδικασία της οικοδόμησης κράτους μετά από πόλεμο που γίνεται στο Αφγανιστάν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΚΑΙ Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

1.1. Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Η ανάγκη του ανθρώπου για τη συγκρότηση μιας οντότητας συλλογικής αναλύεται από τα αρχαία χρόνια από τους τότε Έλληνες συγγραφείς και διανοητές. Από τον Αριστοτέλη, στο έργο του «Πολιτικά», ξεκαθαρίζεται ότι η πόλη δεν αποτελεί ανθρώπινη επινοήση προς εξασφάλιση της επιβίωσης, **αλλά φυσική επιταγή προς επίτευξη της ευδαιμονίας**. Φυσικά η πρώτη μορφή κοινωνίας που γνώρισε ο άνθρωπος είναι η οικογένεια: «Η κοινωνία λοιπόν που συγκροτήθηκε κατά ένα φυσικό τρόπο για να καλύπτει τις καθημερινές βιοτικές ανάγκες του ανθρώπου είναι η οικογένεια».¹ Στη συνέχεια εκθέτει τις μετέπειτα μορφές κοινωνίας, αναφέροντας ως φυσική επιταγή την εξέλιξη, καθώς η εξελικτική πορεία κάποιου πράγματος έχει ως βάση την φυσική επιταγή και είναι αδύνατο να συμβαίνει κάτι διαφορετικό κι γι' αυτό το ίδιο. Απ' αυτά συμπεραίνουμε ότι το κράτος είναι η εξελικτική μορφή, αποδεικνύοντας την αριστοτελική τελεολογία.

Εν συνεχεία ο Χομπς στο «Λεβιάθαν» αναφέρει ότι οι άνθρωποι εγκαταλείπουν την ελευθερία τους και την κυριαρχία επί των άλλων και επιβάλλουν περιορισμούς στον εαυτό τους μέσω της δημιουργίας της πολιτικής κοινότητας για την **αυτοσυντήρηση** τους και την απεμπλοκή από την άθλια κατάσταση του πολέμου, που απορρέει λόγω των φυσικών τους παθών, όσο δεν υφίσταται μια ορατή εξουσία, που να τους προκαλεί δέος και μέσω της τιμωρίας να τους δεσμεύει.²

Στη σύγχρονη εποχή η κατανόηση του κράτους από την ευρύτερη επιστημονική γνώμη είναι μια πολιτική οντότητα και νομική εδαφική οντότητα, που αποτελείται από σταθερό πληθυσμό και κυβέρνηση. Μονοπωλεί τη νόμιμη χρήση βίας που θεωρείται ως βασικό στοιχείο για την ύπαρξη του και σύσταση του και η κυριαρχία του αναγνωρίζεται από άλλα κράτη στο διεθνές σύστημα. Τρεις ξεχωριστές έννοιες ωστόσο υπάρχουν που χρησιμοποιούν την έννοια του κράτους. Στο διεθνές δίκαιο ορίζεται ως κράτος η οντότητα στην οποία υπάρχει έλεγχος μιας κοινότητας ανθρώπων εντός μιας ορισμένης περιοχής από μία κυβέρνηση. Στη διεθνή πολιτική

¹ Αριστοτέλης «Πολιτικά», μετάφραση Δημήτριος Παπαδής, τόμος 1^{ος}, εκδόσεις ΖΗΤΡΟΣ, σελ 277

² Thomas Hobbes “ Λεβιάθαν ή ύλη, μορφή και εξουσία μιας εκκλησιαστικής και λαϊκής πολιτικής κοινότητας” εκδόσεις γνώση, 2006, σελ 235

νοείται ως μια κοινότητα ανθρώπων που αλληλεπιδρά μέσα στο ίδιο πολιτικό σύστημα και συμερίζεται ορισμένες αξίες. Ενώ στην φιλοσοφία και στην κοινωνιολογία το κράτος αποτελείται από ένα κρατικό μηχανισμό, όπου καλύπτει την εκτελεστική, νομοθετική και δικαστική εξουσία, τη διοίκηση και τις ένοπλες δυνάμεις και την αστυνομία.³ Παρά τις ξεχωριστές έννοιες εντοπίζονται κάποια κοινά στοιχεία τα οποία παρουσιάζονται και στους τρεις αυτούς ορισμούς. Αρχικά είναι η ύπαρξη μιας **ανθρώπινης κοινότητας** σε μια ορισμένη γεωγραφική περιοχή καθώς και η ύπαρξη μιας **μορφής εξουσίας**, όπως και αν αυτή δομείται και χαρακτηρίζεται, η οποία μπορεί να επιβάλει την τάξη καθώς και να έχει το **μονοπώλιο της βίας**.

Οι πρώτες μορφές μιας κρατικής οργάνωσης άρχισαν να υπάρχουν πριν από 4.000 χρόνια στην περιοχή της εγγύς ανατολής και στην Κίνα. Ωστόσο η ύπαρξη του κράτους που εδραιώθηκε μετά την πτώση της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας στη Δυτική Ευρώπη από τον 5^ο αιώνα μ.Χ μέχρι τους ναπολεόντειους πολέμους και μετά την ύστερη ανάδυση του κράτους με την εγκαθίδρυση ενός γραφειοκρατικού δικτύου στον πυρήνα του κράτους δημιούργησε την έννοια του **σύγχρονου κράτους**, μιας έννοιας η οποία δηλώνει την ύπαρξη κράτους στην περιοχή της Δυτικής Ευρώπης την συγκεκριμένη χρονική στιγμή, ενώ υπήρξε και ως πρότυπο συγκρότησης και οργάνωσης και στον υπόλοιπο κόσμο.⁴ Ωστόσο κατά πόσο η διαδικασία της συγκρότησης του κράτους στην Ευρώπη δικαιολογεί την διαδικασία συγκρότησης κράτους και στον υπόλοιπο κόσμο; Καθώς και ποια είναι η πρωτόλεια αιτία η οποία οδηγεί μια κοινότητα ανθρώπων να δημιουργήσει μια μορφή εξουσίας, ώστε να υπάρξει το κράτος; Αυτά τα ερωτήματα είναι βασικά για την κατανόηση της δυναμικής κοινωνίας-κράτους καθώς και της οργάνωσης του κράτους.

1.2 Η ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗΣ ΚΡΑΤΟΥΣ ΣΤΗΝ ΔΥΤΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ

Για τη συγκρότηση κράτους στη Δυτική Ευρώπη έχουν υπάρξει πολλοί ερευνητές οι οποίοι επιχειρηματολόγησαν τη θέση τους για το πως εξελίχτηκε το κράτος στην Ευρώπη. Οι θεμελιωτές της θεωρίας της ευρωπαϊκής συγκρότησης κράτους θεωρούνται ο Όττο Χίντζε και ο Μαξ Βέμπερ, καθώς υπήρξαν οι πρώτοι ερευνητές που εξέτασαν διεξοδικά τη συγκρότηση του σύγχρονου ευρωπαϊκού κράτους

³ John Baylis & Steve Smith “Η παγκοσμιοποίηση της διεθνούς πολιτικής: Μια εισαγωγή στις διεθνείς σχέσεις” εκδόσεις επίκεντρο, 2007, 3^η έκδοση, σελ 966

⁴ Thomas Janosky & Robert R. Alford & Alexander M. Hicks & Mildred A. Schwartz, “The Handbook of Political Sociology states, civil societies, and globalization” published by Cambridge University Press, 2005, 1^η έκδοση, σελ 367

δημιουργώντας και σχολές σκέψης, καθώς μετέπειτα ερευνητές βασίστηκαν στις ιδέες και διατυπώσεις τους. Ο Χίντζε διατύπωσε ότι ο **πόλεμος** και ουσιαστικά η απειλή αυτού οδηγεί μια κοινότητα στο να δημιουργήσει μια κρατική οντότητα με μια κυβέρνηση η οποία να ασκεί την εξουσία. Επίσης, ότι η διαμόρφωση εξουσίας και κατά πόσο είναι απολυταρχική ή κοινοβουλευτική έγκειται και στη γεωγραφική θέση της χώρας, καθώς όσο πιο εκτεθειμένη είναι γεωγραφικά τόσο πιο πιθανό είναι να παρουσιάσει μια απολυταρχική μορφή διακυβέρνησης κράτους.⁵ Σε μια ύστερη θεώρηση του ο Χίντζε ανέφερε τελικά ότι άλλη μια αίτια του φαινομένου δεν ήταν μόνο η γεωγραφική έκθεση της χώρας εκ ξηράς αλλά και κατά πόσο υπήρχαν ή όχι αυτοδιοικούμενες περιοχές σε μια χώρα και για το αν διατήρησαν ή όχι τον χαρακτήρα τους μετά την ύπαρξη της φεουδαρχίας. Ακολούθως παρατηρούνται και οι διαφορές στο κατά πόσο αποκεντρωμένη ήταν ή όχι η εξουσία μετέπειτα.⁶ Μεταγενέστερα επιδίωξε να παρουσιάσει κατά πόσο η θρησκεία επηρέασε στην πολιτική ζωή και στη λήψη αποφάσεων αναφερόμενος στην περίπτωση της θρησκείας του καλβινισμού στη δυναστεία των Χοεντσόλερν 17^ο αιώνα.⁷

Έπειτα από τον Hintze ο Weber προσπάθησε να εξηγήσει τη γραφειοκρατία και όχι τα καθεστώτα, όπως ο Hintze για τα ευρωπαϊκά κράτη. Αναλυτικότερα ο Βέμπερ εξήγησε ότι στην Ευρώπη τον μεσαίωνα και την πρώιμη σύγχρονη εποχή ρόλο έπαιξε αφενός η κληρονομικότητα της διακυβέρνησης και κατά πόσο ο άρχων διένεμε την εξουσία και αφετέρου η δυναμική της σχέσης του με το ευρύτερο διοικητικό δίκτυο.⁸ Ανέφερε ότι μια ακραία μορφή κρατικής εκμετάλλευσης, όπως η φεουδαρχία, κυριάρχησε σε μεγάλες περιοχές της Δύσης κατά τη διάρκεια του πρώιμου και μέσου Μεσαίωνα και ότι η τυποποίηση και μονοπωλιακή χρήση των εξουσιών των υπηρεσιών οδήγησε σε μια νομικά αυτόνομη κοινότητα, δημιουργώντας την κρατική πατρογονικότητα (*patrimonialism*)⁹ και έτσι το διοικητικό προσωπικό έλαβε τον

⁵ Otto Hintze "Machtpolitik und Regierungsverfassung." εκδόσεις Goettingen: Vandenhoeck&Ruprecht, 1913, σελ 427-428

⁶ Otto Hintze "Typologie der Standischen Verfassungendes Abendlandes εκδόσεις Goettingen: Vandenhoeck&Ruprecht, 1930, σελ 139

⁷ Thomas Ertman "Otto Hintze und der preussische Staat des 18. Jahr hunderts." in Eckhart Hellmuth, Immo Meenken, and Michael Trauth (eds.), Preussen um 1800. Stuttgart: Frommann-Holzboog, 1999 σελ 21-41

⁸ Max Weber "Economy and Society Vol. 2, (Guenther Roth and Claus Wittich, eds.). Berkeley: University of California Press, 1978 σελ 1018

⁹ Όρος που διατυπώθηκε από τον Μαξ Βέμπερ για την διαμόρφωση της εξουσίας με όρους πατριαρχίας που είχε εξελιχθεί στις πρώτες μορφές κοινωνίας στον οίκο. Μετέπειτα αυτό εκφράστηκε στα σύγχρονα κράτη με την απόλυτη εξουσία του σουλτάνου ή του αυτοκράτορα και η άλλη μορφή

έλεγχου της εξουσίας από τον άρχοντα. Έπειτα υποστηρίζει ότι λόγω της γαλλικής επανάστασης υπήρξε η μετάβαση από τη πατρογονικότητα στη γραφειοκρατία, λόγω της ύπαρξης δυο προϋποθέσεων, των κέντρων επαγγελματικής εκπαίδευσης στα πλαίσια του πανεπιστημίου και της θέλησης των αστών να διαθέσουν τα έσοδά τους στο στέμμα, οδηγώντας στον εξορθολογισμό της διοίκησης.¹⁰ Επίσης όμως, η κινητήρια δύναμη ήταν η ανάγκη για δημιουργία τακτικού στρατού.

Ύστερα από 4 δεκαετίες ως σημείο αναφοράς το 1920 και 1930 που μελετούσαν οι Weber και Hintze για το κράτος και τη διαδικασία συγκρότησής τους, η μελέτη για την πολιτική αυτή διαδικασία αρχίζει να ανθίζει ξανά υπό το πρίσμα διαφορετικών οπτικών. Ο Bendix προώθησε την ιδέα στη μελέτη του, εισήγαγε τον όρο nation-building αλλά όχι με όρους πολιτιστικούς αλλά ως μια προέκταση μιας επίσημης κεντρικής εξουσίας σ' όλη την έκταση μέσω της δημιουργίας ενός σύγχρονου δικτύου γραφειοκρατίας, αντικαθιστώντας τις πατριαρχικές πρακτικές.¹¹

Μετάπειτα ο Moore από τη μαρξιστική σκοπιά του εξήγησε τα τρία στάδια που υπάρχουν για την είσοδο στη σύγχρονη βιομηχανική εποχή από την αγροτική εποχή αναλύοντας χώρες και συμπεραίνοντας ότι υπάρχουν τρεις διαφορετικοί δρόμοι, η καπιταλιστική-δημοκρατική οδός που ακολούθησαν οι ΗΠΑ, Αγγλία, Γαλλία, η καπιταλιστική-αντιδραστική οδός που ακολούθησαν η Γερμανία και η Ιαπωνία και η κομμουνιστική οδός που ακολούθησαν η Ρωσία και η Κίνα, θέτοντας στο πεδίο της μελέτης τις δυναμικές που υπήρχαν μέσα στην κοινωνία ανάμεσα σε αγρότες, ευγενείς και στέμμα.¹² Στην καπιταλιστική-δημοκρατική οδό παρατηρείται η διαδρομή με τα εξής χαρακτηριστικά: ειρηνικές συνθήκες μεταξύ στέμματος και αριστοκρατίας, καπιταλιστική γεωργία και καταστροφή της δύναμης των χωρικών μέσω του «κινήματος των ορίων» (Enclosure movement), ανάδυση μιας δυνατής μπουρζουαζίας, σύγκλιση των συμφερόντων ανάμεσα στην αριστοκρατία και τη μπουρζουαζία, συμμαχία μπουρζουαζίας και αριστοκρατίας με αποτέλεσμα την κοινοβουλευτική δημοκρατία. Στην καπιταλιστική-αντιδραστική οδό η εξέλιξη έχει

του με την φεουδαρχία που αναπτύχθηκε στη δυτική Ευρώπη. Πολιτικές διαδικασίες με δομή top-down

¹⁰ Max Weber "Economy and Society Vol. 1,(Guenther Roth and Claus Wittich, eds.). Berkeley: University of California Press,1978 σελ240-1

¹¹ Reinhard Bendix " Nation-Building and Citizenship" εκδόσεις Berkeley: University of California Press. 2^η έκδοση, 1977 σελ 128

¹² Barrington Moore "Social Origins of Dictatorship and Democracy: Lord and Peasant in the Making of the Modern World "εκδόσεις . Boston, MA: Beacon Press 1966σελ 430- 477

ως εξής: οι χωρικοί αποτελούν κίνδυνο για τα αριστοκρατικά και μπουρζουαζικά συμφέροντα, η μπουρζουαζία και αριστοκρατία είναι μεμονωμένες και πολύ αδύναμες για να καταπνίξουν τον κίνδυνο, η συμμαχία μπουρζουαζίας και αριστοκρατίας προστρέχει στο κράτος για να προστατέψει τα οικονομικά συμφέροντά τους, και αναδεικνύεται ένα αυτόνομο μετριοπαθές απολυταρχικό κράτος χτυπά όμως η οικονομική κρίση και το καθεστώς είναι αδύναμο να αναδιαρθρώσει την κατάσταση η οποία οδηγείται στην εμφάνιση ενός απολυταρχικού ηγέτη ο οποίος δημιουργεί επανάσταση από τη βάση της κοινωνίας και εντέλει καταλήγει σε φασιστική δικτατορία. Η κομμουνιστική οδός αναπτύσσεται όταν υπάρχει αδύναμο εμπόριο, καθόλου μπουρζουαζία, ισχυροί χωρικοί, δυνατό αγροτικό γραφειοκρατικό κράτος, οι αγρότες γίνονται εξαρτημένοι από το κράτος και όχι από την αριστοκρατία το κράτος εξοργίζει τους αγρότες μέσω της καταναγκαστικής εκμετάλλευσης και εντέλει ξεσπά αγροτική επανάσταση στη βάση της κοινωνίας με αποτέλεσμα την κομμουνιστική δικτατορία.

Μετάπειτα η Theda Skocpol διευρύνει την σκέψη του Moore, καταδεικνύοντας τον ανεξάρτητο ρόλο των κρατικών οργανισμών και των κρατικών ελίτ και αναφέρεται στις ενδοκοινωνικές δομές και πρακτικές.¹³

Ο Immanuel Wallerstein ανέφερε ότι η ανάπτυξη των ισχυρών κρατών στον πυρήνα των περιοχών του δυτικού κόσμου ήταν ένα ζωτικό στοιχείο για την ανάπτυξη του καπιταλισμού, καθώς οι μονάρχες ενδυνάμωσαν το κράτος, εφαρμόζοντας τέσσερις μεθόδους, με την γραφειοκρατικοποίηση μέσω των υπηρεσιών μονοπώλησης της βίας μέσω της δημιουργίας στατικού στρατού, με την αυξημένη νομιμοποίηση μέσω της διάδοσης του δόγματος του δικαιώματος από τον θεό και με την πολιτιστική ομογενοποίηση του πληθυσμού μέσω της εξάλειψης του θρησκευτικού πλουραλισμού.¹⁴

Ο Perry Anderson ανέφερε για την διαδικασία οικοδόμησης κράτους στην Ευρώπη ότι παρατηρούνται τρία αποτελέσματα, η ήπια μορφή της απολυταρχίας στην Ευρώπη που ήταν στη Γαλλία και στην Ισπανία, μια πιο σκληρή μορφή στην Πρωσία, Αυστρία, Ρωσία και μερικές περιπτώσεις εξαιρέσεις όπως Ηνωμένο Βασίλειο και

¹³ Theda Skocpol "A critical review of Barrington Moore's Social Origins of Dictatorship and Democracy." εκδόσεις Cambridge, UK: Cambridge University Press, 1977, σελ 36-7

¹⁴ Immanuel Wallerstein "The Modern World System the European World System in the Sixteenth Century" .New York: Academic Press., 1976 σελ 136-157

Ολλανδία όπου η μοναρχία εξαλείφεται από την μπουρζουαζία.¹⁵ Αυτά ανέφερε, πως προέκυψαν επειδή ορισμένες περιοχές προήλθαν από τη Δυτική Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία στις οποίες η σύνδεση των ρωμαϊκών και γερμανικών θεσμών δημιούργησαν ένα τοπίο χαρακτηριζόμενο από διαχωρισμένη εξουσία σε αυτόνομες πόλεις και γεωργία βασισμένη στη δουλοπαροικία.¹⁶

Μετάπειτα ο Charles Tilly προσθέτει την άποψή του για την οικοδόμηση κρατών στην Ευρώπη με το βιβλίο του “The Formation of National States”, διερωτήθηκε πως μια συγκεκριμένη κεντρική διαφοροποιημένη πολιτική οντότητα που την ορίζει ως έθνος κράτος απολαμβάνει το δικαίωμα του μονοπωλίου του εξαναγκασμού σε μια οριοθετημένη περιοχή υπερίσχυσε στους ανταγωνιστές του και έγινε η κυρίαρχη πολιτική μορφή στη Δύση και μετάπειτα και στον υπόλοιπο κόσμο.¹⁷ Οι ανταγωνιστές αυτοί σύμφωνα με τον Tilly είναι τρεις πολιτικές οντότητες που επικρατούσαν στην Ευρώπη από τον μεσαίωνα, η αυτοκρατορία, το θεοκρατικό κράτος με κεντρική εξουσία την εκκλησία, και ένα αποκεντρωμένο κράτος με μεγάλο εμπορικό δίκτυο των πόλεων κρατών χωρίς ένα δυνατό κέντρο φεουδαρχικών μοτίβων εξουσίας.¹⁸ Εν συνεχεία εξηγεί γιατί το έθνος κράτος υπερίσχυσε, υιοθετώντας μια προσέγγιση ανάλυσης αυτόνομων πολιτικών οντοτήτων από το 1500 μέχρι το 1900 στη Ευρώπη καταλήγοντας ότι η αιτία είναι ο πόλεμος, όπως αναφέρει η προετοιμασία για πόλεμο είναι μια μεγάλη δραστηριότητα ίδρυσης κρατών.¹⁹ Αυτό επειδή μια αποκεντρωμένη Ευρώπη με ανταγωνιστικές οντότητες ήταν ένα πεδίο συνεχών συγκρούσεων και έτσι το έθνος κράτος αποδείχτηκε καλύτερο στη εξοικονόμηση των απαιτούμενων πόρων ώστε να νικηθεί ο πόλεμος. Αυτό γινόταν μέσω της ίδρυσης γραφειοκρατικών θεσμών που επέτρεπαν στη συντήρηση και ανάπτυξη του στρατού μέσω της φορολογίας και της εκμετάλλευσης των πόρων.²⁰

Έπειτα σε μεταγενέστερη έρευνα αναφέρει τις διαφορές ανάμεσα στα έθνη κράτη και αναφέρει ότι οι μεταβλητές στη συλλογή φόρων έπαιξε σημαντικό ρόλο στην επιτυχία ή όχι του πολέμου για ένα κράτος καθώς στην εκμετάλλευση των πόρων όσο πιο μικρή είναι η μερίδα των πόρων και λιγότερο εμπορική η οικονομία της, τότε

¹⁵ Perry Anderson “Lineages of the Absolutist State.” εκδόσεις London: New Left Books, 1974

¹⁶ Perry Anderson “Passages from Antiquity to Feudalism. London: New Left Books, 1974 σελ 213

¹⁷ Charles Tilly “The Formation of National States in Western Europe” εκδόσεις Princeton, NJ: Princeton University Press. 1975 σελ 27

¹⁸ Ibid., σελ. 26

¹⁹ Ibid., σελ. 74

²⁰ Ibid., σελ 40

είναι πιο δύσκολο να εκμεταλλευτεί πόρους για τη συντήρηση ενός πολέμου καθώς και άλλων δραστηριοτήτων, ενώ από την άλλη όσο πιο ευρύ είναι το δημοσιονομικό σύστημα τόσο το καλύτερο. Εν γένει οι φόροι από τη γη είναι πιο δύσκολο να συλλεχθούν απ' ό,τι οι φόροι από το εμπόριο²¹ συγκρίνοντας την Πρωσία με ένα μεγάλο γραφειοκρατικό δίκτυο που προσπαθούσε να εκμεταλλευτεί τους πόρους της, με την Αγγλία που οι άφθονοι εμπορικοί πόροι τις επέτρεπαν να επιτύχει περισσότερα παρά το μικρό κρατικό της εύρος. Επιπλέον αναφέρει ότι μια οντότητα είναι προτιμότερο να αποφύγει την γραφειοκρατικοποίηση και την απολυταρχία παρά την έντονη στρατιωτική πίεση αν κατέχει άφθονους πόρους που μπορούν να εξαχθούν και παρουσιάζει το επιχείρημα του το οποίο είναι εμπνευσμένο από τον Hintze, καθώς αναφέρει ότι οι γεωπολιτικοί και οικονομικοί παράγοντες εξηγούν διαφορές στο μέγεθος και στο χαρακτήρα των σύγχρονων κρατών.

Μετάπειτα ο Tilly στο βιβλίο του «Εξαναγκασμός, κεφάλαιο, και ευρωπαϊκά κράτη 990-1992» ανέπτυξε το συλλογισμό του περαιτέρω, πως ο εξαναγκασμός και το κεφάλαιο διαμόρφωσαν διαφορετικά τα κράτη στην Ευρώπη και πως αυτά τα δυο στοιχεία έδρασαν μέσα στα κράτη, ώστε να αναπτύξουν τα μέσα για να κάνουν πόλεμο. Σ' αυτό το βιβλίο του, ο Tilly αναφέρεται στην κρισιμότητα του πολέμου όσον αφορά τα κράτη αναφέρει ότι ο «εξαναγκασμός είναι αποτελεσματικός εκείνοι που ασκούν ουσιαστική βία στους συνανθρώπους τους, απολαμβάνουν της υποταγής τους και εξαιτίας αυτής της υποταγής αντλούν πολλαπλά πλεονεκτήματα, όπως χρήματα αγαθά σεβασμό και πρόσβαση σε απολαύσεις απαγορευμένες σε λιγότερο ισχυρά άτομα».²² Επιπλέον επισημαίνει ότι οι λειτουργίες του κράτους όπως η φορολόγηση, η διοίκηση η γραφειοκρατία τα δικαστήρια τα θησαυροφυλάκια και οι περιφερειακές υπηρεσίες είναι παράγωγα των προετοιμασιών του κράτους για πόλεμο²³ Έπειτα διαπιστώνει ότι υπάρχουν τρεις εναλλακτικές πορείες στο δρόμο της διαμόρφωσης του κράτους στα οποία συνδυάζεται διαφορετικά ο εξαναγκασμός και το κεφάλαιο. Ο «έντασης κεφαλαίου», «έντασης εξαναγκασμού» και «κεφαλαιουχικός εξαναγκασμός». Στον έντασης κεφαλαίου διακρίνει τη Γένοβα και την Ολλανδία στις οποίες οι ηγεμόνες βασιζόνταν σε συμφωνίες με τους

²¹ “War making and state making as organized crime.” σελ. 169–91 in Peter Evans, Dietrich Rueschemeyer, and Theda Skocpol εκδόσεις Bringing the State Back In. Cambridge, UK: Cambridge University Press σελίδα 182

²² Charles Tilly “ Εξαναγκασμός, κεφάλαιο και ευρωπαϊκά κράτη 990-1992 μ.Χ” εκδόσεις Κυρομάνος, μετάφραση Μανούσος Μαραγκουδάκης, 2008 σελ 136

²³ Ibid., 142

κεφαλαιοκράτες των οποίων τα συμφέροντα υπηρετούσαν. Στον έντασης εξαναγκασμού για παράδειγμα στη Ρωσία και στο Βρανδεμβούργο οι ηγεμόνες αποσπούσαν βίαια τους πόρους για τον πόλεμο από τον πληθυσμό της χώρας τους, δημιουργώντας τεράστιους μηχανισμούς απόσπασης πόρων. Στον ενδιάμεσο τρόπο κεφαλαιουχικού εξαναγκασμού αναφέροντας την Γαλλία και την Αγγλία οι ηγεμόνες έκαναν και τα δύο και αυτοί που έλεγχαν τον εξαναγκασμό και το κεφάλαιο ήταν ισότιμοι μεταξύ τους. Απ' αυτά τα τρία το σύστημα κεφαλαιουχικού εξαναγκασμού αποδείχθηκε πιο αποδοτικό στον πόλεμο και γι' αυτό επιβλήθηκε ως σύστημα σε κράτη που ξεκίνησαν μ' άλλους συνδυασμούς εξαναγκασμού και κεφαλαίου.²⁴

Ο Stein Rokkan συνέβαλε στην κατανόηση των κρατών με την παρουσίαση των «εννοιολογικών χαρτών» (conceptual maps) καθώς έτσι βοηθά στην αναγνώριση των διαφορετικών πορειών που είχαν τα δυτικά ευρωπαϊκά κράτη. Αυτός ανέφερε τέσσερις διαστάσεις παραλλαγών που δημιουργούν διαφορετικά μοτίβα ανάπτυξης: βόρεια της Ρώμης με την άμεση επιρροή από την καθολική εκκλησία, ανατολικά και δυτικά της ζώνης εμπορίου περιοχές με πυκνά διάστικτες πόλεις από τις κάτω χώρες μέχρι την Βόρεια Ιταλία, βαθμός συγκέντρωσης της κατοχής γης και βαθμός της εθνικής και γλωσσολογικής ομοιογένειας.²⁵ Μ' αυτούς τούς εννοιολογικούς χάρτες ο Rokkan προσπαθεί να εξηγήσει γιατί η διαδικασία ίδρυσης κράτους έγινε πιο εύκολα στην περιφέρεια της Ευρώπης (Βρετανία, Σκανδιναβία) από τις οικονομικά αναπτυγμένες περιοχές στο κέντρο της ηπείρου οι οποίες παρέμειναν αρκετά διασπασμένες μέχρι και τον 19^ο αιώνα. Η απάντησή του είναι ότι οι πλούσιες αυτόνομες πόλεις και η αντίπαλη δύναμη της καθολικής εκκλησίας τέθηκαν εμπόδιο καθώς είχαν πολλά να χάσουν από μία συγκεντρωτικότητα. Ταυτόχρονα η εδραίωση βοηθήθηκε αρκετά από τη συγκεντρωμένη κατοχή γης και την ύπαρξη ενός δυνατού εθνικό/γλωσσολογικού πυρήνα. Όπως ανέφερε και ο ίδιος «Παραδόξως η ιστορία της Ευρώπης είναι τέτοια με την ύπαρξη συγκεντρωτικότητας στην περιφέρεια και ενός δικτύου με δυνατές και ανεξάρτητες πόλεις: αυτό εξηγεί τη μεγάλη διαφορετικότητα στη διαμόρφωση και στις αναπάντεχες αλλαγές συμμαχιών και συγκρούσεων»

Οι σύγχρονες απόψεις διακρίνονται σε τρία πλατιά θεωρητικά ρεύματα. Το πρώτο με επικεφαλείς τον Brian Downing και τον Thomas Ertman οι οποίοι συνέχιζαν να

²⁴ Ibid., 77-79

²⁵ Stein Rokkan "Dimensions of state formation and nation-building: A possible paradigm for research on variations in Europe." Pp. 562–600 in Charles Tilly (ed.), *The Formation of National States in Western Europe*. Princeton, NJ: Princeton University Press.σελ 575-6

επικεντρώνονται στον τρόπο που ο πόλεμος διαμόρφωσε τα κράτη και ορίζονται ως neo-Hintzean. Η δεύτερη σχολή σκέψης επηρεασμένη από τη θεωρία της ορθολογικής επιλογής και ασχολείται με θέματα όπως η φορολογία, η συναίνεση και η κερδοσκοπία στη διαδικασία της οικοδόμησης κράτους. Εντέλει η πιο πρόσφατη τάση είναι η ανάδυση μιας σχολής που στοχεύει σε πολιτιστικά κοινωνικά θέματα όπως το φύλο, την οικογένεια, την θρησκεία στη μελέτη για τα μεσαιωνικά και πρώιμα σύγχρονα κράτη.

Ο Downing στο βιβλίο του «The Military Revolution and political change» έθεσε το ζήτημα της σημασίας πολλών παραγόντων όπως η εξέλιξη της πολεμικής τεχνολογίας καθώς και της γεωγραφίας και πώς αυτό έπαιξε ρόλο στη διαμόρφωση των κρατών, ενώ ανέφερε τον όρο **μεσαιωνικός συνταγματισμός**, ο οποίος υπήρχε στη Δύση με μια σειρά από θεσμοθετημένες ρυθμίσεις που έλεγχαν την βασιλική εξουσία, την ισχύ του νόμου, την εξελεγμένη συνείδηση των δικαιωμάτων, τις αυτόνομες πόλεις, τον αποκεντρωμένο στρατό και πάνω από όλα τους αντιπροσωπευτικούς θεσμούς και αυτό άλλαξε από την **στρατιωτική επανάσταση** του 16^{ου} και 17^{ου} αιώνα, προκαλώντας αλλαγές καθεστώτων και καταστάσεων.²⁶ Αναλυτικότερα συνοψίζει το επιχείρημα του ως εξής: «Οι χώρες που αντιμετώπισαν ισχυρό παρατεταμένο πόλεμο χρειάζονταν απαραίτητους εγχώριους πόρους κινητοποίησης, κατέρριψαν το μεσαιωνικό συνταγματισμό και αναδείχθηκε μια στρατιωτική-γραφειοκρατική μορφή της κυβέρνησης. Δεύτερο, στις χώρες που ο πόλεμος ήταν ανεπαίσθητος ή στις οποίες δεν χρειαζόταν η εσωτερική κινητοποίηση (λόγω των συμμαχιών, γεωγραφίας, ξένων πόρων ή εμπορικού πλούτου) η σύγκρουση με το μεσαιωνικό συνταγματισμό δεν ήταν έντονη και η συνταγματική κυβέρνηση ενδυναμώθηκε. Τρίτον εκεί που ο πόλεμος ήταν έντονος και εκτεταμένος, που οι εσωτερικές πολιτικές απέτρεπαν τον στρατιωτικό εκσυγχρονισμό και την πολιτική συγκεντρωτικότητα και τα οφέλη από ξένους πόρους, συμμαχίες, γεωγραφία ή οικονομική ανωτερότητα δεν ήταν διαθέσιμα και έτσι η χώρα έχανε την κυριαρχία της σε ισχυρά επεκτατικά κράτη.²⁷ Παραδείγματα αυτών είναι η Γαλλία και η Πρωσία όπου τα κράτη ήταν γεωγραφικά εκτεθειμένα και αναγκασμένα να βασιστούν στη φορολογία και στη στρατολόγηση ώστε να έχουν ένα αποτελεσματικό στρατιωτικό εξοπλισμό, γι' αυτό το λόγο

²⁶ Downing, Brian M. "The Military Revolution and Political Change. Origins of Democracy and Autocracy in Early Modern Europe." εκδόσεις Princeton, NJ: Princeton University Press. 1992 σελ 10-

13

²⁷ Ibid., σελ 239-40

υπήρξαν απολυταρχικά καθεστώτα με γραφειοκρατικές δομές.²⁸ Από την άλλη η Ολλανδία, η Σουηδία και η Αγγλία προστατεύονταν γεωγραφικά και απολάμβαναν πρόσβαση σε οικονομικούς πόρους λόγω του εμπορίου κυρίως με την Αγγλία και των οικονομικών δραστηριοτήτων τους, χωρίς έτσι να χρειάζεται η σύνθλιψη της αντιπροσωπευτικότητας και η ανάγκη ευρέων γραφειοκρατικών θεσμών.²⁹ Εντέλει το παράδειγμα της Πολωνίας είναι το καλύτερο για την τελευταία κατηγορία καθώς ήταν υπό συνεχή στρατιωτική απειλή χωρίς να καταφέρει να επιτύχει την επιβίωση της, λόγω του ότι οι ελίτ της και οι τοπικοί άρχοντες παρέμεναν αρκετά ισχυροί, ώστε να αποκτήσει το στέμμα αρκετή εξουσία για στρατιωτικό εκσυγχρονισμό της, ενώ δεν υπήρχε και χρηματοδότηση από εξωγενείς πόρους.³⁰

Ο Ertman ερμήνευσε, σ' αντίθεση με τις περισσότερες ερμηνείες πάνω στη οικοδόμηση κράτους, ότι το καθεστώς και η δομή γραφειοκρατίας διασταυρώθηκαν η μια με την άλλη παράγοντας τέσσερα αποτελέσματα: τον γραφειοκρατικό απολυταρχισμό (γερμανικά κράτη) τον γραφειοκρατικό συνταγματισμό, (Μεγάλη Βρετανία), πατρογονικό απολυταρχισμό (Γαλλία, Ιβηρικά και Ιταλικά κράτη), τον πατρογονικό συνταγματισμό (Πολωνία, Ουγγαρία).³¹ Εν συνεχεία συμφωνεί ότι η γεωγραφική θέση των χωρών και η έκθεση σε εξωτερικές απειλές είχαν τεράστιο αντίκτυπο στη διαδικασία της οικοδόμησης κράτους χωρίς όμως να είναι ταυτόχρονοι, ενώ προσθέτει και ότι η βιομηχανική επανάσταση δεν επηρέασε τις οικονομίες των χωρών ταυτόχρονα. Ακόμα ο Ertman τονίζει, ότι επειδή όλοι οι ηγεμόνες επιθυμούσαν να ελευθερωθούν από το μεσαιωνικό συνταγματισμό ειδικά κατά την περίοδο των γεωπολιτικών εντάσεων μετά το 1450, ο παράγοντας κλειδί ήταν κατά πόσο υπήρχε ο βαθμός αντίστασης στην εξουσία τους από άλλους θεσμούς. Αναλυτικότερα στις χώρες, που υπήρχαν δυο συνελεύσεις βασισμένες στις αυτόνομες πόλεις, ήταν πιο δυναμικές απέναντι στο βασιλιά π.χ. Αγγλία, Πολωνία, Ουγγαρία ενώ στις περιοχές με τριμερείς συνελεύσεις χωρίς δεσμούς στην τοπική κυβέρνηση υπόκυπταν πιο εύκολα στη βούληση του βασιλιά για συγκέντρωση της

²⁸ Ibid., κεφ.4 για τη Πρωσία 84-112 και κεφ. 5 για τη Γαλλία σελ 113-139

²⁹ Ibid., κεφ.7 για την Αγγλία σελ 157-186 κεφ. 8 για την Σουηδία σελ 187- 211 κεφ. 9 για την Ολλανδία σελ 212-238

³⁰ Ibid κεφ.6 για την Πολωνία σελ 140-156

³¹ Thomas Ertman "Birth of the Leviathan: Building states and regimes in medieval and early Modern Europe" εκδόσεις Cambridge University Press ,1997 σελ 29

νομοθετικής και της εκτελεστικής εξουσίας στη κυριαρχία του π.χ. Γερμανία, Γαλλία, Ιταλία.³²

Η δεύτερη σχολή σκέψης που ήταν η **προσέγγιση της ορθολογικής επιλογής**, βασίστηκε πάνω στον οικονομολόγο North ο οποίος μαζί με την συνάδελφο του Levi έθεσαν τα θεμέλια για την προσέγγιση υποστηρίζοντας τη σημασία της καθιέρωσης ενός συστήματος δίκαιης κατανομής όρων ιδιοκτησίας για την ελάφρυνση των εξόδων των συναλλαγών, (transaction costs= το κόστος σε μια οικονομική δραστηριότητα συμμετέχοντας στην αγορά) εμπλέκοντας τη διαπραγμάτευση και ενδυνάμωση των συμβολαίων και την ενθάρρυνση της οικονομικής δραστηριότητας. Ωστόσο σ' αυτό στεκόταν εμπόδιο η θηρευτική συμπεριφορά των ηγεμόνων οι οποίοι προσπάθησαν να διαμορφώσουν τους όρους ιδιοκτησίας, έτσι ώστε να μεγεθύνουν τα κέρδη τους ζημιώνοντας της οικονομική ανάπτυξη.³³ Αυτή η θεώρηση παρείχε εξηγήσεις για τη διαδικασία των διαπραγματεύσεων, που έκαναν στον ύστερο μεσαίωνα οι ηγεμόνες με τους αντιπροσωπευτικούς θεσμούς. Αναλυτικότερα οι Άγγλοι μονάρχες λόγω της απουσίας κινδύνου από μια εξωτερική απειλή συνδυασμένη με το χαμηλό κόστος και τις ομογενοποιημένες και μικρές περιοχές οδήγησαν στη διαπραγμάτευση με το Κοινοβούλιο.³⁴ Ακόμα εξηγούνται και οι λόγοι που οι Γάλλοι μονάρχες αρνήθηκαν να αναστηλώσουν τη συνέλευση των τάξεων λόγω ότι κάτι τέτοιο θα μείωνε τα κέρδη τους και την εξουσία τους στις εξωτερικές και στρατιωτικές υποθέσεις.³⁵ Ακόμα η θεώρηση της ορθολογικής επιλογής εξηγεί τη θηρευτική συμπεριφορά για την εξουσία από τους ηγεμόνες καθώς προκαλούσαν αναποτελεσματικότητα της διοικητικής ικανότητας καθώς είχαν την τάση να αποκτούν δικαιώματα πχ το μονοπώλιο των δικαιωμάτων τους στη κυβέρνηση σ' αντάλλαγμα την αποκόμιση κερδών από την απουσία εμποδίων που θα τους έθεταν ένας μόνιμος αντιπροσωπευτικός θεσμός πχ το κοινοβούλιο³⁶ καθώς η

³² Ibid., σελ19-25

³³ Douglass North "Structure and Change in Economic History" εκδόσεις New York: W. W. Norton 1981 σελ 21-31

³⁴ Edgar Kiser and Yoram Barzel. "The origins of democracy in England." Rationality and Society 3(4) 1991 σελ396-422.

³⁵ Margaret Levi "Of Rule and Revenue" εκδόσεις Berkeley: University of California Press 1988 σελ 121

³⁶ Douglass North "Structure and Change in Economic History" εκδόσεις New York: W. W. Norton 1981 σελ 149-50

δυσλειτουργική διοικητική μεταρρυθμιστική ικανότητα οφείλεται στην παροχή προνομίων που είχαν οι ηγεμόνες για μεγάλο χρονικό διάστημα.³⁷

Έπειτα παρατηρήθηκε η πολιτιστική στροφή στις θεωρίες για την οικοδόμηση κρατών. Η Adams επέκρινε το μοντέλο της θρησκευτικής συμπεριφοράς της ορθολογικής επιλογής για πλούτο και εξουσία, λόγω παράλειψης του σημαντικού ρόλου που έπαιζε ο οίκος, η τιμή και το κύρος ανάμεσα στις ελίτ της πρώιμης μοντέρνας εποχής. Στα έργα της ανάλυσε την ολλανδική δημοκρατία και ανέφερε ότι η κινητήρια δύναμη για εξέλιξη του κράτους τον 17^ο αιώνα ήταν η επιθυμία των ανδρών των βασιλικών οίκων να διαφυλάξουν το μέλλον της γενιάς τους με το να εξασφαλίσουν δικαιώματα εξασφάλισης θέσεων εξουσίας. Αυτό οδήγησε σ' ένα είδος πατρογονικού κράτους που αντιστάθηκε στην εισαγωγή ορθολογικού νομικού γραφειοκρατισμού και εξάλειψη ζημίωσης των οικονομικών κερδών.³⁸ Αυτή η πατριαρχική πατρογονικότητα δεν παρατηρείται μόνο στη Ολλανδία, αλλά και στις υπόλοιπες χώρες της Ευρώπης.

Εν συνεχεία ο Gorski φέρνει στο προσκήνιο την θρησκεία και κατά πόσο αυτή έπαιξε ρόλο στην συγκρότηση του ευρωπαϊκού κράτους. Αναφέρεται ότι η θρησκεία ήταν στη ρίζα της πειθαρχικής επανάστασης (όπως την ορίζει ο ίδιος) κατά την πρώιμη σύγχρονη περίοδο που επηρέασε την θρησκευτική, κοινωνική, πολιτική και στρατιωτική συμπεριφορά. Ωστόσο ο καλβινισμός παρείχε την πρωταρχική ώθηση γι' αυτή την επανάσταση εντόνως στις Ολλανδία και Πρωσία με συνέπεια οι θρησκευτικές διαφορές να εξηγούν τις διαφορετικές μεταβλητές και την διαφορά στις διοικητικές δομές και στα καθεστώτα σ όλη την Ευρώπη.³⁹

³⁷ Douglass North "Institutions, Institutional Change and Economic Performance" εκδόσεις Cambridge, UK: Cambridge University Press 1990 σελ.51-3, 92-104

³⁸ Julia Adams. "The familial state: Elite family practices and state-making in the early modern Netherlands." Theory and Society 1994a.σελ 23:505– "Trading states, trading places: The role of patrimonialism in early modern Dutch development." Comparative Studies in Society and History 1994b.σελ.36(2):319–55.

³⁹ Philip Gorski "The Disciplinary Revolution: Calvinism, Confessionalism and the Growth of State Power in Early Modern Europe.εκδόσεις Chicago: Chicago University Press. 2003

1.3 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΘΕΩΡΙΕΣ

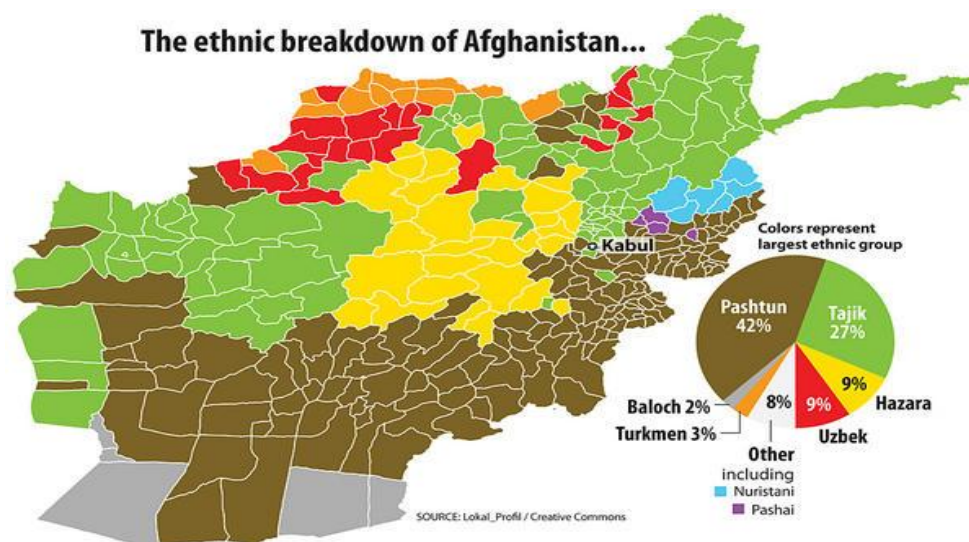
Από τα παραπάνω που αναλύθηκαν, αναδεικνύεται ότι ο πόλεμος έπαιξε σημαντικό ρόλο στη συγκρότηση των κρατών καθώς ο ίδιος ο πόλεμος ή η απειλή του πολέμου έδρασε καταλυτικά για τη μορφή του κράτους και για το πόσο συγκεντρωτικό ή αποκεντρωμένο θα είναι. Ακόμα ο πόλεμος/απειλή του πολέμου έπαιξε ρόλο στο ποιες κοινωνικές τάξεις εδραιώθηκαν και έπαιζαν καταλυτικό ρόλο στη λειτουργία του κράτους. Η θρησκεία είχε σημαντικό ρόλο και κατά πόσο ελεγχόταν ή όχι η εξουσία από το ιερατείο. Οι οικονομικές δραστηριότητες, όπως το εμπόριο, η συγκέντρωση φόρων και τα δημοσιονομικά στοιχεία συνέβαλλαν και αυτά στο να διαφοροποιηθούν τα κράτη της Ευρώπης. Εν συνεχεία δημιουργήθηκε διαμάχη ανάμεσα στις κοινωνικές ομάδες για το κατά πόσο θα εξυπηρετηθούν τα συμφέροντά τους καθώς και ποιες ομάδες θα αποκομίσουν μεγαλύτερη μερίδα και κέρδος από τις δημόσιες αποφάσεις είτε αυτά τα κέρδη ήταν ανάδειξης κύρους ή νομιμοποίησης της θέσης τους στη κοινωνία ή οικονομικά οφέλη. Από την άλλη η γεωγραφία του κράτους έπαιξε σημαντικό ρόλο στην συγκομιδή των φόρων, στην έκθεση του κράτους στην απειλή του πολέμου. Αυτά τα στοιχεία και οι καταστάσεις που επικρατούν σήμερα δεν είναι ίδιες όπως τότε, καθώς και η κυριαρχία έχει μεταβληθεί, ωστόσο κάποια στοιχεία εξηγούν καταστάσεις και πολιτικά φαινόμενα του σύγχρονου κόσμου γενικώς και ανεξαρτήτως της ιστορικής τους πορείας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΑΦΓΑΝΙΣΤΑΝ ΚΑΙ Η ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ ΤΟΥ ΜΕ ΤΙΣ ΘΕΩΡΙΕΣ ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗΣ ΚΡΑΤΟΥΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

2.1 ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΙ Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΤΟΥ ΑΦΓΑΝΙΣΤΑΝ

Η κοινωνία του Αφγανιστάν αποτελείται από πολλές φυλές και φατρίες, με κυριότερους τους Σουνίτες Παστούν οι οποίοι νιώθουν ότι τους συνδέουν δεσμοί με τους Παστούν του Πακιστάν. Μετά είναι οι Σίτες Τατζίκ, οι οποίοι είναι συμπαθούντες του Τατζικιστάν και του Ιράν. Ύστερα οι Χαζάρα, οι οποίοι είναι και αυτοί Σίτες, οι Σουνίτες Ουζμπέκοι, οι Τουρκμένοι, οι Σουνίτες Μπαλόχι και οι Νουριστάνι. Παρακάτω στην εικόνα φαίνεται η κατανομή τους μέσα στη χώρα

Οι Παστούν είχαν δυο φυλετικές συνομοσπονδίες: τους Αμπντάλις/Ντουράνις και τους Γκιλζάι. Μετά την πτώση της Μογγολικής αυτοκρατορίας ύστερα από την επέμβαση του Nadir Shah εγκαθιδρύθηκε για πρώτη φορά ένα ενοποιημένο αφγανικό κράτος το 1747 από τον Ahmad Khan μέλος των Αμπντάλι/Ντουράνι και δημιουργήθηκε η αυτοκρατορία των Ντουράνι μέχρι το 1826. Την περίοδο αυτή, χαρακτηριστικό της ήταν η εναλλαγή των εξουσιών από διάφορες οικογένειες οι οποίες ωστόσο ήταν η πλειοψηφία τους από τους Παστούν και κυρίως από τους Αμπντάλι/Ντουράνι.⁴⁰ Αυτές οι διαφοροποιήσεις αποδεικνύουν τον ισχυρό ρόλο που

⁴⁰ Scott Gates and Kaushik Roy: “War and statebuilding in Afghanistan: Historical and Modern Perspectives.” έκδοση London Bloomsbury Academic. 2015 σελ 4-5

παίζουν οι φυλές και οι φατρίες στο Αφγανιστάν καθώς και πόσο πολύ περιπλέκεται η εγκαθίδρυση κράτους και η συνεννόηση μεταξύ αυτών των εθνοτικών ομάδων. Επίσης σημαντικό είναι να αναφερθεί ότι υπήρχαν πόλεμοι μεταξύ της αυτοκρατορίας των Ντουράνι και της Αυτοκρατορίας των Σιχ που άκμαζε εκείνη την περίοδο στην ινδική ήπειρο. Ο πόλεμος γινόταν στην περιοχή του σημερινού Πακιστάν καθώς ανήκε στην αυτοκρατορία των Ντουράνι που ωστόσο με τους πολέμους με την αυτοκρατορία των Σιχ από το 1751-1836 και χωρισμένος σε διάφορες φάσεις αυτός ο πόλεμος ανέδειξε την επικράτηση των Σίχ σ όλες τις μάχες και την απώλεια ελέγχου των εδαφών του Πακιστάν.⁴¹

Το 1826 υπήρξε κομβική αλλαγή καθώς κατέρρευσε η αυτοκρατορία Ντουράνι και στη θέση της αναδείχθηκε το εμιράτο του Αφγανιστάν, το οποίο διήρκεσε από το 1826-1923. Αυτό έγινε με την ανάδειξη άλλων φατριών, συνομοσπονδιών από την ευρύτερη φυλή των Παστούν, και συγκεκριμένα με κυρίαρχη τη συνομοσπονδία των Μπαρακζάι που εδραιώθηκε από τον Dost Mohammad Khan. Ενώ ταυτόχρονα σημειώθηκαν τα πρώτα σημάδια εξωτερικών επεμβάσεων από δυνάμεις που επιθυμούσαν να παίξουν ρόλο στην περιοχή. Τον 19^ο αιώνα οι δυνάμεις αυτές ήταν η Αγγλία και η Ρωσία, οι οποίες επιθυμούσαν να διαμορφώσουν στην περιοχή του Αφγανιστάν μια ουδέτερη ζώνη, που δεν θα επηρεάζονταν οι κυριαρχίες των δυο χωρών. Αυτό το επιδίωξαν με την εμπλοκή τους στα εσωτερικά της χώρας, ώστε να έχουν μια ευνοημένη διοίκηση.

Ο πρώτος Αγγλοαφγανικός πόλεμος τα έτη 1838-1842 κατά τον οποίο έγινε η εισβολή των Άγγλων, οι οποίοι προσπάθησαν να τοποθετήσουν τον εξόριστο βασιλιά Shuja Shah της Ντουρανικής Αυτοκρατορίας για λόγους οικονομικούς με όφελος να υπάρχει ασφαλής δίοδος γι αυτούς προς την Ινδία που είχε κυβερνήσει τα έτη 1803-1809 και για λόγους πολιτικής επιρροής τον επανέφεραν από το 1839-1842⁴². Το 1842 έγιναν εξεγέρσεις και υπό τον γιο του Dost Mohammad Khan τον Muhammad Akbar και εκδιώχθηκαν οι Βρετανοί με σημαντικές συνέπειες στο κύρος των Βρετανών καθώς και στην οικονομική τους δύναμη.⁴³ Το 1855 και το 1857

⁴¹ Tom Lansford “Afghanistan at War: From the 18th-Century Durrani Dynasty to the 21st Century”, 2017 σελ 20-22

⁴² Christine Noelle: “State and Tribe in Nineteenth-Century Afghanistan” 1997, reprint, London: Routledge, 2008 σελ 15

⁴³ Shaista Wahab & Barry Youngerman: “A brief history of Afghanistan” εκδόσεις infobase publishing, 2007 σελ 84-86

υπέγραψαν ο Dost με την Μεγάλη Βρετανία συμφωνίες φιλίας, ωστόσο χωρίς να τους επιτραπεί η στάθμευση βρετανών απεσταλμένων.

Εν συνέχεια ακολούθησαν διάφορες διακυβερνήσεις της χώρας από τον Sher Ali (1863-1879) που στα χρόνια του προσπάθησε να κάνει εκμοντερνισμό της χώρας δημιούργησε στρατό 50000 ατόμων, επιχείρησε να δημιουργηθεί ένα υποτυπώδες νομισματικό σύστημα καθώς και να δημιουργήσει μια σύγχρονη γραφειοκρατία.⁴⁴

Ωστόσο στα χρόνια του η βρετανική πίεση όσο και η ρωσική πίεση δημιουργούσε αναταράξεις στο εσωτερικό του Αφγανιστάν, ενώ υπήρξε και ο δεύτερος Αγγλοαφγανικός πόλεμος 1878-1880 με τους Αγγλους να εδραιώνονται ενώ ο Sher Ali στράφηκε στους Ρώσους χωρίς ωστόσο να επιθυμούν ένα πόλεμο με τους Βρετανούς καθώς είχαν συμφωνήσει και το 1873 οι Βρετανοί να δέχονται τις κινήσεις των Ρώσων στην Ασία λόγω της νομιμοποιημένης επιθυμίας τους να διευρύνουν το εμπόριο τους και να διασφαλίσουν τα σύνορά τους,⁴⁵ ενώ οι Ρώσοι δήλωναν ότι δεν είναι στη ζώνη ενδιαφέροντος τους το Αφγανιστάν. Ο Sher Ali παρέδωσε την εξουσία στο γιο του και ζήτησε άσυλο από τους Ρώσους οι οποίοι ωστόσο του αρνήθηκαν. Ο νέος ηγέτης απέτυχε να ενοποιήσει το λαό και έτσι αναγκάστηκε να υπογράψει την συμφωνία του Gandamak στις 26 Μαΐου του 1879 με τους Βρετανούς να κατέχουν τα περάσματα που επιθυμούσαν για το Khyber, ενώ ταυτόχρονα συμφώνησε όλες οι επαφές από τους μελλοντικούς εμίρηδες να γίνονται υπό την εποπτεία της Μεγάλης Βρετανίας, ενώ επίσης εδραίωσαν και βάση τους στη Καμπούλ και άλλες περιοχές με αντάλλαγμα την προστασία καθώς και 60000£ τον χρόνο.⁴⁶

Στην εξουσία του Αφγανιστάν έπειτα απ' αυτόν τον πόλεμο αναδείχθηκε ο Abdur Rahman Khan το 1880 εγγονός του Dost Mohammad. Από την αρχή της εξουσίας του αναγνώρισε την συμφωνία του Gandamak, ενώ όσον αφορά στην εξωτερική πολιτική του ήταν πιο πολύ υπέρ των Βρετανών. Θεωρούσε ο ίδιος, ότι η εθνοφυλετική ετερογένεια του Αφγανιστάν και η Αγγλορωσική διαμάχη ήταν οι κύριες πηγές των προβλημάτων του Αφγανιστάν. Γι αυτό προσέτρεξε στη θρησκεία και συγκεκριμένα

⁴⁴ Shaista Wahab & Barry Youngerman: "A brief history of Afghanistan" εκδόσεις infobase publishing, 2007 σελ 86-87

⁴⁵ Seymour Becker "Russia's Protectorates in Central Asia: Bukhara and Khiva, 1865-1924" εκδόσεις Cambridge, MA: Harvard University Press 1968 σελ 63

⁴⁶ Shaista Wahab & Barry Youngerman: "A brief history of Afghanistan" εκδόσεις infobase publishing, 2007 σελ 89-90

στο Ισλάμ, ώστε να εδραιώσει την εξουσία του να την καταστήσει συγκεντρωτική και να δημιουργήσει μια εθνική οντότητα.⁴⁷

Αρχικά δημιούργησε ένα πειθαρχημένο στρατό και προχώρησε σε ένα «εσωτερικό ιμπεριαλισμό»⁴⁸ κατέκτησε περιοχές και τις μετονόμασε σε Nuristan, διέλυσε τους τοπικούς άρχοντες, προκάλεσε μετακινήσεις πληθυσμών και καταπίεσε εθνοτικές ομάδες για παράδειγμα τους Hazaras στο κεντρικό Αφγανιστάν, ώστε να έχει τον πλήρη έλεγχο⁴⁹ καθώς σκοτωθήκαν 10000 ενώ 16000 εκδιώχθηκαν από τις εστίες τους.⁵⁰ Έπειτα δημιούργησε ένα δικαστικό σύστημα βασισμένο στο Ισλάμ,⁵¹ ενώ προσπάθησε να ενδυναμώσει την συλλογή φόρων καθώς και να δημιουργήσει μια μικρή βιομηχανία με την βοήθεια άγγλων τεχνικών πχ το εργοστάσιο όπλων masheen khana στην Καμπούλ.⁵² Η εξουσία του ήταν απολυταρχική και πήρε τον τίτλο του Σιδερένιου Εμίρη, ενώ έθεσε τους Παστούν ως τους κυρίαρχους στο Αφγανιστάν, προκαλώντας μια περαιτέρω πόλωση στο Αφγανιστάν. Το 1901 πέθανε και τον διαδέχτηκε ο γιος του, ο Habibullah Khan.

Στα χρόνια της εξουσίας του από το 1901-1919, ο Habibullah Khan δεν άφησε ιδιαίτερο στίγμα στην ιστορία του αφγανικού κράτους, ήταν μετριοπαθέστερος ηγέτης από τον πρόγονο του καθώς επανέφερε τις οικογένειες που είχαν εξοριστεί από τον προκάτοχο του, μόνο και μόνο επειδή ήταν ισχυρές, και μέσα σ' αυτές η οικογένεια του Mahmud Tarzi ο οποίος έπαιξε μεταγενέστερα σημαντικό ρόλο.⁵³ Στην εξωτερική πολιτική προσπάθησε να έχει κάποια ανεξαρτησία και μερική απαγκίστρωση από την βρετανική επιρροή χωρίς όμως κάποια επιτυχία. Η Μεγάλη Βρετανία και η Ρωσία αποφάσιζαν χωρίς να τους επηρεάζει η όποια διαφωνία του Αφγανιστάν π.χ. η συνθήκη του 1907 που ξεκαθάριζε τους όρους για την περιοχή.⁵⁴ Κατά τη διάρκεια του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου διατήρησε μια ουδετερότητα, με τις κεντρικές δυνάμεις ωστόσο να διαπραγματεύονται μαζί του για εισβολή στην

⁴⁷ Amin Saikal “Modern Afghanistan: A history of struggle and survival” έκδοση I.B Tauris & Co Ltd , 2004 σελ 36

⁴⁸ Suhash Chakravarty “From Khyber to Oxus: A Study in Imperial Expansion” εκδόσεις Delhi: Orient Longman 1976 σελ 20

⁴⁹ Louis Dupree “Afghanistan” εκδόσεις Princeton University press 1980 σελ 407

⁵⁰ Khashimbekov “Uzbeki Severnogo Afganistana” εκδόσεις Moscow: RAN (Institut Vostokovedeniya) 1994 σελ 10

⁵¹ Louis Dupree “Afghanistan” εκδόσεις Princeton University press 1980 σελ 417

⁵² M.Hasan Kakar “Government and society in Afghanistan: The reign of Amir Abd Al- Rahman Khan” εκδοσεις university of Texas Press 1979 σελ 8-10

⁵³ Amin Saikal “Modern Afghanistan: A history of struggle and survival” έκδοση I.B Tauris & Co Ltd, 2004 σελ 43

⁵⁴ Louis Dupree “Afghanistan” εκδόσεις Princeton University press 1980 σελ 433

Βρετανική Ινδία χωρίς όμως να επιτυγχάνεται κάτι. Εντέλει δολοφονήθηκε το 1919, χωρίς ωστόσο να γνωρίζουμε τον δολοφόνο.⁵⁵

Τον διαδέχτηκε ο Amanullah (1919-1929) ο οποίος προσεγγίστηκε από τον Tarzi που ήταν ένας από τις πιο σημαντικές προσωπικότητες του Αφγανιστάν, καθώς ανέδειξε ένα κίνημα ισλαμικού εθνικισμού τους Νεοαφγανούς με σύγχρονες ιδέες επηρεασμένος από τις διδαχές του Al afghani και το κίνημα των Νεότουρκων και θεωρούσε ότι το Ισλάμ δεν ήταν ασύμβατο με κάποιες ιδέες συνταγματικότητας και ορισμένες δυτικές ιδέες, εφόσον εξυπηρετούν το κοινό καλό, στοιχείο που θα ενοποιεί τους Αφγανούς. Επιπλέον ανέφερε ότι η παιδεία και η διάδοση της γνώσης θα ήταν αναγκαία για την αφύπνιση των Αφγανών καθώς και το να νιώθουν ως Αφγανοί και όχι να έχουν τις φυλετικές τους ταυτότητες κυρίαρχες.⁵⁶ Λόγω των αντιλήψεων αυτών έγινε ο τρίτος Αφγανοαγγλικός πόλεμος ο οποίος είχε ως αποτέλεσμα την εκχειρία με την συνθήκη του Rawalpindi που υπογράφηκε το 1921 και με την οποία το Αφγανιστάν κέρδισε την ανεξαρτησία του.⁵⁷ Εν συνεχεία ο Amanullah Khan έκανε και ένα ευρωπαϊκό ταξίδι για συνομιλίες με διάφορους ευρωπαίους ηγέτες, καθώς επιδίωκε να αναπτύξει σχέσεις και να κάνει άνοιγμα προς τη Δύση, κάτι για το οποίο ο Tarzi τον προέτρεπε να μη το κάνει, επειδή δεν ήταν κατάλληλη η στιγμή. Κατά τη διάρκεια αυτή των ταξιδιών στο Αφγανιστάν ξεκίνησαν διάφορες διαμαρτυρίες και διαδηλώσεις εναντίον του βασιλιά, λόγω του ότι τον θεωρούσαν δυτικοποιημένο βασιλιά μακριά από τις παραδόσεις τους. Ο Amanullah επέστρεψε αποφασισμένος να εκσυγχρονίσει το Αφγανιστάν, προχώρησε σ' ορισμένες μεταρρυθμίσεις όπως την αφαίρεση της μαντήλας στις γυναίκες, την ίδρυση μικτών σχολείων, και την επιβολή σ' όλους τους Αφγανούς στη Καμπούλ να φορούν δυτική ενδυμασία. Αυτές οι πολιτικές του εξόργισαν τις φυλές. Ακολούθησε η φυγή του Amanullah από την Καμπούλ, λόγω των αντιδραστικών δυνάμεων της φυλής των Tajik.⁵⁸

Στη συνέχεια ανέλαβε για πολύ λίγους μήνες ο Habibullah Kalakani ο οποίος ήταν Tajik κάτι πρωτόγνωρο για το Αφγανιστάν. Ωστόσο δεν κατάφερε να κρατηθεί στη

⁵⁵ Louis Dupree "Afghanistan" εκδόσεις Princeton University press 1980 σελ 434-35

⁵⁶ Amin Saikal "Modern Afghanistan: A history of struggle and survival" έκδοση I.B Tauris & Co Ltd, 2004 σελ 44-45

⁵⁷ Louis Dupree "Afghanistan" εκδόσεις Princeton University press 1980 σελ 444-446

⁵⁸ Louis Dupree "Afghanistan" εκδόσεις Princeton University press 1980 σελ 449-453

εξουσία λόγω της φυλετικής του καταγωγής καθώς και λόγω της δυσχέρειας να ανταποκριθεί στα οικονομικά προβλήματα της χώρας όπως είχε υποσχεθεί.⁵⁹

Έπειτα ανέλαβε την εξουσία ο Nadir Khan ο οποίος επέστρεψε για να διεκδικήσει τον θρόνο. Ο Nadir Khan δεν είχε τον ενθουσιασμό όπως ο Amanullah για ραγδαίες αλλαγές, ήταν προσφιλής στις συντηρητικές τάξεις του Αφγανιστάν καθώς και στις φυλές καθώς θεωρούσε ότι το Ισλάμ έπαιζε σημαντικό ρόλο στη κρατική εξουσία, εγκαθίδρυσε ένα σύνταγμα το 1931 το οποίο ήταν συντηρητικό και επηρεασμένο από το Ισλάμ και το κοράνι, ενώ εγκαθίδρυσε και δικαστική εξουσία η οποία λειτουργούσε με βάση τους ισλαμικούς κανόνες. Στο εσωτερικό της χώρας του προσπάθησε να καταπολεμά τις αντίθετες απόψεις με βίαιο τρόπο. Στις εξωτερικές του υποθέσεις έγερνε υπέρ των Βρετανών πιο πολύ καθώς τον βοήθησαν με το να του χορηγήσουν οπλισμό και χρηματική βοήθεια, ωστόσο προσπαθούσε να διατηρήσει μια ουδετερότητα χωρίς να στρέφεται εναντίον της Ρωσίας ή της Μεγάλης Βρετανίας. Κατά τα άλλα επιχείρησε την προσέγγιση και με άλλες ευρωπαϊκές δυνάμεις, Γαλλία, Γερμανία και τις ΗΠΑ ώστε να έχει μια νομιμοποιητική βάση η εξουσία. Εν ολίγοις ακολουθούσε μια πολιτική αυτοσυντήρησης. Ο Nadir Khan απεβίωσε το 1933.⁶⁰

Η εξουσία περιέλθει στον 19χρονο Mohammad Zahir Shah ο οποίος έμελλε να είναι και ο τελευταίος βασιλιάς του Αφγανιστάν μέχρι το 1973. Ωστόσο για 30 χρόνια δεν είχε ο ίδιος την εξουσία καθώς την είχαν οι δυο θείοι του (Mohammad Hashim και Shah Mahmud) δημιουργώντας έτσι μια διπλή μοναρχία. Ο Hashim κυβέρνησε μέχρι το 1946, απομονώνοντας τον νόμιμο διάδοχο και κυβέρνησε ουσιαστικά αυτός. Κατά τη περίοδο του προσπάθησε να ισορροπήσει μεταξύ Αγγλίας κι Σοβιετικής Ένωσης, ώστε να εξασφαλίσει την εξουσία. Οι Σοβιετικοί τη δεκαετία του 30 έκαναν επίδειξη της ισχύος τους με το να προκαλέσουν στα σύνορα, καθόσον πυροβόλησαν εντός Αφγανικού εδάφους, ωστόσο δεν κλιμακώθηκε η ένταση. Το 1937 το Αφγανιστάν έκανε μαζί με τη Τουρκία και το Ιράν το σύμφωνο Saadabad περιφερειακό οργανισμό ασφαλείας, ώστε να προστατεύονται από κάποια επιθετική κίνηση των δυτικών ή των Σοβιετικών. Το Αφγανιστάν πριν το Β.Π.Π. είχε κάποιες συμφωνίες με τη Γερμανία εκφράζοντας έτσι την προσέγγιση προς εκείνη την πλευρά. Ωστόσο με τη διάλυση της Γερμανό-σοβιετικής συμφωνίας κι έπειτα της συμμαχίας της

⁵⁹ Amin Saikal “ Modern Afghanistan: A history of struggle and survival” έκδοση I.B Tauris& Co Ltd , 2004 σελ 96

⁶⁰ Ibid., σελ 97-104

Σοβιετικής Ένωσης με την Αγγλία οδήγησε το Αφγανιστάν να επιστρέψει στην ουδετερότητά του. Με το πέρας του Β.Π.Π., το Αφγανιστάν βρίσκεται υπό διαρκή πίεση για υπαναχωρήσεις από τη Σοβιετική Ένωση και μεθοδεύσεις για εμφάνιση κομμουνιστικού κόμματος στη χώρα καθώς είχε δημιουργηθεί στο Ιράν το Tudeh και οι Βρετανοί είχαν αποσυρθεί από τη περιοχή με την ανεξαρτητοποίηση της Ινδίας και την αντικατάστασή της ως μεγάλης δύναμης τις ΗΠΑ.⁶¹

Το 1946 παραιτείται ο Hashim και αναλαμβάνει ο Shah Mahmud ο οποίος δημιούργησε μια σχετική ελευθερία στη διενέργεια εκλογών το 1949 αφού ήταν και οι πρώτες, στην ιστορία του Αφγανιστάν. Με τις εκλογές οι αντίθετες απόψεις απέκτησαν μια οργάνωση ενώ η φωνή τους άρχισε να γίνεται πιο νομιμοποιημένη και ξεκάθαρη. Αυτό οδήγησε τον Shah Mahmud να φυλακίσει φοιτητές, διανοούμενους και διάφορους πολιτικούς αρχηγούς, που διαφωνούσαν, ακυρώνοντας έτσι τις όποιες εκλογές και την όποια δημοκρατική τους σημασία. Το 1953 αναγκάστηκε να παραιτηθεί από τον Daoud ο οποίος έκανε συμφωνία με τον νόμιμο διάδοχο του θρόνου Zahir Shah.⁶²

Ο Daoud υποστηρικτής των Pashtun ακολούθησε την πολιτική της ουδετερότητας παρότι στη περιοχή άρχισε να παίζουν ρόλο οι ΗΠΑ μέσω της επίτευξης συμφωνιών και οργανισμών (CENTO). Τα συνοριακά προβλήματα με την Durand line εξακολουθούσαν να υπάρχουν, ενώ τα εδάφη αυτά τα οποία αποτελούνταν από Pashtun ήταν αμφισβητούμενα και μήλο της έριδος για τρεις χώρες, Πακιστάν Ινδία. Αφγανιστάν. Οι ΗΠΑ ωστόσο στο ζήτημα αυτό υποστήριζαν το Πακιστάν. Αυτός ο λόγος παρακίνησε τον Daoud να προστρέξει προς τη Σοβιετική Ένωση. Οι στόχοι του Daoud ήταν να συγκεντρώσει την εξουσία να υπάρξει οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη και να προωθήσει τον Pashtunism ως θεμέλιο για τον Αφγανικό εθνικισμό. Ο Daoud στράφηκε στο κίνημα των αδέσμευτων το 1961, γεγονός το οποίο απέτρεψε τις ΗΠΑ να δώσουν χρηματική και στρατιωτική βοήθεια που ζήτησαν οι Αφγανοί. Αυτό οδήγησε τον Daoud να στραφεί, παρά τον αντισοβιετισμό που υπήρχε στο Αφγανιστάν, στη Σοβιετική Ένωση, η οποία προκειμένου να ισορροπήσει την αμερικανική επιρροή στη περιοχή έδωσε τη βοήθεια, ενώ υποστήριξε και το Αφγανιστάν στο ζήτημα των συνόρων.⁶³ Οι Σοβιετικοί έτσι κατάφεραν να

⁶¹ Ibid., σελ 105-111

⁶² Ibid., σελ 115-116

⁶³ Ibid., σελ 117-123

εισχωρήσουν σε πολλούς τομείς του Αφγανιστάν π.χ. στη παιδεία με την είσοδο και ανταλλαγή του εκπαιδευτικού προσωπικού ενώ μέσω και της KGB η οποία συνέλεξε στις τάξεις της πολλούς Αφγανούς φοιτητές. Υπήρχε επιπλέον μια συμπάθεια μεταξύ των ηγεσιών των δυο χωρών του Daoud και του Khrushchev. Με αυτή την προσέγγιση ο Daoud κατάφερε κάποια απ αυτά που ήθελε, καθώς δημιούργησε επαρκή στρατό για τον έλεγχο στο εσωτερικό του, ενώ είχε και την υποστήριξη στις μεταρρυθμιστικές του πολιτικές πχ εκδημοκρατισμός της χώρας και στις επιδιώξεις του στην διεθνή σκακιέρα με το να έχει στήριξη στη κόντρα με το Πακιστάν με το οποίο υπήρξε κρίση το 1961-63 .Το 1963 ο Daoud παραιτείται ύστερα από τις αντίθετες φωνές που ξεκίνησαν από το βασιλιά, ο οποίος έμπειρος πλέον πολιτικός κατάφερε να αναλάβει αυτός τα ηνία της εξουσίας. Ήταν αντίθετος στην προσέγγιση με τη Σοβιετική Ένωση καθώς και στις επιδιώξεις του Daoud για τα εδάφη των Pashtun.⁶⁴

Έπειτα την εξουσία ο βασιλιάς για πρώτη φορά την παραδίδει σε κάποιον εκτός του οικογενειακού του κύκλου καθώς δεν επιθυμούσε τον παραγκωνισμό του στη ηγεσία από συγγενικά μέλη κάτι που θα συνεχιστεί και για τα επόμενα 10 χρόνια που αναλαμβάνουν την ηγεσία διάφοροι πολιτικοί. Στα επόμενα 10 χρόνια το Αφγανιστάν προσπάθησε να βελτιώσει κατ αρχάς τις σχέσεις του με το Πακιστάν, αφού ο βασιλιάς δεν ήταν υποστηρικτής της ιδέας Pashtunistan. Αρχικά, το 1963 έγιναν βήματα για περισσότερο εκδημοκρατισμό της χώρας και δημιουργήθηκε το 1964 ένα καινούριο σύνταγμα που επιθυμούσαν να προσφέρει μια σταδιακή κίνηση προς τον εκδημοκρατισμό και την οικονομικοκοινωνική κατάσταση χωρίς ωστόσο να επιτύχει και πολλές αλλαγές . Έπειτα έγινε μια προσπάθεια επαναπροσέγγισης με το Πακιστάν και αρκετές διμερείς επαφές, με το Ιράν να έχει τον ρόλο του διαμεσολαβητή, έλαβαν μέρος από το 1963 και μετά με το 1967 να θεωρείται το αποκορύφωμα των καλών σχέσεων μεταξύ Αφγανιστάν και Πακιστάν και την επαναφορά των σχέσεων στην προ κρίσης εποχή. Η επιρροή των Σοβιετικών στην περιοχή συνεχιζόταν καθώς και οι ΗΠΑ δεν επηρέαζαν την περιοχή εξίσου καθώς υπήρχε το πρόβλημα του Βιετνάμ εκείνη την περίοδο. Στο εσωτερικό της χώρας μέχρι τα μέσα του 1970 οι Παστούν κυριαρχούσαν σε θέσεις ιεραρχίας καθώς το 70% των εργαζομένων στα μεσαία και ανώτερα κλιμάκια της διοικητικής και στρατιωτικής ιεραρχίας ήταν Παστούν, ενώ με το σύνταγμα δινόταν ιδιαίτερα αναγνώριση στη γλώσσα των Pashtun και όχι τόσο

⁶⁴ Ibid., σελ 123-130

των υπόλοιπων εθνοτικών ομάδων.⁶⁵ Επιπλέον υπήρχαν ακόμα πολλά πρόσωπα προσκείμενα στον Daoud κάτι το οποίο ήταν τροχοπέδη στη συνεννόηση, καθώς και στην προώθηση της δημοκρατικής ατζέντας, ώστε να υπάρξει ένας εκδημοκρατισμός της χώρας.⁶⁶ Οι Σοβιετικοί συνέχιζαν να υποστηρίζουν τους Αφγανούς και χρηματοδοτικά, ενώ οι Αμερικάνοι την περίοδο εκείνη είχαν περιορίσει αρκετά τη χρηματική τους βοήθεια.⁶⁷

Οι Σοβιετικοί καταφέρνουν να δημιουργηθεί ένα αριστερό κόμμα στο Αφγανιστάν το 1965. Αυτό ήταν το (People Democratic Party of Afghanistan). Ωστόσο το 1967 χωρίζεται σε ομάδες. Αυτές ήταν το Parcham το οποίο ήταν ένα γκρουπ υποστήριξης του δικτύου της Daoudist αλληλεγγύης ενώ το άλλο ήταν το Khalq. Τούτο έγινε λόγω ιδεολογικών διαφορών καθώς και λόγω των καταβολών των μελών και των γλωσσών που μιλούσαν, κάτι που δημιούργησε ένα χάσμα. Οι Σοβιετικοί ήταν επιφυλακτικοί προς το Khalq λόγω του Pashtunist εθνικισμού που υπήρχε στο γκρουπ. Από την άλλη υποστήριζαν το Parcham και προωθούσαν την επανεμφάνιση του Daoud.⁶⁸ Προς αντίθεση σ' αυτά αναδείχθηκαν και άλλες ομάδες όπως η μαοϊκή ομάδα από tajik αγρότες Setam-e Melli (National Oppression)⁶⁹ και ακόμα ένα Sho' la-ye Jawed το οποίο οργάνωσε διαδηλώσεις στη Καμπούλ.⁷⁰ Εκτός από αυτές τις ομάδες αναδείχθηκαν και ισλαμιστικές οργανώσεις προάγγελος των Μουτζαχεντίν οι οποίοι ήταν επηρεασμένοι από την Μουσουλμανική Αδελφότητα και οι οποίοι είχαν ιδιαίτερη δύναμη στα πανεπιστήμια της χώρας, ενώ εκπροσωπούνταν και στο στρατό.⁷¹ Το 1971-72 υπάρχει μεγάλη πτώση στην αξιοπιστία της βασιλείας καθώς λιμός μαστίζει το Αφγανιστάν με αποτέλεσμα να πεθάνουν περίπου 270.000 από υποσιτισμό,⁷² ενώ το 1973 γίνεται πραξικόπημα από τον Daoud με την υποστήριξη συμπαθούντων του καθώς και μελών του Parcham. Ύστερα από αυτό ο Daoud ανακήρυξε δημοκρατία του Αφγανιστάν. Επίσης κατήργησε το σύνταγμα του 1964,

⁶⁵ Ibid., σελ133-146

⁶⁶ Ibid., σελ153-158

⁶⁷ Leon Poullada, "The Road to Crisis 1919–1980 – American Failures, Afghan Errors and Soviet Successes", in Rosanne Klass (ed.), *Afghanistan: The Great Game Revisited*, εκδόσεις New York: Freedom House, 1987, σελ 53

⁶⁸ Amin Saikal "Modern Afghanistan: A history of struggle and survival" έκδοση I.B Tauris& Co Ltd, 2004 σελ 160-164

⁶⁹ Amiryar, "Soviet Influence, Penetration, Domination and Invasion of Afghanistan" εκδόσεις George Washington University, 1989, σελ 135

⁷⁰ Korgun, "Intelligentsiia v politicheskoi zhizni Afganistana" σελ 147

⁷¹ M. Hassan Kakar, *Afghanistan: The Soviet Invasion and the Afghan Response, 1979– 1982*, Berkeley: University of California Press, 1997, σελ 88

⁷² George Arney "Afghanistan" εκδόσεις Mandarin 1989 σελ 66

ενώ απαγόρευσε όλες τις μορφές των αντιστασιακών οργανώσεων. Διακήρυξε την συνέχεια της ουδετερότητας στην εξωτερική πολιτική και το κίνημα των αδέσμευτων αναγνώρισε την Σοβιετική Ένωση ως σύμμαχο και το Πακιστάν ως εχθρό, ενώ ανέφερε την πλήρη στήριξη στους Pashtun που επιθυμούσαν ανεξαρτησία (Pashtunistan).⁷³ Κατά την περίοδο αυτή ο Daoud ανακοίνωσε ένα πρόγραμμα εκσυγχρονισμού που προέβλεπε τη συγκέντρωση της εξουσίας, την αύξηση της κρατικής νομοθεσίας για την οικονομία και μια πληθώρα από κοινωνικές μεταβολές π.χ. παροχή δικαιωμάτων στις γυναίκες και στις μειονότητες, βελτίωση της παιδείας και μέτρα για την ευημερία και καταπολέμηση της διαφθοράς.⁷⁴ Το 1975 ο Daoud τόλμησε να διαφοροποιηθεί από την εξωτερική βοήθεια των σοβιετικών, επιζητώντας απ άλλες χώρες την βοήθεια (κυρίως το Ιράν χωρίς όμως να ανταποκρίνεται) και την τεχνολογία που χρειαζόταν και έσπασε τους δεσμούς του με τους Parchamis γεγονός που έπαιξε στη συνέχεια κομβικό ρόλο.⁷⁵ Έκανε καλέσματα και άνοιγμα στη Σαουδική Αραβία καθώς και στην Αίγυπτο με αποτέλεσμα να ανησυχήσουν τους Σοβιετικούς για την απώλεια της επιρροής τους στη χώρα. Αυτό στη συνέχεια οδήγησε στην ανατροπή του Daoud από το κομμουνιστικό κόμμα PDPA το οποίο ανέλαβε την εξουσία μετά από επιτυχές πραξικόπημα στις 17 Απριλίου 1978.⁷⁶

Όταν ανέλαβε, προσπάθησε να εισάγει κάποιες πολιτικές αναδιανομής της γης και μέτρα υποστήριξης των κατώτερων στρωμάτων. Ωστόσο υπήρξαν τρεις παράγοντες που επηρέασαν. Πρώτον μια μορφή αντίστασης που σημειώθηκε σε 24 από τις 28 περιφέρειες του Αφγανιστάν.⁷⁷ Δεύτερον εμφανίστηκε η ισλαμική ομάδα αντίθετη στον κομμουνισμό οι Mujahideen, οι οποίοι είχαν στρατολογήσει 400.000 στο Πακιστάν και 60.000 Αφγανούς στο Ιράν.⁷⁸ Τρίτο στο εσωτερικό του PDPA υπήρχαν έριδες.⁷⁹

Αυτά οδήγησαν στη Σοβιετική εισβολή/παρέμβαση το Δεκέμβριο του 1979 και το Αφγανιστάν να μπαίνει σε μια περίοδο κατοχής 10 χρόνων και μετά να ακολουθούν

⁷³ Amin Saikal "The Rise and Fall of the Shah" εκδόσεις Princeton university, 1980 ,σελ 172

⁷⁴ Korgun V. G "Intelligentsiia v politicheskoi zhizni Afganistana" εκδόσεις Nauka Moscow, 1983

⁷⁵ Amin Saikal " Modern Afghanistan: A history of struggle and survival" έκδοση I.B Tauris& Co Ltd , 2004 σελ 177

⁷⁶ Ibid 177-183

⁷⁷ Antony Arnold, "Afghanistan's Two-Party Communism: Parcham and Khalq" εκδόσεις Hoover press publication, 1983 σελ 95

⁷⁸ Louis Dupree "Afghanistan" εκδόσεις Princeton University press 1980 σελ 776-7

⁷⁹ Amin Saikal " Modern Afghanistan: A history of struggle and survival" έκδοση I.B Tauris& Co Ltd, 2004 σελ 191

3 χρόνια εμφύλιου πολέμου στο Αφγανιστάν, μέχρι το 1992. Με την εισβολή των Σοβιετικών ξεκίνησε και εμφανώς ένας πόλεμος μεταξύ Σοβιετικών και Mujahideen οι οποίοι υποστηρίζονταν από το Πακιστάν, τις ΗΠΑ, τη Σαουδική Αραβία και το σιιτικό μέρος από το Ιράν. Κατά τον δεκαετή πόλεμο 1.240.000 άνθρωποι σκοτώθηκαν και 5 εκατομμύρια έγιναν πρόσφυγες με τα 3 εκατομμύρια περίπου στο Πακιστάν και τα 2 εκατομμύρια στο Ιράν.⁸⁰ Παγκόσμια κατακραυγή κατά της εισβολής υπήρξε και κυρίως από τον Μουσουλμανικό κόσμο και συγκεκριμένα από τη Σαουδική Αραβία, την Αίγυπτο, το Ιράν και τη Κίνα. Οι ΗΠΑ οι οποίες ακολούθησαν μια στρατηγική στο να σταματήσει η παρέμβαση με το να χρηματοδοτεί το Πακιστάν ως το κράτος στη πρώτη γραμμή που υποστήριζε τους Mujahideen.⁸¹ Αυτό, σε συνάρτηση με το τεράστιο κόστος που επέφερε ο πόλεμος αυτός στη Σοβιετική Ένωση, καθώς και η έλευση του Γκορμπατσόφ στην εξουσία έφεραν ως αποτέλεσμα τη συνθήκη της Γενεύης στις 14 Απριλίου 1988 με συμβαλλόμενα μέλη το Πακιστάν, το κομμουνιστικό καθεστώς του Αφγανιστάν και εγγυήτριες δυνάμεις την ΕΣΣΔ και τις ΗΠΑ με όρο η Σοβιετική Ένωση να αποχωρεί από το Αφγανιστάν.⁸² Αυτή η δεκαετής περίοδος έληξε ωστόσο αυτή η συνθήκη δεν αναγνωρίστηκε από τους Mujahideen, οι οποίοι θεώρησαν κάτι τέτοιο ως μη αποδεκτό και απάτη.⁸³

Μετά το 1989, ο κομμουνιστής πρόεδρος του Αφγανιστάν προσπάθησε να κρατηθεί στη εξουσία ωστόσο με το τέλος της Σοβιετικής Ένωσης το 1992 κάτι τέτοιο ήταν αδιανόητο. με τους Mujahideen υπό τον Ahmad Shah Massoud να καταλαμβάνουν την ηγεσία στα μέσα Απριλίου 1992.⁸⁴ Αυτό όμως άλλαξε το Σεπτέμβριο 1996 που το στρατιωτικό κομμάτι των Ταλιμπαν εκδίωξε προς βόρεια την ισλαμική κυβέρνηση του Rabbani και ανέλαβε αυτό την εξουσία. Οι Ταλιμπάν ωστόσο δεν προήλθαν από το πουθενά. Ταλιμπάν σημαίνει μαθητής, όλα τα μέλη των Ταλιμπάν υπήρξαν μαθητές των madrasas (μεντρεσές) των μουσουλμανικών ιεροδιδασκαλείων τα οποία προωθούν τις διδαχές του αυστηρού Ισλάμ της σχολής Deobandi (η οποία σχολή

⁸⁰ Asger Christensen, "Aiding Afghanistan: The Background and Prospects for Reconstruction in a Fragmented Society" εκδόσεις Copenhagen: NIAS Books, 1995, σελ 96, 105

⁸¹ Leo E. Rose and Kamal Matinuddin (eds), "Beyond Afghanistan: The Emerging US-Pakistan Relations" εκδόσεις Berkeley: Institute of East Asian Studies, University of California, 1989, σελ.317

⁸² Diego Cordovez and Selig S. Harrison, "Out of Afghanistan: The Inside Story of the Soviet Withdrawal" New York εκδόσεις Oxford University Press, 1995

⁸³ Quadir A. Amiryar, "Soviet Influence, Penetration, Domination and Invasion of Afghanistan", εκδόσεις George Washington University, 1989 σελ .321-2.

⁸⁴ Amin Saikal " Modern Afghanistan: A history of struggle and survival" έκδοση I.B Tauris & Co Ltd , 2004 σελ 208

δημιουργήθηκε το 19^ο αιώνα στην βόρεια Ινδία για την ένωσή τους κατά της Βρετανικής αυτοκρατορίας εμπνευσμένη από την εξέγερση των Σιπάλι κατά των Άγγλων το 1857). Αυτά τα ιεροδιδασκαλεία την εποχή του 1980 χρηματοδοτήθηκαν από το Πακιστάν καθώς και από τη Σαουδική Αραβία και από άλλες μοναρχίες του κόλπου, ώστε να έχουν μια αξιοσημείωτη θέση έκφρασης του Ισλάμ παγκοσμίως και υπήρχαν σ' όλη την περιφέρεια του Πακιστάν η οποία στρατολογούσε Παστούν από το 1994 υπό τον Naseerullah Babar (υπουργό εσωτερικών του Πακιστάν) και τον Mullah Mohammad Omar.⁸⁵ Ύστερα από την εγκαθίδρυση των Ταλιμπάν στο Αφγανιστάν προέκυψε η ένωση των Ταλιμπάν με την Αλ Κάιντα και ο ερχομός του Bin Laden στο Αφγανιστάν. Στη χώρα προέκυψε αντίδραση στο καθεστώς των Ταλιμπάν από τον Massoud χωρίς όμως να καταφέρει και πολλά, λόγω της έλλειψης στήριξης τη δεκαετία του 1990. Στα τέλη του 2001 ωστόσο με την επίθεση της 11^{ης} Σεπτεμβρίου έμελλε να εισέλθει το Αφγανιστάν καθώς και ολόκληρος ο κόσμος σε μια νέα εποχή.⁸⁶

2.2 ΤΟ ΑΦΓΑΝΙΣΤΑΝ ΩΣ ΜΕΛΕΤΗ ΤΗΣ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΚΡΑΤΟΥΣ

Από αυτά τα στοιχεία, τα οποία προέκυψαν από τη μελέτη της ιστορίας του Αφγανιστάν μπορούμε να τα συνδέσουμε με τα συμπεράσματα και τις θεωρίες που υπήρχαν για τη διαμόρφωση του σύγχρονου κράτους στην Ευρώπη. Καταρχάς η σύσταση του εδάφους ήταν ορεινή κάτι που δημιούργησε προσκόμματα στον έλεγχο των περιοχών καθώς και στην είσπραξη των φόρων όπως αυτό αποδεικνύεται και από το ότι το 1980 τα έσοδα από την φορολογία ήταν μόνο το 15%, ενώ η ύπαιθρος πάντα θεωρούνταν δύσκολο έδαφος για την αποκόμιση φόρων.⁸⁷ Ακόμα η γεωγραφική θέση έθετε σε κίνδυνο τη χώρα καθώς πολλές φορές είχε στα σύνορα εχθρικά διακείμενες χώρες π.χ. το 18^ο αιώνα όπως αναφέρθηκε το Αφγανιστάν ήταν σε συνεχή πόλεμο με την αυτοκρατορία των Σίχ. Η μετέπειτα ιστορία συνεχίζεται με τα εχθρικά κράτη να είναι η Αγγλία, η οποία αντικατέστησε την αυτοκρατορία των Σιχ, το Πακιστάν το οποίο ανεξαρτητοποιήθηκε από την βρετανική αυτοκρατορία και την Ρωσία η οποία ήταν στα βόρεια σύνορα. Απ' αυτά παρατηρείται ότι η χώρα ήταν εκτεθειμένη στον πόλεμο κάτι που ευνοούσε την ανάδειξη αυταρχικών προσωπικοτήτων.

⁸⁵ Gilles Keppel "Jihad the trail of political Islam" εκδόσεις I.B. Tauris 2012 σελ 61-2

⁸⁶ Amin Saikal "Modern Afghanistan: A history of struggle and survival" έκδοση I.B Tauris & Co Ltd, 2004 σελ 225-230

⁸⁷ <http://www.nationsencyclopedia.com/Asia-and-Oceania/Afghanistan-TAXATION.html>

Ακόμα το Αφγανιστάν λόγω της πληθυσμιακής του κατάτμησης είναι ένα πολυπολιτισμικό κράτος με διαφορετικές εθνοτικές ομάδες, οι οποίες δεν έχουν ένα στοιχείο να τους ενώνει. Αυτό το γεγονός το αναγνώρισαν ορισμένες ιστορικές προσωπικότητες του Αφγανιστάν και προσπάθησαν να ενώσουν το λαό του με διαφορετικούς τρόπους ο καθένας: Πρώτη προσπάθεια γίνεται με τον σιδηρένιο εμίρη το 1881 ο οποίος θεώρησε αυτή την ετερογένεια ως σημάδι αδυναμίας της χώρας και γι' αυτό στράφηκε στη νομιμοποίηση της εξουσίας του από το Ισλάμ, κάτι που αποδεικνύει ότι το Ισλάμ είναι μια νομιμοποιητική πηγή στη χώρα ενώ προσπάθησε να προωθήσει τους Παστούν ως την κυρίαρχη εθνοτική ομάδα της χώρας με εθνοκαθάρσεις των άλλων εθνοτικών ομάδων, θέτοντας παράλληλα και την ρητορική περί εχθρικής στάσης εναντίον της Δύσης, αφού τη θεωρούσε το δεύτερο μεγάλο αγκάθι της χώρας του. Ακόμα μία προσπάθεια έγινε από τον Mahmud Tarzi, ο οποίος αναγνωρίζοντας έμπρακτα τις συνθήκες της περιόδου, προσπάθησε να συνδέσει τη μουσουλμανική θρησκεία με δυτικές ιδέες, υποστηρίζοντας πως υπάρχουν στοιχεία που μπορούν να συνδέσουν τις δυο κοσμοθεωρίες. Ουσιαστικά προώθησε τον εκσυγχρονισμό και δημιούργησε το κίνημα των Νεοαφγανών, επηρεασμένο από το κίνημα των Νεότουρκων, ωστόσο αυτή η ευκαιρία για εκσυγχρονισμό της χώρας έπεσε στο κενό καθώς ο βασιλιάς της περιόδου ο οποίος αφουγκραζόταν αυτές τις πεποιθήσεις επιχείρησε τον εκμοντερνισμό ιδιαίτερα απότομα, προκαλώντας αντιδράσεις σ' όλη τη χώρα με την κατηγορία ότι έγινε δυτικός και ξένος και δεν ακολουθεί την αφγανική παράδοση και τα μουσουλμανικά έθιμα. Άλλη μια προσπάθεια έγινε από τον Daoud, το 1950-1960, ο οποίος επανέφερε τον παστουνικό εθνικισμό στο πεδίο και έθεσε ουσιαστικά σε αμφισβήτηση τα σύνορα προκαλώντας ψύχρανση των σχέσεων με το Πακιστάν. Απ' αυτά τα παραδείγματα αποδεικνύεται πως οι νομιμοποιητικές πηγές της διακυβέρνησης όλα αυτά τα χρόνια ήταν το Ισλάμ, αλλά και τα ήθη και έθιμα των Παστούν.

Έπειτα σημαντικό λόγο στην ευημερία του κράτους παίζει η σχέση της εξουσίας με τους αρχηγούς των εκάστοτε φυλών αλλά και της τοπικής κοινότητας. Το Αφγανιστάν λόγω της μη συνεννόησης των φυλών να αποδεχθούν μια κοινή εξουσία όλα αυτά τα χρόνια έχουν αναπτύξει το δικό τους σύστημα διακυβέρνησης το οποίο βασίζεται στους ισλαμικούς κανόνες, δεν είναι τυχαίο πως ποτέ δεν έφταναν οι φόροι στην κεντρική κυβέρνηση αλλά τους συνέλεγαν οι φύλαρχοι. Ακόμα στο Αφγανιστάν η αποκέντρωση ήταν ιδιαίτερα μεγάλη και όλα τα χρόνια διακυβέρνησης από τους

εμίρηδες λαμβανόταν αυτό υπόψη. Το Αφγανιστάν ουσιαστικά ποτέ δεν είχε ένα κέντρο αλλά χωριζόταν σε περιφέρειες από τις οποίες η καθεμία είχε το κέντρο της π.χ. στα νότια ήταν η Κανταχάρ, στα βόρεια η Μαζάρι Σαρίφ στα δυτικά η Χεράτ και στα ανατολικά και κεντρικά η Καμπούλ. Αυτόν το διαχωρισμό τον είχαν υπόψη τους όλοι όσοι είχαν την κεντρική εξουσία και γι' αυτό λάμβαναν σοβαρά τις αντιδράσεις των τοπικών ηγετών και συνελεύσεων.⁸⁸ Για την κατανόηση της διαμόρφωσης της εξουσίας στο Αφγανιστάν απαιτείται να αναφερθεί ο όρος *qawm*, ο οποίος υφίσταται μόνο εκεί. Σύμφωνα με τον Olivier Roy ως *qawm* περιγράφεται «οποιοδήποτε κομμάτι της κοινωνίας το οποίο έχει δεσμούς αλληλεγγύης είτε με τη μορφή οικογένειας, φυλής, χωριού ή ομάδας. Το *qawm* βασίζεται στη συγγένεια και στις πελατειακές σχέσεις ώστε τα μέλη του να προστατεύονται στις καταπατήσεις του κράτους ή άλλων *qawm*, ωστόσο δεν παύει να είναι και πεδίο εσωτερικού ανταγωνισμού για την τοπική εξουσία.»⁸⁹ Από την άλλη υποστηρίζεται πως το *qawm* είναι και διαδικασία κινητοποίησης των Αφγανών. Αναλυτικότερα ο Shahrani περιγράφει πως: «η εθνότητα και η συγγένεια στο Αφγανιστάν εκφράζεται με όρους όπως το *qawm* (άνθρωποι, φυλή, ομάδα) *wulus* (έθνος, φυλή, συγγένεια) και *tyfah* (φατρία, φυλή, ομάδα), που αναπαριστούν το ίδιο ή παρόμοιο ιδεολογικό πλαίσιο. Αυτοί οι όροι μαζί με το Ισλάμ αποτελούν τα θεμέλια για τα άτομα, τις συλλογικές ταυτότητες και την παροχή αφοσίωσης και θέτουν την βάση για την οργάνωση της κοινωνίας, την κινητοποίησή της και τη ρύθμιση των κοινωνικών σχέσεων μεταξύ των ατόμων»⁹⁰

Με αυτά ουσιαστικά παρατηρούμε πως η διαμόρφωση της κοινωνίας του Αφγανιστάν δεν έχει κάνει το πέρασμα το οποίο έγινε στην Ευρώπη και διαμορφώθηκαν τα σύγχρονα ευρωπαϊκά κράτη. Αναλυτικότερα παρατηρείται πως τοπικά στο Αφγανιστάν θεωρούσαν όντως θηρευτική την συμπεριφορά της εκάστοτε σουλτανικής εξουσίας και γι' αυτό διαμόρφωσαν το *qawm* προς υποστήριξη των μελών τους από την κεντρική εξουσία. Αυτό που δεν έγινε είναι πως δεν υπήρξε η άμεση τριβή της κεντρικής εξουσίας με τις τοπικές εξουσίες. Ο όρος *qawm* δεν τέθηκε ποτέ σε αμφισβήτηση και δεν χρειάστηκε να τεθεί αφού στην πλειοψηφία των

⁸⁸ Thomas Barfield and Neamatollah Nojumi: "Bringing More Effective Governance to Afghanistan: 10 Pathways to Stability" Middle East Policy Council, volume XVII, <https://www.mepc.org/bringing-more-effective-governance-afghanistan-10-pathways-stability>

⁸⁹ Olivier Roy: "Afghanistan: Back to Tribalism or on to Lebanon?" Third World Quarterly, Vol. 10, No. 4. October 1989 σελ. 71

⁹⁰ Nazif M. Shahrani: "War, Factionalism, and the State in Afghanistan", *American Anthropologist*, Vol. 104, No. 3. September 2002 σελ.717

περιπτώσεων η κεντρική κυβέρνηση εξυπηρετούσε ή δεν προκαλούσε τα συμφέροντα των *qawm*. Αυτό οφείλεται στο ότι η βιομηχανική επανάσταση, που στην Ευρώπη ήταν το κύριο γεγονός μετατροπής των πολιτευμάτων, δεν έφτασε ποτέ στη χώρα, η τεχνολογική πρόοδος δεν υπήρξε η κινητήρια δύναμη για μετατροπή της κοινωνίας, δεν έγινε δηλαδή το πέρασμα στη γραφειοκρατικοποίηση επειδή δεν απαιτήθηκε κάτι τέτοιο καθώς και λόγω του ότι δεν υπήρξαν οι συνθήκες και τα γεγονότα για την ευδοκίμηση αυτού. Η χώρα δεν αποδέχτηκε ποτέ την ύπαρξη μιας κεντρικής εξουσίας, η κάθε περιφέρεια είχε τη δική της πηγή εξουσίας δηλαδή υπήρχε η τοπική διακυβέρνηση εκεί που δεν έφτανε η κρατική.

2.3 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Από την ανάγνωση και μελέτη της ιστορίας του Αφγανιστάν τα συμπεράσματα είναι πολλά. Αρχικά το Αφγανιστάν λόγω της πληθυσμιακής του κατάτμησης είναι ένα πολυπολιτισμικό κράτος με ομάδες, που δεν έχουν ένα στοιχείο να τους ενώνει. Ακόμα η σύσταση του εδάφους η οποία είναι ορεινή, καθιστούσε ακόμα πιο δύσκολο τον έλεγχο της επικράτειας και τη διαχείριση των πόρων από την εκάστοτε μορφή εξουσίας στη χώρα. Αυτά τα δυο στοιχεία είναι προσκόμματα στην εξουσία, ώστε να είναι συγκεντρωτική και όχι αποκεντρωμένη όπως και να μπορεί να ελέγχει την περιφέρεια, να επιβληθεί και να αποκομίσει φόρους. Περαιτέρω παρατηρήθηκε στο Αφγανιστάν ότι πάντα κυριαρχούσαν ηγέτες, οι οποίοι ήταν απολυταρχικοί και αναδύονταν προσωποπαγή καθεστώτα. Ο λόγος για κάτι τέτοιο είναι και η έκθεση στον κίνδυνο του πόλεμου καθώς και ο πόλεμος ο ίδιος, επειδή το Αφγανιστάν ήταν εκτεθειμένο εδαφικά λόγω της γεωγραφίας του. Από την γένεση του πρώτου Αφγανικού κράτους υπήρχε η έκθεση και μάλιστα η άμεση έκθεση μέσω των εδαφικών συνόρων σε χώρες και κράτη τα οποία απειλούσαν την εδαφική ακεραιότητα του Αφγανιστάν. Αυτό το χαρακτηριστικό θα μπορούσε να θεωρηθεί μια από τις αιτίες που αναδείχθηκαν στο Αφγανιστάν καθ όλη τη διάρκεια της μέχρι τώρα ιστορίας του απολυταρχικά καθεστώτα. Παρακάτω αυτό που παρατηρείται είναι ότι στο Αφγανιστάν υπάρχει μια δυνατή κοινωνία και οι ελίτ της χώρας, που δεν είναι άλλοι από τους φύλαρχους και τους αρχηγούς των φατριών, που δεν μπόρεσαν στο πέρασμα των χρόνων να ανταποκριθούν να συνεννοηθούν και να υποστηρίξουν την οποιαδήποτε εξουσία ομόθυμα και ομόφωνα, ώστε να παρέχει την ευκαιρία να υπάρξει εκσυγχρονισμός του κράτους. Τις φορές που επιδιώχθηκε ο εκσυγχρονισμός και που έγιναν κάποια βήματα εκσυγχρονισμού της χώρας, η εξουσία π.χ. Daoud

εξυπηρετούσε και υποστήριζε σαφώς και ξεκάθαρα ορισμένες από τις ελίτ και ορισμένες φυλετικές ομάδες, κυρίως Pashtun, χωρίς ωστόσο να παρέχεται και η καθολική αποδοχή από την υπόλοιπη κοινωνία του Αφγανιστάν. Αυτή η μη συνεννόηση δεν επέτρεψε τον έγκαιρο εκσυγχρονισμό του κράτους γεγονός που οδήγησε το Αφγανιστάν να είναι έρμαιο άλλων περιφερειακών κρατικών και μη κρατικών οντοτήτων. Εντέλει στο Αφγανιστάν από την σοβιετική εισβολή και έπειτα, το κράτος βρίσκεται σε μια συνεχή εσωτερική πολεμική κατάσταση με τη χώρα να βρίσκεται σε συνεχή εμφύλια πολεμική σύρραξη μέχρι και το 2001, όπου έγινε και η αμερικανική επέμβαση ύστερα από την ανάδυση της τρομοκρατίας χωρίς να έχουν φανεί ωστόσο σημαντικά σημεία σταθεροποίησης στο Αφγανιστάν ύστερα από τόσα χρόνια καθώς και με τους Αμερικάνους (κυρίως) να έχουν την μακροβιότερη παρουσία τους σε μια περιοχή. Ωστόσο πώς έχουν προχωρήσει οι διαδικασίες για την συγκρότηση ενός λειτουργικού κράτους στο Αφγανιστάν; πώς εξελίσσεται η διαδικασία της οικοδόμησης κράτους στο Αφγανιστάν; Υπάρχουν σημάδια ανάκαμψης; Υπάρχει αποτυχία διακυβέρνησης; Αυτά θα συζητηθούν περαιτέρω στην εργασία τα οποία είναι και το κεντρικό θέμα της έρευνας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

ΤΑ ΕΥΘΡΑΥΣΤΑ ΚΡΑΤΗ ΚΑΙ ΤΟ ΑΦΓΑΝΙΣΤΑΝ

3.1 ΕΥΘΡΑΥΣΤΑ ΚΡΑΤΗ

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, η οικοδόμηση ενός κράτους από ότι μας αποδεικνύει η ιστορία, ήταν μια διαδικασία χρονοβόρα, η οποία λάμβανε χώρα για αιώνες ολόκληρους μέχρι και τη μορφή τους τη σύγχρονη. Γενικά η καθιέρωση μιας κρατικής οντότητας δεν έχει τελεολογικό χαρακτήρα και κάπου να καταλήγει, καθώς η ιστορία συνεχώς προχωράει. Αυτό δεν σημαίνει ότι δεν μπορεί να εγκαθιδρύεται ένα κράτος, λόγω της υπόνοιας ότι θα εξελιχθεί/μετατραπεί στο πέρασμα των χρόνων. Απ' αυτό συμπεραίνεται ότι η οικοδόμηση κράτους για όλη την ανθρώπινη ιστορία ήταν μια ενδογενής κατάσταση, η οποία επηρεαζόταν σαφώς από εξωγενείς συνθήκες.

Ωστόσο, τις τελευταίες δεκαετίες η παγκόσμια κοινότητα, μέσω των διεθνών οργανισμών (ΟΗΕ, ΝΑΤΟ κ.α) και της ευρύτερης τους συνεργασίας σε παγκόσμιο επίπεδο, έχει αναπτύξει συνθήκες για όπου χρειάζεται η εξωτερική επέμβαση, ώστε να εδραιώνονται κράτη τα οποία θα είναι λειτουργικά και μετά την αποχώρηση των διεθνών δρώντων. Μετά τον ψυχρό πόλεμο στη δεκαετία του 1990 βρίσκεται ο κόσμος σε μια κατάσταση όπου πολλά κράτη σ' όλο τον κόσμο αντιμετωπίζουν ένοπλες συρράξεις και εμφύλιους πολέμους. Πολλά κράτη σ' όλο τον κόσμο χαρακτηρίστηκαν αποτυχημένα-εύθραυστα-αδύναμα κράτη (failed states-fragile states- weak states). Αυτές οι ερμηνείες έχουν διατυπωθεί και εκφράζουν τη διαβάθμιση των κρατών, ωστόσο ορισμένες φορές είναι δύσκολη η ταξινόμηση σε μια κατηγορία απ' αυτές τις τρεις.⁹¹

Οι επιστημονικές διατυπώσεις για τα κριτήρια με τα οποία αναγνωρίζεται ένα κράτος ότι είναι αποτυχημένο βρίθουν στην παγκόσμια βιβλιογραφία. Ωστόσο όλη αυτή η γνώση συγκεντρώθηκε το 2005 από τον ΜΚΟ και think tank Fund for Peace και είναι αποδεκτή. Τα χαρακτηριστικά τα οποία υπάρχουν σε ένα κράτος εύθραυστο είναι τα εξής. Από κοινωνικής πλευράς δημογραφικές πιέσεις, μαζικές μετακινήσεις πληθυσμών προκαλώντας σοβαρές ανθρωπιστικές κρίσεις, ανάδυση και εξάπλωση

⁹¹ Tobias Debiel & Axel Klein "Fragile peace: state failure violence and development in crisis regions" εκδόσεις Zed books, 2002

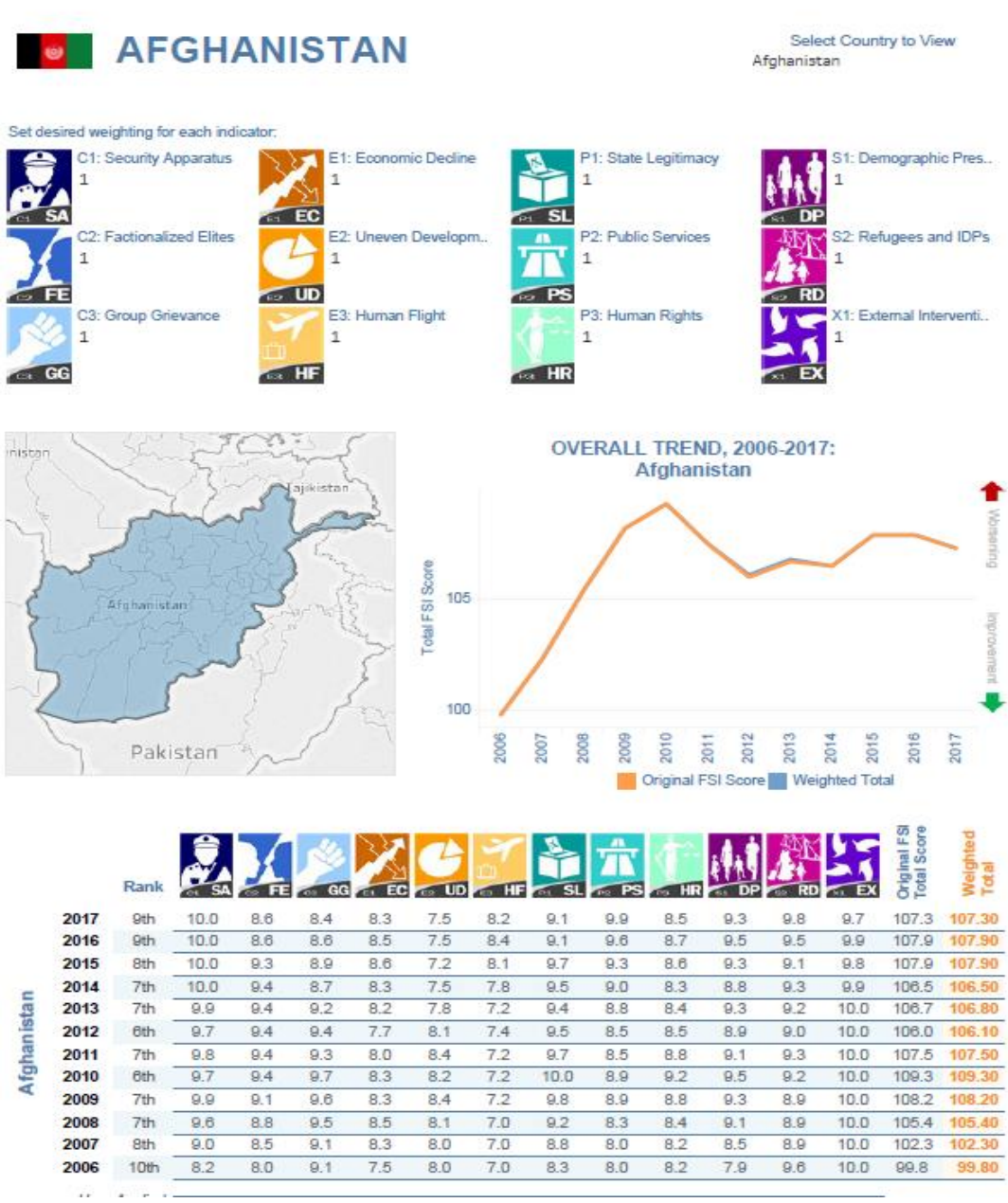
ομάδων με παράπονα, χρόνια και διαρκής μετανάστευση/προσφυγιά. Από οικονομικής άποψης άνιση οικονομική ανάπτυξη μεταξύ των κοινωνικών ομάδων, δριμεία οικονομική ύφεση. Από πολιτικής πλευράς το κράτος χάνει την νομιμοποιητική του υπόσταση, επιδείνωση των δημόσιων υπηρεσιών, καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, εμφάνιση παρακράτους, ανάδυση φατριαστικών ελίτ, εμπλοκή στις εξωτερικές πολιτικές υποθέσεις.⁹² Παρακάτω έχω παραθέσει ένα πίνακα ο οποίος δείχνει την πορεία του Αφγανιστάν όλα αυτά τα χρόνια 2006-2017, που δημοσιεύεται αυτός ο δείκτης. Δεν μας εκπλήσσει το γεγονός ότι είναι στις τελευταίες θέσεις αποτυχημένων κρατών καθώς η χώρα από το 2001 είναι διχασμένη και σε εμπόλεμη κατάσταση. Ωστόσο αυτό που παρατηρείται είναι ότι η κατάσταση στο Αφγανιστάν χειροτερεύει με την πάροδο των καιρών σύμφωνα με τα στοιχεία. Αυτό που δεν εξηγείται, είναι αν αυτά τα στοιχεία από μόνα τους αιτιολογούν την κατάσταση της εξωτερικής επέμβασης στην περιοχή, η απάντηση είναι όχι, καθώς σε πιο χαμηλές θέσεις στη λίστα βρίσκονται χώρες όπως η Υεμένη, Τσάντ, Κονγκό κ.λ.π. οι οποίες δεν έχουν λάβει την ίδια αντιμετώπιση, όπως το Αφγανιστάν. Για παράδειγμα το Αφγανιστάν την δεκαετία 2004-2014 ήταν η χώρα που έλαβε την σημαντικότερη βοήθεια από τον ΟΗΕ σε ποσό 5,5 δις \$.⁹³ Ωστόσο παρά την όποια χρηματική βοήθεια στο Αφγανιστάν παρατηρείται και το φαινόμενο του phantom aid καθώς σε ένα review του ΟΗΕ τέθηκε το ερώτημα που προωθήθηκαν τα 35δις\$ την περίοδο 2002-2009, καθώς τα αποτελέσματα δεν έδειχναν κάποια βελτίωση.⁹⁴

⁹² Από την ιστοσελίδα <http://fundforpeace.org/fsi/indicators/>

⁹³ Άρθρο από Thomas Reuters foundation news στις 10/07/2015 <http://news.trust.org>

⁹⁴ Άρθρο που δημοσιεύτηκε στις 31 Μαρτίου 2010 στην ιστοσελίδα

https://www.upi.com/Top_News/World-News/2010/03/31/UN-report-on-poverty-in-Afghanistan/UPI-38721270011610/#ixzz1mbupro9J

95

3.2 ΑΙΤΙΕΣ ΕΥΘΡΑΥΣΤΟΤΗΤΑΣ ΚΡΑΤΩΝ

Το σίγουρο είναι ότι για την κατάρρευση ενός κράτους υπάρχουν πολλοί λόγοι. Σ' ένα απ' αυτούς αναφέρθηκε ο Barry Rosen θέτοντας τον εμφύλιο πόλεμο ως μια αιτία, προτείνοντας ωστόσο την έννοια του διλήμματος ασφαλείας που κυριαρχεί στο διεθνές σύστημα σε πλαίσιο εσωτερικής διαμάχης. Ανέφερε ότι το δίλημμα ασφαλείας εμφανίζεται «όταν μια ομάδα νιώσει την ανάγκη ότι δεν προστατεύεται

⁹⁵ Από την ιστοσελίδα <http://fundforpeace.org/fsi/myfsi/myfsi-country-analysis/>

κάτι που την οδηγεί στο να θεωρείται υπεύθυνη για την ασφάλεια της».⁹⁶ Αυτή η κατάσταση τους οδηγεί στο να δρουν έτσι, ώστε τελικά τους κάνει να νιώθουν πιο ανασφαλείς, δηλαδή να δρουν επιθετικά λόγω της αναρχίας και της αβεβαιότητας που υπάρχει εξηγώντας πως «όταν μια πλευρά έχει πλεονέκτημα το οποίο μπορεί να μην υπάρχει μετά, και η ασφάλειά τους επιτυγχάνεται με στρατιωτική επιθετική δράση και τότε τείνουν στο να επιτεθούν».⁹⁷ Βάσει αυτού ο Robert Rottberg στο βιβλίο του αναφέρει τις αιτίες για την κατάρρευση του κράτους, καθώς αναφέρει και αυτός την σημασία του φόβου που εδράζεται στα μέλη μιας ομάδας σε μια χώρα, αλλά προσθέτει και την έννοια της απληστίας και ο συνδυασμός αυτών δημιουργεί τρομακτικές καταστάσεις δύσκολες να αντιμετωπιστούν.⁹⁸

Έπειτα αναφέρει την αναγκαιότητα της ιστορικής συνέχειας, θέτοντας το παράδειγμα των αφρικανικών κρατών καθώς και της αποδοχής της πολιτικής κουλτούρας που στους δυτικούς ξενίζει και δεν το αποδέχονται.⁹⁹ Ακολουθώντας επισημαίνει τις εξωτερικές επεμβάσεις που οφείλονται στη μη ιστορική συνέχεια του κράτους.¹⁰⁰ Ενώ τονίζει ότι καμιά φορά η επέμβαση και η χρηματοδότηση για την βελτίωση μπορεί να είναι αντιπαραγωγική, καθώς το θέμα είναι ότι δεν υφίστανται οι θεσμοί που να μπορούν να δημιουργήσουν οι ίδιοι τις συνθήκες για εκμετάλλευση των πόρων.¹⁰¹

Έπειτα διευκρινίζει ότι τα αδύναμα κράτη είναι λιγότερο πιθανό να αποτύχουν λόγω των φυσικών πηγών τους, καθώς μπορούν να χρησιμοποιηθούν για δημιουργία ενός ισχυρού πολιτικού συστήματος. Ωστόσο τα χαμηλά ποσοστά οικονομικής δραστηριότητας, οι μεγάλοι επαρχιακοί οικισμοί και η ύπαρξη αραιοκατοικημένων περιοχών σε συνδυασμό με την ύπαρξη ελίτ, που ακολουθούν μια νεοπατρογονική neopatrimonial πολιτική, δημιουργεί την ατροφία της ισχύος του κράτους και την αδυναμία στο να ανταποκριθεί σε διάφορα σοκ.¹⁰²

Εν συνεχεία υπογραμμίζει μια τελευταία αιτία που είναι η διάδοση όπλων μικρού κόστους και βάρους, τα οποία είναι εύκολα διαθέσιμα λόγω της κληρονομιάς του

⁹⁶ Barry Posen "The Security Dilemma and Ethnic Conflict," Survival, vol.35, no.1, 1993 σελ 28

⁹⁷ Ibid σελ 32-33

⁹⁸ Robert I. Rotberg "When states fail :Cause and consequences" εκδόσεις Princeton university press 2004 σελ. 61,72

⁹⁹ Ibid., σελ. 85

¹⁰⁰ Ibid., σελ. 88

¹⁰¹ Ibid., σελ. 91

¹⁰² Ibid., σελ 112

ψυχρού πολέμου, όπου υπήρχε μια τεράστια διάδοση όπλων και κούρσας εξοπλισμών καθώς και η αδυναμία της διεθνούς κοινότητας να ανταποκριθεί στη κατάσταση αυτή.¹⁰³

Εντέλει αναφέρει ως αίτια, την μη πρόβλεψη των επικείμενων κρίσεων και καταρρεύσεων των κρατών κάτι που για να γίνει απαιτείται οργάνωση χωρίς να αποσταθεροποιείται η κοινωνική κατάσταση.¹⁰⁴

3.3 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΩΝ ΑΙΤΙΩΝ ΠΟΥ ΑΝΑΔΕΙΚΝΥΟΥΝ ΕΝΑ ΕΥΘΡΑΥΣΤΟ ΚΡΑΤΟΣ ΜΕ ΤΟ ΑΦΓΑΝΙΣΤΑΝ

Αυτές οι συνθήκες περιγράφονται, ωστόσο στην περιπτωσιολογική μας μελέτη τι ισχύει απ αυτά; Αρχικά ο φόβος και η απληστία έχουν εδραιωθεί στο Αφγανιστάν, καθώς ο φόβος υπάρχει σε μια κοινωνία η οποία έχει υποστεί εθνοκαθάρσεις. Για παράδειγμα η εθνοκάθαρση που αναφέρθηκε στην αρχή της έρευνας μου από τον Abdur Rahman Khan ο οποίος παρουσίασε την απληστία για εδραίωση της εξουσίας τον 19^ο αιώνα κατά των Hazara σκοτώνοντας και εκτοπίζοντας χιλιάδες. Άλλο ένα παράδειγμα είναι η συνεχής καταπίεση και περιθωριοποίηση των εθνοτικών ομάδων από την κυρίαρχη ομάδα των Pashtun, κυρίως κατά την περίοδο του Daoud, ο οποίος προωθούσε την ιδέα του Pashtunistan, όπως αναφέρθηκε παραπάνω καθώς και οι συνταγματικές ρυθμίσεις του 1964 που επέτρεπαν κάτι τέτοιο. Ακόμα ένα ιστορικό γεγονός είναι και η άρνηση των Ταλιμπάν το 1998 να προσφέρουν ανθρωπιστική βοήθεια σε 160.000 κατοίκους λόγω της καταγωγής του Tajik και Hazara, προκαλώντας έτσι ουσιαστικά λιμό στις περιοχές αυτές¹⁰⁵ καθώς και η άμεση εξόντωσή τους με τα στοιχεία να κυμαίνονται από 4.000-6.000, όπως καταγγέλθηκε από την διεθνή αμνηστία καθ' όλη τη διάρκεια της εξουσίας τους.

Επιπλέον όσο αφορά για την ευθύνη της διεθνούς κοινότητας, υφίσταται καθώς η επέμβαση στο Αφγανιστάν έγινε μόνο μετά την τρομοκρατική επίθεση στους δίδυμους πύργους και όχι νωρίτερα, δηλαδή όταν κατείχαν την εξουσία οι Ταλιμπαν την περίοδο του 1990. Η συνεχής παροχή χρηματικής βοήθειας δεν έχει επιτύχει απτά και σημαντικά αποτελέσματα. Όπως αναφέρθηκε και νωρίτερα στην περίπτωση του Αφγανιστάν έχει παρατηρηθεί το φαινόμενο του phantom aid με δισεκατομμύρια να έχουν χαθεί στη μαύρη τρύπα της διαφθοράς, κάτι που θέτει ερωτήματα κατά πόσο

¹⁰³ Ibid., σελ.122-3

¹⁰⁴ Ibid., σελ.145

¹⁰⁵ Άρθρο associated press 7 Ιανουαρίου 1998

έχει υπάρξει ανασυγκρότηση των θεσμών στο Αφγανιστάν και κατά πόσο έχει καταπολεμηθεί η διαφθορά.

Ωστόσο η αιτία, που αναφέρεται για τον αποκλεισμό των οικονομικών δραστηριοτήτων, υφίσταται στο Αφγανιστάν, καθώς ένα συγκροτημένο οικονομικό σύστημα δεν υφίσταται ενώ υπάρχουν πολλά κενά με ταυτόχρονη απουσία νομικού πλαισίου που να επιτρέπει διαφανείς οικονομικές δραστηριότητες.¹⁰⁶ Η ανασυγκρότηση των θεσμών θα πρέπει να είναι κυρίαρχο στην ατζέντα των ειδικών για την ανασυγκρότηση του κράτους . Οι Acemoglu και Robinson ανέδειξαν την κρισιμότητα των θεσμών ορίζοντας ως *inclusive economic institutions* (συμμετοχικοί οικονομικοί θεσμοί «ως τους θεσμούς που επιτρέπουν και ενθαρρύνουν τη συμμετοχή της πλειοψηφίας των ανθρώπων στις οικονομικές δραστηριότητες με όφελος την χρήση των ταλέντων και δεξιοτήτων».¹⁰⁷ Για να επιτευχθεί αυτό «οι οικονομικοί θεσμοί πρέπει να παρέχουν ασφάλεια στην ατομική ιδιοκτησία μ' ένα αμερόληπτο νομικό σύστημα και επίβλεψη των δημόσιων υπηρεσιών, παρέχοντας ένα πεδίο δράσης στο οποίο οι άνθρωποι μπορούν να συναλλαχθούν μεταξύ τους».¹⁰⁸ Από την άλλη υπάρχουν οι *extractive economic institutions* (καταχρηστικοί οικονομικοί θεσμοί) ορίζονται «καταχρηστικοί» θεσμοί, επειδή προωθούν τα συμφέροντα περιορισμένων ομάδων ή παραγόντων της αγοράς με σκοπό τον έλεγχο της αγοράς για την αποκόμιση κερδών αποκλειστικά για τους ίδιους και όχι για την κοινωνία. Για παράδειγμα αναφέρεται το νησί του Barbados την περίοδο των Ανακαλύψεων (15^ο αιώνα -18^ο αιώνα) στο οποίο υπήρχε οικονομία βασισμένη στην σκλαβιά καθώς τα 2/3 του πληθυσμού ήταν σκλάβοι, χωρίς πρόσβαση σε παιδεία και σε οικονομικές δραστηριότητες.¹⁰⁹ Αυτό το σύστημα επέτρεπε στις ελίτ να έχουν κέρδος απ αυτούς που εργάζονταν.

Εν κατακλείδι, η διάδοση των όπλων είναι ξεκάθαρο ότι υπάρχει στη χώρα του Αφγανιστάν καθώς κατά την περίοδο της μετάβασης από κομμουνιστικό κράτος σε ισλαμικό υπό τους Ταλιμπαν υπήρξαν τεράστιες ποσότητες παροχής όπλων. Αυτό γινόταν είτε με τους σοβιετικούς που από το 1965 άρχισαν να εμπλέκονται στο εσωτερικό του κράτους, όπως αναφέρθηκε και νωρίτερα, καθώς και από τις ΗΠΑ

¹⁰⁶ <https://www.export.gov/article?id=Afghanistan-protection-of-property-rights>

¹⁰⁷ Daron Acemoglu, and James A Robinson.. “Why Nations Fail: The Origins of Power, Prosperity and Poverty”. 1st ed. New York: Crown, 2012 σελ 144

¹⁰⁸ Ibid., σελ 144

¹⁰⁹ Ibid., σελ 146

αφού με δημόσια δήλωση του προέδρου Reagan χαρακτήρισε τους mujahideen freedom fighters το 1983.¹¹⁰ Απόδειξη της χρηματοδότησης είναι η επιχείρηση Cyclone η οποία είναι μια από τις μεγαλύτερες επιχειρήσεις της CIA χρηματοδοτώντας από το 1980 εκατομμύρια δολάρια με αποκορύφωμα να δίνονται 630εκ\$ κάθε χρόνο από το 1987 μέχρι και την κατάληψη του Αφγανιστάν το 1992 από τους Ταλιμπάν.¹¹¹ Αυτά με την συνεργασία της Σαουδικής Αραβίας και του Πακιστάν.¹¹²

Αυτά τα στοιχεία αποδεικνύουν τις εσωτερικές συνθήκες που οδήγησαν τη διεθνή κοινότητα στο να εμπλακεί και να προσπαθήσει να ανοικοδομηθεί το κράτος του Αφγανιστάν. Ωστόσο είναι ο μόνος λόγος αυτός; Η απάντηση θα είναι αρνητική, καθώς η παρουσία των συνθηκών στη χώρα υπήρξε για χρόνια, ειδικά μετά τη σοβιετική εισβολή όπου η χώρα ήταν σ' ένα συνεχή και διαρκή πόλεμο, ενώ γεγονότα όπως η ανάληψη ηγεσίας από τους Ταλιμπαν, η εθνοκάθαρση κατά των Hazara ή ο βομβαρδισμός της πρεσβείας της Δυτικής Αφρικής το 1998, ο βομβαρδισμός του πολεμικού πλοίου USS Cole το 2000 καθώς και η αποκάλυψη για τα σχέδια του 2000 κατά στόχων των ΗΠΑ όπως το Los Angeles δεν ήταν αρκετά για να ωθήσουν τις ΗΠΑ και τη διεθνή κοινότητα ευρύτερα, ώστε να επέμβουν στη χώρα και να αποτρέψουν τα μελλοντικά κοσμοϊστορικά γεγονότα . Αυτό που ώθησε την διεθνή κοινότητα είναι το πρωτόγνωρο τρομοκρατικό χτύπημα της 11 Σεπτεμβρίου 2001 στη καρδιά των ΗΠΑ και σε μια πόλη η οποία είναι το πολιτιστικό και οικονομικό σύγχρονο κέντρο των ΗΠΑ αλλά και ολόκληρου του δυτικού κόσμου. Αυτό έφερε ραγδαίες αλλαγές οι οποίες ώθησαν την διεθνή πολιτική σε μια καινούρια εποχή, αυτή της τρομοκρατίας. Με την επέμβαση των ΗΠΑ ωστόσο άρχισαν και οι προσπάθειες για ανασυγκρότηση του κράτους του Αφγανιστάν, ώστε να μην αποτελεί κίνδυνο για την παγκόσμια ασφάλεια.

Απ' αυτά αναδεικνύεται η έννοια της ασφάλειας και ο συσχετισμός της με την διαδικασία οικοδόμησης κράτους καθώς οι ΗΠΑ αντέδρασαν και ξεκίνησαν αυτήν την διαδικασία, όταν είχαν πληγεί τόσο σφόδρα στο εσωτερικό τους σε μια στιγμή που η ασφάλεια της χώρας και των πολιτών της κλυδωνιζόταν καθώς ένας

¹¹⁰ <http://www.businessinsider.com/reagan-freedom-fighters-taliban-foreign-policy-2013-2>

¹¹¹ Peter Bergen "Holy wars inc." εκδόσεις Free press 2001 σελ.68

¹¹² Bruce Riedel "What We Won: America's Secret War in Afghanistan, 1979–1989." Brookings Institution Press 2014 σελ 56-89

εξωτερικός δρών όχι ευρέως γνωστός στην κοινή γνώμη μέχρι τότε διατάραξε την αίσθηση ασφαλείας που είχαν οι αμερικανοί πολίτες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗ ΚΡΑΤΟΥΣ ΜΕΤΑ ΑΠΟ ΣΥΓΚΡΟΥΣΗ

4.1 ΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗ ΚΡΑΤΟΥΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΡΕΥΜΑΤΩΝ ΣΚΕΨΗΣ

Η έννοια της οικοδόμησης κράτους μετά από σύγκρουση (*statebuilding*) δε γίνεται να ερευνηθεί αν δεν εξηγηθούν οι έννοιες της οικοδόμησης ειρήνης (*peacebuilding*) και διατήρησης ειρήνης (*peacekeeping*). Αυτό δικαιολογείται λόγω του ότι αυτές οι διαδικασίες μετά τον ψυχρό πόλεμο άρχισαν να έρχονται στο προσκήνιο της διεθνούς πολιτικής πιο συστηματικά. Οι έννοιες αυτές συνδυάζονται μεταξύ τους, όπως ο γενικός γραμματέας Boutros-Ghali το 1992 είχε υποστηρίξει: «δράση για την αναγνώριση και υποστήριξη των δομών οι οποίες ενδυναμώνουν και εδραιώνουν την ειρήνη, ώστε να αποφευχθεί η υποτροπή στη σύγκρουση».¹¹³ Η οικοδόμηση ειρήνης (*peacebuilding*) έχει τρεις διαστάσεις. Η πρώτη είναι η επιθυμία για ενδυνάμωση της σταθερότητας και για αποτροπή των μαχητών να επιστρέψουν στο πεδίο της μάχης. Οι δραστηριότητες της οικοδόμησης ειρήνης αφορούν στη μείωση των μέσων και των κινήτρων για τους δρώντες να γυρίσουν στη σύγκρουση. Αυτά περιλαμβάνουν τον Αφοπλισμό, Αποστράτευση και Ενσωμάτωση DDR, την αναδιαμόρφωση του τομέα ασφαλείας, τον έλεγχο των όπλων, βαριών και ελαφρών. Η δεύτερη διάσταση είναι η βοήθεια στην οικοδόμηση ή ανασυγκρότηση βασικών κρατικών λειτουργιών οι οποίες δίνουν τη δυνατότητα στο κράτος να παρέχει βασικά δημόσια αγαθά και να έχει έτσι τη νομιμοποίηση. Η αδυναμία των κρατών να παρέχουν τα δημόσια αγαθά οδηγεί τη διεθνή κοινότητα να παρέχει αυτές τις υπηρεσίες (υποδομές, δημόσια διοίκηση, κανόνας δικαίου, δίκτυα επικοινωνίας και μεταφοράς και αναδιαμόρφωση των υποδομών υγείας και εκπαίδευσης), αλλά πέρα απ' αυτά σημαντικό είναι και η νομιμοποίηση μέσω της δημιουργίας θεσμών οι οποίοι να είναι δημοκρατικοί, διαφανείς, να λογοδοτούν και να ανταποκρίνονται στις τοπικές ανάγκες. Η τρίτη διάσταση είναι η προσπάθεια να οικοδομηθεί όχι μόνο το κράτος, αλλά και η ικανότητα της κοινωνίας να αντιμετωπίζει τη σύγκρουση ειρηνικά και να αναπτύσσεται οικονομικά και κοινωνικά, σ' αυτό το στάδιο οι δράσεις της διεθνούς κοινότητας είναι η παροχή μεταβατικής δικαιοσύνης και συμφιλίωσης, ο διάλογος

¹¹³ UN Agenda for Peace, Report of the Secretary-General, para. 21. Available at http://www.un.org/peace/reports/peace_operations/

των κοινοτήτων, η ενδυνάμωση της κοινωνίας, ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η προώθηση περιβαλλοντικής συνείδησης, η ισότητα των φύλων και γέφυρες επικοινωνίας μεταξύ των κοινωνικών ομάδων. Στόχος είναι η δημιουργία μιας κουλτούρας ειρήνης αλλά και η ανάπτυξη θεσμών με ένα βιώσιμο ιδιωτικό τομέα ώστε να υπάρχει η δυνατότητα να αντιπροσωπεύουν διαφορετικά κοινωνικά και οικονομικά συμφέροντα και να περιορίζουν την κρατική εξουσία.¹¹⁴

Η έννοια της οικοδόμησης κράτους στη σύγχρονη εποχή έχει εγείρει ερωτήματα, πόσο δυνατό είναι οι ξένες επεμβάσεις οι διεθνείς δρώντες μέσω της στρατιωτικής ισχύος ή της ισχύος της πειθούς να επιταχύνουν, να σχηματοποιήσουν και να καθορίσουν τα αποτελέσματα σε μια μεταπολεμική διαδικασία ανασυγκρότησης κράτους. Ο στόχος του *statebuilding* (οικοδόμηση κράτους) είναι η ανασύνταξη της εξουσίας, της ισχύος και της νομιμότητας σ' ένα κράτος με την επιδίωξη να επηρεαστούν γνώμες, συμπεριφορές των δρώντων στο εσωτερικό του κράτους καθώς και οι στρατηγικές, οι στόχοι και οι σκοποί των δρώντων στο εξωτερικό του κράτους. Κατά τον Timothy Sisk, *statebuilding* (οικοδόμηση κράτους) είναι «η δημιουργία ή ανασυγκρότηση νομιμοποιημένων, αξιόπιστων και ικανών, να κυβερνήσουν, θεσμών οι οποίοι θα παρέχουν ασφάλεια και το απαραίτητο νομικό πλαίσιο για οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη. Η ισχύς του κράτους και οι κυβερνητικές του ικανότητες είναι ζωτικής σημασίας».¹¹⁵ Ωστόσο έχουν διατυπωθεί διαφορετικές θέσεις για το πως γίνεται μια οικοδόμηση κράτους.

Η ρεαλιστική προσέγγιση ενισχύει την καταπολέμηση των εσωτερικών προκλήσεων, όπως έχουν αναφέρει και μελετητές, που είχαν ασχοληθεί με την οικοδόμηση κρατών στη Ευρώπη, όπως αναδείχθηκε από τον Tilly στα έργα του. Αυτό που μπορεί να γίνει στη σύγχρονη εποχή είναι ότι θα συνεισφέρει σ' αυτή την διαδικασία. Αυτό σημαίνει ότι τα συμφέροντα των επεμβαίνοντων συμβαδίζουν με τα συμφέροντα ορισμένων ομάδων που θα υποστηρίξουν. Αυτό καταλήγει σε 4 πιθανά αποτελέσματα για την οικοδόμηση κράτους: συλλογική, υιοθετούμενη, κατακτημένη και συγκρουσιακή. Στη συλλογική οικοδόμηση κράτους η οποία είναι και η ευκαία, τα αποτελέσματα είναι επιτυχημένα. Στην υιοθετημένη οικοδόμηση κράτους το κράτος και οι ελίτ συμφωνούν στη διαδικασία με αντάλλαγμα τη συνεχή εισροή

¹¹⁴ Michael Barnett, Hunjoon Kim, Madalene O'Donnell, and Laura Sitea: "Peacebuilding: What Is in a Name?" *Global Governance* 13 (2007), σελ 49

¹¹⁵ Timothy Sisk "Statebuilding Consolidating peace after civil war" εκδόσεις Polity press, 2013 σελ 1

πόρων, η διεθνής κοινότητα συμφωνεί στη παροχή πόρων και στη διεκδίκηση των αυξημένων επιτυχιών μ' αντάλλαγμα τη μη εμπλοκή τους στις βασικές δομές της κοινωνίας. Στη κατακτημένη οικοδόμηση κράτους, το κράτος δέκτης καταλαμβάνει την ατζέντα της οικοδόμησης κράτους, ώστε να παίρνουν την χρηματοδότηση και υποστήριξη χωρίς να πληρώνουν το κόστος. Στη συγκρουσιακή, όταν το κράτος δέκτης αντιδρά στην επέμβαση. Σύμφωνα μ' αυτά η υιοθετούμενη οικοδόμηση κράτους είναι το πιο πιθανό αποτέλεσμα, επειδή οι τοπικές αρχές το κράτος και οι υποεθνικές ελίτ προσπαθούν να διεκδικήσουν τη νίκη.¹¹⁶ Η ρεαλιστική προσέγγιση ευνοεί την ύπαρξη της ασφάλειας πρώτα και την προϋπόθεση ότι η οικοδόμηση κράτους θα πρέπει να αναληφθεί μόνο από δρώντες που έχουν τα ίδια συμφέροντα, ωστόσο το κακό είναι ότι υποστηρίζει την ύπαρξη ισχυρών δρώντων οι οποίοι να μπορούν να εξολοθρεύσουν τους εσωτερικούς εχθρούς.¹¹⁷

Η θεσμική προσέγγιση στο *statebuilding* (οικοδόμηση κράτους) στοχεύει στην αναδιοργάνωση των θεσμών με επίκεντρο τους οικονομικούς και κοινωνικούς παράγοντες, θεωρώντας το πιο λειτουργικό στην συμπεριφορά του κράτους. Ωστόσο από το 1980 άλλαξε αυτό, επαναφέροντας το κράτος ως ανεξάρτητη μεταβλητή και ανεξάρτητο δρών, οδηγώντας έτσι στη σπουδαιότητα της μορφής του κράτους.¹¹⁸ Αυτό σημαίνει ότι η διεθνής οικοδόμηση κράτους είναι μια παροχή τεχνικής βοήθειας, μεταδίδοντας τη γνώση και την εμπειρία για τα αποτελέσματα των διαφορετικών θεσμικών επιλογών.¹¹⁹ Επιπλέον θεωρεί την ύπαρξη των διεθνών δρώντων, σημαντικούς στη διαδικασία αυτή, καθώς βοηθά στη διαφάνεια στη ροή των πληροφοριών και στην προβλεψιμότητα των αποτελεσμάτων.¹²⁰ Αυτή η θεώρηση αντιμετωπίζει τους θεσμούς ως ανεξάρτητους από την πολιτική, δημιουργώντας έτσι ουσιαστικά τεχνοκράτες, απορρίπτοντας τις δυναμικές της ισχύος σε προσπάθεια να μεταφυτευθούν οι θεσμοί της μιας κοινωνίας σε μια άλλη.¹²¹

¹¹⁶ Άρθρο Michael Barnett and Christoph Zürcher “The Peacebuilder's Contract: How External Statebuilding Reinforces Weak Statehood” Ιανουάριο 2009 σελ 20

¹¹⁷ Paul D. Miller: “ Armed Statebuilding” εκδόσεις Cornell University press ,2013, σελ 72

¹¹⁸ Theda Skocpol “Bringing the State Back In: Strategies of Analysis” εκδόσεις Cambridge university press 1985 σελ 28

¹¹⁹ Francis Fukuyama “Οικοδόμηση κρατών: Διακυβέρνηση και παγκόσμια τάξη στον 21° αιώνα” εκδόσεις Λιβάνη, μετάφραση Δάφνη Βουβάλη, 2005 κεφ2

¹²⁰ Robert Keohane “After hegemony Cooperation and Discord in the World Political Economy” εκδόσεις Princeton University Press 1984 243-259

¹²¹ Paul D. Miller: “ Armed Statebuilding” εκδόσεις Cornell University press ,2013, σελ 73

Η φιλελεύθερη άποψη θεωρεί το κράτος ως εργαλείο για διασφάλιση τη ανθρώπινης ασφάλειας και γενικά της διεθνούς ειρήνης.¹²² Προωθείται έτσι η έμφαση στη διεξαγωγή εκλογών στη σύνταξη συντάγματος και νόμων και στη φιλελευθεροποίηση της οικονομίας. Το πλεονέκτημά του είναι ότι χρήζει συνήθως μεγάλης αποδοχής από τον ντόπιο πληθυσμό με μειονέκτημα ωστόσο ότι μπορεί να αποδειχθεί μια τέτοια προσέγγιση αποσταθεροποιητική βραχυπρόθεσμα και να μη μπορεί να αναγνωριστεί η ετοιμότητα των μετασυγκρουσιακών κοινωνιών, για να διατηρήσουν την ασφάλειά τους και τους θεσμούς τους.¹²³

Εντέλει υπάρχει η **κονστροκτιβιστική θεώρηση** ότι το κράτος και το διεθνές σύστημα είναι κοινωνικά κατασκευασμένες πραγματικότητες, όπου το περιεχόμενο και ο ορισμός εξαρτάται από συλλογικές πεποιθήσεις και αντιλήψεις των ντόπιων πληθυσμών.¹²⁴ Όπως και ο φιλελευθερισμός συμφωνούν και οι υποστηρικτές της ότι το κράτος βασίζεται σε νόρμες για τη νομιμοποίησή του αλλά όχι μόνο σε φιλελεύθερες νόρμες. Θεωρείται ότι η οικοδόμηση κράτους είναι στο να πεισθούν οι άνθρωποι, ότι έχουν κοινό όραμα για το κράτος και δρουν σύμφωνα με αυτό . Βασικές ανάγκες όπως παροχή ασφάλειας και εργασίας, δεν προσφέρουν νομιμοποίηση, αλλά το χώρο για τη δημιουργία νέων νορμών, η εκπλήρωση των οποίων είναι η επόμενη απαίτηση του κράτους.¹²⁵

Η κριτική που ασκείται είναι ότι το Βεσφαλιανό σύστημα και οι πεποιθήσεις του ενδέχεται να μην τυγχάνουν της ίδιας αποδοχής σε μια κοινωνία στο μη δυτικό κόσμο. Ακόμη η αναγνώριση των ανθρωπίνων συμπεριφορών και η χρήση εργαλείων, όπως ο σχηματισμός αντιλήψεων, οι ψυχολογικές επιχειρήσεις, οι επιχειρήσεις επιρροής δεν έχουν αποδείξει την αποτελεσματικότητά τους με τα εργαλεία, όπως ο πόλεμος και η διπλωματία. Εντέλει η εφαρμογή τους δεν μπορεί να γίνει σε ένα κενό, καθώς σκληρά γεγονότα για την υλική πραγματικότητα ασκούν μεγαλύτερη επιρροή από προσπάθειες διαμόρφωσης συνειδήσεων. Ωστόσο δεν παύει

¹²² Michael W. Doyle “Liberalism and World Politics” in The American Political Science Review, Vol. 80, No. 4 (Dec., 1986), εκδόσεις American Political Science Association σελ. 1151-1169

¹²³ Paul D. Miller: “ Armed Statebuilding” εκδόσεις Cornell University press ,2013, σελ 74

¹²⁴ John Ruggie “Constructing the World Polity;” in Alexander Wendt, “Agent-Structure Problem”; Wendt, “Anarchy Is What States Make of It”; Wendt, Social Theory of International Politics.

¹²⁵ Ronald Inglehart and Christian Welzel “Modernization, Cultural Change, and Democracy The human development sequence” Cambridge university press 2005

να είναι σημαντική η συνεισφορά της καθώς ορισμένες φορές δεν παύει να είναι ζωτικό σημείο.¹²⁶

4.2 ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΜΕΛΕΤΗΤΕΣ

4.2.1 OLIVER RICHMOND ΚΑΙ ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΟΡΟΥ *PEACE FORMATION* (ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΕΙΡΗΝΗΣ)

Η διαδικασία της οικοδόμησης κράτους ωστόσο έχει δεχθεί και κριτικές, καθώς πολλές φορές δεν ανταποκρίνεται στις περιστάσεις. Για παράδειγμα ο Richmond αναφέρει ότι ο στόχος των επιχειρήσεων της οικοδόμησης κράτους είναι η δημιουργία μιας θετικής ειρήνης, αλλά εντέλει αυτό που γίνεται είναι η παραγωγή μιας υβριδικής αρνητικής ειρήνης.¹²⁷ Αναφέρει ότι οι στόχοι της οικοδόμησης κράτους είναι βασικά η παροχή ασφάλειας και η αλλαγή των απολυταρχικών καθεστώτων που υπήρχαν στον ψυχρό πόλεμο με την ταυτόχρονη όμως ικανότητα του κράτους στο νόμο, φορολογία, ανάπτυξη, περιβάλλον και στην παροχή δημόσιων υπηρεσιών, ώστε να παρέχεται η χρηστή διακυβέρνηση, όπως ορίζεται και από τους Δ.Ο. Αναφέρει ότι η αποτυχία της οικοδόμησης κράτους και των προσεγγίσεων είναι ότι συχνά το κράτος που «εισάγεται» είναι *top-down* (άνω προς τα κάτω προσέγγιση) και δημιουργημένο από εξωτερικά πρότυπα, αδυνατώντας έτσι να εισχωρήσει στη τοπική κοινωνία και να προλάβει τις κοινοτικές μορφές αντίδρασης.¹²⁸ Αυτό σημαίνει ότι το κράτος είναι αδιάφορο στους πολίτες εκτός ως εθνικό σύμβολο, καθώς θεωρείται ως σύστημα διακυβέρνησης βασισμένο σε ξένες μορφές δικαίου και οργανωμένο με θεσμούς οι οποίοι δεν τους αντιπροσωπεύουν. Αυτό επειδή η οικοδόμηση κράτους εστιάζει στην ασφάλεια και στο θεσμικό και γραφειοκρατικό σχεδιασμό, που δεν ικανοποιεί τις μετασυγκρουσιακές κοινωνίες, καθώς απαιτείται νομιμότητα και υλική ικανότητα.¹²⁹

Ο ίδιος θέτει τον όρο *peace formation*(διαμόρφωση ειρήνης), καθώς καθιερώνει δίκτυα και οργανώσεις οι οποίες να είναι αυτόνομες από το κράτος και τη διεθνή

¹²⁶ Paul D. Miller: “ Armed Statebuilding” εκδόσεις Cornell University press ,2013, σελ 75

¹²⁷ Oliver P. Richmond “Failed statebuilding : intervention, the state, and the dynamics of peace formation” εκδόσεις Yale university press 2014 σελ 65 Οι όροι θετική ειρήνη και αρνητική ειρήνη έχουν χρησιμοποιηθεί από τον Johan Galtung. Τα χαρακτηριστικά της αρνητικής ειρήνης είναι η απουσία βίας έχει πεσιμιστική, αντιμετώπιση και ότι η ειρήνη δεν υπάρχει με ειρηνικά μέσα. Από την άλλη η θετική ειρήνη είναι η δομική ενσωμάτωση οπτιμιστική, προληπτική και με ειρηνικά μέσα Baljit Singh Grewal “Johan Galtung: Positive and negative peace” School of social science. 2003

¹²⁸ Oliver P. Richmond “Failed statebuilding : intervention, the state, and the dynamics of peace formation” εκδόσεις Yale university press 2014 σελ 99

¹²⁹ Ibid 99-100

κοινότητα διατηρώντας ωστόσο τις καλές σχέσεις μαζί τους. Αυτό σημαίνει ότι υπερβαίνει τις παραδοσιακές πατριαρχικές πολιτικές και τις **σύγχρονες προσεγγίσεις λύσης προβλημάτων**. Η διαδικασία είναι **bottom-up** (κάτω προς τα πάνω προσέγγιση).¹³⁰ Υπό μια ευρεία έννοια στοχεύει στην **κοινωνική, νομική και ανθρωπιστική δικαιοσύνη στην πολιτική θεσμική και οικονομική τάξη στην αυτονομία και στον αυτοπροσδιορισμό**. Αυτά δεν μπορούν να επιτευχθούν χωρίς την τοπική συμμετοχή και υποστήριξη σύμφωνα με τον Richmond. **Η διαμόρφωση της ειρήνης έχει τοπικό χαρακτήρα**.¹³¹

Στο Αφγανιστάν κρίνει ότι από νωρίς λόγω του θεσμού της Loya Jirga και χαμηλόβαθμων πολιτικών πλαισίων είχε φανεί η ανάγκη για μια ειρήνη οδηγούμενη από τοπικούς φορείς γι αυτό και ο Karzai ο πρώτος πρόεδρος του Αφγανιστάν ανέπτυξε μια στρατηγική, ώστε να συμπεριλάβει όλους τους δρώντες και όλες τις φατρίες και να σεβαστεί την τοπική ταυτότητα, θρησκεία, παράδοση και κοινωνία. Η επιδίωξη της δύναμης ωστόσο αποκτιόταν με τη βία. Γι αυτό και δημιούργησαν και οι ίδιοι οι Αφγανοί τον θεσμό της Loya Jirga δηλαδή συνέλευση (γερουσία). Αυτός ο θεσμός χρησιμοποιήθηκε έπειτα από την επέμβαση, ως χώρος διαλόγου σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο με την εκλογή συμβουλίων ώστε να ανταποκριθεί στο εθνικό πρόγραμμα αλληλεγγύης. Ωστόσο ακόμα υπάρχουν τα σημάδια για εξωτερική επέμβαση και σ' αυτές τις διαδικασίες προσπαθώντας έτσι να καθιερώσουν εσφαλμένα κατά τον Richmond την φιλελεύθερη ειρήνη και ένα νεοφιλελεύθερο κράτος, αλλά και επέμβαση μέσω του κράτους, ώστε να αποκτήσει τον έλεγχο στις διαδικασίες αυτές.¹³²

Ουσιαστικά ο Richmond προκρίνει την έννοια του *peace formation* (διαμόρφωση ειρήνης) γιατί όπως το ορίζει και ο ίδιος χαρακτηρίζεται από κινητοποίηση επίσημη – ανεπίσημη, δημόσια ή ιδιωτική των τοπικών δρώντων για την οικοδόμηση της ειρήνης και ανάπτυξη σε εθιμικό, θρησκευτικό, πολιτιστικό, κοινωνικό και τοπικό επίπεδο διακυβέρνησης, δρώντας έτσι από το τοπικό στο διεθνές. Προσφέρει μια κοινωνικοιστορική συνέχεια και στοχεύει στη μετατροπή των εξωτερικών επιδράσεων. Απ' αυτή την οπτική δημιουργείται μια ειρήνη θετική υβριδική.¹³³

¹³⁰ Ibid., σελ 136-7

¹³¹ Ibid., σελ 138

¹³² Ibid., σελ 157-8

¹³³ Ibid., σελ 181

4.2.2 DAVID CHANDLER *EMPIRE IN DENIAL* (ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ ΣΕ ΑΡΝΗΣΗ) ΚΑΙ ΕΥΘΥΝΗ ΤΗΣ ΔΥΣΗΣ

Κριτική με την σύγχρονη διαδικασία του *statebuilding* (οικοδόμησης κράτους) έχει δεχτεί και από άλλους ερευνητές. Ο David Chandler για παράδειγμα στο βιβλίο του “*Empire in Denial: The politics of statebuilding*” το κύριο επιχείρημά του είναι ότι η οικοδόμηση κράτους είναι η διαμόρφωση ή αναδιαμόρφωση των θεσμών διακυβέρνησης, ικανών ώστε να παρέχουν στους πολίτες φυσική και οικονομική ασφάλεια.¹³⁴ Χαρακτηρίζει την προσέγγιση ως μια δυτική προσέγγιση η οποία σε κράτη εκτός Δύσης δεν εφαρμόζεται, καθώς δεν επιτυγχάνεται η αποκατάσταση της ισχύος των κρατών να αυτοκυβερνηθούν με αποτέλεσμα να μετατρέπονται αυτά τα κράτη σε *phantom states* (κράτη φαντάσματα)¹³⁵ «λόγω της έλλειψης της αυτοκυβερνησιμότητάς κράτη τα οποία δεν μπορούν να αναγνωριστούν ή νομιμοποιηθούν αντιπροσωπεύοντας την έκφραση της κοινωνίας»¹³⁶ ενώ ταυτόχρονα είναι εξαρτημένα στις εξωγενείς πηγές και υπάρχει η λειτουργική έλλειψη της κοινωνικής και πολιτικής νομιμοποίησης.¹³⁷

Επιπλέον θέτει το γεγονός ότι τα αδύναμα κράτη θεωρούνται από πολλούς ως απειλή για την παγκόσμια ασφάλεια καθώς ελλοχεύει ο κίνδυνος να γίνονται κρησφύγετα για τρομοκράτες, για διακινητές ναρκωτικών και μαστροπείας, τα οποία έχουν συνέπειες πέρα από τα σύνορα.¹³⁸ Αυτό ως συνέπεια έχει να θέτει την οικοδόμηση κράτους ως σημαντικό στοιχείο στους κινδύνους ασφαλείας για τη Δύση, κάτι το οποίο ο ίδιος το θεωρεί υπερβολικό.¹³⁹

Ο ίδιος περιγράφει τις σύγχρονες μορφές της οικοδόμησης κρατών ως μια περίπλοκη μορφή της επέμβασης, οι οποίες παρουσιάζονται συναινετικά και όχι καταναγκαστικά μέσω συλλογιστικών πρακτικών και πλαισίων, όπως η γνώση, η έννοια, οι νόρμες και οι αξίες,¹⁴⁰ εστιάζοντας έτσι στη διατήρηση των συνθηκών του νεοφιλελευθερισμού και της κοινωνικής σταθερότητας.¹⁴¹

¹³⁴ David Chandler “*Empire in Denial: The Politics of State-Building*” εκδόσεις London: Pluto Press, 2006 σελ 1

¹³⁵ *Ibid.*, σελ 24

¹³⁶ *Ibid.*, σελ 44

¹³⁷ *Ibid.*, σελ 9

¹³⁸ *Ibid.*, σελ 3

¹³⁹ *Ibid.*, σελ 189

¹⁴⁰ *Ibid.*, σελ 15

¹⁴¹ *Ibid.*, σελ 18

Παράλληλα επισημαίνει ότι αυτές οι επεμβάσεις αιτιολογούνται από τη δύση ως ηθική υποχρέωση παρά ως συμφέροντα, αλλάζοντας έτσι την δικαιολογία των επεμβάσεων ως **φόβο για τον άλλο**, παρά ως **φόβο προς τον άλλο**.¹⁴² Αυτό το φαινόμενο τίθεται λόγω της απόστασης των δυτικών κυβερνήσεων από την κοινή γνώμη. Ακόμα τα ζητήματα για θέματα ζωτικής ασφαλείας και το πολιτικό πλαίσιο για αριστερά-δεξιά, παρουσιάζονται ως ασήμαντα ύστερα από τον ψυχρό πόλεμο.¹⁴³ Υπ' αυτό το πλαίσιο νομιμοποιείται η δράση των δυτικών ηγεμονικών δυνάμεων για λόγους αποκατάστασης του γενικού καλού,¹⁴⁴ παρουσιάζοντας τους ως οργανωτές ενώ η επέμβαση ως συνεργασία.¹⁴⁵ Ωστόσο ισχυρίζεται παρά τους ηθικούς λόγους πως τα δυτικά κράτη στερούνται πολιτικού οράματος,¹⁴⁶ θεωρώντας αυτά αδύναμα να προωθήσουν μια ευρεία κοινωνική ατζέντα σε μη δυτικές κοινωνίες. Συνεπώς στοχεύουν σε μια στενή τεχνική και διοικητική κλίμακα,¹⁴⁷ προσπερνώντας ή απαξιώνοντας τις εγχώριες πολιτικές διαδικασίες.¹⁴⁸ Αυτή η *top-down*(πάνω προς τα κάτω προσέγγιση) οδηγεί σε μια κατάσταση στην οποία οι κυβερνώσες ελίτ εικονικά κατέχουν μια νομική κυριαρχία, ενώ είναι αποσυνδεδεμένες από την κοινωνία και αντιμετωπίζονται με καχυποψία από τους πολίτες.

Συνεχίζοντας, αυτή η έμφαση της Δύσης στη ανεξαρτησία και στην αξιοπιστία ενός κράτους συμμάχου επιτρέπει στους επεμβαίνοντες να παίρνουν τα εύσημα για τις επιτυχίες, ενώ οι αποτυχίες χρεώνονται στο εκάστοτε ανοικοδομημένο κράτος.¹⁴⁹

Συνοψίζοντας, ο Chandler ακόμα και στον τίτλο καταδεικνύει το σκεπτικό του καθώς υποστηρίζει ότι τα δυτικά κράτη είναι ηγεμονικά στο πλαίσιο των ιεραρχικών σχέσεων, ενώ αρνούνται το να ασκούν την ισχύ τους, αλλά χρησιμοποιούν νέους ρυθμιστικούς μηχανισμούς¹⁵⁰ βασισμένους στη συναίνεση των κρατών χωρίς ωστόσο να αλλάζει λειτουργικά η βασική πολιτική της ισορροπίας ισχύος.¹⁵¹ Τελειώνοντας ο Chandler επιχειρηματολογεί ότι τα **Δυτικά κράτη δεν είναι διστακτικά στο να**

¹⁴² Ibid., σελ 81

¹⁴³ Ibid., σελ 77

¹⁴⁴ Ibid., σελ 78

¹⁴⁵ Ibid., σελ 8-9

¹⁴⁶ Ibid., σελ 19

¹⁴⁷ Ibid., σελ 189

¹⁴⁸ Ibid., σελ 118-119

¹⁴⁹ Ibid., σελ 108

¹⁵⁰ Ibid., σελ 17

¹⁵¹ Ibid., σελ 90

επέμβουν, αλλά στο να αναλάβουν την πολιτική ευθύνη.¹⁵² Ουσιαστικά η οικοδόμηση κράτους είναι η διαδικασία της διαπραγμάτευσης των αντιτιθέμενων κινήτρων προς την επέμβαση παίρνοντας απόσταση ωστόσο από την ευθύνη των αποτελεσμάτων¹⁵³ δηλαδή με άλλα λόγια «η πρακτική να αρνιούνται την Αυτοκρατορία».¹⁵⁴

4.2.3 FRANCIS FUKUYAMA ΚΑΙ ΝΟΜΙΜΟΠΟΙΗΣΗ

Ο Francis Fukuyama αναλύοντας και αυτός το θέμα του, αναφέρει αρχικά τον όρο *nationbuilding* (οικοδόμηση έθνους), ωστόσο διακρίνει την διαφορετική ερμηνεία στην Ευρώπη. Τα έθνη είναι κοινότητες κοινών αξιών, παραδόσεων και ιστορικής μνήμης κάτι το οποίο είναι ανέφικτο να γίνει από εξωτερικούς δρώντες. Αυτό που θεωρούν ωστόσο είναι πιο κοντά στη έννοια του *statebuilding* (οικοδόμηση κράτους) δηλαδή την **οικοδόμηση πολιτικών θεσμών προωθώντας την οικονομική ανάπτυξη**.¹⁵⁵

Η διαδικασία περιέχει δυο στοιχεία, **ανοικοδόμηση και ανάπτυξη**. Ανοικοδόμηση είναι η αποκατάσταση των ζημιωμένων κοινωνιών στην προ-συγκρουσιακή τους κατάσταση, ενώ ανάπτυξη είναι η δημιουργία νέων θεσμών και η προώθηση μιας σταθερής οικονομικής ανάπτυξης.¹⁵⁶ Στη συνέχεια του βιβλίου του αναφέρει την απώλεια της αμερικανικής θεσμικής μνήμης στη διαδικασία, σημειώνοντας την διοίκηση του Μπους, η οποία αγνόησε τα μαθήματα της ιστορίας στο πως να επιτευχθεί μια οικοδόμηση κράτους. Δεν επέλεξε τον δυαδισμό της διαδικασίας, δηλαδή την ύπαρξη δυο γραμμών εξουσίας, η πολιτική πλευρά μέσω του πρέσβη και του State Department και η δεύτερη η στρατιωτική πλευρά η οποία εκφράζεται από το στρατό και τα μέλη του. Κάτι τέτοιο είχε γίνει στην Ιαπωνία υπό τον Μακάρθουρ, ωστόσο στις σύγχρονες περιπτώσεις κάτι τέτοιο δεν έγινε.¹⁵⁷

Στη συνέχεια αναφέρει την ιστορία του *nationbuilding* (οικοδόμηση έθνων) αλλά αναφέρει και τα μαθήματα τα οποία λήφθηκαν μετά τις οικοδομήσεις έθνους στην Ιαπωνία, στον Παναμά και στην Αϊτή για την αμερικανική διοίκηση. Αρχικά αναφέρεται **η διατήρηση της δέσμευσης** καθώς αναφέρεται ότι μεγαλύτερη

¹⁵² Ibid., σελ 96

¹⁵³ Ibid., σελ 40

¹⁵⁴ Ibid., σελ 190

¹⁵⁵ Francis Fukuyama "Nation-Building: Beyond Afghanistan and Iraq" εκδόσεις John Hopkins University Baltimore, 2006 σελ 2

¹⁵⁶ Ibid., σελ 5

¹⁵⁷ Ibid., σελ 8-9

δέσμευση μεταφράζεται σε μεγάλη μόγλευση και αυξημένη ικανότητα να εφαρμοστούν πολιτικές ανοικοδόμησης. Έπειτα **η ισορροπία πολιτικής νομιμοποίησης και αποδοτικής ανοικοδόμησης**. Η διαδικασία είναι μια πολιτική και όχι μόνο τεχνητή διαδικασία και πρέπει να υπάρχει ισορροπία σ αυτά τα δυο στοιχεία. Να υπάρχει **σχεδιασμός ανοικοδόμησης** δηλαδή η ικανότητα να κατανοήσει κανείς ολιστικά τη διαδικασία τόσο στρατιωτικά όσο και πολιτικά και να υπάρχουν ξεκάθαροι στόχοι. Ακόμα η επιτυχία του εγχειρήματος θα έχει περισσότερες πιθανότητες επιτυχίας εφόσον τα συμφέροντα του κράτους που επεμβαίνει, συμπίπτουν με αυτά του λαού και των ελίτ της χώρας δέκτη.¹⁵⁸

Σε επόμενο κεφάλαιο αναφέρει τα μαθήματα μετά το 1990 τα οποία είναι έξι. Πρώτον, μια επιτυχημένη διαδικασία οικοδόμησης έθνους χρειάζεται μια συνολική στρατηγική μαζί με μηχανισμούς, που ενσωματώνουν τις προσπάθειες διάφορων δρώντων. Δεύτερον, η ηγεσία και οι συμφωνίες και ο καθορισμός της εξουσίας μεταξύ πολιτικών και στρατιωτικών δυνάμεων πρέπει να είναι ξεκάθαροι, πριν αρχίσει η επιχείρηση. Τρίτον, να υπάρχει ισχυρή υποστήριξη από την κοινή γνώμη και διεθνώς και εσωτερικά η οποία θα πρέπει να καλλιεργείται από την αρχή και να διατηρείται και σ' όλη την διάρκεια. Τέταρτον, οι στρατιωτικές δυνάμεις πρέπει να προσαρμόζονται στη φύση και στο σκοπό κάθε αποστολής, ενώ η ύπαρξη μιας καλά εκπαιδευμένης τοπικής αστυνομικής δύναμης είναι απαραίτητο. Πέμπτον, στη διάρκεια της επιχείρησης οι λήπτες αποφάσεων πρέπει να διατηρούν την επίβλεψη των πολιτικών και συνεχώς να επανεκτιμούν την αποστολή και να διαβεβαιώνουν ότι οδεύουν προς τους σχεδιασμένους στόχους. Έκτο και τελευταίο, η επιτυχής μετάβαση της εξουσίας ή ευθύνης πρέπει να έχει σχεδιαστεί διεξοδικά.¹⁵⁹

Η ανοικοδόμηση έχει διαστάσεις και στόχου που είναι η δημιουργία ενός ικανού κράτους να δρα σε τέσσερις τομείς κλειδιά. 1) στην ασφάλεια 2) στη διακυβέρνηση και στη συμμετοχή 3) στην κοινωνική και οικονομική ευμάρεια 4) στη δικαιοσύνη και στη συμφιλίωση.¹⁶⁰

¹⁵⁸ Ibid., σελ 81-83

¹⁵⁹ Ibid., σελ 88

¹⁶⁰ Ibid., σελ 199

4.2.4 FLETCHER D. COX & TIMOTHY SISK ΚΑΙ Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΣΥΝΟΧΗΣ

Άλλα έργα αναδεικνύουν άλλες πτυχές στη διαδικασία. Για παράδειγμα στο βιβλίο “Peacebuilding in deeply divided societies: Toward Social cohesion?” από τους Fletcher D. Cox και Timothy Sisk η έννοια της κοινωνικής συνοχής και κατά πόσο είναι απαραίτητη στις διαδικασίες μετά από μια σύγκρουση. Οι σύγχρονες προσεγγίσεις για τη διαδικασία ειρήνης σε βαθιά χωρισμένες κοινωνίες υποστηρίζουν, ότι η έλλειψη ισορροπίας κοινωνίας και κράτους δηλαδή η μη ικανότητα του κράτους να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις της κοινωνίας είναι μια βασική πηγή σύγκρουσης και βίας. Πολλές θεωρίες θεωρούν ως θεμέλια την ιδέα για ενίσχυση, εκμείευση της **κοινωνικής συνοχής**, η οποία είναι μια νομιμοποιημένη και στρατηγική οδός για τους δρώντες, που επιζητούν την ειρήνη τόσο τοπικά όσο και διεθνώς, ώστε να καταπολεμηθεί ο κοινωνικός αποκλεισμός και να ενδυναμωθούν οι σχέσεις κράτους-κοινωνίας, για να μειωθεί η ευπάθεια στη σύγκρουση και να δημιουργηθεί ένα πιο ανθεκτικό κράτος.¹⁶¹

Ωστόσο η κοινωνική συνοχή είναι μια ενδογενής ιδιότητα κάθε κοινωνίας σ’ οποιοδήποτε επίπεδο του διεθνούς συστήματος οποιαδήποτε χρονική στιγμή, σύμφωνα με τον Chan κοινωνική συνοχή ως κατάσταση των σχέσεων αφορά και τις κάθετες (κράτος-κοινωνία) και τις οριζόντιες αλληλεπιδράσεις μεταξύ των μελών της κοινωνίας (δρώντες, ομάδες, οργανισμούς, θεσμούς) οι οποίοι χαρακτηρίζονται από συμπεριφορές και νόρμες εμπιστοσύνης, αίσθηση του ανήκειν και την επιθυμία να συμμετέχουν στα κοινά.¹⁶²

Η κοινωνική συνοχή στοχεύει στη διεργασία του κοινωνικού κεφαλαίου και της κοινωνίας των πολιτών. Ο Putnam αναφέρει την πολιτισμική διάσταση, ότι το κοινωνικό κεφάλαιο έχει μια ιστορικό-πολιτιστική διάσταση στις κοινωνίες και στα υψηλά επίπεδα κοινωνικού κεφαλαίου.¹⁶³ Ο Coleman διαπιστώνει ότι τα κοινωνικά

¹⁶¹ Fletcher D. Cox Timothy D. Sisk “Peacebuilding in Deeply Divided Societies Toward Social Cohesion?” εκδόσεις Palgrave Macmillan 2017 σελ 15

¹⁶² Joseph Chan, Ho-Pong, To., and, Elaine Chan “Reconsidering Social Cohesion: Developing a Definition and Analytical Framework for Empirical Research,” Social Indicators Research 75 (I) 2006 σελ 290

¹⁶³ Robert. D Putnam, Robert Leonardi and Raffaella Y. Nanetti. “Making Democracy Work: Civic Traditions in Modern Italy” εκδόσεις Princeton, NJ: Princeton University Press 1994.

δίκτυα κατανοούνται ως δίκτυα των κοινωνικών αλληλεπιδράσεων και βοηθούν στην οικοδόμηση εμπιστοσύνης.¹⁶⁴

Στην επιδίωξη της κοινωνικής συνοχής, (οριζόντιας και κάθετης) ομόφωνα υποστηρίζεται ότι οι θεσμοί έχουν σημαντικό ρόλο. Το UNDP υποστηρίζει την ενδυνάμωση της κοινωνικής συνοχής στοχεύοντας στη θεσμική πλευρά. Αναφέρεται ότι «κοινωνική συνοχή σχετίζεται με την ανοχή, σεβασμό στη διαφορετικότητα (με όρους θρησκευτικούς, οικονομικής κατάστασης, πολιτικές προτιμήσεις, σεξουαλικότητα, φύλο και ηλικία) τόσο ατομικά όσο και θεσμικά».¹⁶⁵ Γι' αυτό απαιτείται σημαντικός σχεδιασμός για την: α) εμπλοκή ομάδων που είναι αποκλεισμένες και περιθωριοποιημένες β) αύξηση του κοινωνικού κεφαλαίου (δηλαδή της αξίας των σχέσεων των μελών της κοινωνίας γ) ανάπτυξη αποδοτικών επίσημων κρατικών θεσμών, ενώ θα πρέπει να παρατηρούνται και η δράση από τις μη επίσημες κρατικές ομάδες οι οποίες ωστόσο θα παίζουν ρόλο.¹⁶⁶ Έπειτα στο βιβλίο εκτιμήθηκαν οι δυναμικές της κοινωνικής συνοχής σε μετά-συγκρουσιακό επίπεδο και πώς οι διεθνείς δρώντες επηρέασαν τις συνθήκες εντός του κράτους και αν αυξήθηκε ή μειώθηκε η έκθεση στη βία.¹⁶⁷

Ύστερα από την ανάλυση στο βιβλίο αναφέρεται, ότι ο διάχυτος φόβος σε κοινωνίες που τους λείπει η ανθρώπινη ασφάλεια και η απουσία ισχυρών κινήτρων για τις ελίτ, ώστε να μοιράσουν την εξουσία είναι τα κύρια εμπόδια για το κράτος και για την διεθνή κοινότητα να προχωρήσει στην κοινωνική συνοχή δημιουργώντας το πεδίο για συνέχεια της βίας. Η σύγκρουση και η βία οργανώνουν τις κοινωνικές σχέσεις, ενώ οι μορφές της θρησκευτικής και εθνικής ταυτοποίησης αλλάζουν συνεχώς. Ακόμα η σύγκρουση διαταράσσει τόσο τις κοινωνικές όσο και πολιτικές σχέσεις. Έπειτα αναδείχτηκε ότι οι κοινές εμπειρίες από τη βία ένωσαν κοινωνικές ομάδες και συνέβαλαν στη δημιουργία ή επαναδημιουργία ταυτοτήτων. Η βία και η σύγκρουση επηρεάζει την κοινωνία, προκαλώντας ριζοσπαστικοποίηση, καχυποψία, σεχταρισμό καθώς όλα αυτά δημιουργούν τριβές και διάσπαση της κοινωνικής συνοχής. Η λύση δεν είναι μια για όλες τις περιπτώσεις. Αυτό που αποδεικνύεται είναι ότι η άμεση οικονομική βοήθεια και ο διάλογος δεν είναι ικανά για τη εξεύρεση λύσης. Αυτό που

¹⁶⁴ James Coleman. "A Rational Choice Perspective on Economic Sociology," The Handbook of Economic Sociology 2: 1994, σελ.166–180

¹⁶⁵ UNDP, "Community Security and Social Cohesion: Toward a UNDP Approach", 14

¹⁶⁶ Fletcher D. Cox Timothy D. Sisk "Peacebuilding in Deeply Divided Societies Toward Social Cohesion?" εκδόσεις Palgrave Macmillan 2017 σελ 18

¹⁶⁷ Ibid., σελ 20

προτείνεται είναι η συμπληρωματικότητα και η συμμετοχή περιθωριοποιημένων ομάδων στους θεσμούς και στις κυβερνητικές διαδικασίες, ενώ προτείνει ότι πρέπει να υπάρχει ως προτεραιότητα η μείωση της ένοπλης βίας. Η καταπολέμηση του φόβου μπορεί να επιτευχθεί με την άμεση επικοινωνία των τοπικών/θρησκευτικών ηγετών, ώστε να υπάρξει εμπιστοσύνη ενώ εμμέσως με την παροχή προστασίας και προγραμμάτων συμμετοχής της τοπικής κοινωνίας καθώς και με οριζόντιες στρατηγικές οι οποίες δημιουργούν ευρείες πολιτικές οικονομικές και κοινωνικές αλληλεξαρτήσεις και κάθετες στρατηγικές, που προωθούν επαρκή αποκλειστικά εθνική και τοπική διακυβέρνηση.¹⁶⁸

4.2.5 ASHRAF GHANI & CLARE LOCKHART ΚΑΙ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΑΝΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗ

Ενδιαφέρον είναι να αναφερθεί και η προσέγγιση του τωρινού πρόεδρου Ashraf Ghani, ο οποίος σε συνεργασία με την Clare Lockhart συνέγραψαν το βιβλίο “Fixing failed states: a framework of rebuilding a fractured world”. Σ’ αυτό το βιβλίο παρατηρείται το φαινόμενο της αδυναμίας του συστήματος με τη σύγχρονη προσέγγιση παροχής βοήθειας να παρέχει δισεκατομμύρια με στόχο να λύνει προβλήματα, αλλά τελικά δεν καταφέρνει τα επιθυμητά αποτελέσματα η τεράστια ροή χρημάτων και για να το αποδείξει χρησιμοποιεί το παράδειγμα της Αιτής.¹⁶⁹ Τα προβλήματα τα οποία αναφέρονται στην πρακτική των δωρητών είναι η τάση αυτών που είναι στη μεταχείριση των πόρων να προσπερνούν τις κυβερνήσεις, λόγω της έλλειψης της θεσμικής ικανότητας να πραγματοποιήσουν τα σχέδια, ενώ εγκαθιστούν παράλληλους θεσμούς, οι οποίοι επισκιάζουν τις κρατικές δομές, καθώς και ο βραχυπρόθεσμος σχεδιασμός των στόχων. Ακόμα στο βιβλίο παρουσιάζεται πως απαιτείται μια προσέγγιση, η οποία να βασίζεται στις ιστορικά επιτυχίες και συγκεκριμένα στο πρόγραμμα Marshall, το οποίο τέθηκε στην Ευρώπη την Ιαπωνία και την Νότια Κορέα.¹⁷⁰ Οι σημαντικοί παράγοντες για επιτυχία είναι ο σχεδιασμός να γίνεται και να μεταχειρίζεται τοπικά η ηγεσία και η διαχείριση είναι από τα σημαντικότερα κομμάτια καθώς και οι θεσμοί των δημόσιων οικονομικών.

Το πλαίσιο το οποίο προτείνεται στο βιβλίο, είναι πως το σύγχρονο σύστημα βοήθειας δεν έχει χάρτη των κρατικών λειτουργιών, γι’ αυτό παρουσιάζονται δέκα

¹⁶⁸ Ibid., σελ. 287-322

¹⁶⁹ Ashraf Ghani & Clare Lockhart “Fixing failed states: A framework for rebuilding a fractured world” εκδόσεις Oxford university press, 2008 σελ 85-113

¹⁷⁰ Ibid., σελ 160

κρατικές λειτουργίες και ο τρόπος διαχείρισης. Αρχικά είναι ο κανόνας δικαίου, δηλαδή η νομιμότητα της χρήσης βίας από τους κρατικούς δρώντες και η δύναμη των διοικητικών αξιωματούχων, αφού έχει διαβεβαιώσει πως δεν λειτουργούν θηρευτικά.¹⁷¹ Έπειτα είναι το μονοπώλιο της χρήσης βίας, το οποίο συνδέει τρεις διακριτές διαδικασίες την καθιέρωση του μονοπωλίου στα μέσα χρήσης βίας, την καθιέρωση της νομιμότητας που χρειάζεται, ώστε να μειώνει την βία στο πλαίσιο της λήψης απόφασης και η τρίτη είναι η χρήση της βίας υπό συγκεκριμένους όρους ενάντια σε πολίτες του κράτους οι οποίοι διασαλεύουν την νομιμότητα.¹⁷² Ακόμα μια λειτουργία είναι ο διοικητικός έλεγχος, ο οποίος πρέπει να ρυθμίζεται από κυβερνητικούς αξιωματούχους, που λογοδοτούν στους πολίτες και διορίζονται από μια ανοιχτή στη κοινωνία διαδικασία, ελέγχουν και οργανώνουν την χώρα μέσω ενός ενοποιημένου σώματος κανόνων και πρακτικών.¹⁷³ Άλλη σημαντική λειτουργία είναι, η άψογη διαχείριση των δημόσιων οικονομικών ένα σύστημα φορολογίας είναι ζωτικό. Η χρηματοδοτική βοήθεια δημιουργεί εξάρτηση, γι' αυτό η κυβέρνηση θα πρέπει η κυβέρνηση να στηρίζεται στο πληθυσμό της, καθώς ο προϋπολογισμός της πρέπει να δημιουργείται βάσει αυτού, ενώ είναι και σημάδι νομιμότητας.¹⁷⁴ Έπειτα είναι η επένδυση στο ανθρώπινο κεφάλαιο, δηλαδή το κράτος πρέπει να παρέχει τις ευκαιρίες, ώστε οι πολίτες να μπορούν να αλλάξουν οι ίδιοι τις συνθήκες. Για παράδειγμα, ένα πρόβλημα είναι, πως το σύστημα βοήθειας εστιάζει στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, αλλά αδιαφορεί για την δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια κάτι που δημιουργεί εμπόδια για την εξέλιξη της κοινωνίας.¹⁷⁵ Μια ακόμη λειτουργία, η δημιουργία δικαιωμάτων των πολιτών μέσω της κοινωνικής πολιτικής, δηλαδή πολιτικές που ξεπερνούν φυλετικά εθνικά θρησκευτικά κριτήρια. Η χρήση κοινωνικών δικαιωμάτων από το κράτος είναι εργαλείο για ισότητα ευκαιριών και την δημιουργία μιας κοινής εθνικής ταυτότητας με ένα κοινό πεπρωμένο. Οι κοινωνικές πολιτικές αλλάζουν, αλλά στο πυρήνα αυτών των πολιτικών είναι το δικαίωμα της ψήφου.¹⁷⁶ Η επίβλεψη των υποδομών της μεταφοράς, της ενέργειας, του νερού, των επικοινωνιών, των αγωγών όλα αυτά υπογραμμίζουν την κρατική ικανότητα να παρέχεται ασφάλεια στον πληθυσμό και οι κατάλληλες συνθήκες για μία δυνατή οικονομία. Από τα τέλη του 19^{ου} αιώνα και συγκεκριμένα με πρώτη την

¹⁷¹ Ibid., σελ. 125-128

¹⁷² Ibid., σελ 128-131

¹⁷³ Ibid., σελ 131-135

¹⁷⁴ Ibid., σελ 135-139

¹⁷⁵ Ibid., σελ 139-144

¹⁷⁶ Ibid., σελ 144-146

Γερμανία, έπειτα τις άλλες ευρωπαϊκές χώρες θεωρήθηκε υψίστης σημασίας ο έλεγχος αυτός, καθώς υπήρχαν μεγάλοι πληθυσμοί συγκεντρωμένοι σε σχετικά μικρή περιοχή αυτό φαίνεται από την ραγδαία αύξηση των επενδύσεων στις υποδομές.¹⁷⁷ Επιπλέον η κυβέρνηση πρέπει να υποστηρίζει την δημιουργία και εξάπλωση της αγοράς μέσω τριών μέτρων, την καθιέρωση και επιβολή νόμων για τις εμπορικές δραστηριότητες, την υποστήριξη της επιχειρηματικότητας και την συνεχή ανάπτυξη των ιδιωτικών επιχειρήσεων, και την εμπλοκή του κράτους σε στιγμές που η αγορά αποτυγχάνει. Η καθιέρωση κανόνων είναι σ' ευρύ πλαίσιο από την εγκαθίδρυση στάνταρ για τα δικαιώματα ιδιοκτησίας κανόνες για τις τράπεζες και ασφάλεια της σχέσης κεφαλαίου και εργατικού δυναμικού.¹⁷⁸ Η διαχείριση των περιουσιακών στοιχείων, δηλαδή της γης, του εξοπλισμού, των κτιρίων της πολιτιστικής κληρονομιάς και όλα όσα περικλείονται σε μια χώρα.¹⁷⁹ Αποδοτικός δημόσιος δανεισμός, αυτή η λειτουργία είναι βασική του τραπεζικού συστήματος. Το κράτος παίζει κεντρικό ρόλο στην ανάδυση των δημόσιων θεσμών δανειοδότησης και στη δημιουργία των εργαλείων για δανεισμό.¹⁸⁰

Για την εφαρμογή αυτών των λειτουργιών χρειάζεται, ένα εσωτερικό νομικό σύστημα, το οποίο να είναι ευέλικτο και να αναγνωρίζει τις ανάγκες των πολιτών ακόμα η κατάλληλη χρονική στιγμή, δηλαδή να αναγνωριστεί για το πότε η κοινωνία είναι έτοιμη για αλλαγή, η οποία να πραγματοποιείται από τον εξουχιστικό έλεγχο της διεθνούς κοινότητας. Ακόμα να υπάρχουν πολλαπλοί τρόποι λογοδοσίας για την χρηματοδοτική βοήθεια. Η συνεργασία μεταξύ δανειστών και εμπιστοσύνη της κεντρικής κυβέρνησης είναι σημαντικό στοιχείο. Η παροχή στόχων είναι αναγκαία, καθώς και η ύπαρξη διαφάνειας για να υπάρχει επιτυχή διεθνής χρηματοδοτική βοήθεια.¹⁸¹

¹⁷⁷ Ibid., σελ 146-149

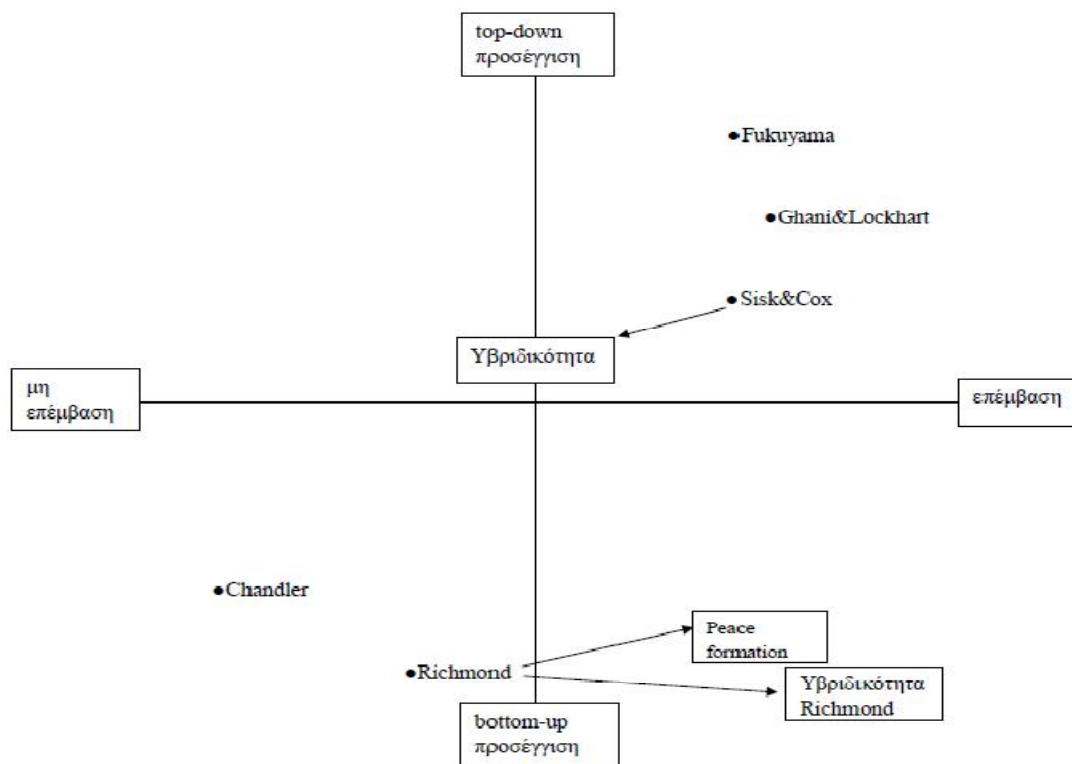
¹⁷⁸ Ibid., σελ 149-156

¹⁷⁹ Ibid., σελ 156-159

¹⁸⁰ Ibid., σελ 160-163

¹⁸¹ Ibid., σελ 167-231

4.3. ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΘΕΩΡΙΩΝ

Στον άξονα παρατηρείται η κατάταξη των κειμένων ανάμεσα σ' όρους top-down η bottom-up προσέγγισης και επέμβασης η μη επέμβασης. Ο όρος top-down είναι η προσέγγιση που στοχεύει στην ενδυνάμωση των εθνικών αστυνομικών δυνάμεων, του δικαστικού συστήματος, του τραπεζικού συστήματος, της παροχής υγείας του στρατού και των υποδομών. Η προσέγγιση του είναι υπέρ ενός συγκεντρωτικού συστήματος το οποίο θα διοχετεύσει τα προνόμια του φιλελευθερισμού στα πιο χαμηλά πεδία όπως οι περιφέρειες τα χωριά¹⁸². Από την άλλη η bottom up είναι η προσέγγιση της κοινωνίας με την οποία υπάρχει διάλογος μεταξύ των τοπικών δρώντων και κοινοτήτων και της διεθνούς κοινότητας με σκοπό να υπάρξει η ανασυγκρότηση του κράτους τοπικά και όχι διεθνή. Εντέλει η υβριδικότητα σύμφωνα με τον Belloni είναι η «θεσμική πολυπλοκότητα στις οποίες διαφορετικοί κανόνες συνυπάρχουν μεταξύ τους» αλλά και «η συνύπαρξη και η αλληλεπίδραση του

¹⁸² Achim Wennmann "Aid Effectiveness Between 'Top-down' and 'Bottom-up' Statebuilding" The Centre on Conflict, Development and Peacebuilding, 2010 σελ 2

τοπικού με το διεθνές»,¹⁸³ ενώ ο Krause αναφέρει ότι η υβριδική ειρήνη αντανακλά στις προσπάθειες να οικοδομηθούν «νέα δίκτυα εξουσίας και διακυβέρνησης, και τα όρια μεταξύ εξωτερικών και εσωτερικών δρώντων διαπλέκονται καθώς τα σχέδια των top down θεσμών διασταυρώνονται μ' αυτά των τοπικών δρώντων»¹⁸⁴

Από τα παραπάνω βιβλία εξάγονται ορισμένα συμπεράσματα για την αντίληψη των μελετητών για την οικοδόμηση κράτους. Αρχικά η άποψη του Chandler είναι πως η διαδικασία της οικοδόμησης κράτους (*statebuilding*) είναι μια καθαρή ηγεμονική πράξη της Δύσης και πως η μόνη επιδίωξη της είναι η απόκτηση περισσότερης ισχύος, ενώ κατακρίνει την αδιαφορία που επιδεικνύουν στον τοπικό χαρακτήρα οι διεθνείς επεμβάσεις της οικοδόμησης κράτους. Αναλυτικότερα επιχειρηματολογεί, πως τα μη δυτικά κράτη από τα Βαλκάνια έως την Αφρική είναι αδύναμα σε σύγκριση με τις Δυτικές δυνάμεις, οι οποίες όταν επεμβαίνουν το κεντρικό ζήτημά τους είναι η δικαιολόγηση του κόστους και του πολιτικού τέλους της επέμβασης. Αυτά οδηγούν τη Δύση σε δυο αντιθέσεις αφενός να είναι πολύ επεμβατικές και αφετέρου να υπεκφεύγουν της κατάστασης για να μην επωμιστούν το κόστος. Ενώ κατακρίνει την αδυναμία της ύπαρξης ενός κοινωνικού σχεδίου και τη Δύση ώστε να δώσει έμφαση στο πολιτικό κεφάλαιο και να αλλάξει η κοινωνία κατακρίνοντας έτσι την τεχνοκρατική διαδικασία η οποία αποκλείει την κοινωνία από αυτήν.¹⁸⁵ Για αυτούς τους λόγους ο Chandler τοποθετήθηκε στον παραπάνω άξονα στο πλαίσιο της μη επέμβασης και της bottom-up προσέγγισης.

Από την άλλη ο Fukuyama όπως αναλύθηκε θεωρεί πως η επέμβαση σε μια χώρα η οποία έχει έλλειμμα διακυβέρνησης απαιτείται ο κατάλληλος σχεδιασμός και ειδικά εκπαιδευμένες στρατιωτικές μονάδες και θεωρεί την παροχή ασφάλειας σημαντική ενώ υποστηρίζει πως η χρηματοδότηση της διεθνούς βοήθειας να γίνεται μέσω της κυβέρνησης κάτι που ορίζει ξεκάθαρα και την top-down προσέγγιση του. Από την άλλη θεωρεί πως η επέμβαση κρίνεται απαραίτητη σε πρώτη φάση καθώς

¹⁸³ Roberto Belloni “Hybrid Peace Governance: Its Emergence and Significance. *Global Governance: A Review of Multilateralism and International Organizations*: January-March 2012, Vol. 18, No. 1, Governance: A Review of Multilateralism and International Organizations: January-March 2012, Vol. 18, No. 1, σελ 21-24

¹⁸⁴ Keith Krause, “Hybrid Violence: Locating the Use of Force in Postconflict Settings,” *Global Governance: A Review of Multilateralism and International Organizations* 18, no. 1 (2012), σελ. 40

¹⁸⁵ David Chandler “Empire in Denial: The Politics of State-Building” εκδόσεις London: Pluto Press, 2006 σελ 189-194

δεν υπάρχει λειτουργική κυβέρνηση αλλά στην πορεία πρέπει να εξασφαλίζεται η ικανότητα τους να διατηρείται μόνη της η κυβέρνηση.¹⁸⁶

Το βιβλίο των Cox & Sisk αναλύει την κοινωνική συνοχή στοχεύει στη δημιουργία της κοινωνικής συνοχής, αυτή η στόχευση την τοποθετεί στην υβριδικότητα καθώς τονίζει την εμπλοκή και την συμμετοχή περισσότερων κοινωνικών ομάδων ώστε να επιτευχθεί η κοινωνική συνοχή, η οποία θεωρείται από τα σημαντικότερα ζητήματα σε μια μεταπολεμική κοινωνία και δίνει έμφαση στο διάλογο με την κοινωνία και θεωρεί πως αυτός ο διάλογος θα γίνεται μέσω του κράτους κάτι που υποδηλώνει την εμπλοκή των διεθνών οργανισμών και του κράτους σ' ένα πλαίσιο συζήτησης το οποίο όμως τίθεται απ' αυτούς τους δυο, ώστε να καταπολεμηθεί ο κοινωνικός αποκλεισμός και να ενδυναμωθούν οι σχέσεις κράτους-κοινωνίας, για να μειωθεί η ευπάθεια στη σύγκρουση και να δημιουργηθεί ένα πιο ανθεκτικό κράτος. Η φράση που περιγράφει κατάλληλα αυτή την προσέγγιση είναι πως «χωρίς την υπόσχεση και την προσπάθεια από το κράτος, σε κάθετο επίπεδο της κοινωνικής συνοχής, να εξαφανίσει τις οριζόντιες ανισότητες και να εξασφαλίσει σ' όλες τις ομάδες την προστασία σε κοινωνικό επίπεδο, ο συλλογικός φόβος θα δημιουργεί διαρκή ευαισθησία στη σύγκρουση, με αποτέλεσμα η κοινωνική συνοχή να παραμένει ασύλληπτη».¹⁸⁷

Οι Ghani & Lockhart από την άλλη κατηγοριοποιούνται στο top-down και είναι υπέρ της επέμβασης καθώς θεωρούν πως η κρατική κυριαρχία πρέπει να τίθεται σε υψηλή προτεραιότητα καθώς αυτό που επιζητεί το παγκόσμιο σύστημα είναι η παγκόσμια ασφάλεια, που επιτυγχάνεται μόνο από την κρατική κυριαρχία η οποία θα έχει τις κρατικές λειτουργίες τις οποίες ανέφεραν ως σημαντικές. Αυτή η θεώρηση αναδεικνύει την προσέγγιση σε top-down καθώς τονίζει πως το κράτος είναι ο βασικός δρών ο οποίος διασφαλίζει την παγκόσμια ασφάλεια. Έπειτα επισημαίνουν την ανάγκη συνεννόησης με την κοινωνία αλλά σε πλαίσιο ώστε να υπάρχει σωστή ανάλυση της κοινωνίας και των κοινωνικών δυναμικών από το κράτος. Ακόμα ένα στοιχείο είναι πως η ύπαρξη μιας ικανής ηγεσίας θεωρείται ως σημαντικός

¹⁸⁶ Francis Fukuyama "Nation-Building: Beyond Afghanistan and Iraq" εκδόσεις John Hopkins University Baltimore, 2006 σελ 231-244

¹⁸⁷ Fletcher D. Cox Timothy D. Sisk "Peacebuilding in Deeply Divided Societies Toward Social Cohesion?" εκδόσεις Palgrave Macmillan 2017 σελ 11

παράγοντας για την επίτευξη των στόχων που θέτονται, κάτι το οποίο ενισχύει την αντίληψη ότι η προσέγγιση είναι top-down.¹⁸⁸

Εντέλει η προσέγγιση του Richmond είναι καινοτόμα, καθώς απορρίπτει τις ιδέες του peacebuilding και του statebuilding και προωθεί τον όρο peace formation, συνδυάζοντας στοιχεία από τις δυο διαδικασίες καθώς γεφυρώνει την εμπειρική πραγματικότητα του κράτους, τη φύση των υβριδικών πολιτικών και της ειρήνης (θετικής και αρνητικής), και την προσπάθεια ενός πλαισίου χειραφέτησης για την ανάδειξη της ειρήνης από το τοπικό στο διεθνές.¹⁸⁹ Ουσιαστικά θέτει πως η ειρήνη θα προκύψει ύστερα από τις κοινωνικές διαδικασίες. Επισημαίνει πως αντί για επέμβαση θα γίνεται η διαθεσιμότητα για ειρήνη (*peace enablement*). Η διαμόρφωση της ειρήνης (*peace formation*) θα γίνεται με διεθνές προσωπικό το οποίο θα έχει μακροπρόθεσμες επαφές στα δίκτυα της χώρας και τα οποία θα γίνονται δεκτά από τα τοπικά δίκτυα δημιουργώντας από κοινού τους θεσμούς και το κράτος το οποίο οι ίδιοι επιθυμούν. Αυτό ουσιαστικά θα γίνεται βάση των δικών τους τοπικών νορμών και όχι βάσει δυτικών νορμών.¹⁹⁰ Συμπερασματικά, η υβριδικότητα υπό τον Richmond είναι η ανάπτυξη διαλόγου μεταξύ όλων των εθνοτικών ομάδων και στην περίπτωση του Αφγανιστάν είναι καίριας σημασίας, καθώς θα εκπροσωπηθούν έτσι όλες οι αλήθειες και οπτικές γωνίες της κάθε εθνοτικής ομάδας, εξαλείφοντας έτσι την πιθανότητα μελλοντικών εχθροπραξιών.

¹⁸⁸ Ashraf Ghani & Clare Lockhart “Fixing failed states: A framework for rebuilding a fractured world” εκδόσεις Oxford university press, 2008 σελ 169-197

¹⁸⁹ Oliver P. Richmond “Failed statebuilding : intervention, the state, and the dynamics of peace formation” εκδόσεις Yale university press 2014 σελ 204

¹⁹⁰ Oliver P. Richmond “Failed statebuilding : intervention, the state, and the dynamics of peace formation” εκδόσεις Yale university press 2014 σελ 205-225

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

ΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗ ΚΡΑΤΟΥΣ ΜΕΤΑ ΑΠΟ ΣΥΓΚΡΟΥΣΗ ΣΤΟ ΑΦΓΑΝΙΣΤΑΝ. ΟΙ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΜΕΤΑ ΤΟ 2001

5.1 ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΗ ΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗ ΚΡΑΤΟΥΣ ΣΤΟ ΑΦΓΑΝΙΣΤΑΝ

Η οικοδόμηση κράτους στο Αφγανιστάν έλαβε χώρα έπειτα από την επέμβαση το φθινόπωρο το 2001 και την ακόλουθη πτώση του καθεστώτος των Ταλιμπάν. Στον πυρήνα της οικοδόμησης κράτους είναι η επίβλεψη της ασφάλειας, με την εισαγωγή σταθεροποιητικών δυνάμεων, όπως ενός προγράμματος αφοπλισμού, αποστράτευσης και επανένταξης DDR (*Disarmament Demobilization Reintegration*) των μαχητών καθώς και οργάνωση των θεσμών ασφαλείας στην πορεία της επαναδιαμόρφωσης του τομέα ασφαλείας SSR (*Security Sector Reform*). Η επίτευξη αυτού του στόχου παρέχει τις απαραίτητες προϋποθέσεις για την οικοδόμηση θεσμών. Αυτές οι στοχεύσεις είναι γενικά εξωτερικά βοηθούμενες ενώ στο Αφγανιστάν είναι και εξωτερικά μορφοποιημένες. Ακόμα στο Αφγανιστάν παρατηρείται αντίσταση και υπονόμηση από τοπικούς δρώντες κατά τη διαδικασία DDR, SSR και οικοδόμηση θεσμών.¹⁹¹ Με την απομάκρυνση των Ταλιμπάν ο αφοπλισμός των γκρουπ ενάντια στους Ταλιμπάν καθυστέρησε και εντέλει δεν αποφασίστηκε ο αφοπλισμός των 60.000 μαχητών κάτι που έφερε ως αποτέλεσμα την ύπαρξη των **πολέμαρχων**. Η ανάθεση της εξουσίας ανατέθηκε στο Hamid Karzai το 2001 ο οποίος κυβερνούσε το Αφγανιστάν μέχρι το 2014. Ο Αφγανός πρόεδρος προσπάθησε να αναχαιτίσει /περιθωριοποιήσει τους δρώντες αυτούς χωρίς επιτυχία, καθώς χρειάστηκε τη βοήθειά τους με την εμφάνιση της ανταρσίας(*insurgency*), ενώ εμφανίστηκαν και νέοι πολέμαρχοι στην προσπάθεια να αμυνθούν για τις τοπικές τους κοινότητες.¹⁹² Για ορισμένους απ' αυτούς το κράτος ήταν ένας θησαυρός για κατοχή θέσεων στη δημόσια πολιτική σφαίρα, όπου θα το εκμεταλλεύονταν, θεωρώντας έτσι το κράτος ως μια «αγορά επενδύσεων».¹⁹³

Στον τομέα του SSR οι ΗΠΑ και οι σύμμαχοι είχαν αποδεχτεί την ύπαρξη των πολέμαρχων και θεωρούσαν πώς ο τομέας της ασφάλειας, θα επανδρωνόταν από

¹⁹¹ Peter Marton and Nik Hynek “Liberal statebuilding in Afghanistan” in David Chandler Timothy Sisk “The Routledge handbook of international statebuilding” εκδόσεις Routledge 2013 σελ 305

¹⁹² Roger Mac Ginty “Warlords and the liberal peace: Statebuilding in Afghanistan.” In Conflict, Security & Development, 10(4), 2010 σελ 578

¹⁹³ Johann Engvall “The state as investment market: An analytical framework for interpreting politics and bureaucracy in Kyrgyzstan”. Doctoral thesis, Uppsala University, Uppsala, Sweden. 2011

μέλη αυτών των ομάδων.¹⁹⁴ Η ύπαρξη των πολέμαρχων ήταν πρόσκομμα στην ανάπτυξη και συντήρηση ενός κράτους συγκεντρωτικού, όπως και αποφασίστηκε στη συμφωνία της Βόννης το 2001. Επιπλέον λόγω αυτής της στόχευσης η συνέλευση του Αφγανιστάν Loya Jirga θεωρήθηκε απαραίτητη για την επικύρωση των εσωτερικών πολιτικών διεργασιών και του συνταγματικού πλαισίου που θα διαμορφωνόταν το 2004, καθώς λειτουργούσε ως πεδίο προώθησης των ενεργειών που διαμορφώνονταν από τις εξωτερικές δυνάμεις. Ενώ οι θεσμοί οι οποίοι θα δημιουργούνταν δεν έδρασαν ορθά, λόγω της διαφθοράς και των αντικρουόμενων συμφερόντων που εντοπίζονταν καθώς και της αδυναμίας των δικαστικών θεσμών να επιβάλλουν την δικαιοσύνη.¹⁹⁵

Η εξωτερική βοήθεια έγινε με αντίκρισμα το αποτύπωμα που ήθελαν να προσδώσουν στην χώρα σύμφωνα με τον ΟΗΕ το οποίο ήταν αυτό του ελαφρού αποτυπώματος μαζί με την βραχυπρόθεσμη και μη καλή διαχείριση της οικοδόμησης κράτους προκάλεσε ανεπάρκεια. Ακόμη σε σύγκριση μ' άλλες προσπάθειες στο Κόσοβο και τη Βοσνία, όπου η παροχή πόρων και η υποστήριξη δεν ήταν επαρκής για το μέγεθος και τις ανάγκες του Αφγανιστάν. Ενώ τίθεται το πρόβλημα ότι η ύπαρξη ανταρσιών (*insurgencies*) και στο παρελθόν του Αφγανιστάν, αποδεικνύεται ότι γινόταν σε προσπάθειες εκμοντερνισμού με μια top-down προσέγγιση δηλαδή ξεκινώντας από την ισχυρά συγκεντρωτική εξουσία με την ύπαρξη όμως αδύναμων θεσμών.¹⁹⁶

Επιπλέον αναφέρεται πως παρά τη μεγάλη προσπάθεια της συμμαχίας οι δυνάμεις δεν ήταν αρκετές για μεγάλο χρονικό διάστημα, ενώ υπήρχε η σύγκρουση του Ιράκ, η οποία επιβράδυνε και άλλο τη διαδικασία. Για να λυθεί αυτό απαιτήθηκε η συμμετοχή των παραστρατιωτικών πολέμαρχων της περιοχής που χαρακτηρίζονταν ως *arbaki* και προέρχονται από φυλές του Πακιστάν. Η πεποίθηση των *arbaki* βασιζόταν στις αφγανικές παραδόσεις, κάτι που υπονόμει την φιλελεύθερη διαδικασία οικοδόμησης κράτους που γινόταν. Ενώ η χρηματοδότηση αυτών των

¹⁹⁴ Antonio Giustozzi “Shadow ownership and SSR in Afghanistan” In T. Donais (Ed.), *Local ownership and security sector reform*. Geneva, Switzerland: Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces, 2008. 215–232

¹⁹⁵ Peter Marton and Nik Hynek “Liberal statebuilding in Afghanistan” in David Chandler Timothy Sisk “The Routledge handbook of international statebuilding” εκδόσεις Routledge 2013 σελ 307-308

¹⁹⁶ Ibid σελ 308-309

δρώντων μεγάλωνε και τον αποκλεισμό κάποιων μερών της κοινωνίας δημιουργώντας το κίνητρο να ενταχθούν στους Ταλιμπάν.¹⁹⁷

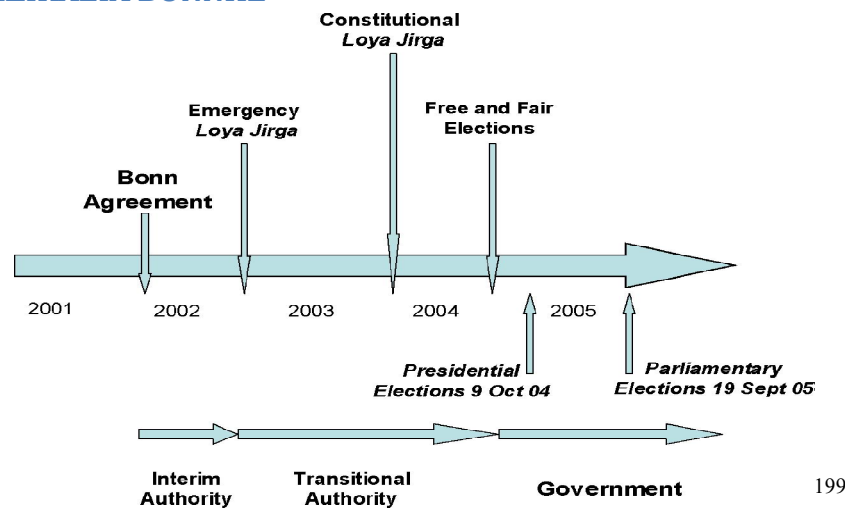
Υπάρχουν και κριτικές για την προσέγγιση αυτή. Κριτική για τη φιλελεύθερη προσέγγιση ωστόσο είναι πως είναι προβληματική παρά τις καλές προθέσεις και την ανθρωπιστική πλευρά της να αποτυγχάνει λόγω των μεθόδων της. Οι στόχοι τους έγκεινται στη μείωση της βίας, στο περιορισμό της βίας και στην αντιμετώπιση της σύγκρουσης. Ο τελευταίος στόχος έχει αποδειχτεί ότι επιτυγχάνεται δύσκολα. Πρώτο συμπέρασμα είναι ότι ο επεμβαίνων με τον αποδέκτη πρέπει να έχουν κοινούς εξωτερικούς κινδύνους, δηλαδή κοινά συμφέροντα. Δεύτερο, ότι η φιλελεύθερη πολιτικοοικονομική κατάσταση που διαμορφώνεται πολιτισμικά και ιστορικά αποδεικνύει ότι δεν υπάρχει ένας μόνος δρόμος για τον φιλελευθερισμό κάτι που επιβεβαιώνει τον πολιτικό χαρακτήρα του και όχι τον τεχνικό. Ακόμα απαιτείται η αποδοχή και η νομιμοποίηση κάτι που ωστόσο είναι δύσκολο να γίνει, όταν υπάρχει επέμβαση και πιο δύσκολο όταν είναι μακροχρόνια αυτή η παρουσία (ΗΠΑ στο Αφγανιστάν). Ακόμα ο κίνδυνος να γίνει κράτος εισοδηματίας (*rentier state*) και να εξαρτάται από την εξωτερική βοήθεια, όπως γίνεται στο Αφγανιστάν καθώς το 80% είναι από εξωτερική βοήθεια. Να μην υπάρχουν αντιθέσεις με τους στόχους της επέμβασης και με το εσωτερικό της χώρας. Ακόμα μπορεί να απαιτηθεί να υπάρξει συμβιβασμός με ομάδες που έχουν παραβιάσει τα ανθρώπινα δικαιώματα πχ στη Καμπούτζη υπήρξε συμβιβασμός με τους Khmer Rouge, αλλιώς οδηγείται σε καταπολέμηση της ανταρσίας (*counterinsurgency*) όπως στο Αφγανιστάν.¹⁹⁸

¹⁹⁷ Ibid., σελ 311-312

¹⁹⁸ Christopher H. Tuck The “Practice” Problem: Peacebuilding and Doctrine” σελ 73-76

5.2 ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΠΟΤΥΧΙΕΣ ΣΤΟ ΑΦΓΑΝΙΣΤΑΝ

5.2.1 ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΒΟΝΝΗΣ

5.2.1.1 Η ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΤΗΣ ΒΟΝΝΗΣ ΚΑΙ Η ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΓΙΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΝΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗ

Ήταν μια συμφωνία που αντιπροσώπευε κυρίως τα αμερικανικά συμφέροντα δεν ήταν συνθήκη ειρήνης, καθώς δεν υπήρχε αντιπροσώπευση από τους Ταλιμπάν ούτε από μετριοπαθή (αν υπάρχουν) κομμάτια του. Η κυβέρνηση δεν ήταν αντιπροσωπευτική, επιλέχτηκε ο Karzai ως κατάλληλος, καθώς ήταν γνωστός στη κοινωνία του Αφγανιστάν αφού ο πατέρας του ήταν υπουργός την περίοδο του Σάχη. Το υπουργικό συμβούλιο υπονόμει τον Καρζάι γι' αυτό στράφηκε προς τους πολέμαρχους.²⁰⁰ Στη Βόννη οι Παστούν ένιωσαν απομονωμένοι από τη κεντρική κυβέρνηση. Η συμμετοχή τελευταίας στιγμής των 50 μη εκλεγμένων κυβερνητών στη Loya Jirga ουσιαστικά επικάλυψε την προσέγγιση για την μεγάλη ομπρέλα (*big tent*), κάτι που θεωρήθηκε αναγκαίο για διατήρηση της ειρήνης και της δικαιοσύνης. O Debiel ανέφερε ότι αυτή η προσέγγιση χαρακτηρίστηκε *top down*, υποβαθμίζοντας τον ρόλο των ανεπίσημων δρώντων. Οι πολέμαρχοι διαμόρφωσαν το αποτέλεσμα της Loya Jirga να έχει μακροπρόθεσμο επιβλαβές αποτέλεσμα στη οικοδόμηση κράτους, λόγω της πολιτικής νομιμοποίησής τους και της επιρροής τους σε αξιώματα κυβερνητικών θέσεων περιφερειακών και κεντρικών.²⁰¹

¹⁹⁹ Πίνακας από Thomas H. Johnson "Afghanistan' post Taliban transition: the state of statebuilding after war" εκδόσεις Routledge Taylor & Francis Central Asian Survey March-June 2006 σελ 3

²⁰⁰ Thomas H. Johnson "Afghanistan' post Taliban transition: the state of statebuilding after war" εκδόσεις Routledge Taylor & Francis Central Asian Survey March-June 2006 σελ 4-7

²⁰¹ Lucy Morgan Edwards "State-building in Afghanistan: a case showing the limits?" international review red cross volume 92 number 880 Δεκέμβριος 2010 σελ 976

5.2.1.2 LOYA JIRGA KAI METASYΓKPOYΣIAKH ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑ, ΕΘΝΙΚΕΣ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ

Παλιές προσπάθειες για εκσυγχρονισμό του κράτους συνήθως προκαλούσαν το τοπικό φυλετικό χαρακτήρα του Αφγανιστάν, κάνοντας δύσκολο τον εκδημοκρατισμό, ενώ τα σύνορα δημιουργήθηκαν για να υπάρχει μια ζώνη ουδετερότητας μεταξύ Βρετανικής και Ρώσικης αυτοκρατορίας.²⁰² Ενέργειες για έλεγχο των εθνικών ομάδων στην προσπάθειά τους να ελέγχουν το κράτος έγιναν και από τον πατέρα του Αφγανιστάν τον Αχμεντ Σαχ. Οι Τατζίκ ασκούσαν αρκετή εξουσία μεταπολεμικά, ενώ οι Παστούν άρχισαν να χάνουν την εμπιστοσύνη τους στον Καρζάι. Ουσιαστικά χάθηκε μεταπολεμικά η ευκαιρία να γεφυρώσουν το χάσμα των εθνικών ομάδων στο Αφγανιστάν.²⁰³

5.2.1.3 ΤΟ ΑΦΓΑΝΙΚΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ

Ο Μπραχίμι θεωρούσε σημαντικό βήμα την υιοθέτηση συντάγματος το οποίο θα ήταν σημαντικό για τη διαδικασία της οικοδόμησης κράτους, ενώ είχε αναφέρει την ανάγκη για διεύρυνση της πολιτικής βάσης, επειδή πολλοί θεωρούνταν αποκλεισμένοι.²⁰⁴ Τελικά καθυστέρησε λόγω του ότι ήταν δύσκολο να το εξηγήσουν στους ντόπιους οι οποίοι κυρίως είναι αγράμματοι. Η τελική μορφή προέβλεπε ισχυρό προεδρικό σύστημα στο οποίο ο πρόεδρος είναι τόσο ηγέτης της χώρας αλλά και αρχηγός της κυβέρνησης με μέγιστη διάρκεια δυο πενταετείς θητείες. Ακόμα θεσπίστηκαν δικαστήρια, χωρίς ωστόσο να δημιουργηθούν ξεχωριστά θρησκευτικά δικαστήρια με ανταλλαγή την παρουσία ισλαμιστών στο Αφγανικό δικαστικό σώμα. Δημιουργήθηκαν ακόμα δυο κοινοβούλια με εξουσίες να προτείνουν νόμους και προϋπολογισμό και παράλληλα να έχουν και την ικανότητα να κάνουν πρόταση μομφής στον πρόεδρο. Ακόμα δημιουργήθηκαν δυο καινούριες επαρχίες το Panjshir κι το Diakondi ανεβάζοντας τον αριθμό σε 34 οι οποίες εκπροσωπούνταν από μέλη με 4ετή θητεία, ενώ αυτές οι επαρχίες είχαν την δυνατότητα να δημιουργούν πολυεθνικές τοπικές κυβερνήσεις με το δικαίωμα να αντιμετωπίζουν τις αδικίες, με

²⁰² Barnett R. Rubin, *The Fragmentation of Afghanistan* (New Haven, CT: Yale University Press, 2002), p 5.

²⁰³ Thomas H. Johnson “Afghanistan’ post Taliban transition: the state of statebuilding after war” εκδόσεις Routledge Taylor & Francis Central Asian Survey March-June 2006 σελ7-9

²⁰⁴ Open Meeting of the Security Council, Briefing of Special Representative of the Secretary General Lakhdar Brahimi, 31 January 2003. Available at <http://www.un.org/News/dh/latest/afghan/brahimi31jan03.htm> (accessed 31 August 2006)

ισχυρή σημασία στη θέση της γυναίκας. Ενώ για τα κόμματα αυτό που απαιτήθηκε ήταν να μην αντιβαίνουν στις αρχές του Ισλάμ και να μην έχουν ξένη επιρροή.²⁰⁵

5.2.1.4 ΟΙ ΠΡΩΤΕΣ ΑΦΓΑΝΙΚΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΠΕΜΒΑΣΗ

Η διενέργεια εκλογών θα γινόταν 2 χρόνια μετά τη Loya Jirga κάτι που ωστόσο και πάλι καθυστέρησε, ενώ αυτό που αποφασίστηκε είναι ο λαός να ψηφίσει ατομικά υποψηφίους και όχι κόμματα και αυτοί που ήθελαν να εκλεγούν έπρεπε να παραιτηθούν 75 μέρες πριν από το κυβερνητικό τους αξίωμα, ενώ οι υποψήφιοι έπρεπε να παράγουν το λιγότερο 10.000 αντίγραφα καρτών ψηφοφόρων, ως απόδειξη για υποστήριξη των ψηφοφόρων. Με τη διενέργεια εκλογών επιταχύνθηκε η επανόρθωση των Ταλιμπάν καθώς και η εμφάνιση της ανταρσίας ενάντια στο Καρζάι και στις ΗΠΑ. Η εγγραφή ψηφοφόρων δημιούργησε προβλήματα και κλήθηκαν οι μετριοπαθείς Ταλιμπάν να συνεργαστούν με αντάλλαγμα την παύση των εχθροπραξιών κάτι, που κίνησε υποψίες από τους Tajik. Ακόμα οι εκλογές δημιούργησαν πόλωση στις εθνικές διαφωνίες.²⁰⁶

5.2.1.5 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΚΛΟΓΩΝ

Στις εκλογές αναδείχθηκε ο Καρζάι με 55,4 %. Υπήρχαν παράπονα για παρακώλυση των εκλογικών διαδικασιών ειδικά σε περιοχές των Παστούν νότια και ανατολικά, εντέλει αποφασίστηκε ότι δεν επηρέασαν το αποτέλεσμα. Τα συμπεράσματα από τις εκλογές είναι ότι οι εθνικές διαφορές παρέμεναν και ότι συνεχίζει να κυριαρχεί η φυλή των Παστούν και ότι η ψήφος ήταν καθαρά με κριτήρια την εθνική και φυλετική ταυτότητα των υποψηφίων. Αυτό δείχνει πως οι ψηφοφόροι δεν έδειχναν την ομογενοποίηση της κοινωνίας και ότι η φυλετική τους ταυτότητα παίζει πιο σημαντικό ρόλο από την ταυτότητα ως Αφγανοί. Η ευθύνη για αυτό μεταβιβαζόταν στις ελίτ οι οποίες έπρεπε να λειτουργούν ως εκπρόσωποι όλων των φυλών.²⁰⁷

5.2.1.6 ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΕΣ ΑΦΓΑΝΙΚΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ

Σ' αυτές τις εκλογές εξαρτιόταν για το ποια πολιτική θα ακολουθήσει ο Καρζάι, ενώ ανέφερε για πολιτικές μεταρρυθμίσεις που απαιτούνταν για να δημιουργηθεί μια δημοκρατία η οποία θα διατηρείται. Οι υποψήφιοι δεν επιτρέπονταν να κατέβουν επίσημα εκπροσωπώντας κάποιο κόμμα. Το σύστημα ήταν Μοναδική μη μεταβιβάσιμη ψήφο (*S.N.T.V. single nontransferable vote*), αυτό σημαίνει ότι ο

²⁰⁵ Thomas H. Johnson "Afghanistan' post Taliban transition: the state of statebuilding after war" εκδόσεις Routledge Taylor & Francis Central Asian Survey March-June 2006 σελ 9-10

²⁰⁶ Ibid., σελ 11-12

²⁰⁷ Ibid., σελ 13-15

ψηφοφόρος ψηφίζει μόνο ένα πρόσωπο, έστω και αν υπάρχουν πολλά μέλη για να στηρίζουν την περιφέρειά τους. Αυτό κατακρίθηκε καθώς δημιούργησε ένα μη αντιπροσωπευτικό κοινοβούλιο καθώς τα μέλη του δεν είχαν πρόθεση να συνεργαστούν και δεν υπήρχε η ιδιαίτερη ωριμότητα και η κομματική εμπειρία π.χ. στη περιοχή του Κανταχαρ μόνο το 25% συμμετείχε. Το αποτέλεσμα δεν ήταν αυτό που προωθούσε την ατζέντα του Καρζάι, καθώς πολλοί πρώην μουτζαχεντίν εκλέχθηκαν και έτσι δημιουργήθηκε ένα διασπασμένο κοινοβούλιο με μουτζαχεντίν, βασιλικούς, φύλαρχους κ.α.²⁰⁸

Κάποια πρώτα συμπεράσματα είναι, ότι αν δεν γίνονταν οι τρομοκρατικές επιθέσεις δεν θα καθιερωνόταν αυτή η πορεία, κάτι που δείχνει ότι στο εσωτερικό της χώρας αυτή η διαδικασία δεν βρήκε εύφορο έδαφος. Έτσι οι Ταλιμπάν ακόμα υπάρχουν ενώ η ανταρσία συνεχίζεται. Ακόμα η Βόννη δεν κατάφερε να απορροφήσει τους μετριοπαθείς Ταλιμπάν καθώς και να ελέγξει τους πολέμαρχους. Το σύνταγμα ήταν σημαντικό βήμα ωστόσο χάθηκε η ευκαιρία για συζήτηση για δυο σημαντικά θέματα το ρόλο του Ισλάμ και τη συγκεκριμενοποίηση των σχέσεων της μητρόπολης με την περιφέρεια. Ακόμα ο Καρζάι δεν κατάφερε να έχει την υποστήριξη και από άλλες εθνικές ομάδες πέραν της δικής τους, ενώ τα αποτελέσματα για τα κοινοβούλια ήταν πιο απογοητευτικά καθώς αποδείχτηκε πως δεν υπάρχει αποδοχή της ατζέντας του Καρζάι. Ακόμα ο φόβος του Καρζάι για πολυκομματικό σύστημα ήταν αντιπαραγωγικός και εντέλει το αποτέλεσμα για το κατά πόσο το Αφγανιστάν είναι ένα κράτος τίθεται σε αμφισβήτηση λόγω της μη ικανότητας του να έχει τις βασικές λειτουργίες του καθώς και το ότι γίνεται εξαρτημένο κράτος από τη διεθνή βοήθεια. Οι συνθήκες που δυσχεραίνουν περισσότερο τη διαδικασία οι ακραίες πεποιθήσεις, η ύπαρξη τεράστιων καρτέλ ναρκωτικών και παραγωγής καθώς και οι φυλετικές διαφορές με την ύπαρξη των πολέμαρχων.²⁰⁹

5.2.2 AFGHANISTAN COMPACT (ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΑΦΓΑΝΙΣΤΑΝ) 2006 ΚΑΙ ANDS (AFGHANISTAN NATIONAL DEVELOPMENT STRATEGY) ΑΦΓΑΝΙΚΗ ΕΘΝΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ 2008

Διάδοχος της διαδικασίας ειρήνης της Βόννης ήταν η συμφωνία για το Αφγανιστάν (*Afghanistan Compact*), η οποία ήταν αποτέλεσμα της Διάσκεψης του Λονδίνου. Στόχος της ήταν η συνεργασία της διεθνούς κοινότητας με την Αφγανική κυβέρνηση

²⁰⁸ Ibid., σελ 15-20

²⁰⁹ Ibid., σελ 21-23

σε τρεις πυλώνες: 1) Ασφάλεια, 2) Διακυβέρνηση, Κανόνας Δικαίου και Ανθρώπινα Δικαιώματα και 3) Κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη. Αναλυτικότερα συμφωνήθηκε η πρόσληψη ανταγωνιστικών και αξιόπιστων διοικητικών υπαλλήλων με αξιοκρατικά κριτήρια και η καθιέρωση λειτουργικών θεσμών. Συγκεκριμένα για τον τομέα της διακυβέρνησης ανέφερε «τη δημιουργία απαραίτητου νομικού πλαισίου, εκπαιδευμένου προσωπικού το οποίο θα έχει την ικανότητα να ελέγχει».²¹⁰ Τέθηκαν φιλόδοξοι στόχοι για μια περιεκτική οικοδόμηση κράτους, με διαυγή χρονικά περιθώρια τα οποία ίσχυαν μέχρι το 2010, στους κυβερνητικούς τομείς: αναδιάρθρωση δημόσιας διοίκησης, καταπολέμηση της διαφθοράς, ενδυνάμωση του νομοθετικού και εκλογικού σώματος, ισότητα φύλων, κανόνας δικαίου, κτηματολόγιο, καταπολέμηση των ναρκωτικών και ανθρώπινα δικαιώματα.²¹¹

Ύστερα από δύο χρόνια δημιουργείται η ANDS και παρατηρεί πως «ο αδύναμος δημόσιος τομέας, η έλλειψη των πόρων, τα μη βιώσιμα δημοσιονομικά, το περιοριστικό νομοθετικό πλαίσιο για τον ιδιωτικό τομέα, η περιορισμένη νομοθετική επίβλεψη, η εκτεταμένη διαφθορά, η μεγάλη συγκεντρωτικότητα, η έλλειψη συγκροτημένου πλαισίου λήψης απόφασης, η περιορισμένη γυναικεία συμμετοχή στη κυβέρνηση, η περιορισμένη άμεση λογοδοσία των πολιτών και η κατοχή του κράτους από παράνομα κέντρα ισχύος»²¹² είναι τα σημαντικότερα προβλήματα της κυβέρνησης. Αυτό δείχνει και από μόνο του, ότι δεν είχε γίνει κάτι ανάμεσα στα δυο χρόνια

Εντέλει τον Ιούνιο του 2014 βγήκε επίσημο έγγραφο από το υπουργείο Οικονομικών της κυβέρνησης του Αφγανιστάν γι' αυτά τα οποία είχε πετύχει στους παρακάτω τομείς. Για τον τομέα της διακυβέρνησης, τον κανόνα δικαίου και τα ανθρώπινα δικαιώματα ανέφερε πως κατάφερε το 71% των επιδιωκόμενων στόχων, ωστόσο αυτά δεν γίνεται να ληφθούν υπόψη καθώς πολλά στοιχεία είναι πλασματικά ή είναι στα χαρτιά, π.χ. η εφαρμογή της καταπολέμησης της διαφθοράς αναφέρει πως είχε λιγότερο από 50% επιτυχία, ενώ π.χ. το θέμα της ύπαρξης μίας εθνικής ταυτότητας υπήρξε σ' έγγραφο, ωστόσο κατά πόσο αυτό θεωρείται αποδεκτό από την

²¹⁰ The London Conference on Afghanistan 31 January – 1 February 2006 The Afghanistan compact σελ. 3

²¹¹ The London Conference on Afghanistan 31 January – 1 February 2006 The Afghanistan compact σελ. 6-7

²¹² Afghanistan National Development Strategy, σελ 62.

κοινωνία.²¹³ Σημαντικό όμως είναι να τονιστεί πως ακόμα και σ' αυτό το επίσημο έγγραφο αναφέρεται, πως το μεγαλύτερο μέρος των εξόδων για την επίτευξη των στόχων ήταν εκτός του αφγανικού προϋπολογισμού και προερχόταν από τους διεθνείς δωρητές. Αυτό δείχνει την αδυναμία της αφγανικής κυβέρνησης να διαχειριστεί η ίδια τους πόρους και να κατευθύνει τη χρηματοδοτική βοήθεια.²¹⁴

5.3 ΕΚΔΗΜΟΚΡΑΤΙΣΜΟΣ

Ένα από τα βασικά θέματα της οικοδόμησης κράτους σε χώρες που φεύγουν από κρίσεις και πολέμους είναι ο εκδημοκρατισμός. Η προώθηση της δημοκρατίας μετά τον ψυχρό πόλεμο έχει εξαπλωθεί και η χρηματική βοήθεια σε σύγκριση με το 1980 για προώθηση της δημοκρατίας έχει αυξηθεί κατά πολύ 10δις\$ σήμερα ενώ 1δις\$ τότε. Σημαντικό ρόλο παίζει η πεποίθηση ότι οι εκλογές είναι εργαλείο για μετάβαση από τη βία στην πολιτική.²¹⁵ Πέρα από τις εκλογές χρειάζονται και άλλα βήματα π.χ. διαπραγματεύσεις για ειρήνη, σχηματισμός μεταβατικής εξουσίας και νομιμότητα του νέου πολιτικού κατεστημένου το οποίο θα αναδειχθεί μετά τις εκλογές.

Κριτική για τη μεταπολεμική προώθηση της δημοκρατίας

Αρχική κριτική είναι πως, η διεξαγωγή εκλογών ενδυναμώνει αντί να αποδυναμώνει τους διαχωρισμούς της κοινωνίας η οποία ήταν εμπόλεμη.²¹⁶ Άλλη κριτική είναι πως, ουσιαστικά οι εκλογές γίνονται για αποκατάσταση μιας νόμιμης πολιτικής εξουσίας.²¹⁷ Αυτή η προσέγγιση ενισχύεται από την πολιτική οικονομία που αναφέρει πως η νομιμότητα ήταν αποτέλεσμα όχι οικουμενικών αξιών αλλά λόγω μιας συνεχούς και βίαιης διαμάχης κυβερνώντων και κυβερνωμένων. Ωστόσο η Βεμπεριανή προσέγγιση αναφέρει πως υπάρχει πλήρης διαχωρισμός κοινωνίας και κράτους και πως το κράτος είναι μια αυταρχική οντότητα, η οποία κατέχει τα μέσα βίας και όπου η νομιμότητα βασίζεται σε ορθολογικούς νομικούς μηχανισμούς.

²¹³ Government of Islamic republic of Afghanistan Ministry of Economy “Afghanistan National Development Strategy 2008-2013” executive summary, Ιούνιο 2014 σελ. 10

²¹⁴ Government of Islamic republic of Afghanistan Ministry of Economy “Afghanistan National Development Strategy 2008-2013” executive summary, Ιούνιο 2014 σελ. 7

²¹⁵ Thomas Carothers “Democracy aid at 25: Time to choose” Journal of Democracy volume 26 number 1, Ιανουάριος 2015 σελ 59

²¹⁶ Roland Paris “At War’s End: Building Peace after Civil Conflict”. Cambridge University Press, Cambridge 2004

²¹⁷ Alex de Waal., ‘Mission without End? Peacekeeping in the African Political Marketplace’. International Affairs 85(1),2009,σελ 99–113.

Γι' αυτό έχει επικριθεί καθώς και ο Τίλλυ ανέφερε πως το διαρκές δάνεισμα της ισχύος του κράτους να ελέγχει είναι επίπονο²¹⁸ ενώ ο North επισήμανε τις εντολές ανοιχτής πρόσβασης, δηλαδή ότι υπάρχει ανοιχτός πολιτικός και οικονομικός ανταγωνισμός και οργανισμοί οι οποίοι είναι ανεξάρτητοι από τις ζωές των μελών τους, ωστόσο αυτό που γίνεται είναι να δημιουργούνται εντολές περιορισμένης πρόσβασης στις οποίες η βία και η αναζωπύρωση ελέγχονται από τις ελίτ.²¹⁹

Ο de Waal αναφέρει την έννοια του πολιτικού παζαριού στο οποίο οι κεντρικές και περιφερειακές ελίτ ανταλλάσσουν πίστη και αφοσίωση, ενώ οι διεθνείς δρώντες κατευθύνουν κάπως αυτό το παζάρι, κατά συνέπεια η πίστη και η αφοσίωση κατά κάποιον τρόπο χρηματίζεται.²²⁰

Αυτές οι κριτικές κρίνονται ανεπαρκείς λόγω του ότι δείχνουν τους υλικούς πόρους, ως τα σημαντικότερα στοιχεία για πίστη και αφοσίωση σε μια οντότητα από την κοινωνία, ωστόσο δεν είναι μόνο έτσι καθώς πολλές φορές οι άνθρωποι δεν δρουν έτσι.

Το πολιτικοοικονομικό σκηνικό του Αφγανιστάν μετά το 2001 είναι το εξής:

- Είναι δύσκολη περίπτωση καθώς ιστορικά είναι κράτος δανειολήπτης και με μια πολεμική περίοδο η οποία έχει διαρκέσει για πάνω από 40 χρόνια.
- Όπως είχε υποστηρίξει και ο Brahimi χρειαζόταν ελαφρού αποτυπώματος προσέγγιση, που δημιούργησε διαφωνίες ανάμεσα στους στόχους.
- Αυτό αποδεικνύεται και από την αυθεντική λογική των ΗΠΑ για πόλεμο ενάντια στον τρόμο, χωρίς να δίνεται έμφαση στην οικοδόμηση κράτους, στη χρηστή διακυβέρνηση και εκδημοκρατισμό, ενώ με την εμφάνιση της αντίστασης συγκρούονταν και οι στόχοι.
- Η Βόννη σχημάτισε μια τάξη η οποία δεν ανταποκρινόταν στις υπάρχουσες σχέσεις ισχύος.

²¹⁸ Charles Tilly, "Contention and Democracy in Europe 1650–2000". Cambridge University Press, Cambridge 2004 σελ. 247

²¹⁹ Douglass C North, John Joseph Wallis and Barry R. Weingast, "Violence and Social Orders: A Conceptual Framework for Interpreting Recorded Human History". Cambridge University Press, Cambridge, 2009

²²⁰ Alex de Waal, "Mission without End? Peacekeeping in the African Political Marketplace". International Affairs 85(1), 2009, σελ 99–113

•Οι πολιτικές και θεσμικές επιλογές μετά τη Βόννη περιόρισαν την πιθανότητα για δημοκρατική μετάβαση, ενώ το ισχυρά συγκεντρωτικό προεδρικό σύστημα ήταν σε αντίθεση με το αποκεντρωμένο και θρυμματισμένο πολιτικό τοπίο.

•Η ροή της χρηματικής βοήθειας αμφιταλαντευόταν ανάμεσα στη χρηματοδότηση του κράτους το οποίο συνέβαλλε στις φυγόκεντρες τάσεις των προγραμμάτων εκτός προϋπολογισμού

•Το Αφγανιστάν δεν είναι εντέλει σ' ένα μεταπολεμικό πλαίσιο καθώς η αντίσταση μεγαλώνει συνεχώς χρόνο με το χρόνο.²²¹

Οικοδόμηση κράτους μετά το 2001 στο πλαίσιο του εκδημοκρατισμού

Οι πολιτικές επιλογές στο Αφγανιστάν, ο συνταγματικός σχεδιασμός, είναι οι θεσμικές επιλογές οι οποίες αντικατοπτρίζουν τα συμφέροντα των κυρίαρχων δρώντων. Δύο τοποθετήσεις υπάρχουν σχετικά μ' αυτό: Η πρώτη είναι η ενσωματωμένη τοποθέτηση, που αναφέρει για την ύπαρξη ισχυρών συγκεντρωτικών θεσμών οι οποίοι περιορίζουν τις φυγόκεντρες τάσεις της κοινωνίας, η δεύτερη είναι η συμβιβαστική που υποστηρίζει την ανάγκη πολιτικών θεσμών και νομικών συστημάτων που να αντικατοπτρίζουν την πραγματικότητα των διαχωρισμένων κοινωνιών παρά να περιορίζουν τις διαφορές, καθώς θεωρεί πώς πρέπει να αντιμετωπιστούν και να χτιστούν εμπόδια στη νέα δομή ισχύος. Στο Αφγανιστάν ακολουθήθηκε στην αρχή η πρώτη, αλλά λόγω της εξέλιξης του (πολλαπλοί γύροι αμφισβητούμενων εκλογών και σύστημα ο νικητής «τα παίρνει όλα», δημιούργησε τριβές και κίνητρα για νοθεία και διαφθορά κι έτσι μετέπεσε στο άλλο πλαίσιο.²²²

Το σύνταγμα του 2001 που δημιουργήθηκε ήταν στα πλαίσια του συντάγματος του 1964 από το Σάχη, ένα φιλελεύθερο κείμενο με αδιαφορία όμως για την ύπαρξη πολιτικών κομμάτων. Το σύστημα αυτό αποδυνάμωσε το ρόλο του κοινοβουλίου και την ανάδυση πολιτικών κομμάτων. Το σύστημα το οποίο υποστηρίχθηκε από τις ΗΠΑ και ένα συνασπισμό από Pashtun τεχνοκράτες και εκμοντερνιστές και η θέση του Καρζάι ενδυναμώθηκε με τις εκλογές του 2004 το 2005 ωστόσο υπήρξε

²²¹ Jonathan Goodhand, Astri Suhrke & Srinjoy Bose: "Flooding the lake? International democracy promotion and the political economy of the 2014 presidential election in Afghanistan" Conflict, Security & Development, 2016 VOL . 16, NO . 6 Routledge Taylor & Francis σελ 487-9

²²² Ibid., σελ 489

απονομιμοποίηση στα μάτια πολλών με την εισδοχή των πολέμαρχων. Δύο τάσεις υπονόμεισαν την πολιτική μετάβαση: η πρώτη είναι που ο Καρζάι δημιούργησε πελατειοκρατικό δίκτυο και η δεύτερη είναι η ανάδυση της ανταρσίας των Ταλιμπάν.

Η επανεμφάνιση των Ταλιμπάν δημιούργησε αστάθεια και ανικανότητα του κράτους να ελέγξει την περιφέρειά του, ανασφάλεια στον πληθυσμό και η αυξανόμενη στρατιωτική παρουσία υποβάθμισε την αναγνώριση της κυβέρνησης. Υπήρξε αλλαγή των στόχων των διεθνών δρώντων από εκδημοκρατισμό και οικοδόμηση κράτους στην σταθεροποίηση και στην εκστρατεία κατά της αντίστασης. Στις εκλογές του 2009 παρουσιάστηκαν οι περιορισμοί του συστήματος «ο νικητής τα παίρνει όλα», ενώ στις εκλογές του 2014 υπήρχε μεγάλη η τάση για νοθεία και σύγκρουση, η οποία όμως δεν κλιμακώθηκε λόγω της διεθνούς παρουσίας.

Οι εκλογικές δυναμικές

Τρεις θεωρήσεις υπάρχουν για τις εκλογές:

Η πρώτη όπως περιγράφηκε από τον Τίλλυ σ' ένα επίπεδο είναι ως ένας αποδεκτός τρόπος για επιλογή και νομιμοποίηση μιας εξουσίας. Στη δεύτερη όπως υποστηρίζεται υπό το πρίσμα της πολιτικής οικονομίας, αυτό που μετράει είναι οι θεσμικές συνθήκες δηλαδή οι εκλογές, που είναι ανταγωνισμός μεταξύ ελίτ για πρόσβαση στις ύλες, στα χρήματα και στις θέσεις εξουσίας και όχι για επίσημη νομιμοποίηση. Ενώ στην τρίτη, η ανθρωπολογική προσέγγιση είναι πως οι εκλογές κατανοούνται ως ένας τρόπος κατανόησης και μετάδοσης μηνυμάτων μεταξύ του εξωτερικού και εσωτερικού κοινού, δηλαδή το σημείο κλειδί είναι κατά πόσο αποδεκτή είναι η νομιμότητα και κατά πόσο οι εκλογές είναι αντιπροσωπευτικές.

Ανάπτυξη του 1ου τρόπου

Η κυρίαρχη προσέγγιση στο Αφγανιστάν οι επιλογές δεν είχαν σημαντική επίδραση στην πολιτική μετάβαση. Υψηλό επίπεδο ανεξαρτησίας, καθώς οι αρχικές επιλογές δύσκολα επηρεάζουν το μέλλον για τις μελλοντικές μεταρρυθμίσεις. Το ισχυρά συγκεντρωτικό προεδρικό σύστημα και η επιλογή πώς ο νικητής τα παίρνει όλα, απέτρεψε την δημιουργία άλλων κομμάτων, ενώ η ανάδυση της ανταρσίας και η πιθανότητα για βίαιο ανταγωνισμό για την ισχύ δημιούργησε την ανάγκη για τη δημιουργία μίας συμβιβαστικής λύσης με την μη ύπαρξη τόσο ισχυρού προέδρου. Οι

εκλογές του 2014 αποκάλυψαν τα όρια της τεχνητής υποστήριξης, καθώς δημιουργήθηκε μια αδύναμη δημοκρατική βιτρίνα.

Ανάπτυξη του 2ου τρόπου

Στο Αφγανιστάν το 2014 δημιουργήθηκε η κρίση η οποία αντιμετωπιζόταν με την περιφρόνηση των αποτελεσμάτων των εκλογών και την αναγνώριση της λογικής του παζαριού μεταξύ των ελίτ για διαχωρισμό της εξουσίας. Όπου τα μέσα βίας είναι διάσπαρτα όπως στο Αφγανιστάν, η πιθανότητα ο ανταγωνισμός να γίνει βίαιος είναι μεγάλη. Η βία δεν υπάρχει μόνο στις λάθος πλευρές της σύγκρουσης, αλλά είναι και αποφασιστικός παράγοντας για το τελικό αποτέλεσμα του διαχωρισμού της εξουσίας. Ακόμα οι εκλογές απαιτούν μεγάλο αριθμό οικονομικών πόρων όχι μόνο για τη διεξαγωγή τους αλλά και για τις συμφωνίες μεταξύ των ελίτ. Στο Αφγανιστάν η πρόσβαση στην εξουσία περνάει μέσα από την κατοχή των όπλων, ενώ υπάρχει και θεσμοποίηση της διαφθοράς υπό τέτοιες συνθήκες.

Ανάπτυξη του 3ου τρόπου

Η δημιουργία εικόνων παίζει ρόλο. Απόδειξη είναι ότι ο Ghani έδωσε σημασία στην εικόνα του, ο οποίος όπως και ανέφερε έδωσε το τεχνοκρατικό του ύφος και επαναπατρίστηκε με τις παραδόσεις του Αφγανιστάν, υποστηρίζοντας πως έγινε άνθρωπος του λαού. Αυτό αποδεικνύει πως οι εκλογές δεν είναι μόνο τεχνητές διαδικασίες για επιδίωξη των συμφερόντων, είναι μια τελετή συμμετοχής και νομιμοποίησης και το ίδιο το φαινόμενο των εκλογών θεωρείται από τους τοπικούς δρώντες μια διαδικασία για να δώσουν νέα σημασία και νέες έννοιες. Είναι μια αλληλεπίδραση μεταξύ του κόσμου και της χώρας. Ενώ για το προφίλ του Αφγανού ψηφοφόρου και ποιο είναι το κίνητρο του, οι ερευνητές όπως Coburn, Larson και Ibrahimimi αναφέρουν πως έχει να κάνει με τα δίκτυα πατρωνίας, αλλά και την ιστορική πραγματικότητα που δημιουργήθηκε από αποκλεισμούς και έριδες μέσα στο χρόνο.

Συμπερασματικά οι εκλογές είναι μια «λίμνη», καθώς συνδυάζει στοιχεία δομής και τρόπων τα οποία χρειάζονται σε ένα σχέδιο εκδημοκρατισμού. Στο Αφγανιστάν είχαμε μη λειτουργικές και μη δημοκρατικές προσπάθειες και οι επεμβάσεις δεν κατάφεραν να δημιουργήσουν το κατάλληλο θεσμικό πλαίσιο, αλλά ενίσχυσαν αντί να μετατρέψουν τις κοινωνικές διαφορές και τα δίκτυα πατρωνίας. Η προσπάθεια για

γέμισμα της «λίμνης» έγινε πολύ βίαια και γρήγορα, ενώ οι εκλογές αναζωπύρωσαν την παραγωγή και αναπαραγωγή της πολιτικής συνείδησης και συμπεριφοράς, δυνάμεις οι οποίες μπορούν να διοχετευτούν για μια δημοκρατική κατεύθυνση.²²³

5.4 ΜΟΥΤΖΑΧΕΝΤΙΝ

Στην αφγανική ορολογία υπάρχουν διαφοροποιήσεις μεταξύ των όρων που αναφέρονται στη διάλεκτο των Παστούν και στη Νταρι *Pashtun-dari* Jihad Jang ιερός πόλεμος, ενώ το άλλο σύγκρουση Badal /ghairat το πρώτο σημαίνει συμμετοχή των στρατιωτών στην επιδίωξη της εκδίκησης της τιμής και της προσωπικής υποχρέωσης ενώ το άλλο σημαίνει εξαναγκαστική στράτευση.

Τέσσερις διαστάσεις για τους μουτζαχεντίν: Πρώτον ο στιγματισμός των Μουτζαχεντίν για τα ανθρώπινα δικαιώματα, δεύτερον η προσπάθεια για διασαφήνιση των Μουτζαχεντίν και η αντίκρουση περί πολέμαρχων, τρίτον η δήλωση για πρώην μετανοημένων Μουτζαχεντίν εναντίον των διεφθαρμένων και τέταρτον η προσπάθεια της *Anti-coalition forces* (Mullah Omar και Hekmatyar) να σφετεριστούν τον όρο ενάντια στον Καρζάι και στη συμμαχία.²²⁴

Μετά τη Βόννη υπήρχε η διαμάχη μεταξύ πολέμαρχων και κεντρικής κυβέρνησης στην προσπάθεια απομυθοποίησης των μουτζαχεντίν, καθώς σχετίζεται με τη προσπάθεια για DDR, SSR, κυβερνητικό μετασχηματισμό και δημιουργία δικαστηρίου για εγκλήματα πολέμου ενώ υπήρχαν οι πρώτες αντιδράσεις το 2003 στο κοινοβούλιο ότι οι Μουτζαχεντίν είναι αιμοδιψείς και εγκληματίες. Υπήρχαν και διαμαρτυρίες το 2005 περί απομάκρυνσης των διοικητών από τα κυβερνητικά πόστα.²²⁵

Έπειτα κατά τη διάρκεια των εμφύλιων πολέμων οι Μουτζαχεντίν παρουσίασαν μια εναλλακτική ερμηνεία προσπαθώντας να διατηρήσουν την έννοια του αληθινού Μουτζαχεντίν. Δυο τάσεις υπάρχουν, η πρώτη αναφέρει τη συνέχεια εξιδανίκευσης της τζιχαντιστικής περιόδου που διακρίνει τις δραστηριότητες της τζιχαντιστικής περιόδου από την εμφύλια διαμάχη. Ο διαχωρισμός γίνεται σ' αυτούς που πολεμούσαν ιδεαλιστικά και αυτούς που πολεμούσαν για τα χρήματα δηλαδή αυτούς που επηρεάζονταν από την KGB στις τάξεις των tanzims. Υπήρχε βέβαια και

²²³ Ibid., σελ 489-493

²²⁴ Michael Bhatia "The future of the mujahedeen: legitimacy, legacy and demobilization in post-Bonn Afghanistan" Taylor & Francis, International Peacekeeping, Vol.14, No.1, January 2007 σελ 94

²²⁵ Ibid., σελ 95

αναθεώρηση των απόψεων τους, λόγω της εξιδανίκευσης της τζιχαντιστικής περιόδου που ρεαλιστικά ήταν διαφορετικά.

Από την άλλη και οι Ταλιμπάν προσπαθούσαν να χρησιμοποιούν τον όρο αυτό, επεκτείνοντας τον όρο και στη διαμάχη με τις ΗΠΑ καθώς ο όρος αναφερόταν σ' αυτούς που επιθυμούσαν τζιχάντ, ενώ μετά τη Βόννη έγιναν προσπάθειες για ουδετεροποίηση της έννοιας, αλλά και της έννοιας του τζιχάντ.²²⁶

5.5 ΠΟΛΕΜΑΡΧΟΙ

Ο ορισμός του William Reno δεν δίνει έμφαση πολύ στο διαχωρισμό από άλλα καθεστώτα και κατά πόσο απειλούν το κράτος, αλλά στα οικονομικά χαρακτηριστικά τους. Αναφέρει πως έχουν συμφέροντα για το δικό τους πλούτο και δύναμη και αποφεύγουν να κατέχουν περιουσιακά στοιχεία τα οποία χρειάζεται να προστατεύουν ενώ ακόμα δεν παρέχουν δημόσια αγαθά. Ενδιαφέρονται μόνο να παρέχουν ιδιωτικά αγαθά και υπηρεσίες σε άτομα που αυτοί έχουν επιλέξει, ωστόσο η ίδια του η έρευνα στη Σιέρα Λεόνε με τα ορυχεία διαμαντιών αποκλείει το επιχείρημα για κατοχή.²²⁷

Ο Sasha Lezhnev ομοίως παρουσιάζει τους πολέμαρχους ως δρώντες συμφερόντων, οι οποίοι ασκούν αδιάκριτη βία στον πληθυσμό που ελέγχουν. Ωστόσο ορισμένοι έχουν αναφέρει ότι κάποιοι πολέμαρχοι παρέχουν έστω και περιορισμένα το δημόσιο αγαθό της ασφάλειας.

Ο Mancur Olson χαρακτηρίζει τους πολέμαρχους στάσιμους κλέφτες, εμπνευσμένος από τους κινέζους πολέμαρχους της ρεπουμπλικανικής περιόδου και πως η λογική των κλεφτών οδηγεί τους πολέμαρχους να καταλαμβάνουν τομείς και να παρέχουν ορισμένη ασφάλεια μέσα σε αυτούς, επειδή αυτό οδηγεί σε τοπική επένδυση, κάτι που αυξάνει τα κέρδη τους.²²⁸

Οι Reno και Lezhnev υποβαθμίζουν το ρόλο της αφοσίωσης και αμοιβαιότητας προς τους πολέμαρχους διατηρώντας τη δύναμη τους. Ακόμα οι πολέμαρχοι χρειάζεται να διατηρήσουν στρατό με λεφτά κάτι που χρειάζεται για να μπορούν να ελέγχουν τον τοπικό πληθυσμό και να έχουν το σεβασμό ή την υπακοή από τον πληθυσμό. Ο

²²⁶ Ibid., σελ 96-7

²²⁷ William Reno "Warlord Politics and African States" (Boulder, Colo.: Lynne Rienner, 1998)

²²⁸ Mancur Olson, "Dictatorship, Democracy, and Development, The American Political Science Review Vol. 87, No. 3 (Sep., 1993), pp. 567-576

Weber εύστοχα παρατηρεί πως η νομιμότητα των πολέμαρχων πηγάζει από το προσωπικό χάρισμα και την αφοσίωση των ακόλουθων.

Εντέλει ο Jackson και ο Peake υποστηρίζουν ότι οι πολέμαρχοι δημιουργούν ένα εναλλακτικό τύπο της τοπικής κυβερνητικής δομής στο ξύπνημα της κρατικής κατάρρευσης.²²⁹ Κι οι δυο συμφωνούν με τον Olson πως οι πολέμαρχοι παρέχουν μια περιορισμένη προστασία στους ντόπιους κατοίκους. Ενώ οι Reno και Lezhnev δεν αναφέρουν τα κίνητρα και τα χαρακτηριστικά των πολέμαρχων εις βάθος και δεν διαχωρίζουν τους πολέμαρχους από τους ιδεολογικούς μαχητές ή τους αποσχιστικούς αντάρτες.

Ο Marten καταλήγει σε τέσσερα χαρακτηριστικά, τα οποία βγαίνουν από μελέτη των πολέμαρχων στις περιπτώσεις του Αφγανιστάν και της Σομαλίας: Πρώτον, εκπαιδευμένοι οπλισμένοι άνδρες που έχουν πλεονέκτημα από την αποσύνθεση της κεντρικής εξουσίας η οποία κατέχει σχετικά μικρά μερίδια της εδαφικής επικράτειας. Δεύτερον, οι δράσεις τους βασίζονται στα προσωπικά συμφέροντα και όχι στην ιδεολογία. Τρίτον, η εξουσία βασίζεται στο χάρισμα του ηγέτη και πελατειακές σχέσεις με τους ακόλουθους. Τέταρτον, η ατομική εξουσία οδηγεί στο θρυμματισμό των πολιτικών και οικονομικών διακανονισμών στη χώρα, αποδιοργανώνοντας την ελεύθερη ροή του εμπορίου και τη διεξαγωγή εμπορίου και επενδύσεων απρόβλεπτη.²³⁰

ΠΟΛΕΜΑΡΧΟΙ ΣΤΟ ΑΦΓΑΝΙΣΤΑΝ

Οι αρχικές εξεγέρσεις ενάντια στην κυβέρνηση των Σοβιετικών στα τέλη του 1970 είχαν διάφορες εναρκτήριες αιτίες και ήταν συχνά αυθόρμητες. Το Πακιστάν ως γείτονα χώρα με μακροπρόθεσμο συμφέρον την κυριαρχία στη χώρα επέλεξε τους συμπαθούντες ισλαμικά θρησκευτικούς ηγέτες να γίνουν η μουτζαχεντική αντίσταση και γι' αυτό η οργάνωση τους αντικατόπτριζε το παραδοσιακό φυλετικό τρόπο πολέμου. Αλλά η απόσχιση μέσα στις ένοπλες δυνάμεις του κράτους δημιουργούσαν καλά εκπαιδευμένες ανεξάρτητες ομάδες αντίστασης.

²²⁹ Jackson, "Warlords as Alternative Forms of Governance"; and Peake, "From Warlords to Peacelords?"

²³⁰ Kimberly Marten "Warlordism in Comparative Perspective" *International Security*, Vol. 31, No. 3 (Winter 2006/07), pp. 41–73 2007 by the President and Fellows of Harvard College and the Massachusetts Institute of Technology σελ. 48

Στις περιοχές τις οποίες οι αντάρτες επιτυχώς αντιμετώπισαν το κράτος και τις σοβιετικές δυνάμεις, οι πολέμαρχοι/διοικητές τους καλλιέργησαν όπιο για να χρησιμοποιηθεί ως πηγή ανεξάρτητου εσόδου και έλεγχαν τα σημεία μεταφοράς, συλλέγοντας φόρους από τους μεταφορείς.

Η διάχυτη απέχθεια προς τους πολέμαρχους στα μέσα με τέλη του 1990 βοήθησε το ριζοσπαστικό ισλαμιστικό κίνημα των Ταλιμπάν να καταλάβουν εδάφη. Κάποιοι πολέμαρχοι δημιούργησαν την Βόρεια Συμμαχία στην οποία υπήρξαν εσωτερικές διαφωνίες. Ωστόσο πολλά μέλη της συμάχησαν με τις ΗΠΑ για να εκδιώξουν από την εξουσία τους Ταλιμπάν και μετά το 2002 ανταμείφθηκαν στη μεταβατική περίοδο. Οι παραστρατιωτικές μονάδες επισήμως αποσύρθηκαν ύστερα από την ίδρυση του νέου Αφγανικού Εθνικού Στρατού.

Στα μέσα του 2000 το Αφγανιστάν είχε ένα λειτουργικό κράτος στα χαρτιά τουλάχιστον. Ο Καρζάι έκανε διακηρύξεις από την πρωτεύουσα Καμπούλ, για να διαχειρίζεται τα οικονομικά του κράτους, ωστόσο ο κίνδυνος της δολοφονίας του τον κράτησε περιορισμένο στο προεδρικό παλάτι με την κυβέρνηση να ελέγχει μετά βίας την πρωτεύουσα. Τα έξοδα του κράτους ήταν πολύ μεγαλύτερα των εσόδων και η συλλογή φόρων ήταν αντικείμενο διαπραγμάτευσης με τους τοπικούς πολέμαρχους αντί να είναι σαφής η κυριαρχία και επιβολή του κράτους. Η αστυνομία δούλεψε για τον ισχυρά τοπικά πλειοδότη, ενώ το μεγαλύτερο μέρος του ΑΕΠ της χώρας προερχόταν από το παράνομο εμπόριο οπίου, ενώ το δεύτερο μεγαλύτερο κομμάτι του ήταν από τις διασυνοριακές συναλλαγές με το Ιράν, Πακιστάν και Ουζμπεκιστάν μέσω της επιβολής από τους πολέμαρχους δασμών και διοδίων και της κυριαρχίας τους στα φορτηγά, δημιουργώντας έτσι ένα δίκτυο σ' όλη τη χώρα.

Οι εκλογές του 2005 δημιούργησαν ένα άβουλο κοινοβούλιο καθώς το 80% των νέων μελών του είχε δεσμούς με παραστρατιωτικές ομάδες, ενώ οι πολέμαρχοι έλεγχαν την διαδικασία για επιλογή των τοπικών αξιωματούχων.

Ο κοινωνικός διαχωρισμός έδωσε στο Αφγανιστάν εθνικό στοιχείο. Οι Παστούν κυριαρχούσαν στις περιοχές νότια και ανατολικά της Καμπούλ, οι υπόλοιπες εθνοτικές ομάδες συμπεριλαμβανομένων των Τατζίκ κυριαρχούσαν στις περιοχές βόρεια και δυτικά της Καμπούλ. Είναι σημαντική αυτή η διαφορά στις κοινωνικές δομές, οι οποίες υποστηρίζουν τον πολεμαρχισμό στη χώρα.

Πάντα στο Αφγανιστάν η τοπική κυβέρνηση έπαιζε σημαντικότερο ρόλο από την κεντρική. Παραδοσιακά κυριαρχούνταν από αυταρχικές φιγούρες οι οποίες αντικατόπτριζαν τα συμφέροντα εξεχουσών οικογενειών, κάτι που είναι ιδιαίτερα έντονο στις νότιες και ανατολικές περιοχές των Παστούν. Η δυσκολία του εδάφους των περιοχών αυτών και οι νίκες των Ταλιμπάν, οι οποίοι βασίζονται στα παραδοσιακά ήθη των Παστούν υπήρξαν οι αιτίες για την προστασία τους από τις εξωτερικές επιρροές. Αντίθετα η Βόρεια συμμαχία ανέτρεψε τις παραδοσιακές δομές, απομακρύνοντας τη γερουσία. Ακόμα υπήρχε μεγάλη απόκλιση των μελών της Βόρειας συμμαχίας π.χ. ορισμένοι παρείχαν πολλά δημόσια αγαθά στους κατοίκους, χρησιμοποιώντας τα οικονομικά κομμάτια που ήλεγχαν, ώστε να μοιράσουν τον πλούτο για παράδειγμα ο Ismail Khan του Herat ήλεγχε το διεθνές εμπόριο που περνούσε από την περιφέρειά του, κάτι που ώθησε την κυβέρνηση να τον κάνει υπουργό. Το αντάλλαγμα ήταν ότι αναγκάστηκε να συνδράμει στις επιχειρήσεις των ΗΠΑ και του Αφγανιστάν, ωστόσο όταν έλαβε τη θέση του ως υπουργός συνέχισε να στηρίζει περισσότερο την επαρχία του και να παρέχει προστασία σ' αυτήν. Θετικό ήταν πως συνέχισε να απαγορεύει την καλλιέργεια οπίου, καθώς δε συνάδει με τις βαθιά ισλαμιστικές του πεποιθήσεις.

Από την άλλη ο Ουζμπέκος Dostum που έλεγχε την βόρεια περιοχή δεν παρείχε σταθερότητα και ασφάλεια στην περιοχή ενώ συνεχώς δημιουργούσε έριδες με τον Τατζίκ αντίπαλο του Atta Mohammed. Αντιμετώπιζε δυσκολίες στην διατήρηση της αφοσίωσης στο πρόσωπο του από τους ακόλουθους του. Πολλοί παρατηρητές θεωρούν πως η παραγωγή οπίου σ' αυτή την περιοχή ήταν ένα ισχυρό κίνητρο για διαφωνίες. Οι υπόλοιποι πολέμαρχοι στο Αφγανιστάν δρούσαν σε μικρότερη κλίμακα, με μικρό στρατό ενώ δρουν ληστρικά εις βάρος του τοπικού πληθυσμού.²³¹

Επιπτώσεις στο Αφγανιστάν

Το Αφγανιστάν έχει έλλειψη από ισχυρές εθνικές οικονομικές ομάδες, οι οποίες καταπιέζονται από τον πολεμαρχισμό, και αξιόπιστους μηχανισμούς για την διαδεδομένη εξάπλωση των μεταβατικών ιδεών.

Οικονομική αλλαγή και δυσαρέσκεια στο Αφγανιστάν

²³¹ Kimberly Marten "Warlordism in Comparative Perspective" *International Security*, Vol. 31, No. 3 (Winter 2006/07), pp. 41–73 2007 by the President and Fellows of Harvard College and the Massachusetts Institute of Technology σελ 54-58

Στο Αφγανιστάν υπάρχει ανίσχυρο οικονομικό κίνητρο για τους εμπόρους να επαναστατήσουν κατά των πολέμαρχων, επειδή η πλειοψηφία των μεγάλων πηγών εισοδήματος είναι εξαρτημένη από τον έλεγχο των πολέμαρχων, οι οποίοι ελέγχουν τις καλλιέργειες οπίου και τα σημεία διανομής, κάτι που παρομοιάζει το Αφγανιστάν με την Ιαπωνία του Τοκουγκάβα.

Οι προοπτικές για άμεση αλλαγή είναι μικρές. Η μεγαλύτερη παραδοσιακή πηγή εισοδήματος του Αφγανιστάν ήταν η εξαγωγή των αποξηραμένων φρούτων και καρπών τα οποία ήταν γνωστά για τις ασυνήθιστες ποικιλίες της, ωστόσο με τον πόλεμο οι σοδειές καταστράφηκαν και θέλουν μια με δυο δεκαετίες για να επανέλθουν στη δυναμικότητα που ήταν, αλλά η έλλειψη των υποδομών καθυστερούν τη διαδικασία.

Η πολιτική των ΗΠΑ για καταστροφή των καλλιεργειών οπίου και των εργαστηρίων απαιτεί μακροπρόθεσμη πολιτική σταθερότητα. Ωστόσο έχει υποστηριχτεί και άλλη εναλλακτική η οποία είναι για νομιμοποίηση του οπίου στο Αφγανιστάν και να μετατραπεί σε φθινό γενετικό παυσίπονο για τις αναπτυσσόμενες χώρες που πάσχουν από AIDS, κάτι που είναι δύσκολο όμως καθώς το κράτος δεν θα μπορεί να πληρώσει τους καλλιεργητές με όσα δίνουν οι πολέμαρχοι για την ηρωίνη καθώς είναι πολύ πιο κερδοφόρα.

Η έλλειψη μόρφωσης καθώς το 75% είναι αναλφάβητο, οδηγεί στην έλλειψη επίσημων εγγράφων, κάτι που αποτελεί ένα παράγοντα για τους πολέμαρχους να καταπατούν τις γαίες των ανθρώπων. Ακόμα η διάχυση του πληθυσμού και η απομόνωση ορισμένων χωριών λόγω του εδάφους κάνει πιο δύσκολη τη μαζική κινητοποίηση η οποία δυσχεραίνεται από την καταστροφή του οδικού δικτύου.²³²

Διεξήχθη έρευνα για να αποδειχθεί κατά πόσο οι πολέμαρχοι παράγουν αποτελεσματικό έργο για το Αφγανιστάν και κατά πόσο συμβάλλουν στην ασφάλεια της χώρας. Τα αποτελέσματα της έρευνας δεν αποδεικνύουν, ότι ο επαγγελματισμός συμβάλλει στη αποδοτικότερη διακυβέρνηση. Οι κυβερνήτες οι οποίοι είναι πιο αποτελεσματικοί στις επιθέσεις από τις ανταρσίες, είναι αυτοί που έχουν διασυνδέσεις, ένα δίκτυο υποστήριξης τους και στρατό . Τα αποτελέσματα της

²³² Kimberly Marten “Warlordism in Comparative Perspective” *International Security*, Vol. 31, No. 3 (Winter 2006/07), pp. 41–73 2007 by the President and Fellows of Harvard College and the Massachusetts Institute of Technology σελ 69-71

εκπαίδευσης και της παρουσίας τους στο εξωτερικό δεν παίζουν κάποιο σημαντικό ρόλο και είναι δύσκολο να ερμηνευτούν.

Σχέσεις με την περιφέρεια

Αυτοί που έχουν διασυνδέσεις είναι αποδοτικότεροι στην αντιμετώπιση της βίας και έχει βαρύνουσα σημασία στην αξιολόγησή τους καθώς λαμβάνουν μεγάλο εύρος πληροφοριών, ενώ έχουν και ισχυρότερη αφοσίωση από τον τοπικό πληθυσμό.

Σχέσεις με τη Βόρεια συμμαχία

Έχει θετικό αντίκτυπο στον περιορισμό των επιθέσεων και είναι σε θέση να έχουν από διάφορους δρώντες χρηματοδοτική βοήθεια, συμβάλλοντας στην ασφάλεια της περιοχής.

Σχέσεις με την κυβέρνηση

Σημαντική συνθήκη, καθώς ενδέχεται λόγω της σχέσης του με το δίκτυο του Καρζάι, να έχει πρόσβαση σε πηγές εξουσίας ωστόσο παίζει ρόλο και η διάρκεια που είχαν σχέση.

Επαναλαμβανόμενοι διορισμοί σε θέσεις τοπικής αυτοδιοίκησης

Αυτή η συνθήκη συμβάλλει στη μεγέθυνση της επιθετικότητας καθώς ένα χαρακτηριστικό του να έχεις δίκτυο, είναι πως πρέπει να τηρήσεις τις υποσχέσεις, κάτι που το κάνει δύσκολο, καθώς όσο μετακινούνται κάποιος μετακινούνται και οι υποσχέσεις του.

Στρατός

Αυτοί που είχαν παραστρατιωτική ομάδα είχαν λιγότερες επιθέσεις στην περιφέρεια τους και ένα κυρίαρχο παράπονο για τις συνέπειες του 2001 είναι πως στο Αφγανιστάν μετά το 2001 εδραιώθηκαν πολέμαρχοι με ανεξάρτητες δυνάμεις στο πολιτικό σύστημα.

Εθνικότητα

Σαφές ότι μειώνεται ο αριθμός επιθέσεων στην περιοχή αν στην περιφέρεια διοικεί κάποιος ο οποίος ανήκει στην πλειοψηφία της περιφέρειας.

Χρόνια στο εξωτερικό

Δεν υπάρχουν ξεκάθαρα στοιχεία που να δείχνουν πως τα χρόνια επηρεάζουν

Εκπαίδευση

Ενώ και η μορφή εκπαίδευσης δεν παίζει κάποιο ρόλο σε κανένα μοντέλο. Η δυσκολία έγκειται στη δυσκολία κάποιος να έχει λάβει εκπαίδευση στο Αφγανιστάν λόγω της εκεί τριαντάχρονης εμπόλεμης κατάστασης. Αυτό που σχετίζεται με την εκπαίδευση και με την παρουσία τους στο Αφγανιστάν είναι πως αυτοί οι οποίοι κατάφεραν να έχουν μια εκπαίδευση μεγαλύτερη της δευτεροβάθμιας στο Αφγανιστάν συνετέλεσε στη μείωση των επιθέσεων.

Αυτό που παίζει ρόλο είναι κατά πόσο οι κυβερνήτες ελέγχουν ένα δίκτυο υποστηρικτών λαμβάνοντας πληροφορίες, ωστόσο προβληματισμό προκαλεί η χρήση βίας. Για να επιτευχθεί αυτό σημαντικό ρόλο παίζει το κράτος να παρέχει ένα σωστό μίγμα κινήτρων και περιορισμών στους κυβερνήτες. Ακόμα σημαντικό είναι να μην είναι τόσο συγκεντρωτικό το κράτος και οι θεσμοί να αναδιαμορφώσουν και να εκμεταλλευτούν τα δίκτυα των κυβερνητών. Ενώ πολλές είναι και οι φωνές για δημιουργία ενός πιο ομοσπονδιακού κράτους και για δημιουργία τοπικών κυβερνητικών εκλογών, οι οποίες ενδέχεται να προσφέρουν κίνητρα για τους κυβερνήτες να λογοδοτούν στο τοπικό πληθυσμό.²³³

5.6 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στην περίπτωση του Αφγανιστάν, όπως έχει υποστηριχθεί από αρκετούς, προωθήθηκε η φιλελεύθερη οικοδόμηση κράτους, η οποία έχει ως κύριο στόχο την παροχή ασφαλείας και την προώθηση της έμφασης στη διεξαγωγή εκλογών, στη σύνταξη συντάγματος και νόμων και στη φιλελευθεροποίηση της οικονομίας. Οι προσπάθειες αυτές έγιναν με εναρκτήριο σημείο τη διαδικασία της Βόννης, η οποία έγινε το σημείο αναφοράς και δημιούργησε τους στόχους της διαδικασίας καθ' όλη τη διάρκεια. Σημαντικό είναι πως στην ειρηνευτική αυτή συμφωνία δεν εκπροσωπούνταν όλες οι πλευρές (οι Ταλιμπάν δεν την αποδέχτηκαν), κάτι που έθεσε

²³³ Neil Englehart & Patrick Grant :“ Governors, Governance, and Insurgency in Karzai’s Afghanistan: The Limits of Professionalism” Asian Survey, Vol. 55, Number 2, 2015, σελ. 299–324

από την αρχή τη δυσκολία στο να επιτευχθούν οι στόχοι, οι οποίοι συμφωνήθηκαν. Οι στόχοι όπως ο εκδημοκρατισμός που είναι από τους κυρίαρχους λόγω της ήδη αρνητικής κατάστασης που είχε δημιουργήσει η Βόννη, αλλά και λόγω της εσφαλμένης γρήγορης επιδίωξης του μέσω των εκλογών, οδήγησε σε μεγαλύτερο διχασμό της κοινωνίας. Η μεγαλύτερη εθνοτική ομάδα του Αφγανιστάν οι Παστούν ένιωθαν απογοητευμένοι κάτι που ώθησε μεγάλο μέρος τους σε αντίδραση και συμπόρευση με εξτρεμιστικές ομάδες. Σ' όλη αυτή την ασυμφωνία οι πολέμαρχοι οι οποίοι συνέχισαν να έχουν την ισχύ μέσω της κατοχής όπλων, αλλά και λόγω της συγκατάθεσης του Καρζάι, ο οποίος τους χρειαζόταν για σταθεροποίηση της εξουσίας του, κατάφεραν να έχουν στον έλεγχο τους μεγάλο μέρος του Αφγανιστάν.

Οι δρώντες που υπάρχουν τώρα στη χώρα είναι οι Ταλιμπάν, καθώς και άλλες τρομοκρατικές οργανώσεις με μικρότερη παρουσία. Ακόμα οι πολέμαρχοι οι οποίοι παίζουν κυρίαρχο ρόλο ειδικά στην επαρχία και ουσιαστικά είναι αυτοί που προωθούν την καλλιέργεια οπίου, καθιστούν το Αφγανιστάν σε χώρα με την μεγαλύτερη παραγωγή οπίου στο κόσμο. Τα έσοδα από τα ναρκωτικά είναι τεράστια σε βαθμό που να χαρακτηρίζουν τη χώρα σε κράτος ναρκωτικών (*narco-state*). Ακόμα υπάρχει διεθνής παρουσία με κύρια δύναμη τις ΗΠΑ, ενώ το Πακιστάν θεωρείται σημαντικός δρών, καθώς διαθέτει αρκετά κρησφύγετα τρομοκρατών, τα οποία δρουν ως ορμητήρια, αλλά και οι χώρες του κόλπου που χρηματοδοτούν τη διεθνή τρομοκρατία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

6.1 ΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗ ΚΡΑΤΟΥΣ ΣΕ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ-ΤΟΠΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΤΟΥ ΑΦΓΑΝΙΣΤΑΝ

Η κυβέρνηση του Αφγανιστάν από το 1923 ήταν συγκεντρωτική με το πρώτο σύνταγμα να υιοθετείται τότε. Όλοι οι αξιωματούχοι τότε στο τοπικό επίπεδο διορίζονταν από την κεντρική κυβέρνηση δεν είχαν έλεγχο στον προϋπολογισμό ενώ παίρνουν κατευθυντήριες οδηγίες από την Καμπούλ. Έγιναν κάποιες αλλαγές στο σύνταγμα του 1964 που προέβλεπαν εκλογές καθώς και αναγνώριση ορισμένων τοπικών συμβουλίων. Στο σύνταγμα του 2004 αποκλειστικά προβλέπεται η εκλογή συμβουλίων σε τοπικό επίπεδο.

α) Εθμικά συμβούλια χωριού

Ο σιδερένιος εμίρης παρά τις προσπάθειες του να εξαφανίσει τον θεσμό των τοπικών συμβουλίων οι *jirgas* και οι *shuras* παρέμειναν και συνεχίζουν να λαμβάνουν αποφάσεις σε τοπικό επίπεδο. Αποφασίζουν με χαρακτηριστικά συνεργασίας και ομοφωνίας. Η συμμετοχή είναι εθελοντική για κάθε άνδρα ο οποίος έπρεπε να γίνεται δεκτός από τους ηλικιωμένους κι να έχει κερδίσει το σεβασμό. Κύρια λειτουργία αυτών των συμβουλίων είναι η επίλυση διαφορών. Οι *malik* είναι οι εκπρόσωποι του χωριού επιλεγμένοι από την κοινότητα και δρουν για τα συμφέροντα του χωριού σε περιφερειακό επίπεδο. Ακόμα επιλύουν τοπικές διαφορές ενώ συμμετέχουν στις *shuras* και την εξουσία τους την αντλούν με την συγκατάθεση του χωριού. Οι *mullah* από την άλλη είναι θρησκευτικοί διαιτητές. Οι κάτοικοι του χωριού σύμφωνα με έρευνες έχουν περισσότερη εμπιστοσύνη στους *malik* παρά σε άλλα συμβούλια. Όσον αφορά το διαχωρισμό της εκτελεστικής εξουσίας, η χώρα χωρίζεται σε 34 επαρχίες και 364 περιφέρειες και το όργανο εξουσίας είναι η *Shura* που έχει δυο επίπεδα σε επίπεδο χωριού και σ' επίπεδο περιφέρειας τα μέλη στη *Shura* βασίζονται σε στοιχεία του χαρακτήρα του επιπέδου της μόρφωσής τους και της σοφίας τους και έπειτα επιλέγουν τον *Malik* ο οποίος είναι ο αντιπρόσωπος οι οποίοι εκλέγουν τον *Raise* ο οποίος είναι ο αρχηγός της επαρχίας. Η *Shura* παίζει σημαντικό ρόλο στη επαρχία του Αφγανιστάν καθώς έχει τις γνώσεις και λαμβάνει υπόψη τις απαιτήσεις

του ντόπιου πληθυσμού. Ακόμα η Shura λειτουργεί πιο αποτελεσματικά και διάφανα από το κράτος. Οι πρεσβύτεροι και οι Malik είναι οι μεγαλύτεροι λήπτες αποφάσεων στο χωριό και στην επαρχία.²³⁴

β) Community development councils (Αναπτυξιακά Συμβούλια Κοινότητας)

Νέος κυβερνητικός θεσμός μετά το 2001 ο οποίος βασίστηκε σ' άλλα σχέδια περί δημιουργίας shuras ανάπτυξης του 1980 και την εγκαθίδρυση παρόμοιων συμβουλίων από την UN-HABITAT το 1990. Η ανάπτυξη τοπικών συμβουλίων άρχισε το 2002 με τη μεταβατική κυβέρνηση να εγκαθιδρύει το Εθνικό Πρόγραμμα Αλληλεγγύης *NSP (National Solidarity Programme)*, ενώ το 2003 υπήρχε χρηματοδότηση από το Υπουργείο Επαρχιακής Επανεξέλιξης και Ανάπτυξης. Οι στόχοι ήταν προς αρωγή στα χωριά, να επιλέξουν σχέδια για τις κοινότητές τους και να δρουν ως μια βιώσιμη εναλλακτική στις παραδοσιακές δομές της τοπικής διακυβέρνησης.

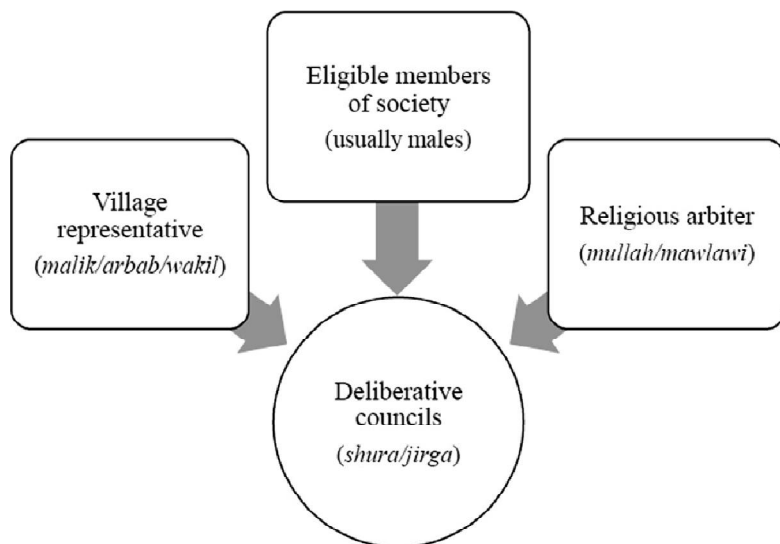
Γι αυτό δημιουργήθηκαν 30.000 CDC με χρηματοδότηση πάνω από 1,5δισ\$. Σύμφωνα με το υπουργείο μια κοινότητα δεν θα πρέπει να αποτελείται κάτω από 50 νοικοκυριά και πάνω από 300. Κάθε CDC λαμβάνει 200\$ για κάθε νοικοκυριό. Σε αυτές τις κοινότητες υπάρχει όρος να εκπροσωπούνται και οι γυναίκες και να συναντιούνται από κοινού τα δύο φύλα. Παρά το ότι είναι κυβερνητικό σχέδιο χρηματοδοτείται αποκλειστικά από τη διεθνή βοήθεια και κυρίως από ΜΚΟ οι οποίες σε κάποιες περιπτώσεις αντιμετωπίζονται εχθρικά από τον τοπικό πληθυσμό.

Η οικοδόμηση κράτους δεν είναι απλά μια προσπάθεια για βελτίωση της ικανότητας της κυβέρνησης, αλλά προσπάθειες από τη διεθνή κοινότητα να εγκαταστήσει δημοκρατία στις μετασυγκρουσιακές χώρες. Ένα κεντρικό ερώτημα αφορά τα εθιμικά συμβούλια του Αφγανιστάν. Παρά τη σημασία τους αποδείχτηκε ότι η εισαγωγή επίσημων εκλογών στα χωριά θα βελτιώσει τα αποτελέσματα που σχετίζονται με τη δημοκρατία και τις εκλογές συμπεριλαμβανομένης της αυξημένης ικανοποίησης με την ψηφοφορία και να δοθεί σπουδαιότητα στις εκλογές καθώς και η πεποίθηση ότι οι εκλεγμένοι θα τηρούν τις υποσχέσεις τους. Ωστόσο μ' αυτή τη

²³⁴ Yutaka Hayashi: "A peacebuilding from the bottom: Daily life and local governance in rural Afghanistan" IAIS Malaysia Islam and civilisational renewal 2014, σελ 324-329

διαδικασία υπάρχει και ο κίνδυνος στήριξης των Ταλιμπάν. Αν ο στόχος είναι για εγκαθίδρυση της τάξης τότε τα εθιμικά συμβούλια είναι η πιο κατάλληλη επιλογή.

Άλλη επιλογή είναι η αποφυγή εκλογών για το μέλλον. Με αυτή την επιλογή οι αυτοκυβερνώμενες συνελεύσεις θα θεωρούνται ως νόμιμες και αποδοτικές και πρέπει να περιμένουν για την εγκαθίδρυση τους σε κυβερνήσεις.²³⁵

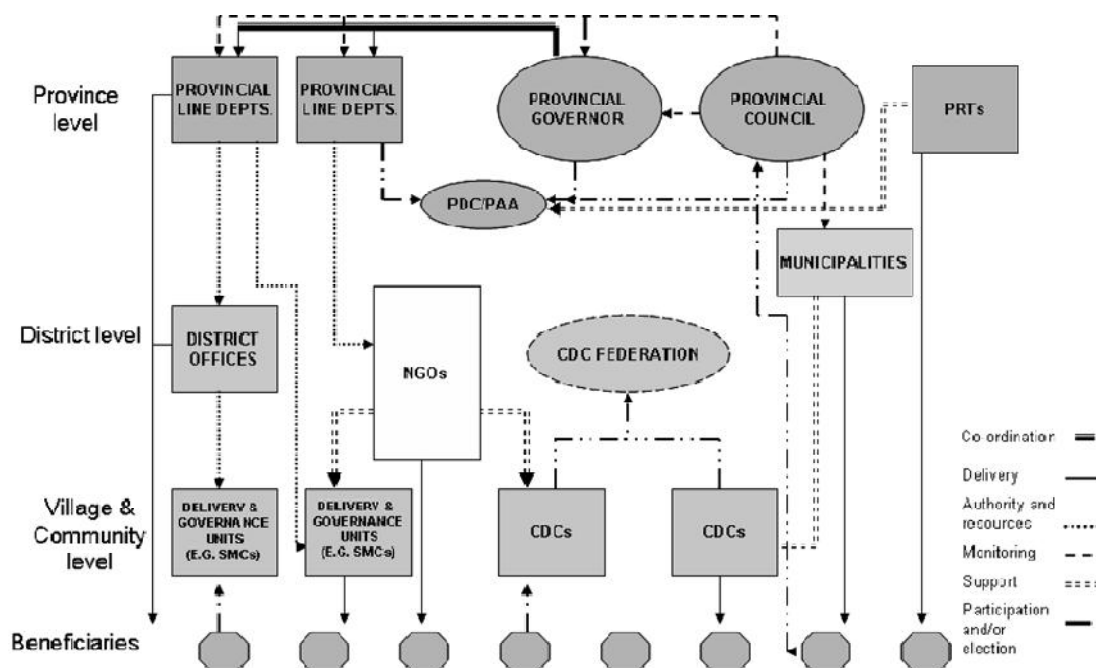
Τα μέλη επιλέγονται κυρίως με κληρονομικά κριτήρια, κριτήρια ιδιοκτησίας ή και τα δυο. Κυρίως όμως στην επαρχία του Αφγανιστάν παραμένει ανεπίσημη η κοινοτική διακυβέρνηση. Ορισμένοι τύποι των θεσμών και των δρώντων παίζουν ρόλο στις περισσότερες κοινότητες αυτοί είναι οι malik, mullah, οι συλλογικές κοινότητες είναι οι jirgas, shuras, jalasas.

Οι jirgas είναι από τα κυρίαρχα θεσμικά όργανα του Αφγανιστάν. Ενώνει τη νομοθετική εκτελεστική και δικαστική εξουσία σε όλα τα επίπεδα της κοινωνίας. Η jirga είναι μια συνέλευση γερόντων η οποία λύνει διαφορές ή λαμβάνει αποφάσεις τοπικά σύμφωνα με τις τοπικές εκδοχές του κώδικα των pashtun (pashtunwali). Είναι ένα ευέλικτο όργανο με ποικιλία στα μέλη της. Τα χαρακτηριστικά της είναι η συμμόρφωση της στα διαφορετικά κομμάτια της κοινωνίας και η εξάρτηση της στο τοπικό τμήμα επιβολής του νόμου αν χρειαστεί.

Στις μη Παστούν περιοχές παρόμοιοι θεσμοί υπάρχουν γνωστοί ως jalasas ή shuras οι οποίοι υπακούουν στο εθιμικό δίκαιο και τα μέλη είναι και σ' αυτές οι malik mullah

²³⁵ Torsten Jochem, Ilia Murtazashvili & Jennifer Murtazashvili: "Establishing local government in fragile states: Experimental evidence from Afghanistan" World Development Vol. 77, 2016 σελ 293-310

walik. Υπήρχαν αλλαγές στην τοπική αυτοκυβέρνηση ή στα πλαίσια της shuras ή στην επιβολή ενός πιο ιεραρχικού κόμματος. Η δημιουργία των CDC δημιουργήθηκε στο συνδυασμό των διαρκών τοπικών συμβουλίων με διακοπόμενη διαμάχη, προσπαθώντας να εισάγουν αντιπροσωπευτικούς και συμμετοχικές (*inclusive*) αρχές στη δημιουργία τοπικών συμβουλίων.

Η CDC εισήγαγε δραματικές αλλαγές στους πόρους ανάπτυξης που είναι διαθέσιμοι στις κοινότητες της χώρας και όπου αυτοί οι πόροι διατέθηκαν σε επιτυχή σχέδια, στην αποδοχή και νομιμότητα του προγράμματος και σε επέκταση της κυβέρνησης. Ο ρόλος τους CDC είναι ένας θεσμός μέσα στο σύστημα διακυβέρνησης. Τα συμπεράσματα που εξαγονται είναι:

Η αποδοχή των CDC από τις κοινότητες εξαρτάται από την ιστορική εμπειρία, τους υλικούς και ανθρώπινους πόρους που είναι διαθέσιμοι για αρωγή και τοπική εφαρμογή ενώ εξαρτάται από το πόσο ανεξάρτητη είναι η παράδοση και η χρήση των πόρων.

Ακόμα η εφαρμογή όλων των σταδίων του NSP εξαρτάται από πολλά σημεία, συμπεριλαμβανόμενων των εκλογών. της σύνθεσης και ρύθμισης των CDC, της ανάπτυξης τους και των στόχων των δραστηριοτήτων, που είναι εκτός των επιλογών και εφαρμογών του σχεδίου.

Πολλά μέλη των CDC ισχυρίζονται πως εμπλέκονται στις κυβερνητικές λειτουργίες, όπως η επίλυση διαφορών, αλλά αυτές οι λειτουργίες δεν είναι οικουμενικές και όπου πραγματοποιούνται γίνονται βάσει των εθιμικών δομών. Η εξαίρεση είναι στις περιοχές όπου η δομή διοίκησης ήταν υπό ένα εξουσιαστή. Η συμμετοχή των γυναικών στις λειτουργίες CDC αντιμετωπίζει προβλήματα και εξαρτάται από την αρωγή που προσφέρει η NSP.

Σημαντικό είναι να βρεθεί η θέση των CDC στην υποεθνική διακυβέρνηση, κάτι το οποίο δεν έχει βρεθεί λόγω της δυσκολίας που προκύπτει από την εφαρμογή της ίδιας της NSP. Το αποτέλεσμα είναι ένα ντιμπει για τις CDC και κατά πόσο περιορίζονται από τους όρους του συντάγματος για τα συμβούλια των χωριών.²³⁶

6.2 ΝΟΜΙΜΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΑΦΓΑΝΙΣΤΑΝ

Δεν υπάρχει μια πηγή εξουσίας πλέον στο Αφγανιστάν, παλιά ήταν η ύπαρξη κάποιου από τους δύο κλάδους της φυλής των Durrani. Με συνέπεια οι πηγές νομιμότητας να διαφέρουν σε επίπεδο κυβέρνησης τοπικό ή φυλετικό, εθνικό και περιφερειακό. Σύμφωνα με τον Edwards η θρησκευτική εξουσία βασίζεται στην αποκλειστική ή συνδυασμένη κατοχή της γνώσης των θρησκευτικών κειμένων, της ιερής καταγωγής και της μυστικιστικής ένωσης.²³⁷ Ακόμα σύμφωνα με τον Giustozzi αν και γενικά οι πολέμαρχοι θεωρούνται ως θηρευτικοί και παρασιτικοί, μπορεί να έχουν μια τοπική νομιμότητα, λόγω του ότι ενδέχεται να μην είναι τόσο θηρευτικοί όσο το κράτος καθώς και το ότι μπορούν να προσφέρουν κοινωνικές υπηρεσίες και κυρίως ασφάλεια από εξωτερικούς κινδύνους²³⁸. Μετά την σοβιετική περίοδο ωστόσο οι τανζίμς των Μουτζαχεντίν ανέπτυξαν το δικαίωμα στο να κυβερνούν, ενώ από πολλούς είναι προτιμητέοι καθώς οι δυτικοί θεωρούνται τεχνοκράτες, ενώ οι πολέμαρχοι θεωρούνται πλούσιοι με στόχο τις υλικές απολαύσεις ή απατεώνες κ.α. Μετά τη Βόννη στις εκλογές στη νότια ανατολική επαρχία οι υποψήφιοι με τζιχαντιστικές καταβολές είχαν 60% επιτυχία στη wolesi jirga και 80% στα περιφερειακά συμβούλια.²³⁹

²³⁶ Hamish Nixon "Subnational State-Building in Afghanistan" Afghanistan Research and Evaluation Unit April 2008

²³⁷ David Edwards, "Charismatic Leadership and Political Process in Afghanistan", Central Asian Survey, Vol.5, No.3/4, 1986, σελ.273.

²³⁸ Antonio Giustozzi, 'The Debate on Warlordism: The Importance of Military Legitimacy', LSE Crisis States Programme Discussion Paper, No.13, Oct. 2005, σελ 7

²³⁹ Carlotta Gall, 'Islamists and Mujahedeen Secure Victory in Afghan Vote', New York Times, 21 Oct. 2005, <http://topics.nytimes.com/top/news/international/countriesandterritories/>

Ο Fukuyama για το Αφγανιστάν αναφέρει ότι ο κύριος στόχος ήταν η εγκαθίδρυση **και διαβεβαίωση της εδαφικής επικράτειας** της χώρας και κυριαρχίας ύστερα από τη μακροσκελή περίοδο αστάθειας και κατάρρευσης της από το 1979 και μετά. Ωστόσο η αντίθετη άποψη ανέφερε πώς βασικό ζήτημα δεν ήταν η κυριαρχία αλλά η νομιμότητα της νέας κυβέρνησης, κάτι το οποίο ήταν από τους Αφγανούς το βασικό ζήτημα για τις διαπραγματεύσεις στη Βόννη. Η απάντηση της διεθνούς κοινότητας σ' αυτές τις αιτιάσεις ήταν ότι η κυριαρχία και η νομιμότητα θα διευθετηθούν όχι ταυτόχρονα αλλά διαδοχικά (*seriatem*). Έπειτα το κύριο εργαλείο για νομιμότητα θεωρούνταν η διεξαγωγή εθνικών εκλογών. Για την νομιμοποίηση του αποτελέσματος ωστόσο απαιτούταν η επικύρωση από την Loya Jirga κάτι το οποίο άργησε για χρόνια και η διεξαγωγή τους έγινε το 2004.

Τα προβλήματα ωστόσο είχαν παρουσιαστεί και πριν τη Βόννη. Μετά από την επέμβαση τα βασικά αξιώματα στη μεταβατική κυβέρνηση ήταν μέλη από τις κοινότητες των Tajik και Uzbek, κάτι που είχε παραγκωνίσει την μέχρι τότε κυρίαρχη κοινότητα της χώρας, τους Pashtun αλλά και τους Hazara. Έπειτα διατυπώθηκε και η ιδέα για ομοσπονδιακό σύστημα κάτι το οποίο απορρίφθηκε.

Ακόμα τα προβλήματα συνεχίζονταν καθώς οι πολέμαρχοι υποστήριζαν τον Καρζάι κατά των Ταλιμπάν, χωρίς ωστόσο να έχουν κίνητρο για περαιτέρω υποστήριξη, κάτι που οδήγησε τη νέα κυβέρνηση του Καρζάι σε απομόνωση, ενώ η μερίδα των Pashtun θεωρούσε την διακυβέρνηση του Καρζάι μη νόμιμη.

Έπειτα από τις εκλογές του 2004 άρχισε να υπάρχει μια ανοικοδόμηση με την ύπαρξη των Μ.Κ.Ο. και των Δ.Ο. χωρίς ωστόσο να υπάρχουν απτά αποτελέσματα. Η ύπαρξη παραστρατιωτικών μονάδων υπό τους πολέμαρχους άρχισε να υφίσταται, η συγκέντρωση φόρων δεν πήγαινε στα κρατικά ταμεία, ενώ η ύπαρξη των Ταλιμπάν συνεχιζόταν. Έπειτα άρχισε να αυξάνεται κατακόρυφα και η παραγωγή οπίου.

Δυο ακόμα εκκρεμότητες υπήρχαν. Πρώτον, η υποτίμηση από τις ΗΠΑ και των άλλων διεθνών οντοτήτων της σημασία της εθνικής και περιφερειακής ισορροπίας

και δεύτερον, η υπονόμευση της ανάγκης για οικοδόμηση τοπικών διοικήσεων και αστυνομίας με βάση την περιφερειακή ισορροπία.²⁴⁰

Η περίοδος 2001-2005 παρουσιάζει κάποιες διδαχές για την **νομιμότητα** της κυβέρνησης και την κυριαρχία του κράτους. Η οικοδόμηση νομιμότητας της κυβέρνησης δεν μπορεί να αναβληθεί για τα μετέπειτα στάδια της οικοδόμησης κράτους, η οποία προέρχεται τοπικά από τη χώρα και από πουθενά αλλού. Οι εκλογές είναι ισχυρό μέσο νομιμότητας για την κυβέρνηση, αλλά η αξιοπιστία εξαρτάται από προγενέστερη συνταγματική καθιέρωση των τοπικών θεσμών. Ο ηγέτης που θα επιλεγεί θα πρέπει να είναι ικανός να ακολουθεί πολιτικές ισορροπίας και συμμετοχής στην κυβέρνηση απ' όλες τις κοινωνικές ομάδες. Η ύπαρξη τοπικών εξουσιών συμβάλλει στην νομιμότητα της κυβέρνησης. Ενώ η διεθνής κοινότητα μέσω των Μ.Κ.Ο. και των Δ.Ο. δεν πρέπει να υπονομεύει την κυβέρνηση του κράτους, αλλά να συνεργάζεται και να δρα κοινού με αυτήν.²⁴¹

Έτσι τα μαθήματα που προήλθαν για την ανοικοδόμηση του κράτους και της οικονομίας είναι τα εξής : Οι στρατιωτικές επιχειρήσεις ενάντια σε αντικαθεστωτικά στοιχεία δεν επιτρέπεται να υπαγορεύουν τον ρυθμό και την αφοσίωση της ανοικοδόμησης. Αυτό αποδεικνύεται από την άνιση κατανομή των πόρων στις επιχειρήσεις διατήρησης της ειρήνης σε σύγκριση με τις στρατιωτικές.

Η ασφάλεια και η ανοικοδόμηση είναι οι δυο όψεις του ίδιου νομίσματος. Η αναδιάρθρωση του κράτους της οικονομίας και της κοινωνίας του Αφγανιστάν πρέπει να είναι ένα διαρκές διεθνές project και να μη δημιουργεί την αμφιβολία στο ανοικοδομηθέν κράτος, ότι η αποχώρηση μιας δύναμης θα προκαλέσει την κατάρρευση της προσπάθειας. Η **ύπαρξη ελαφρού αποτυπώματος** προσφέρει μεγαλύτερη νομιμότητα της Αφγανικής κρατικής εξουσίας και αποδοχή της διεθνούς παρουσίας. Η ύπαρξη ενός συγκεντρωτικού πολιτικού συστήματος ενδέχεται να μην ταιριάζει στις απαιτήσεις του κράτους και της οικονομίας του Αφγανιστάν.²⁴²

6.3 ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΕΛΑΦΡΟΥ ΑΠΟΤΥΠΩΜΑΤΟΣ

Η προσέγγιση αυτή βασίζεται σε δύο αλήθειες. Πρώτον, ότι ορισμένες συγκρούσεις και προκλήσεις ασφαλείας δεν μπορούν να επιλυθούν γρήγορα ακόμα και με

²⁴⁰ Francis Fukuyama "Nation-Building: Beyond Afghanistan and Iraq" εκδόσεις John Hopkins University Baltimore, 2006 σελ 107-119

²⁴¹ Ibid., σελ 123

²⁴² Ibid., σελ 139-141

τεράστια ροή πόρων (χρηματικών, στρατιωτικών). Δεύτερον, ότι όσο το κόστος για επέμβαση αυξάνεται τόσο και η πίεση στο εσωτερικό της χώρας που επεμβαίνει. Γι αυτό και η προσέγγιση αυτή στοχεύει σε κάτι τέτοιο, ώστε να διατηρηθεί μικρός ο αριθμός του στρατιωτικού και πολιτικού προσωπικού, οι οποίοι ενδέχεται για πολλά χρόνια να είναι στην αποστολή αυτή για να επιτευχθούν οι στόχοι ασφαλείας που χρειάζονται.

Η προσέγγιση αυτή δεν περιγράφεται ως δόγμα επίσημα από το πεντάγωνο αλλά έχει χαρακτηριστεί έτσι από τα ΜΜΕ ύστερα από τις επιχειρήσεις στο Ιράκ και στο Αφγανιστάν. Τα χαρακτηριστικά αυτών των επιχειρήσεων είναι:

1)**Πολιτικά καθοδηγούμενη(civilian-led)**βασικό χαρακτηριστικό των επιχειρήσεων ελαφρού αποτυπώματος και διαφέρει από τις συμβατικές μεγάλου εύρους στρατιωτικές επιχειρήσεις. Αυτό σημαίνει ότι τον τελικό λόγο τον έχει ο πρέσβης, ο οποίος υπάρχει στην περιοχή εκεί. Οι στρατιωτικές δραστηριότητες στοχεύουν σε προσπάθειες οι οποίες προσπαθούν να αντιμετωπίσουν τα πολιτικά κίνητρα της σύγκρουσης μέσω της συμφιλίωσης και της κυβερνητικής αναδιάρθρωσης.

2)**Μικρός αριθμός στρατιωτικών δυνάμεων**, αυτό μεταφράζεται ότι ο αριθμός πρέπει να είναι μικρότερος από 2200 προσωπικό ειδικών δυνάμεων marine expeditionary Unit και 4000 που είναι η δύναμη στρατού army brigade combat team. Απαραίτητη είναι η χρήση ειδικού εκπαιδευμένου προσωπικού, που να έχει γνώση της γλώσσας της περιοχής και της ιστορίας της, ώστε να ανταποκριθεί.

3)**Εμμεση**, αυτό σημαίνει οι τοπικοί δρώντες να επιτύχουν τους εθνικούς στόχους. Η μη χρήση του στρατού αναγκάζει τις ΗΠΑ να συμβουλευούνται τους συμμάχους τους. Ωστόσο η χρήση του στρατού δεν παύει να υπάρχει καθώς όταν η περιοχή είναι πολύ ασταθής ή υπάρχει πυρήνας τρομοκρατών τότε χρειάζονται οι στρατιωτικές δράσεις κάτι όμως που είναι ρίσκο γιατί ενδέχεται να δημιουργηθεί εχθρική συμπεριφορά από το ντόπιο πληθυσμό.

4)**Μακροπρόθεσμη διάρκεια**, αυτό γιατί χρειάζεται χρόνος για θεσμική ανασυγκρότηση. Η βιαστική προσπάθεια για την ύπαρξη ντόπιας δύναμης ασφαλείας ενδέχεται να έχει αρνητικά αποτελέσματα π.χ. τη δημιουργία σκιώδους δύναμης η οποία να είναι ευάλωτη στη διεύθυνση εχθρικών και αποσταθεροποιητικών στοιχείων. Ακόμη ο βιαστικός ρυθμός μπορεί να επηρεάσει τους συμβούλους να

κάνουν συγκρίσεις με τη Δύση αντί να προσπαθήσουν να κατανοήσουν τις τοπικές δυναμικές παραδόσεις και το ιστορικό και πολιτιστικό πλαίσιο της χώρας. Αυτό θα οδηγήσει τους ντόπιους να απορρίψουν τις μεθόδους, εφόσον υπάρξει αποχώρηση των επεμβαίνουσών δυνάμεων. Ακόμα η ύπαρξη τοπικής δύναμης καταστολής πρέπει να νομιμοποιείται στα μάτια του ντόπιου πληθυσμού.

5) **Αποτρεπτικός**, λόγω της μικρής κλίμακας αυτών των επιχειρήσεων υπάρχουν σαφείς στόχοι. Η ύπαρξη δικτύων με του ντόπιους είναι ένας από τους τρόπους που καταπολεμείται η τρομοκρατία. Αυτή η τακτική δρα αποτρεπτικά, ωστόσο δεν αρκεί στην κλιμάκωση της ένοπλης σύρραξης, κάτι που οδηγεί σ άλλες μεθόδους χωρίς όμως να αναιρεί και τη χρήση των δικτύων. Εντέλει δημιουργεί συμμαχίες στη περιοχή και επαγρύπνηση.²⁴³

Ακόμα η προσέγγιση ελαφριού αποτυπώματος έχει υποστηριχθεί από πολλούς ακόμα μελετητές. Υποστηρίζεται πως στις μελλοντικές επεμβάσεις δεν θα πρέπει να παρατηρούνται οι περιπτώσεις του Αφγανιστάν και του Ιράκ, αλλά περιπτώσεις όπως αυτή της επέμβασης στο Μαλί το 2012 η οποία ήταν ελαφριού αποτυπώματος.²⁴⁴

Η παραπάνω προσέγγιση δεν χρησιμοποιήθηκε στην περίπτωση του Αφγανιστάν. Στο Αφγανιστάν τα στρατεύματα τα οποία στάλθηκαν ήταν πολύ περισσότερα

²⁴³ Major Fernando M. Lujan “Light footprints : The future of American Military Intervention” voice from the field , March 2013 σελ 8-12

²⁴⁴ Vivienne Walt, “What Mali’s Crisis Means for the Future of Western Military Intervention,” Time, October 29, 2012, <http://world.time.com/2012/10/29/what-malis-crisis-means-for-the-future-of-western-military-intervention/> (accessed May 5, 2015)

US troops in Afghanistan

Thousands

Source: US Department of Defense
245

BBC

Βλέποντας τα δεδομένα παραπάνω, αντιλαμβανόμαστε ότι οι ΗΠΑ έστειλαν χιλιάδες στρατό κάτι περισσότερο από τους αριθμούς που αναφέρθηκαν παραπάνω. Ωστόσο το σημαντικό είναι πως αυτά τα δεδομένα προέρχονται μόνο από τις ΗΠΑ και όχι από τις υπόλοιπες χώρες του ΝΑΤΟ. Στον παρακάτω πίνακα αναφέρονται και τα υπόλοιπα στρατεύματα τα οποία είχαν σταλεί στο Αφγανιστάν μέχρι και το 2012 από τις υπόλοιπες χώρες του ΝΑΤΟ.

²⁴⁵ BBC “Afghanistan war: Trump’s allies and troop numbers” 22 August 2017
<http://www.bbc.com/news/world-41014263>

FIGURE 1.2
Other Foreign Troops Deployed To Afghanistan²

Month	Number	Month	Number	Month	Number
February 2002	5,000	October	20,000	October	36,230
March	5,000	November	21,000	December	38,370
April	5,000	December	21,000	February 2010	38,710
May	4,500	January 2007	21,460	March	38,890
June	5,000	March	21,750	April	40,139
September	4,700	April	21,750	June	41,070
April 2003	5,000	May	24,000	July	41,315
September	5,000	July	24,250	August	41,389
April 2004	5,500	September	26,043	October	40,432
June	6,000	October	30,177	November	40,930
August	6,500	December	26,703	December	41,730
September	8,000	February 2008	28,250	February 2011	41,893
October	10,000	April	28,000	March	42,203
November	9,400	June	29,350	May	42,400
December	8,500	September	29,810	June	42,381
January 2005	9,000	October	30,100	August	40,697
February	8,000	November	31,150	September	40,670
June	8,000	December	31,400	October	40,638
August	10,500	January 2009	31,880	December	40,313
December	9,000	February	31,520	January 2012	40,386
May 2006	9,000	March	32,140	April	38,961
June	9,700	April	32,175	May	39,469
August	15,000	June	32,280	September	38,179
September	18,000	July	34,550		

246

6.4 ΕΝΤΟΛΗ ΝΑΤΟ ΣΤΟ ΑΦΓΑΝΙΣΤΑΝ

Η εντολή στο Αφγανιστάν ξεκίνησε τον Αύγουστο 2003 με την ονομασία ISAF (International Security Assistance Force) και διήρκεσε μέχρι το 2014. Η αποστολή της ήταν να εξασφαλίσει, οι αρχές του Αφγανιστάν να ελέγχουν την ασφάλεια όλης της χώρας και να μη γίνει ξανά καταφύγιο για τρομοκράτες. Επίσης η οικοδόμηση της ισχύος των αφγανικών ενόπλων δυνάμεων. Η νέα αποστολή του NATO Resolute Support Mission (*Αποστολή Υποστήριξης Επίλυσης*) είναι για την εκπαίδευση, βοήθεια και συμβουλή των αφγανικών ενόπλων δυνάμεων και θεσμών και άρχισε τον Ιανουάριο του 2015. Ακόμα το NATO διασφαλίζει την διατήρηση των αφγανικών ενόπλων δυνάμεων και θεσμών χρηματοδοτικά ως μέρος της ευρύτερης διεθνούς δέσμευσης όπως είχε επισημάνει και ο Ανώτερος Πολιτικός Αντιπρόσωπος του NATO το 2014 σε συνέντευξη του: « στόχος είναι η διασφάλιση στο Αφγανιστάν η μεταβίβαση στις Αφγανικές ένοπλες δυνάμεις και η χρηματοδότηση κάθε χρόνο με 4-5 δις\$ για την επιτυχή έκβαση και πως για την συνέχεια της παροχής σημαντικός παράγοντας είναι η καταπολέμηση της διαφθοράς».²⁴⁷ Ακόμα είχε αναφέρει για την ανάγκη πολιτικής λύσης με τους Ταλιμπάν ως μια θετική έκβαση.

²⁴⁶ Ian S. Livingston and Michael O. Hanlon: “Afghanistan index: Also including selected data on Pakistan” Brookings institution, 30 September 2012

²⁴⁷ Συνέντευξη στην ιστοσελίδα <https://www.tolonews.com/miscellaneous/exclusive-interview-natos-senior-civilian-representative-afghanistan>

Σύμφωνα με το NATO οι σταθμοί της αποστολής του στο Αφγανιστάν είναι :

- Η ISAF (International Security Assistance Force) *Διεθνής Δύναμη Αρωγής για την Ασφάλεια* ήταν η μεγαλύτερη και πιο ανταγωνιστική αποστολή σε διάρκεια: καθώς στο αποκορύφωμα της είχε 130.000 προσωπικό από 51 κράτη μέλη του NATO.
- Η μετάβαση της εξουσίας για ασφάλεια από το NATO στο Αφγανιστάν ξεκίνησε το 2011 και ολοκληρώθηκε το 2014.
- Τον Ιανουάριο του 2015 ξεκίνησε η μη-πολεμική αποστολή Resolute Support Mission (RSM) για να εκπαιδεύσει, να συμβουλευτεί και να βοηθήσει τις αφγανικές δυνάμεις ασφαλείας.
- Στη σύνοδο του NATO τον Ιούλιο 2016 στη Βαρσοβία αποφασίστηκε να διατηρηθεί η RSM παρουσία και μετά το 2016 και τον Νοέμβριο 2017 επιβεβαιώθηκε ότι η αποστολή θα αυξηθεί από 13.000 στρατεύματα σε 16.000
- Μέσα στην RSM, NATO και στο Αφγανιστάν προωθείται η διαρκής τους συνεργασία στον πολιτικό διάλογο και της πρακτικής συνεργασίας. Ενώ με το πέρας της RSM το NATO προβλέπεται να διατηρήσει μια πολιτικά-καθοδηγούμενη παρουσία στο Αφγανιστάν, ενώ θα συνεχίσει να βοηθά να γίνουν οι θεσμοί ασφαλείας της χώρας αυτόνομοι.
- Η πρακτική συνεργασία στις περιοχές κοινού ενδιαφέροντος και οι πολιτικές διαβουλεύσεις ενδυναμώνονται μέσω της συνεργασίας μεταξύ NATO και Αφγανιστάν, οικοδομώντας τη διακήρυξη για διαρκή συνεργασία που υπογράφηκε το 2010 στη σύνοδο του NATO στη Λισαβόνα.
- Ο NATO's Senior Civilian Representative (*Ανώτατος Πολιτικός Εκπρόσωπος*) αντιπροσωπεύει την πολιτική ηγεσία της συμμαχίας στη Καμπούλ ο οποίος βρίσκεται σε επαφή με την κυβέρνηση, την κοινωνία των πολιτών, τους αντιπροσώπους της διεθνούς κοινότητας και τις γειτονικές χώρες.²⁴⁸

6.4.1 Η ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΟΥ NATO ΣΤΟ ΑΦΓΑΝΙΣΤΑΝ

Καταρχάς σύμφωνα με το GOP (Guidelines of Operational Planning) *Κατευθυντήριες Αρχές Επιχειρησιακού Σχεδιασμού* του NATO του 2005 η χρήση βίας απαιτεί μια

²⁴⁸ NATO and Afghanistan τελευταία ενημέρωση 10 Νοεμβρίου 2017 πηγή: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_8189.htm#

καθαρή ιεραρχία μεταξύ των επιπέδων στρατηγικής, βάσει της οποίας «πριν τον σχεδιασμό μιας επιχείρησης είναι απαραίτητη η αναγνώριση του επιθυμητού τέλους της επιχείρησης, το οποίο εγκαθιδρύεται από το NAC(*North Atlantic Council*) Συμβούλιο Βορείου Ατλαντικού ύστερα από την παραίνεση των Στρατιωτικών Αρχών του NATO και τις αρμόδιες επιτροπές».²⁴⁹ Εκ πρώτης όψεως αυτό εφαρμόστηκε στη ISAF καθώς υπήρχε ένα τέλος στις διαφορετικές φάσεις της επιχείρησης ωστόσο η στρατηγική για να κατανοηθεί χρειάζεται να παρατηρηθεί η πολυδιάστατη οργάνωση ασφάλειας και άμυνας. Στις αρχές του NATO στον ψυχρό πόλεμο ο στόχος ήταν ξεκάθαρος, η αποτροπή ή συντριβή των υπαρξιακών κινδύνων από τις χώρες του Συμφώνου της Βαρσοβίας. Στη σύγχρονη εποχή με την είσοδο και πολλών ακόμα μελών αυτό έχει αλλάξει με το να υπάρχει μια ετερογένεια, κάτι που στέκεται εμπόδιο στην εξασφάλιση ομοφωνίας για στρατηγικά θέματα. Αυτό έχει ως συνέπεια οι επιχειρήσεις του 21^{ου} αιώνα να χαρακτηρίζονται από αδυναμία μιας κοινής στρατηγικής.²⁵⁰

Στο Αφγανιστάν υπήρξε αυτό το χαρακτηριστικό. Παρά τους στρατηγικούς στόχους που είχαν τεθεί μέχρι το 2009 οι σύμμαχοι είχαν συχνά διαφωνίες για την φύση της αποστολής και για τα απαιτούμενα μέσα και τους στόχους που θέτονταν. Ενώ υπήρχε ασυμβατότητα για τον προσδιορισμό του τελικού στόχου και για τους διαθέσιμους πόρους. Αυτό οδήγησε σε μια διαδικασία χάραξης στρατηγικής με bottom-up προσπάθειες να ρυθμιστούν οι στρατηγικοί στόχοι, κάτι που δεν είχε επιτευχθεί μέχρι το 2009.²⁵¹

Αρχικά παρά την χρήση του άρθρου 5 της συνθήκης της Washington ο George Bush αποφάσισε να δράσει πέρα από το πλαίσιο της συμμαχίας. Η επιχείρηση OEF (*Operation Enduring Freedom* *Επιχείρηση Διαρκούς Ειρήνης*) ήταν μια επιχείρηση ελεγχόμενη από τις ΗΠΑ μαζί με άλλες εθελόντριες χώρες που ήθελαν να ακολουθήσουν, όπως ο Καναδάς και η Μεγάλη Βρετανία. Η κίνηση να μην δράσουν οι ΗΠΑ συλλογικά σ' αυτό το αρχικό στάδιο απομάκρυνσης των Ταλιμπάν από την εξουσία είχε δυο αποτελέσματα. Πρώτον, πολλοί ευρωπαίοι σύμμαχοι ενοχλήθηκαν ότι η συμμαχία παραμερίστηκε παρά την ομόφωνη πολιτική στήριξη για τις ΗΠΑ. Δεύτερον, η επιχείρηση ISAF ξεκίνησε με μια πολύ περιορισμένη εντολή την

²⁴⁹ NATO, 2005, pp. 3–6)

²⁵⁰ Håkan Edström & Dennis Gyllensporre “Pursuing Strategy NATO Operations from the Gulf War to Gaddafi” εκδόσεις Palgrave Macmillan, 2012, σελ 141-142

²⁵¹ Ibid., σελ 142-3

διατήρηση ασφάλειας στη Καμπούλ και στα προάστια.²⁵² Ακόμα και με την διεύρυνση της εντολής το 2003 η ISAF παρείχε μόνο ασφάλεια και ανοικοδόμηση καθώς οι Ευρωπαίοι, όταν αναμείχθηκαν είχαν ως στόχο την σταθεροποίηση και την ανοικοδόμηση, ενώ οι πολεμικές επιχειρήσεις ήταν υπό τον μανδύα της εντολής του OEF. Αυτό έφερε δυσκολία στην ενότητα και δημιουργήθηκαν μεγάλα πολιτικά προβλήματα, όταν επιχειρήθηκε από τον Bush το 2005 η συγχώνευση της ISAF και της OEF.²⁵³

Το 2008 στη σύνοδο του NATO στο Βουκουρέστι δημοσιεύθηκε ISAF's Strategic Vision που ήταν μια διακήρυξη από τα μέλη του NATO για την συνεισφορά της συμμαχίας στην οικοδόμηση του κράτους στο Αφγανιστάν ώστε να είναι ασφαλές, ευήμερο, σταθερό και δημοκρατικό κράτος χωρίς την ύπαρξη τρομοκρατίας. Ακόμα αναφέρεται η μακροχρόνια κοινή δέσμευση για παροχή της βοήθειας αυτής. Η βελτίωση της αφγανικής εξουσίας με την αναδιάρθρωση των αφγανικών ενόπλων δυνάμεων. Η βελτίωση της συνεργασίας σε θέματα διακυβέρνησης και ανάπτυξης καθώς ανάπτυξη χωρίς ασφάλεια δεν υπάρχει όπως και το αντίθετο. Ενώ για το θέμα των περιφερειακών σχέσεων του Αφγανιστάν και της θέσης του υπάρχει η αναφορά για ύπαρξη των σταθερών συνόρων και της δημιουργίας καλών σχέσεων με το Πακιστάν.²⁵⁴

Αυτή η δέσμευση παρά το ότι προέκρινε την **μακροπρόθεσμη δέσμευση** των μελών του NATO δεν ήταν επαρκής καθώς δεν εξασφάλιζε και την **μεγαλύτερη συμμετοχή** σε έμπυχο δυναμικό των κρατών μελών του NATO στην περιοχή.

Το NATO είχε προβλήματα καθώς από την αρχή των επιχειρήσεων άρχιζαν να υπάρχουν διαφωνίες περί της στρατηγικής που θα ακολουθείται, παρατηρούνταν έντονες διαφωνίες καθώς και μεγάλη ασυνεννοησία. Η επιχείρηση που έγινε για την κατάληψη ολόκληρου του Αφγανιστάν είχε τέσσερα στάδια: αρχικά την κατάληψη του βόρειου κομματιού της χώρας 2003-2004 από γαλλικές και γερμανικές δυνάμεις, η δεύτερη φάση ήταν υπό τις ιταλικές και ισπανικές δυνάμεις που τοποθετούνται

²⁵² The United Nations' Security Council (2001) "Resolution 1386, 20 December", <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N01/708/55/PDF/N0170855.pdf?OpenElement>, date accessed 17 May 2011

²⁵³ Gallis, P. and Morelli, V. "NATO in Afghanistan: A Test of the Transatlantic Alliance" , Congressional Research Service Report to Congress (Washington, DC: Congressional Research Service, Οκτώβριος 2008

²⁵⁴ ISAF's Strategic Vision 2008 https://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_8444.htm

δυτικά το 2004-2005, η τρίτη φάση ήταν η κατάληψη της νότια περιοχής του Αφγανιστάν που ολοκληρώθηκε τον Ιούλιο του 2006, ενώ ο κύριος όγκος των δυνάμεων ήταν από τον Καναδά, τις ΗΠΑ και τη Μεγάλη Βρετανία και η τέταρτη φάση ήταν ο έλεγχος ολόκληρης της περιοχής και η ανάληψη της ευθύνης από την ISAF. Εκείνη την στιγμή υπήρξε και η εμφάνιση του αντάρτικου (*insurgency*) από τις δυνάμεις των Ταλιμπάν με την χειρότερη κατάσταση να είναι στο νότιο Αφγανιστάν στην περιοχή Helmand και οι επιθέσεις αυτοκτονίας καθώς και οι τοποθετήσεις βομβών και ναρκών να είναι καθημερινό φαινόμενο.²⁵⁵

Αυτά τα φαινόμενα σε συσχέτιση με τον πόλεμο στο Ιράκ δημιούργησε μια ασυνεννοησία καθώς και διαφωνίες των μελών, καθώς υπήρξε η αίσθηση ότι και ο πόλεμος στο Αφγανιστάν είναι ένας αμερικανικός πόλεμος, ενώ δεν υπήρχε ακριβής στόχος δηλαδή για το αν έπρεπε να καταπολεμηθεί η ανταρσία (*counterinsurgency*), ή να αναδιρθρωθεί η χώρα και να σταθεροποιηθεί. Για παράδειγμα η Γερμανία έθετε την αναγκαιότητα η ISAF να μη εμπλακεί σε επιχειρήσεις κατά των ανταρτών.²⁵⁶

Σ αυτό σημαντικό είναι να υπάρξει κατανόηση από τις ΗΠΑ για απονομιμοποίηση του NATO θέμα το οποίο διαφάνηκε στην περίπτωση του Κοσόβου αλλά και του Αφγανιστάν. Απαιτείται να γίνει μια αναδιάρθρωση της εικόνας των ΗΠΑ ως ηγέτη ώστε να υπάρχει νομιμοποίηση των επεμβάσεων τόσο από τους Ευρωπαίους συμμάχους αλλά και από την αμερικανική κοινή γνώμη. Σύμφωνα με την Φωτεινή Μπέλλου η εικόνα της ηγεσίας συγκροτείται από τρία στοιχεία. Η πρώτη είναι η αυτοεικόνα (η εικόνα του εαυτού μου) *self-image* που έχει να κάνει με την αντίληψη του ηγέτη για την ηγεσία δημιουργώντας ορισμένες προτιμήσεις πολιτικής. Η δεύτερη είναι η προβαλλόμενη εικόνα *projected image* που αντανakλά την παρόρμηση του ηγέτη να διακηρύσσει ή επιδιώκει ορισμένες πολιτικές με σκοπό να καλλιεργήσει στα μάτια των άλλων μια συγκεκριμένη εικόνα του εαυτού του. Η τρίτη είναι η εικόνα προς τον άλλο *alters image* δηλαδή οι αντιλήψεις και προσδοκίες των άλλων κρατών και κυβερνήσεων σχετικά με τις πολιτικές του ηγέτη. Η τελευταία

²⁵⁵ Steve Bowman & Catherine Dale “War in Afghanistan: Strategy, Military Operations and Issues for Congress”, Congressional Research Service Report to Congress (Washington, DC: Congressional Research Service, Δεκέμβριος 2009, σελ 14

²⁵⁶ Håkan Edström & Dennis Gyllensporre “Pursuing Strategy NATO Operations from the Gulf War to Gaddafi” εκδόσεις Palgrave Macmillan, 2012, σελ 145

αυτή εικόνα είναι και η σημαντικότερη καθώς καθορίζει την νομιμοποίηση του ηγέτη.²⁵⁷

6.5 ΕΝΤΟΛΗ ΟΗΕ ΣΤΟ ΑΦΓΑΝΙΣΤΑΝ

Η εντολή του ΟΗΕ στο Αφγανιστάν εγκαθιδρύθηκε με το ψήφισμα 1401 του Συμβουλίου Ασφαλείας τον Μάρτιο του 2002 ύστερα από απαίτηση της κυβέρνησης του Αφγανιστάν. Η αποστολή της είναι να υποστηρίξει το λαό και την κυβέρνηση του Αφγανιστάν ώστε να επιτευχθεί ειρήνη και σταθερότητα, βάση των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων που εδράζονται στο αφγανικό σύνταγμα. Αναλυτικότερα επιδιώκει την οικοδόμηση μιας κουλτούρας ειρήνης προωθώντας την αποτροπή και την επίλυση της σύγκρουσης καθώς και ειρηνευτικές διαδικασίες που προωθούν την κοινωνική συνοχή και ενσωμάτωση. Άλλος ένας στόχος είναι να ενδυναμώσει την περιφερειακή συνεργασία ώστε να επιτευχθεί ειρήνη και σταθερότητα και να υποστηρίξει την προάσπιση της ισότητας των φύλων. Έπειτα η ενδυνάμωση του αφγανικού κράτους προωθώντας την εθνική κυριότητα και την οικοδόμηση θεσμών οι οποίοι βασίζονται στο κανόνα δικαίου στη χρήστη διακυβέρνηση και στο σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και η παροχή των βασικών υπηρεσιών στο λαό. Έπειτα σημαντικό είναι η επίτευξη συνοχής των αφγανικών κυβερνητικών προτεραιοτήτων και των προσπαθειών της διεθνούς κοινότητας στα πεδία της ειρήνης της διακυβέρνησης και της ανάπτυξης.

Η εντολή του ΟΗΕ ανανεώθηκε στις 8 Μαρτίου 2018 με την απόφαση 2405. Το προσωπικό της αποτελείται από προσωπικό λίγο μεγαλύτερο από 1300 (1041 Αφγανούς και 347 διεθνές προσωπικό).²⁵⁸

6.6 ΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗ ΚΡΑΤΟΥΣ ΠΙΟ ΤΟΠΙΚΗ ΚΑΙ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ ΑΥΤΟΝΟΜΗ

Πολλοί μελετητές έχουν αναφερθεί στην ανάγκη για μια διαφορετική προσέγγιση στην οικοδόμηση κράτους. Αρκετές απ' αυτές υποστηρίζουν την οικοδόμηση κράτους να γίνεται σε ένα πιο περιορισμένο πλαίσιο ενώ αρκετοί είναι και αυτοί που υποστηρίζουν το να υπάρξουν οι προσπάθειες για μια λιγότερο επεμβατική πολιτική από τη διεθνή κοινότητα και κυρίως από τις ΗΠΑ.

²⁵⁷ Fotini Bellou and James Gow “Image and intervention, leadership and legitimacy: the dynamics of Euro-Atlantic engagement with challenges to International Peace and Security” *Civil Wars*, 6: 2, 33 — 52, 2003 σελ 34, Fotini Bellou, “American Leadership Image and the Yugoslav Crisis 1991-1997”, PhD Thesis, King's College London, 2000

²⁵⁸ Από την ιστοσελίδα <https://unama.unmissions.org>

Ο Christopher Tuck αναφέρθηκε στην προσέγγιση επίλυσης του προβλήματος και στην κατάσταση που δημιουργείται με το να δίνεται έμφαση στις διαδικασίες και για αυτό αναφέρει, πως χρειάζεται να υπάρχουν ορισμένες προϋποθέσεις πριν την επέμβαση. Η λογική του είναι να μην υπάρχει επέμβαση σε χώρες που δεν έχουν τις προϋποθέσεις, δηλαδή να αφήσουμε να εξελιχθεί ο πόλεμος. Προϋπόθεση είναι η ύπαρξη θεσμών και κάποιοι έχουν αναφέρει την θεσμοποίηση πριν την φιλελευθεροποίηση. Άλλη κριτική πως είναι *top down* κάτι που προϋποθέτει την ύπαρξη μιας κοινωνίας και τοπικών ομάδων, οι οποίες να μην θέτουν εμπόδια στη διαδικασία, π.χ. στις ειρηνευτικές διαδικασίες του Αφγανιστάν το 2001 δεν συμμετείχαν οι Ταλιμπάν στο τραπέζι της διαδικασίας της δημιουργίας ειρήνης. Οι ένοπλες δυνάμεις συχνά υποβαθμίζουν τις δομές της τοπικής κοινωνίας και έτσι δεν υπάρχει εγγύηση που να αναφέρει ότι υπάρχουν συμπαγείς δρώντες για να συνεργαστεί η διεθνής κοινότητα. Άλλη προσέγγιση η υβριδικότητα, όπως υιοθετήθηκε κατά πολλούς στο Αφγανιστάν έχει δυο αδυναμίες, ότι πρέπει να υπάρχει στρατηγική από τους επεμβαίνοντες για το πως λειτουργούν οι τοπικές πολιτικές και δεύτερον οι δρώντες που θα συμμετάσχουν δεν έχουν πόρους, κάτι που ενδέχεται να τους οδηγήσει σε θηρευτικές συμπεριφορές.²⁵⁹

Ορισμένοι υποστηρίζουν πως ειδικά στην επαρχία του Αφγανιστάν το σημαντικό δεν είναι η παροχή ασφάλειας, αλλά το πόσο σημαντικό είναι να διευθετούνται τα ζητήματα της γαιοκτησίας. Σύμφωνα με τον Willy η γαιοκτησία σε περιόδους κρίσης γίνεται από τα κυρίαρχα ζητήματα, κάτι που αναδεικνύει την αναγκαιότητα για ρύθμιση των δικαιωμάτων στη γη, ώστε να συμβάλει στη διατήρηση ειρήνης και σταθερότητας και τον έλεγχο της κυβέρνησης στις περιοχές αυτές κάτι που δεν γίνεται.²⁶⁰ Ο Deschamps αναφέρει ότι η ανικανότητα του δικαστικού συστήματος να διαχειριστεί τα της γης υποβαθμίζει το νομικό πλαίσιο, ενώ οι χωρικοί απευθύνονται στους Ταλιμπάν για θέματα ιδιοκτησίας, γης, κληρονομιάς και οικογενειακών διαφορών.²⁶¹ Η Grace επισημαίνει το ίδιο, ότι η επαρχία δρα ανεξάρτητα από το κράτος.²⁶²

²⁵⁹ Christopher H. Tuck "The 'Practice' Problem: Peacebuilding and Doctrine" 2016 σελ 78-80

²⁶⁰ Willy, Liz Alden: "Looking for peace on the pastures: Rural land relations in Afghanistan" Kabul: Afghanistan Research and Evaluation Unit. Σελ 4

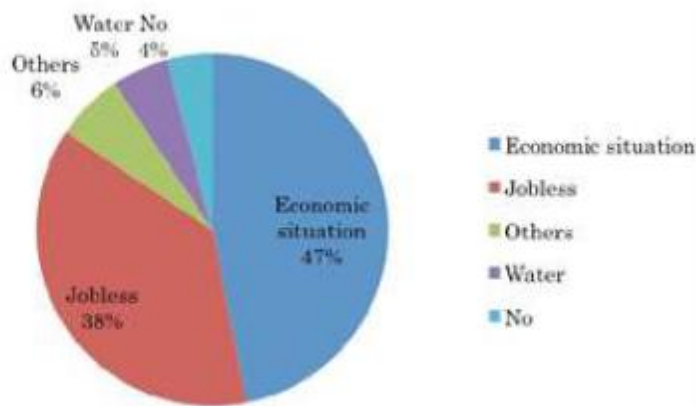
²⁶¹ Colin Deschamps and Alan Roe "Land conflict in Afghanistan: Building capacity to address vulnerability", Kabul: Afghanistan Research and Evaluation Unit 2009 σελ 1

²⁶² Jo Grace "Who owns the farm? Rural women's access to land and livestock" Kabul: Afghanistan Research and Evaluation Unit. 2005 σελ 18-19

Διεξήχθησαν συνεντεύξεις σε περιοχές Kalakan και Mir Bacha Kot στις οποίες έγιναν οι πιο αιματηρές μάχες. Οι περιοχές αυτές είναι γεμάτες με νάρκες λόγω του δρόμου που τη συνδέει με τη Ρωσία, ενώ από εκεί εκδιώχθηκαν πολλοί από τους Ταλιμπάν καθώς καταστράφηκαν οι υποδομές και οι αγροτικές εγκαταστάσεις που σχετίζονταν κυρίως με την αμπελουργία, ενώ τεράστια πλειοψηφία απ' αυτούς είναι αγράμματοι.

Στον πόλεμο αρματώθηκαν οι ντόπιοι, ενώ οι χωρικοί που είχαν χωράφια παρήγαγαν πριν τον πόλεμο σταφύλι και σιτάρι που υπάρχει στην περιοχή. Τα προβλήματα τους είναι κατά βάση οικονομικά: ανεργία, έλλειψη νερού ενώ πιο μικρή αναγκαιότητα είναι το ηλεκτρικό ρεύμα, τα υλικά και ο εξοπλισμός. Γι' αυτό για τους χωρικούς πρωταρχικό μέλημα είναι **όχι η ασφάλεια και η διακυβέρνηση, αλλά η παροχή μιας φυσιολογικής ζωής και η βελτίωσή της**. Αυτή η απόκλιση δημιουργεί την ροή τεράστιας οικονομικής βοήθειας προς την παροχή διακυβέρνησης κάτι που δημιουργεί ασυνέπεια και δυσαρέσκεια.²⁶³

Figure 3: Biggest Problem in the Life of Village

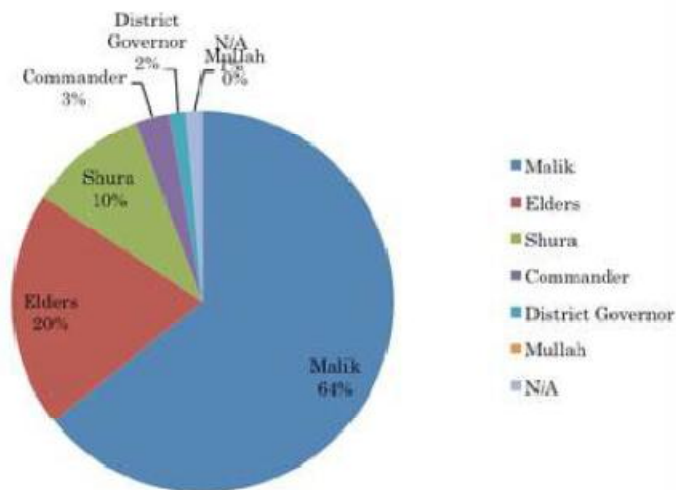
Source: Interviews by the Author

264

²⁶³ Yutaka Hayashi: "A peacebuilding from the bottom: Daily life and local governance in rural Afghanistan" IAIS Malaysia Islam and civilisational renewal 2014 σελ 320-324

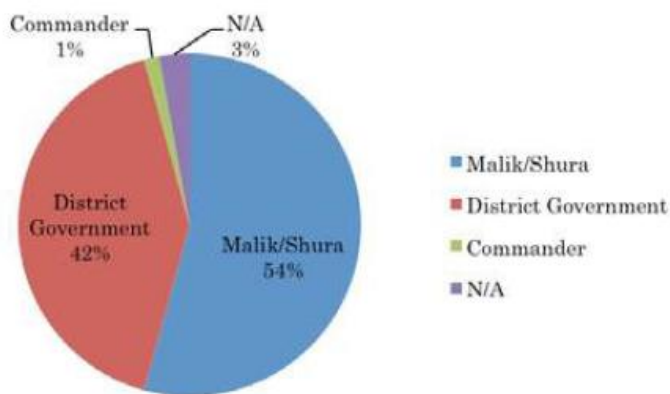
²⁶⁴ Ibid., σελ 323

Figure 8: Biggest Decision Maker on the Village Matters

265

Figure 9: Who Has More Power and Authority?

266

Αυτή η μελέτη τονίζει και υπογραμμίζει τις διαφορετικές προσδοκίες των ντόπιων και τις επιθυμίες τους, που αποκλίνουν από τους στόχους της διεθνούς κοινότητας καθώς και την ιδιαίτερη σημασία στη ζωή των χωρικών που παίζουν τα τοπικά παραδοσιακά όργανα τα οποία έχουν θεσμοθετηθεί εδώ και χρόνια και την ανάγκη να δοθεί έμφαση και προσοχή σ' αυτά τα όργανα.

Ορισμένοι ακόμα αναλυτές έχουν υποστηρίξει τη διαδικασία να υπάρχει μια αυτόνομη ανάκαμψη των περιοχών, οι οποίες έχουν υποστεί την κατάρρευση των κρατικών δομών τους. Ο Jeremy M. Weinstein ανέφερε τον όρο της **αυτόνομης ανάκαμψης** σύμφωνα με τον οποίο τα κράτη επιτυγχάνουν μια διαρκή ειρήνη και μια συστηματική μείωση της βίας, καθώς και μεταπολεμική πολιτική και οικονομική

²⁶⁵ Ibid., σελ 328

²⁶⁶ Ibid., σελ 329

ανάπτυξη χωρίς την παρουσία διεθνούς επέμβασης χρησιμοποιώντας τα παραδείγματα της Ουγκάντας, της Ερυθρέας και της Σομαλίας. Αυτό που πρέπει να υπογραμμιστεί είναι πως δεν υποστηρίζει ότι δεν θα υπάρχουν εξωτερικές προσπάθειες καθώς είναι μη αποδεκτό ειδικά στη σύγχρονη εποχή, όπου η ευθύνη για προστασία γίνεται από ολόένα και πιο πολλούς αποδεκτή. Ιστορικά 136 περιπτώσεις αποτυχίας κρατών έχουν εντοπιστεί από το 1955 και το 1998.²⁶⁷ Είναι ευρέως αποδεκτό ότι η πολυμερής επέμβαση μπορεί να εμποδίσει την σύγκρουση και να θέσει τη χώρα στο μονοπάτι της πολιτικής και οικονομικής ανάπτυξης. Στατιστικά στοιχεία αποδεικνύουν ότι η πολυμέρεια δουλεύει μέσω του ΟΗΕ και συμβάλλει στην κατάπαυση του πυρός. Οι επεμβάσεις συχνά έχουν στόχους με βάση την δημιουργία λειτουργικών θεσμών.

Η **αυτόνομη ανάκαμψη** ορίζεται ως η διαδικασία κατά την οποία οι χώρες επιτυγχάνουν διαρκή ειρήνη, μείωση της βίας και μεταπολεμική πολιτική και οικονομική ανάπτυξη χωρίς την παρουσία διεθνούς επέμβασης. Είναι αντίθετο με την **χορηγούμενη ανάκαμψη** μια διαδικασία κατά την οποία η διεθνής επέμβαση παίζει σημαντικό ρόλο στο να έρθει το τέλος του πολέμου διατηρώντας τον ή να εγγυάται ένας διαπραγματεύσιμος συμβιβασμός, βοηθώντας στην διαδικασία ανάκαμψης.²⁶⁸

Δύο διαισθήσεις είναι σημαντικές στην αυτόνομη ανάκαμψη. Η πρώτη είναι, ότι ο πόλεμος παράγει ειρήνη. Η δεύτερη και πιο αμφιλεγόμενη είναι, ότι ο πόλεμος δημιουργεί σταθερές αυτοσυντηρούμενες και αντιπροσωπευτικές θεσμικές ρυθμίσεις.

Για να επιβεβαιώσει την πρώτη του τοποθέτηση υποστηρίζει πως όταν η μια πλευρά από τις αντιμαχόμενες εξουσιάζει τον αντίπαλο ή υπάρξει εξόντωση και στις δυο πλευρές από τις συνεχείς μάχες θα εξαναγκαστούν να συνθηκολογήσουν. Στοιχεία που το αποδεικνύουν είναι, ότι σε εμφύλιους πολέμους που υπήρξε στρατιωτική νίκη στο 85% των περιπτώσεων, δεν προέκυψε ανανέωση του πολέμου,²⁶⁹ ενώ αντίθετα, όταν υπήρξαν συμβιβασμοί στο 50% ο πόλεμος συνεχίστηκε και 32% όταν

²⁶⁷ State Failure Task Force Report: Phase III Findings (McLean, VA: Science Applications International Corporation, 30 Σεπτεμβρίου 2000

²⁶⁸ Jeremy M. Weinstein: "Autonomous recovery and international intervention comparative perspective", Center for Global Development working paper number 57 Απρίλιος 2005 σελ 9

²⁶⁹ Roy Licklider, "The Consequences of Negotiated Settlements in Civil Wars, 1945-1993," American Political Science Review Vol. 89, No. 3 ,Σεπτέμβριος 1995, σελ. 681-690.

ενεπλάκη ο ΟΗΕ.²⁷⁰ Οι αποφασιστικές νίκες έχουν ένα μεταμορφωτικό αποτέλεσμα και αποδυναμώνουν την θέληση και την δυνατότητα για αναζωπύρωση. Παρακάτω έχει τοποθετηθεί πίνακας με στοιχεία από χώρες της Αφρικής.

Table 2: Variation in War Outcomes in Africa, 1975-2000

	Percent of Wars that End in Rebel Victory	Percent of Wars that Do Not Recur within 10 Years	Percent of Wars in which Low-Level Violence Does Not Recur within 10 Years
<u>U.N. Intervention</u>			
Yes	8.33 (1)	25.00 (1)	25.00 (1)
No	30.00 (6)	46.15 (6)	23.08 (3)

Source: Author's calculations from Doyle and Sambanis (2000)

271

Αυτό που προτείνει ο Weinstein είναι πως όταν οι ομάδες ή τα κράτη αντιμετωπίζουν φόβο για την επιβίωση τους, η ισχυρή εσωτερική ανάγκη για έσοδα, καθώς και οι λίγοι εξωτερικοί πόροι για μείωση του κόστους, δημιουργούν την ανάγκη για ανάδυση λειτουργικών, αντιπροσωπευτικών και αυτοσυντηρούμενων θεσμών κυβέρνησης. Στις προσπάθειες για την οικοδόμηση κρατών εμφανίζονται κάποια μοτίβα:

Πρώτον, οι περισσότερες στρατηγικές βασίζονται σε εξωτερικούς μηχανισμούς και επεμβάσεις για δημιουργία νομιμότητας και δυνατότητας του κράτους. Η νομιμότητα προέρχεται από το συμβούλιο ασφαλείας, ενώ η δυνατότητα του κράτους από τη μαζική εισροή διεθνούς βοήθειας.

Δεύτερον, η αυτόνομη ανάκαμψη είναι η μόνη μορφή που συνδυάζει εσωτερικές πηγές νομιμότητας και ισχύος για τη δημιουργία λειτουργικών θεσμών.

Ελαχιστοποίηση ήττας vs μεγιστοποίησης θεσμικής ισχύος.

Ακόμα και αν η εξωτερική επέμβαση αποδειχτεί αδύναμη να δημιουργήσει αποδοτικές κυβερνήσεις, αρκετοί θα συμφωνήσουν στη σημασία για ορισμένες

²⁷⁰ Page Fortna, "Forever Hold Your Peace? An Assessment of Peacekeeping in Civil Wars," Unpublished Manuscript, Columbia University, 2003

²⁷¹ Michael Doyle and Nicholas Sambanis, "International Peacebuilding: A Theoretical and Quantitative Analysis," *American Political Science Review*, Vol. 94 (Δεκέμβριος 2000), σελ. 779-801.

βραχυπρόθεσμες σκέψεις. Η διεθνής κοινότητα πρέπει να σταματά τις σφαγές. Οι προσπάθειες να ελαχιστοποιήσουν την απώλεια ζώων πρέπει να αξιολογούν τις μακροπρόθεσμες συνέπειες π.χ. τη μελλοντική εσωτερική διαδικασία της πολιτικής αλλαγής.

Συμμαχίες vs ισχυρών νικητών

Το πρόβλημα είναι στο διαχωρισμό της εξουσίας, όταν υπάρχει η εξωτερική επέμβαση και το πως θα μονιμοποιηθεί ο διαχωρισμός της πολιτικής από τη βία. Από την άλλη οι αποφασιστικές νίκες λαμβάνουν τον έλεγχο και τη νομιμοποίηση πολύ γρήγορα, αλλά υπάρχει και η τάση προς τον αυταρχισμό μετά τον πόλεμο.

Εξωτερικά vs εσωτερικά κίνητρα για τη δημιουργία θεσμών

Όταν υπάρχει επέμβαση τα εργαλεία που χρησιμοποιούνται είναι η βοήθεια, οι προϋποθέσεις και οι τιμωρίες για τη διαμόρφωση των συμπεριφορών των ντόπιων πολιτικών. Η πρόκληση είναι ότι οι δωρητές είναι εμφανώς αναξιόπιστοι, όταν πρέπει η κυβέρνηση να είναι υπεύθυνη για τις παραβιάσεις των προϋποθέσεων. Ενώ στην αυτόνομη ανάκαμψη θα υπάρξει ένας διακανονισμός, μεταξύ αυτών που έχουν την εξουσία και αυτών που έχουν τον πλούτο, όμως αυτό αφήνει ανεξέλεγκτο τη μορφή της κυβέρνησης που δημιουργείται.

Έπειτα αναφέρεται ότι η απροθυμία του ΟΗΕ για αναγνώριση των κινημάτων μειώνει σοβαρά την βιωσιμότητα των κινδύνων για κρατική επιβίωση. Γι' αυτό οι επαναστατικές νίκες προσφέρουν τις καλύτερες προϋποθέσεις για εσωτερική μεταμόρφωση. Σημαντικό είναι πώς η διεθνής κοινότητα θα υποστηρίξει αποδοτικές κυβερνήσεις χωρίς να τις διαφθείρει, αλλά και το κλειδί είναι στην ενδυνάμωση της τριβής που θα υπάρξει μεταξύ της εξουσίας και του λαού.²⁷²

Παρόμοια θέματα θέτει και ο Astrí Shurke καθώς αναφέρει πως η διαδικασία αναδιάρθρωσης και μετασχηματισμού στο Αφγανιστάν καθοδηγείται από εξωτερικές δυνάμεις κυρίως. Τα στοιχεία κλειδιά της οικοδόμησης κράτους είναι το κεφάλαιο και οι ένοπλες δυνάμεις και αυτά τα δυο στοιχεία παρέχονται σε μεγάλο βαθμό από την διεθνή κοινότητα. Αυτό δημιουργεί προβλήματα στον τομέα της νομιμοποίησης. Ακόμα η εκστρατεία των ΗΠΑ για τον πόλεμο κατά της τρομοκρατίας ξεκίνησε από

²⁷² Jeremy M. Weinstein: "Autonomous recovery and international intervention comparative perspective", Center for Global Development working paper number 57 Απρίλιος 2005 σελ 26-31

το Αφγανιστάν κάτι που δυσχεραίνει την κατάσταση, καθώς δημιουργεί το δίπολο του πολιτικού Ισλάμ και των δυτικών δυνάμεων. Από την εποχή των Βρετανών το 19^ο αιώνα υπήρχε ακόμα το σκεπτικό ότι μια συνεχής παρουσία ενός ξένου στρατού θα προκαλούσε προβλήματα στο εσωτερικό καθώς αυτό δημιουργεί τους υποστηριζόμενους από το εξωτερικό, οι οποίοι θεωρούνται μαριονέτα των απίστων ξένων.

Τα διλήμματα που εμφανίζονται είναι πως με την παρουσία μεγάλης διεθνούς στρατιωτικής δύναμης υπάρχει κατά κάποιο τρόπο μια εγγύηση για την πολιτική ασφάλεια, ενώ με την παροχή μεγάλης χρηματοδοτικής βοήθειας επιταχύνεται η αναδιάρθρωση και ο εκμοντερνισμός της χώρας θεωρητικά. Ωστόσο το αρνητικό είναι πως δημιουργείται ένα κράτος εξαρτημένο, ενώ η κεντρική κυβέρνηση είναι αδύναμη.

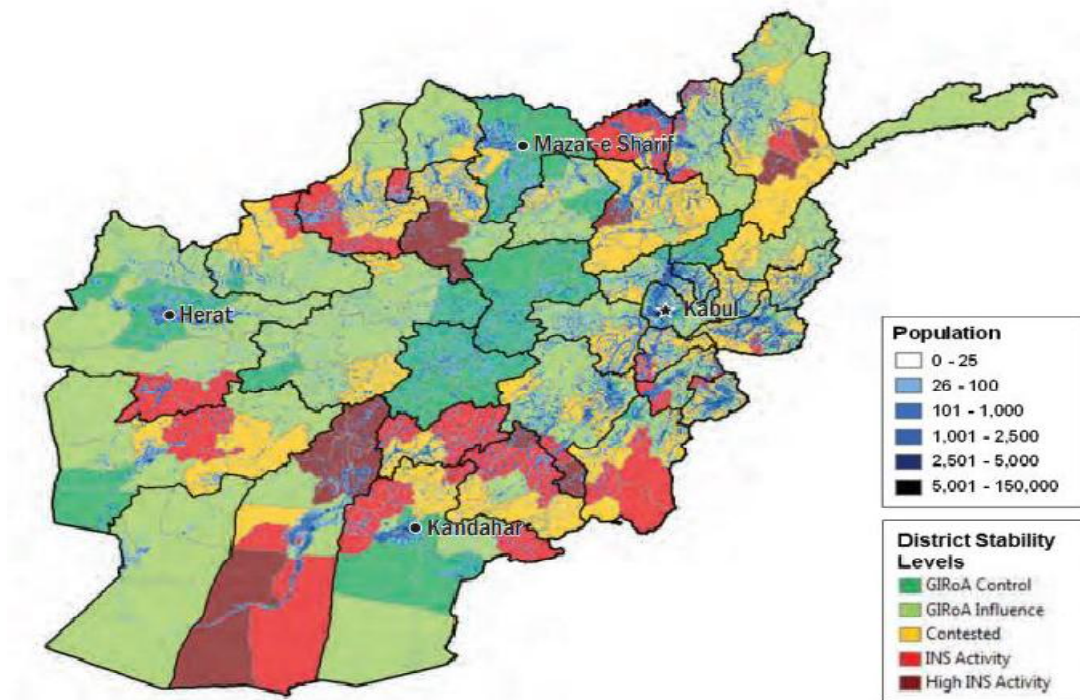
Τα σημάδια της αδυναμίας είναι, πως οι δομές λογοδοσίας εγκαθιδρύονται για να εξυπηρετούν τους εξωτερικούς δωρητές και όχι το λαό του Αφγανιστάν. Η εξάρτηση είναι αυτοτροφοδοτούμενη καθώς ευνοεί την εισαγόμενη παροχή ισχύος παρά την αργή διαδικασία οικοδόμησης τοπικής ισχύος.

Αυτό που προτείνει ο Shurke είναι να ακολουθηθούν πέντε κατευθυντήριες αρχές. Αρχικά η οικοδόμηση κράτους δεν πρέπει να εμπλέκεται με την καταπολέμηση της διεθνούς τρομοκρατίας, καθώς οι δυο αυτές πολιτικές πρέπει να είναι ξεχωριστές. Ακόμα η οικοδόμηση κράτους πρέπει να στηρίζεται σε μια πολιτική και όχι στρατιωτική βάση. Η τρίτη αρχή είναι, πως η συμφιλίωση πρέπει να είναι ποιοτικά διαφοροποιημένη, υπό την προϋπόθεση να υπάρχει μια πολιτική διαχωρισμού της εξουσίας κάτι που προωθεί ουσιαστικά την εμπλοκή μέρους ενός μετριοπαθούς κομματιού των Ταλιμπάν. Έπειτα για να καταπολεμηθεί το κράτος δανειστής χρειάζεται να μεταβληθούν τα επίπεδα και οι τύποι της εξωτερικής βοήθειας με μακροπρόθεσμη πολιτική οικοδόμηση θεσμικής ισχύος και ενός αποκεντρωμένου συστήματος. Τελευταία αρχή είναι οι περιφερειακές δυνάμεις της περιοχής να δρουν έτσι, ώστε να συνεργάζονται μεταξύ τους και να διευθετούν τις συγκρούσεις.²⁷³

²⁷³ Astri Suhrke :“When More is Less: Aiding Statebuilding in Afghanistan” FRIDE 26 working paper Σεπτέμβριος 2006 σελ. 18-21

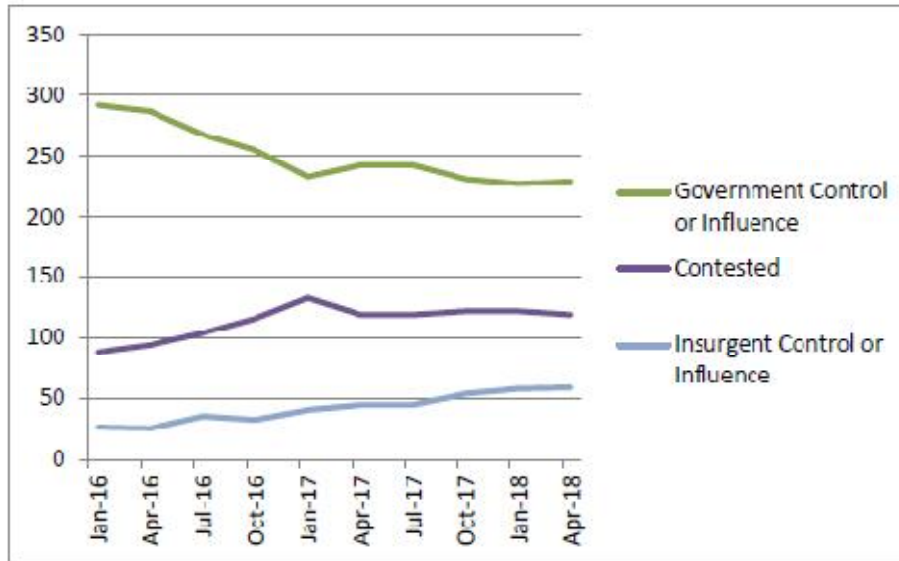
6.7 ΑΦΓΑΝΙΣΤΑΝ 2018

Ύστερα από όλη αυτή την ανάλυση, σημαντικό είναι να αναζητήσουμε πως είναι το Αφγανιστάν στη σημερινή μορφή του δεκαεφτά χρόνια μετά την επέμβαση των ΗΠΑ και των διεθνών δυνάμεων. Αρχικά η χώρα έχει προεδρικό σύστημα με πρόεδρο όμως τον Ashraf Ghani έναν κοσμοπολίτη Αφγανό, ο οποίος έχει μορφωθεί και έχει ζήσει στο εξωτερικό, ενώ μεγάλο μέρος της καριέρας του ήταν σύμβουλος στην Παγκόσμια Τράπεζα. Προβλήματα υπάρχουν καθώς η αναδυόμενη επανεμφάνιση των Ταλιμπάν μαζί με την διείσδυση του ISIS έχει δημιουργήσει μια κατάσταση στην οποία το 57% μόλις της χώρας ελέγχεται από την Αφγανική κυβέρνηση. Οι απώλειες αμάχων είναι στο ψηλότερο σημείο από το 2002 και αυτό όχι από την τρομοκρατία, αλλά από τις αυξανόμενες αεροπορικές επιθέσεις των ΗΠΑ.

Note: GIRoA = Government of the Islamic Republic of Afghanistan. INS = Insurgent. The population data depicted here reflects how the Afghan population is dispersed throughout the country. However, the entire population of a given area is not necessarily under the district stability level indicated. A district is assigned its district-stability level based on the overall trend of land-area/population control of each district as a whole. The map-key categories shown here do not correspond exactly to the categories used in USFOR-A's March 2018 data responses.

Source: USFOR-A, response to SIGAR vetting, 4/12/2018.

Figure 2. Control of Districts in Afghanistan

Source: SIGAR Quarterly Reports.

Notes: The y-axis represents the number of districts, of which the U.S. government counts 407 in Afghanistan.

Η οικονομία της χώρας πέφτει ραγδαία κάτι που πυροδοτήθηκε με την απόσυρση των ξένων δυνάμεων, ενώ ο πόλεμος με τους Ταλιμπάν δημιουργεί δύσκολη την οικονομική αναδιάρθρωση. Ο πληθωρισμός μεγαλώνει με την αύξηση των τιμών στα φρούτα και τα λαχανικά. Η ένδεια αυξάνεται με το 39% του πληθυσμού να είναι κάτω από το όριο της φτώχειας, ενώ 3.5 εκατομμύρια είναι σε ανάγκη για ανθρωπιστική βοήθεια. Η ανεργία είναι πάνω από 40% με τον τομέα των υπηρεσιών να είναι ανύπαρκτος.

Ακόμα παρατηρείται μεγάλη ανασφάλεια και οικονομική πτώση για την οποία ευθύνεται η αποχώρηση των ξένων δυνάμεων που άρχισε το 2011. Το δικαστικό σώμα και ο νόμος δικαίου είναι σε άσχημη κατάσταση με την κουλτούρα της ατιμωρησίας να κυριαρχεί. Στα εδάφη εκτός κυβερνητικού ελέγχου, η δικαιοσύνη απονέμεται είτε από τους Ταλιμπάν είτε από τους πολέμαρχους από τους οποίους πολλοί εμπλέκονται σε παράνομες δραστηριότητες κυρίως στη παραγωγή οπίου. Η αστυνομία δεν λογοδοτεί σε κανένα.

Τα στοιχεία από την διεθνή κοινότητα και από τους διεθνείς οργανισμούς δείχνουν πως η χώρα του Αφγανιστάν έχει ακόμα τεράστια προβλήματα διακυβέρνησης. Η διαφθορά είναι τεράστια στο δείκτη του διεθνούς οργανισμού International Transparency (*Διεθνής Διαφάνεια*), όπου η χώρα βρίσκεται στην 177^η θέση από τις

180 χώρες της λίστας.²⁷⁴ Η International Amnesty (*Διεθνής Αμνηστία*) στην αναφορά της για τα ανθρώπινα δικαιώματα έκανε λόγο σε χιλιάδες θανάτους αμάχων, ενώ κάνει λόγο για τη συνεργασία της κυβέρνησης με τη δεύτερη μεγαλύτερη παραστρατιωτική ομάδα η οποία δρούσε στην ανταρσία, την Hezb-i-Islami, τον Σεπτέμβριο του 2016 ενώ στον αρχηγό της ομάδας δόθηκε αμνηστία για τα εγκλήματα που είχε διαπράξει, τα οποία ήταν εγκλήματα πολέμου ενώ ακόμα αποφυλακίστηκαν και ορισμένοι κρατούμενοι της οργάνωσης. Έπειτα αναφέρεται στη συνέχεια της ένοπλης σύρραξης που υπάρχει, αλλά και τις παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων τόσο από κυβερνητικές δυνάμεις, όσο και από παραστρατιωτικές δυνάμεις. Το κύμα προσφυγιάς συνεχίζεται με 2.6 εκατομμύρια Αφγανούς πρόσφυγες να ζουν σε πάνω από 70 χώρες με το 95% όμως απ' αυτούς να είναι σε γειτονικές χώρες του Ιράν και του Πακιστάν, ενώ υπάρχει και μετακίνηση πληθυσμών και εντός της χώρας και ο αριθμός τους είναι 2 εκατομμύρια. Επιθέσεις σημειώνονται κατά δημοσιογράφων και ανθρώπων οι οποίοι αμύνονται για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Η θανατική ποινή συνεχίζει να υπάρχει, ενώ υπάρχουν και μαρτυρίες για διάπραξη βασανιστηρίων.²⁷⁵

Η εφαρμογή αναπτυξιακών μεταρρυθμίσεων που υιοθετήθηκαν το 2016 υπό το πλαίσιο του ANPDF Afghanistan National Peace and Development Framework που στοχεύουν στην αυτοσυντήρηση, στην εφαρμογή του νόμου και στην ευημερία δεν δημιουργεί και πολλές ελπίδες, λόγω των αποτυχημένων πλάνων που είχαν υπάρξει τα προηγούμενα χρόνια. Η κυβέρνηση έχει προβλήματα νομιμότητας με την απόγνωση των ανθρώπων να είναι εμφανής. Ενώ η ανταρσία των Ταλιμπάν μένει σε υψηλό επίπεδο. Υπάρχουν ακόμα εσωτερικές διαμάχες και έριδες με κυριότερη αυτή της κυβέρνησης του Αφγανιστάν με τον διοικητή του Balkh Attah Mohammad Noor η οποία θα πυροδοτηθεί περαιτέρω με τις κοινοβουλευτικές και προεδρικές εκλογές του 2018 και το 2019.²⁷⁶

Οι ΗΠΑ με το Αφγανιστάν και το NATO δημιούργησαν καινούρια στρατηγική η οποία ανακοινώθηκε τον Αύγουστο του 2017 από τον πρόεδρο Τράμπ στο πλαίσιο της στρατηγικής των ΗΠΑ για την Νοτιοανατολική Ασία. Ουσιαστικά η καινούρια αυτή στρατηγική έχει τους εξής πυλώνες. Ο πρώτος και σημαντικός πυλώνας είναι

²⁷⁴ https://www.transparency.org/news/feature/corruption_perceptions_index_2017

²⁷⁵ <https://www.amnesty.org/en/countries/asia-and-the-pacific/afghanistan/report-afghanistan/>

²⁷⁶ Nipa Banerjee Afghanistan's Outlook for 2018 and beyond 29 Ιανουαρίου <http://www.cepi-cips.ca/2018/01/29/afghanistans-outlook-for-2018-and-beyond/>

πως υπήρξε η μετάβαση από μια στρατηγική ορισμένη χρονικά σε μια στρατηγική βάση των συνθηκών. Ουσιαστικά ακυρώνει την στρατηγική του Ομπάμα, η οποία παρείχε ένα τέλος σ' ένα συγκεκριμένο χρονικό σημείο για την επιχείρηση με την απομάκρυνση των ΗΠΑ από την περιοχή, μεταλλάσσοντάς την σε ανοιχτού χρόνου. Ακόμα αναφέρει πως η προσέγγιση θα είναι πιο γενική ενσωματώνοντας διπλωματικά, στρατιωτικά και οικονομικά εργαλεία για την προώθηση των αμερικανικών συμφερόντων, κάτι που συμπεριλαμβάνει και την αλλαγή προσέγγισης στο Πακιστάν καθώς οι ΗΠΑ επιθυμούν να παίξει εποικοδομητικότερο ρόλο στην ανοικοδόμηση του Αφγανιστάν. Ακόμα στη στρατηγική αυτή αναφερόταν και η εμφάνιση του ρόλου της Ινδίας. Ωστόσο στη στρατηγική αυτή δεν αναφέρθηκε καθόλου ο ρόλος των υπόλοιπων περιφερειακών δυνάμεων, Κίνας, Ρωσίας, Ιράν.²⁷⁷

Όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως έχουν προκύψει στο Αφγανιστάν και εσωτερικές έριδες με την κυβέρνηση να είναι σε σύγκρουση με τους πολέμαρχους και ειδικά αυτούς που έχουν λάβει θέσεις ισχύος. Ένας απ' αυτούς ο Atta Mohammad Noor όπως αναφέρθηκε και νωρίτερα, εκφράζει την αντίθεση του με την κυβέρνηση του Ghani καθώς και δημόσια έχει εκφράσει την αντίθεση του με τον Ghani. Συγκεκριμένα στο άρθρο του “Trump's South Asia Strategy and Afghanistan's Political Stalemate: A Way Forward” που δημοσιεύτηκε στην ιστοσελίδα The Diplomat κατηγορεί την κυβέρνηση Ghani για αυταρχική άσκηση πολιτικής και ότι δεν αφήνει τον λαό του Αφγανιστάν να εκφραστεί. Πέρα από την κριτική προωθεί και τη δική του ατζέντα μεταρρυθμίσεων που ουσιαστικά βασίζεται σε πέντε στόχους. Αρχικά αναφέρει να διορθωθεί το πολιτικό διοικητικό σύστημα και να δημιουργηθεί ένα σύστημα ισορροπίας, που να διασφαλίζει την χρηστή διακυβέρνηση και το νόμο του δικαίου. Ακόμα επισημαίνει τη μεταρρύθμιση των εκλογικών θεσμών, ώστε να διασφαλίζεται η διαφάνεια των εκλογικών διαδικασιών. Έπειτα το πιο σημαντικό αίτημα του είναι να υπάρξει αποκέντρωση του συστήματος, ώστε να δοθεί περισσότερη εξουσία σε τοπικά επίπεδα και να μην είναι ο πρόεδρος υπεύθυνος για τα πάντα. Στο πλαίσιο αυτό προτείνει τη δημιουργία τοπικών θεσμών στελεχωμένα με ανθρώπους, που επιζητούν την ανάπτυξη, την διακυβέρνηση και την ασφάλεια. Στο τέλος προτείνει την επένδυση σε δημοκρατικούς θεσμούς, οι οποίοι να δρουν

²⁷⁷ <https://www.cfr.org/event/us-strategy-afghanistan-and-pakistan>

ανεξάρτητα από τον πρόεδρο.²⁷⁸ Στις εσωτερικές έριδες θα πρέπει να αναφερθεί και ο πρώην Abdur Rashid Dostum ο οποίος κατηγόρησε τον Ghani, ότι υποστηρίζει περισσότερο την εθνοτική ομάδα των Παστούν, ο οποίος έχει αποχωρήσει από το Αφγανιστάν και έχει διαφύγει στην Τουρκία, λόγω ενός σκανδάλου για απαγωγή ενός πολιτικού του αντιπάλου. Από την Άγκυρα διακήρυξε και αυτός την ανάγκη για αποκέντρωση της διαδικασίας λήψης αποφάσεων.

6.7.1 ANDSF *Afghan National Defense Security Forces* (Αφγανική Εθνική Άμυνα Δυνάμεις Ασφαλείας) ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΕΦΑΡΜΟΓΗ

Ένα πολύ φιλόδοξο σχέδιο για την ασφάλεια του Αφγανιστάν. Από το 2014 οι ΗΠΑ προσφέραν το 75% των 5δισ\$ ανά χρόνο για χρηματοδότηση της ANDSF. Έχουν παρατηρηθεί ορισμένα ζητήματα σχετικά με τη στρατολόγηση καθώς και των πρακτικών με κατηγορίες για καταπάτηση ανθρωπίνων δικαιωμάτων, κάτι που δημιουργεί υποψίες για την αξιοπιστία του προγράμματος.

Στο πρόγραμμα αυτό εντάσσεται η Afghan National Army (ANA). Μέγεθος της οποίας είναι 194.000 και 165.000 προσωπικό οι οποίοι εκπαιδεύονται από τις ειδικές δυνάμεις των ΗΠΑ και το προσωπικό αυτό να είναι 20.000. Ακόμα εντάσσεται η Afghan Air Force AAF η οποία έπαιζε μέχρι το 2014 υποστηρικτικό ρόλο. Από τότε έχει αρχίσει να γίνεται η κύρια δύναμη με αποτέλεσμα να δημιουργούνται ενστάσεις για την λειτουργία της λόγω της αύξησης των βομβαρδισμών αμάχων. Επίσης η Afghan National Police ANP εντάσσεται στο πρόγραμμα ωστόσο και σ αυτό υπάρχουν οι υποψίες λόγω του χαμηλού μορφωτικού επιπέδου του προσωπικού.²⁷⁹

6.8 ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΟ ΑΦΓΑΝΙΣΤΑΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗΣ ΚΡΑΤΟΥΣ ΚΑΙ ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΜΕ ΤΙΣ ΑΛΛΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ

Σ' αυτό το σημείο θα αναφερθούν οι διαπιστώσεις για την θεωρία της οικοδόμησης κράτους έχουν γίνει για την περίπτωση του Αφγανιστάν και κατά πόσο θεωρείται μια ξεχωριστή περίπτωση απ' όλες τις υπόλοιπες. Αρχικά όλες οι επιχειρήσεις οικοδόμησης ειρήνης αλλά και οικοδόμησης κράτους ήταν υπό τον μανδύα των Ηνωμένων Εθνών. Στο Αφγανιστάν σημαντικό είναι να διευκρινιστεί πως από το 2001 ο ρόλος του ΟΗΕ δεν ήταν σίγουρος αφού υπήρχαν αυτοί οι οποίοι ήταν

²⁷⁸ Atta Mohammad Noor "Trump's South Asia strategy and Afghanistan's political stalemate : A way forward 27 Φεβρουαρίου 2018 <https://thediplomat.com/2018/02/trumps-south-asia-strategy-and-afghanistans-political-stalemate-a-way-forward/>

²⁷⁹ Clayton Thomas "Afghanistan: Background and U.S. Policy In Brief" 1 Μαΐου 2018 9-10

καχύποπτοι για την παράδοση της χώρας ύστερα από τις στρατιωτικές επιχειρήσεις των ΗΠΑ, αλλά και αυτοί οι οποίοι σχεδίαζαν τον κυρίαρχο ρόλο του ΟΗΕ στο Αφγανιστάν εφαρμόζοντας το μοντέλο του Κοσόβου και του Ανατολικού Τιμόρ.²⁸⁰ Αυτό δημιουργεί μια ειδοποιό διαφορά σε σχέση με τις άλλες επιχειρήσεις.

Ακόμα σε σχέση με την άσκηση της εξουσίας του ΟΗΕ ο Doyle αναφέρει τέσσερις διαχωρισμούς: α) την εποπτική εξουσία (Ανατολικό Τιμόρ, Κόσοβο και Βοσνία), β) εκτελεστική εξουσία (Ανατολική Σλαβονία, Βοσνία μετά το 1997 και Λιβερία), γ) διοικητική εξουσία (Μοζαμβίκη, Καμπότζη, Βοσνία ανάμεσα στο 1995-7, Δυτική Σαχάρα και Σομαλία) και δ) ένα εύρος επιχειρήσεων στις οποίες ήταν επιτηρητής/ελεγκτής (κάτι που περιλαμβάνει τις επίσημες δυνάμεις που δόθηκαν στον ΟΗΕ στο Αφγανιστάν).²⁸¹ Αυτός ο διαχωρισμός διευκρινίζει ουσιαστικά τον ισχύοντα ρόλο του ΟΗΕ στο Αφγανιστάν.

Κάτι σημαντικό που διαφέρει είναι πως το Αφγανιστάν όπως και το Ιράκ ήταν οι δυο περιπτώσεις οι οποίες συγκαταλέγονται στον πόλεμο κατά της τρομοκρατίας. Αυτό το πλαίσιο δημιουργήθηκε από τον Μπους μετά το τρομοκρατικό χτύπημα και έγινε με το σκεπτικό της μετατροπής αυτών των κρατών, ώστε να μην είναι απειλή για την παγκόσμια ασφάλεια.

Ακόμα ένα μάθημα είναι πως η απροθυμία του NATO στο Αφγανιστάν να διαφυλάξει ολόκληρη την χώρα αντί να περιορίζεται η παρουσία της μόνο στη Καμπούλ δεν θα επέτρεπε τη δημιουργία τόσο μεγάλης ανταρσίας και ανομίας, όπως άρχισε να συμβαίνει από το 2005, από τους πολέμαρχους κάτι που ανάγκασε το NATO να στείλει χιλιάδες ακόμα στρατιώτες. Αυτή η λάθος στρατηγική είχε γίνει και στη Βοσνία με την εθνοκάθαρση να συνεχίζεται και να θρυμματίζει περαιτέρω τη χώρα αλλά και στη Καμπότζη όπου επετράπη η άμεση επανεμφάνιση των Khmer Rouge.²⁸²

Επιπλέον η οικοδόμηση κράτους στο Αφγανιστάν δημιούργησε νέα δεδομένα καθώς υπήρξε το εναρκτήριο σημείο για την είσοδο του κόσμου σε μια νέα φάση της

²⁸⁰ Simon Chesterman “ You, the people The United Nations, Transitional Administration, and State-building” International Peace Academy, Oxford university press, 2004 σελ 89

²⁸¹ Michael W. Doyle, “War-Making and Peace-Making: The United Nations’ Post-Cold War Record”, in Chester A. Crocker, Fen Osler Hampson, and Pamela Aall (eds.), Turbulent Peace: The Challenges of Managing International Conflict (Washington, DC: United States Institute of Peace Press, 2001), σελ 529.

²⁸² Michael W. Doyle and Nicholas Sambanis: “Making war and building peace : United Nations peace operations” Princeton University Press, 2006 , σελ 338

ιστορίας, αυτή σε επιχειρήσεις καταπολέμησης της τρομοκρατίας από υποστηρικτικές επιχειρήσεις ειρήνης. Αυτό το πέρασμα επηρέασε και τις επιχειρήσεις ειρήνης οι οποίες γίνονται μέσω των διεθνών οργανισμών. Αρχικά η εμπειρία στο Αφγανιστάν οδήγησε τη μετατροπή των επιχειρησιακών σχεδίων του NATO, ενώ έθεσε την έννοια του δικαιώματος αυτοάμυνας σε καινούριες ατραπούς. Τα επιχειρησιακά δεδομένα του NATO άλλαξαν καθώς η συλλογική άμυνα η οποία τέθηκε με την ενεργοποίηση του άρθρου 5 εκφραζόταν πλέον με την καταπολέμηση της τρομοκρατίας και της σύνδεσης του με όπλα μαζικής καταστροφής. Αυτή η μετατροπή έθεσε το NATO από συλλογικό οργανισμό άμυνας σε συλλογικό όργανο ασφαλείας.²⁸³

Επιπλέον το Αφγανιστάν εντάσσεται στις περιπτώσεις των χωρών όπως η Βοσνία, το Ανατολικό Τιμόρ και το Κόσοβο που αποδεικνύουν τη σημασία της ύπαρξης δικαστηρίων καθώς και την παροχή ενός συστήματος σωφρονιστικών ιδρυμάτων. Αποδεικνύεται από την εμπειρία πως η οποιαδήποτε ευφορία, αν υπάρχει, από τους ντόπιους για τη διεθνή παρουσία ξεθωριάζει ειδικά στην περίπτωση του Αφγανιστάν όπου ο πληθυσμός βασίζεται στους νόμους της σαρίας, έτσι τίθεται υπό αμφισβήτηση η αποδοχή των αξιών και το πώς εφαρμόζεται η δημόσια ασφάλεια και ο κανόνας δικαίου σε χώρες όπως το Αφγανιστάν, τη Σιέρα Λεόνε το Κονγκό και την Αγκόλα.²⁸⁴

Ακόμα η περίπτωση του Αφγανιστάν μαζί με τις περιπτώσεις της Βοσνίας, Κοσόβου αποδεικνύουν την αναγκαιότητα αναγνώρισης του ρόλου που παίζει το οργανωμένο έγκλημα και των ομάδων που εμπλέκονται ώστε να αποκλειστούν από τις διαδικασίες όπως η παροχή χρηστής διακυβέρνησης, η δημιουργία κανόνα δικαίου και εκδημοκρατισμός.²⁸⁵

Η εμπειρία της οικοδόμησης κράτους στο Αφγανιστάν θέτει το πρόβλημα της καταπολέμησης της τρομοκρατίας και πως η εξάλειψη των τρομοκρατικών δικτύων

²⁸³ Dick A. Leurdijk: "NATO's Shifting Priorities: From Peace Support Operations to Counter-Terrorism" στο βιβλίο του Thierry Tardy "Peace operations after September 11 2001" The CASS series on peacekeeping, 2004 σελ 61

²⁸⁴ Winrich Kühne: "Peace Operations and Governance: Lessons Learned and Perspectives" στο βιβλίο του Thierry Tardy "Peace operations after September 11 2001" The CASS series on peacekeeping, 2004 σελ 114

²⁸⁵ Winrich Kühne: "Peace Operations and Governance: Lessons Learned and Perspectives" στο βιβλίο του Thierry Tardy "Peace operations after September 11 2001" The CASS series on peacekeeping, 2004 σελ 114

δεν είναι μοναδικός στόχος αλλά η αντιμετώπιση της διάχυτης οργής και του θυμού που υπάρχει στον μουσουλμανικό κόσμο.²⁸⁶

Ακόμα σε αυτό που συμβάλει η περίπτωση του Αφγανιστάν είναι πως στην μεταπολεμική οικοδόμηση κράτους πρέπει να λαμβάνεται υπόψη όχι μόνο η περίπτωση του κράτους που θα ανοικοδομηθεί αλλά και το περιφερειακό σύστημα στο οποίο βρίσκεται. Αναλυτικότερα έχει κατακριθεί η αδυναμία να αντιμετωπιστεί το Πακιστάν, το οποίο στοχεύει στη δημιουργία χάους στη χώρα λόγω των συμφερόντων του²⁸⁷

Εντέλει είναι σημαντικό να επιλέγεται πολύ προσεκτικά η υιοθέτηση του πολιτικού συστήματος. Η πεποίθηση της διεθνούς κοινότητας πως ένας ισχυρός άνδρας θα λύσει όλα τα προβλήματα είναι εσφαλμένη. Αυτός ο τρόπος σκέψης οδήγησε στην υιοθέτηση ενός ισχυρού προεδρικού συστήματος, το οποίο είχε ως αποτέλεσμα την εμφάνιση διαφθοράς και πελατειακών σχέσεων.²⁸⁸

6.9 ΑΠΟΤΥΧΙΑ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ;

Με τον όρο διακυβέρνηση υποδηλώνεται «η δραστηριότητα λήψης συλλογικών αποφάσεων και επίλυσης πολιτικών ζητημάτων πρόκειται για μια λειτουργία στην οποία είναι ενδεχόμενο τα κυβερνητικά όργανα να μην πρωταγωνιστούν ή να μην έχουν καν συμμετοχή».²⁸⁹ Άλλος ορισμός επίσης είναι των Nye και Keohane «οι διαδικασίες και οι θεσμοί, επίσημοι και ανεπίσημοι, οι οποίοι καθοδηγούν και δεσμεύουν τις συλλογικές δραστηριότητες μιας ομάδας».²⁹⁰ Από αυτούς τους ορισμούς και τον άμεσο διαχωρισμό της έννοιας διακυβέρνησης από τις έννοιες το κράτος και κυβέρνηση αποδεικνύεται πως στη χώρα του Αφγανιστάν, όπως παρατηρήθηκε, δεν υπάρχει αποτυχία διακυβέρνησης, αλλά αποτυχία κρατικής κυβέρνησης και εξουσίας. Το κράτος εδώ και 40 χρόνια βιώνει επεμβάσεις, εμφύλιους πολέμους και είναι σε συνεχή σύγκρουση όπως αναλύθηκε και ιστορικά. Η

²⁸⁶ Winrich Kühne: “Peace Operations and Governance: Lessons Learned and Perspectives” στο βιβλίο του Thierry Tardy “Peace operations after September 11 2001” The CASS series on peacekeeping, 2004 σελ 101

²⁸⁷ William Maley: “Statebuilding in Afghanistan: challenges and pathologies” Central Asian Survey Vol.32 no3 , 2013, σελ 266

²⁸⁸ William Maley: “Statebuilding in Afghanistan: challenges and pathologies” Central Asian Survey Vol.32 no3 , 2013, σελ 266

²⁸⁹ Rod Hague & Martin Harrop: «Συγκριτική πολιτική και διακυβέρνηση» εκδόσεις Κριτική, μετάφραση Γιώργος Χρηστίδης, 2005, σελ 39

²⁹⁰ Robert Keohane and J.S. Nye: “Governance in a Globalizing World” Washington, DC: Brookings Institution Press,2000, σελ 12

διακυβέρνηση του κράτους τα τελευταία χρόνια αλλά και κατά τη διάρκεια των 40 χρόνων σύγκρουσης δεν έχει σταματήσει να υπάρχει. Τα τοπικά θεσμικά όργανα όπως αναφέρθηκαν (jirgas, shuras, jalasas) λειτουργούν δίχως αμφισβήτηση και έχουν την ευρεία αποδοχή. Αν μπορούσαμε να θεωρήσουμε κάτι βιώσιμο και σταθερό στη χώρα δεν θα μπορούσε να υπήρχε κάτι άλλο απ' αυτά τα θεσμικά όργανα τα οποία υφίστανται από τη δημιουργία της αφγανικής κρατικής οντότητας. Το σημαντικό είναι να κατανοηθεί πως εκεί που δεν υπήρχε η κρατική εξουσία υπήρχαν αυτοί οι θεσμοί διακυβέρνησης οι οποίοι εξυπηρετούσαν και επέλυαν τις πολιτικές διαφορές των ντόπιων. Μεγάλο ποσοστό του πληθυσμού του Αφγανιστάν, το 72,86% ζει ακόμα και σήμερα στην ύπαιθρο με τα ποσοστά να είναι μεγαλύτερα πιο παλιά.²⁹¹ Σε συνδυασμό με τη μορφολογία του εδάφους έχουν δημιουργηθεί διάσπαρτες νησίδες οι οποίες στο πέρασμα των αιώνων είχαν καθιερώσει και αποδεχτεί τους τοπικούς θεσμούς, οι οποίοι διευκόλυναν και επέλυαν τα προβλήματα της κοινότητας στην οποία ζούσαν. Τα όργανα αυτά σημαντικό είναι να αναφερθεί πως βασίζονται στον κώδικα των Παστούν και στο Ισλάμ. Η αναφορά αυτή δεν πρέπει να παραμερίζεται καθώς δείχνει πως η αφγανική κοινωνία δρα παραδοσιακά ακόμα και σήμερα. Αυτό το οποίο έχει αποτύχει στο Αφγανιστάν είναι η ύπαρξη κράτους όπως αναφέρθηκε στο κράτος του Αφγανιστάν σ' όλη την μέχρι τώρα ιστορία του, υπήρχε παρά ταύτα η κεντρική κυβέρνηση η οποία δεν είχε αποδείξει πως όντως ελέγχει την χώρα. Προσπάθειες για ενοποίηση και μεταβολές έγιναν όλα τα χρόνια είτε με τη βία απ' ορισμένους ηγέτες είτε με την προώθηση ενοποιητικών ιδεών π.χ. παστουνισμός, ωστόσο το κράτος του Αφγανιστάν δεν σταμάτησε παρά να έχει τον περιορισμένο έλεγχο στην επικράτεια του.

Το ζήτημα είναι πως το κράτος στο Αφγανιστάν δεν κατάφερε να εκσυγχρονιστεί και να έχει έστω και τις βασικές λειτουργίες του, διαφορετικοί πυρήνες ισχύος υπήρχαν πάντα, οι φυλές και οι φατρίες συνέχιζαν να ασκούν επιρροή. Όπως σωστά διατυπώνεται στο Αφγανιστάν παρατηρείται το φαινόμενο του de jure κράτος δηλαδή αυτό το οποίο αναγνωρίζεται από τη διεθνή κοινότητα, ανεξαρτήτως αν έχει κυβέρνηση ή όχι και την ικανότητα να ελέγχει ή να διευθύνει την επικράτεια. Τα de facto κράτη είναι αυτά που πέρα από την διεθνή αναγνώριση, έχουν και την

²⁹¹ <https://tradingeconomics.com/afghanistan/rural-population-percent-of-total-population-wb-data.html>

ικανότητα να ελέγχουν την επικράτεια μέσω ισχυρών θεσμών.²⁹² Αυτό είναι πέρα για πέρα αληθινό, αφού στις περιφέρειες κυρίως τον έλεγχο τον ασκούν οι εκάστοτε κυβερνήτες ή οι πολέμαρχοι ή οι παλιοί πολέμαρχοι ή ακόμα χειρότερα ειδικά στο νότο στη περιοχή της Κανταχάρ και του Χελμαντ οι ισλαμιστές τρομοκράτες, δηλαδή αυτό που παρατηρείται είναι πως υπάρχουν διάφοροι πυρήνες εξουσίας και διοίκησης στο Αφγανιστάν με τον καθένα να έχει δικό του τρόπο άσκησης πολιτικής. Η κεντρική κυβέρνηση παρά τις όποιες προσπάθειες και παρά την τεράστια χρηματική βοήθεια η οποία έχει ληφθεί από τη διεθνή κοινότητα δεν ελέγχει, όπως φαίνεται και στα επίσημα έγγραφα, ούτε το 60% της περιφέρειας, ενώ ακόμα και αυτό που ελέγχει να είναι σε συνεχή αμφισβήτηση λόγω της ύπαρξης πολλών δρώντων και ο καθένας προσπαθεί να προωθήσει τη δική του ατζέντα. Η κυβέρνηση του Γκάνι είναι σε σύγκρουση με ορισμένους κυβερνήτες ενώ υπάρχουν και άμεσες διαφωνίες μεταξύ τους. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο οι τρομοκράτες ελέγχουν ακόμα αρκετές περιοχές στη χώρα, ενώ η τεράστια διακίνηση οπίου δημιουργεί συνεχώς εντάσεις αλλά και δίνει ισχυρά φορτία ισχύος στους κατόχους του (είτε πολέμαρχοι, είτε τρομοκρατικές οργανώσεις) μέσω των τεράστιων χρηματικών κερδών απ' αυτό και της μεγάλης διαφθοράς που προκαλεί.

Εντέλει αυτό που αποδεικνύεται είναι πως αποτυχία διακυβέρνησης δεν υπάρχει αφού η πλειοψηφία της αφγανικής επικράτειας στηρίζεται στους τοπικούς θεσμούς, καθώς τους θεωρούν σημαντικότερους και αποτελεσματικότερους από την κεντρική κυβέρνηση. Αυτό που έχει αποτύχει είναι η άσκηση της κρατικής εξουσίας από την κεντρική κυβέρνηση με την ευθύνη όμως να μην λογίζεται μόνο σ' αυτή, αλλά και στη Δύση η οποία πρέπει να αναθεωρήσει την προσέγγισή της στη χώρα γιατί το Αφγανιστάν ειδικά σ' αυτή τη χρονική στιγμή είναι σ' ένα κρίσιμο σταυροδρόμι. Η τρομοκρατική βία έχει εκτιναχθεί στα ύψη μέσω των πολλών τρομοκρατικών χτυπημάτων που συμβαίνουν τελευταία, ενώ ο φόβος να υπάρξει δριμύτερη επαναφορά των Ταλιμπάν αρχίζει όλο και περισσότερο να υλοποιείται.

6.10 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Με αυτά που αναφερθήκαν, καταλήγουμε στο συμπέρασμα, πως η οικοδόμηση κράτους μετά από ένα πόλεμο θέτει δύσκολα και δυσεπίλυτα ζητήματα στα οποία η

²⁹² Sarah Lister and Andrew Wilder "Subnational administration and statebuilding: Lessons from Afghanistan" στο βιβλίο από Derick W. Brinkerhoff "Governance in post conflict societies: Rebuilding fragile states" Routledge, 2007, σελ. 243

διεθνής κοινότητα ορισμένες φορές δεν βρίσκει την απάντηση. Όπως αναλύθηκε, υπάρχουν ορισμένες προσεγγίσεις για την οικοδόμηση κράτους. Η διαδικασία της οικοδόμησης κράτους στο Αφγανιστάν δεκαεπτά χρόνια μετά την επέμβαση από τις ΗΠΑ και τους δυτικούς συμμάχους της, δεν έχει δημιουργήσει ακόμα την ευκαιρία για ομαλοποίηση της κατάστασης στη χώρα. Η κυβέρνηση και το προεδρικό σύστημα το οποίο έτσι όπως διαμορφώθηκε, επιδιώκει να ελέγχει μεγάλο μέρος των λειτουργιών του κράτους αλλά δεν καταφέρνει να παρέχει ούτε τις βασικές υπηρεσίες ασφάλειας, π.χ. δεν κατέχει το μονοπώλιο της βίας, λειτουργία η οποία είναι από τις βασικές. Ακόμα ούτε τη νομιμοποίηση του λαού έχει, καθώς διάφορες εθνοτικές ομάδες εξακολουθούν να νιώθουν απομονωμένες χωρίς να αντιπροσωπεύονται από την πολιτική ηγεσία.

Σημαντικό έρεισμα στον τομέα της νομιμοποίησης αποδεικνύεται να έχουν τα εθιμικά συμβούλια του χωριού οι *jirgas*, *shuras*, που έχουν νομιμοποιητικές βάσεις τον κώδικα των Παστούν και το Ισλάμ. Αυτοί οι θεσμοί παίζουν κυρίαρχο ρόλο στη κοινωνία του Αφγανιστάν και πρέπει να δοθεί έμφαση από τη διεθνή κοινότητα. Από την άλλη η διεθνής κοινότητα εκπροσωπήθηκε από το NATO με σημαντικό στόχο την καταπολέμηση της τρομοκρατίας. Μέσα στο NATO υπήρξε ασυνεννοησία μεταξύ των μελών κάτι που οδήγησε σε μια θολή στρατηγική, η οποία δεν ήταν αποδεκτή απ' όλα τα μέλη, κάτι που επιβεβαιώνεται με το ότι οι επιχειρήσεις του NATO στο Αφγανιστάν εκπροσωπούνται με μεγάλη πλειοψηφία από τις ΗΠΑ. Από την άλλη ο ΟΗΕ είχε διαφορετική στόχευση, αλλά όπως αποδείχτηκε δεν έπαιξε σημαντικό ρόλο στη διαδικασία καθώς είχε ισχνή παρουσία.

Η σύγχρονη κατάσταση στο Αφγανιστάν είναι ακόμα δυσοίωνη, οι συνθήκες δεν έχουν βελτιωθεί παρά τη 17χρονη διεθνή παρουσία. Οι Ταλιμπάν δρουν ακόμα σε μεγάλο μέρος της χώρας, ενώ και λόγω της μετάβασης που γίνεται, δηλαδή η παράδοση του ελέγχου από τις διεθνείς δυνάμεις στις αφγανικές και η σταδιακή απόσυρση των διεθνών δυνάμεων, οι οποίες δρουν πλέον μόνο συμβουλευτικά, έχουν οδηγήσει σε μία ιδιαίτερα ρευστή κατάσταση με τα φαινόμενα βίας να έχουν ενταθεί σε σύγκριση με τα προηγούμενα χρόνια.

Τελικό συμπέρασμα είναι, πως αποτυχία διακυβέρνησης υφίσταται, αλλά υπό όρους της δυτικής προσέγγισης, καθώς ο ντόπιος πληθυσμός εξυπηρετείται από τους τοπικούς θεσμούς όπως προαναφέρθηκαν, οι οποίοι έχουν την πλήρη νομιμοποίηση

της αφγανικής κοινωνίας, ενώ το κράτος θεωρείται αναποτελεσματικό και ανάξιο εμπιστοσύνης. Η αποτυχία που υφίσταται, είναι αποτυχία\ της κρατικής διακυβέρνησης.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Απ' όσα που αναλύθηκαν στην παραπάνω εργασία καταδεικνύεται πως τα κράτη ανά τους αιώνες εξελίσσονται με διαφορετικούς ρυθμούς και η σημερινή μορφή του κάθε κράτους διαφέρει αρκετά ακόμα και με τα γειτονικά του κράτη. Αυτή η διαφορετικότητα όπως αναλύθηκε και στην εργασία οφείλεται σε ποικίλους λόγους, όπως είναι η σύσταση και η μορφολογία του εδάφους, η οποία επηρεάζει την λειτουργία του κράτους. Άλλος λόγος είναι πόσο το κράτος ήταν εκτεθειμένο γεωγραφικά σ' άλλες κρατικές οντότητες και ανθρώπινες ομάδες, καθώς αυτό συντελούσε τις περισσότερες φορές, όπως έχει δείξει η ιστορία, στη δημιουργία απολυταρχικών κρατών. Ακόμα κατά πόσο βασιζόταν στο εμπόριο μ' άλλες χώρες ή ξεκάθαρα στη δική του παραγωγή και με αυτό που υποστηρίζεται είναι, πως χώρες μ' ένα αναπτυγμένο εμπορικό δίκτυο είχαν και μεγαλύτερη και ταχύτερη ανάπτυξη. Αυτό το τελευταίο στοιχείο αποδεικνύει και τη σπουδαιότητα του ρόλου της οικονομίας. Ωστόσο πέρα από αυτά δηλαδή την οικονομία, τον κίνδυνο έκθεσης στο πόλεμο καθώς και τη γεωγραφία του κράτους σημαντικό ρόλο παίζει και η ανάλυση στη σύνθεση του πληθυσμού που υφίσταται στην κάθε κρατική περιφέρεια. Η ταυτότητα του πληθυσμού είναι και αυτό ένα στοιχείο που είτε ενοποιεί είτε διχάζει μια κοινωνία. Το να δηλώνει ένας υπήκοος πρώτα την εθνική του ταυτότητα και όχι τη φυλετική του ή τη φατριαστική, δεικνύει πλέον και την αποδοχή εκ μέρους του μιας ταυτότητας η οποία είναι κάτι πιο ευρύ από τις άλλες έννοιες π.χ. οικογένεια, φατρία, φυλή κ.α. αλλά και την κρατική εξουσία. Η εθνική ταυτότητα και κατά πόσο ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού θεωρεί πως έχει κάτι κοινό, συμβάλλει στην ενοποίηση της κοινωνίας, καθώς τα μέλη της νιώθουν ότι ανήκουν σε μια ομάδα με κοινά συμφέροντα και χαρακτηριστικά. Η κοινή γλώσσα, τα κοινά έθιμα και ήθη, οι κοινές ιστορικές εμπειρίες ακόμα και σήμερα συμβάλλουν στην κινητοποίηση του κάθε πληθυσμού, αλλά αποτελούν και τα στοιχεία τα οποία δημιουργούν την εθνική ταυτότητα. Η έννοια της κοινωνικής συνοχής δεν πρέπει να παραμερίζεται από τους μελετητές, καθώς τα κράτη με όποιο τρόπο και αν είναι δομημένα ή ιεραρχημένα δεν παύουν να είναι εργαλεία και δημιουργήματα των ανθρώπινων κοινωνιών.

Στη σύγχρονη εποχή τα κράτη συνεχίζουν να υπάρχουν παρά την τάση της παγκοσμιοποίησης και την εμβάθυνση της συνεργασίας μεταξύ τους μέσω των διεθνών οργανισμών. Ύστερα από τον ψυχρό πόλεμο η διεθνής κοινωνία και κυρίως οι δυτικές δυνάμεις άρχισαν να ασχολούνται με την έννοια της ανοικοδόμησης ενός

κράτους ύστερα από μια εμπόλεμη διαμάχη. Έννοιες όπως η ευθύνη για προστασία (*Responsibility to Protect*) δηλώνουν και τη στροφή που έχει γίνει στο πως αντιμετωπίζονται πλέον οι χώρες του αναπτυσσόμενου κόσμου από τη Δύση. Ο Chandler εύστοχα παρατήρησε πως η Δύση δεν έχει φόβο προς τον άλλο αλλά φόβο για τον άλλο, κάτι που θέτει την έννοια της ασφάλειας στο επίκεντρο. Αυτή η έννοια δηλώνει την επιθυμία για διασφάλιση της προστασίας των ανθρώπων στη χώρα στην οποία το κράτος δεν καλύπτει ούτε τις βασικές ανάγκες των πολιτών, δημιουργώντας έτσι το κίνητρο στη διεθνή κοινότητα να παρέχει αυτές τις ανάγκες μέσω της διεθνούς επέμβασης.

Οι αποστολές αυτές κυρίως είναι υπό τον μανδύα του ΟΗΕ και στοχεύουν ουσιαστικά στην κάλυψη του κενού της εξουσίας που έχει η χώρα λόγω του ανίκανου/διεφθαρμένου/καταπιεστικού κρατικού μηχανισμού στοχεύοντας στην επίτευξη της ανθρώπινης ασφάλειας. Στο Αφγανιστάν όμως υπάρχει περιορισμένη διεθνής επέμβαση υπό τον ΟΗΕ, ενώ το NATO, ένας καθαρά αμιγής στρατιωτικός οργανισμός, έπαιξε τον κυρίαρχο ρόλο μετά την επέμβαση. Η διεθνής παρουσία έχει αρχίσει να μην είναι αντιπροσωπευτική της έννοιας διεθνούς παρουσία αφού οι ΗΠΑ είναι η χώρα με τη μεγαλύτερη παρουσία στο Αφγανιστάν, καθώς και με τα χρόνια έχουν αρχίσει να αποχωρούν οι στρατιωτικές δυνάμεις των υπόλοιπων μελών του NATO. Αυτά τα δύο στοιχεία δημιουργούν ήδη ορισμένους προβληματισμούς για την προσπάθεια οικοδόμησης κράτους στο Αφγανιστάν. Αρχικά με την παρουσία του NATO και την ανάληψη της ευθύνης απ' αυτό τίθεται το ζήτημα κατά πόσο πλέον η παρουσία του είναι για την οικοδόμηση κράτους ή για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας, καθώς δε γίνεται να προωθούνται και οι δύο στόχοι λόγω το ότι το πρώτο ζήτημα είναι πολιτικής φύσης ενώ το δεύτερο στρατιωτικής. Για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας απαιτούμενο εργαλείο κυρίως είναι ο στρατός, ενώ για την ανοικοδόμηση κράτους δεν αρκεί μόνο αυτό. Έπειτα άλλο ένα στοιχείο είναι κατά πόσο εξυπηρετείται η παροχή ανθρώπινης ασφάλειας, αφού η επέμβαση στο Αφγανιστάν έγινε ύστερα από το τρομοκρατικό κτύπημα που συγκλόνισε τον κόσμο το 2001 στις ΗΠΑ από την Αλ Κάιντα. Αυτά τα δυο στοιχεία πρέπει να διευκρινιστούν, ώστε να υπάρξει πρόοδος στη διαδικασία. Το NATO είναι ένας οργανισμός, ο οποίος εκτός του ότι είναι στρατιωτικός δεν είναι διεθνής οργανισμός σε σύγκριση με τον ΟΗΕ. Αυτό θέτει εκτός από την αμφισβήτηση του κυρίαρχου στόχου της επέμβασης και θέματα διεθνούς νομιμοποίησης. Τα στρατεύματα του

NATO δεν έχουν την ίδια νομιμοποιητική βάση με αυτά του ΟΗΕ και ειδικά στο Αφγανιστάν όπου τα στρατεύματα τα οποία έχουν απομείνει είναι κυρίως από τις ΗΠΑ. Η αποστολή του ΟΗΕ πρέπει να παίζει σημαντικότερο ρόλο στο Αφγανιστάν, καθώς και να υπάρξει μια συνεννόηση διεθνής για τις στοχεύσεις και στρατηγικές και ειδικά για τις δυνάμεις οι οποίες είναι στην περιοχή. Η στρατηγική η οποία ακολουθήθηκε από το NATO έδειχνε ξεκάθαρα τη στόχευσή της στη μείωση της τρομοκρατίας, ενώ όπως αναλύθηκε υπήρχαν και διαφωνίες ανάμεσα στα μέλη με αποτέλεσμα να εμφανίζονται οι ΗΠΑ, ως η δύναμη η οποία δρούσε στη χώρα. Τα θέματα νομιμοποίησης της επέμβασης δεν τίθενται μόνο στη διεθνή κοινότητα, αλλά έχουν δημιουργηθεί και θέματα νομιμοποίησης στο εσωτερικό της χώρας, όπως υποστήριξε και ο Fukuyama καθώς και άλλοι, η νομιμοποίηση της εξουσίας είναι από τα σημαντικότερα κομμάτια για την ανοικοδόμηση κράτους. Στο Αφγανιστάν, όπως παρατηρήθηκε από την αρχή και συγκεκριμένα στη Βόννη, έγιναν σφάλματα, καθώς δυσχεραστήθηκαν οι Παστούν, η μεγαλύτερη εθνοτική ομάδα της χώρας .

Παρά το ότι ο κύριος στόχος ήταν η καταπολέμηση της τρομοκρατίας, τα σημερινά δεδομένα αποδεικνύουν πώς δεν έχει υπάρξει λύση σ' αυτόν τον τομέα. Αναφέρθηκε προηγουμένως πως η κυβέρνηση κατέχει μόνο το 57% της περιφέρειας, αυτό από μόνο του δείχνει πώς η κατάσταση είναι ιδιαίτερα ρευστή. Οι τρομοκρατικές δυνάμεις δρουν σε μεγάλο κομμάτι της περιφέρειας. Τα τελευταία γεγονότα δείχνουν πως αυτή τη στιγμή της μετάβασης που γίνεται, δηλαδή μετάβαση της ευθύνης ασφάλειας στις αφγανικές κυβερνητικές δυνάμεις, τα τρομοκρατικά χτυπήματα έχουν αυξηθεί ραγδαία με ισχυρά πλήγματα ακόμα και στην Καμπούλ, η οποία θεωρείται πως ελέγχεται από την αφγανική κυβέρνηση. Αν δεν βρεθεί λύση σ' αυτό δεν πρόκειται να ορθοποδήσει η χώρα και να υπάρξει σταθεροποίηση. Αρκετοί είναι αυτοί που χαιρετίζουν την προθυμία του καινούριου προέδρου Ghani να ανοίξει τον διάλογο με τους Ταλιμπάν όπως ο Ανώτερος Πολιτικός Απεσταλμένος του NATO που σε συνέντευξη του ανέφερε πως «προσδοκά μια τέτοια λύση» ενώ θεωρεί πως «είναι η κατάλληλη στιγμή και σημαντική ευκαιρία για τους Ταλιμπάν ώστε να νομιμοποιηθούν στην κοινωνία του Αφγανιστάν».²⁹³ ενώ ο Ghani ανέφερε πως «αυτές οι συζητήσεις διεξάγονται και πως είναι σημαντικό να γίνονται όχι κρυφά και ανεπίσημα αλλά οργανωμένα και επίσημα υπό τη συγκρότηση ενός Αφγανικού

²⁹³ Συνέντευξη στην ιστοσελίδα <https://gandhara.rferl.org/a/nato-envoy-says-alliance-to-continue-supporting-afghanistan/29290533.html>

Συμβούλιου Ειρήνης». ²⁹⁴Το Αφγανιστάν οδεύει με την απομάκρυνση των διεθνών δυνάμεων σ' ένα ακόμα εμφύλιο πόλεμο. Το σημαντικότερο είναι να υπάρξει λύση. Αρκετοί αναφέρουν πως ένας διακανονισμός με τους Ταλιμπαν θα ήταν κάτι που θα έλυνε το πρόβλημα, ωστόσο κάτι τέτοιο θα ήταν ουσιαστικά αποδοχή της προηγούμενης κατάστασης που υπήρχε στο Αφγανιστάν, θεωρώντας πως η επέμβαση έγινε για να καταπολεμηθεί η Αλ Κάιντα. Σαφώς υπάρχουν μετριοπαθή στοιχεία και πιο συνεργάσιμες μονάδες στους Ταλιμπάν, ωστόσο δεν παύει η ιδεολογία της οργάνωσης να είναι αντιδυτική και να εκπροσωπεί το ριζοσπαστικό Ισλάμ. Πέρα από τις τρομοκρατικές οργανώσεις υπάρχουν και οι εγκληματικές οργανώσεις, οι οποίες εκμεταλλευόμενες το κενό εξουσίας στη χώρα, την έχουν μετατρέψει σε κράτος ναρκωτικών (*narcostate*). Τεράστιες ποσότητες οπίου καλλιεργούνται στη χώρα και κυρίως στο νότιο κομμάτι της με ορισμένους πολέμαρχους να έχουν τον έλεγχο στη διαδικασία αυτή, ενώ τα έσοδα χρηματοδοτούν τις τρομοκρατικές οργανώσεις. Αυτά τα δύο προβλήματα πρέπει να καταπολεμηθούν για να υπάρξει ασφάλεια στη χώρα. Η παροχή ασφάλειας από τις τοπικές αστυνομικές δυνάμεις είναι κύριο ζήτημα, όμως πέρα απ' αυτό η διεθνής παρουσία πρέπει να ασκεί εξονυχιστική επίβλεψη και έλεγχο για αποφυγή περιστατικών διαφθοράς. Η διασφάλιση των συνόρων είναι επιτακτική και πρέπει να ανέβει στη κορυφή της ατζέντας. Τα διάτρητα σύνορα της χώρας επιτρέπουν όχι μόνο την κίνηση των τρομοκρατών αλλά και τη διακίνηση του οπίου, όπλων κ.α. Αν δεν δοθεί η μέγιστη σημασία στα σύνορα, τότε η κατάσταση στη χώρα δεν θα πάψει να είναι χαοτική. Το θετικό είναι πως τα σύνορα είναι χερσαία κάτι που διευκολύνει την επίβλεψή τους, ωστόσο η δύσβατη μορφολογία του εδάφους σε συνάρτηση με τις πολλές υπόγειες σήραγγες οι οποίες δημιουργήθηκαν από τη δεκαετία του 1990 καθιστούν δύσκολο τον έλεγχο, παρ' όλα αυτά πρέπει να υπάρξει χρηματοδότηση και επάνδρωση της συνοριοφυλακής καθώς και χρήση των νέων τεχνολογικών επιτευγμάτων drones κ.α. Κινήσεις εντυπωσιασμού π.χ. η ρίψη της βόμβας μητέρας όλων των βομβών τον Απρίλιο του 2017 δεν είχε κάποιο πρακτικό αποτέλεσμα, απλά ήταν μια κίνηση επίδειξης του κύρους και της ισχύος των ΗΠΑ. Γι' αυτό η αποχώρηση των διεθνών στρατευμάτων η οποία έχει αρχίσει, πρέπει να είναι πάρα πολύ μελετημένη και ακριβής ο αριθμός αυτών των στρατευμάτων που θα μείνουν, γιατί η χώρα είναι σε κομβικό σημείο αυτή τη στιγμή, ενώ η κορύφωση της βίας θέτει σε κίνδυνο ολόκληρη την έως τώρα διαδικασία.

²⁹⁴ Συνέντευξη στην ιστοσελίδα <http://time.com/4781885/ashraf-ghani-afghanistan-president-interview/>

Πέρα από την ασφάλεια εν γένει η παροχή της κρατικής διακυβέρνησης είναι ξεκάθαρο πως έχει αποτύχει. Τα στοιχεία δείχνουν πως οι πολίτες της χώρας δεν θεωρούν την κυβέρνηση ως τον μηχανισμό, ο οποίος είναι αρμόδιος για την επίλυση των προβλημάτων τους και των διαφορών τους. Τα όργανα όπως είναι οι shuras και οι κατά τόπου jirgas που δρουν σ' όλη τη χώρα αποδεικνύουν πως απαιτείται όντως μια μεγαλύτερη αποκέντρωση της εξουσίας, καθώς στη χώρα η εμπιστοσύνη των πολιτών στην κρατική εξουσία είναι μικρή. Η αποκέντρωση ωστόσο πρέπει να γίνει με μεγάλη προσοχή καθώς στο Αφγανιστάν υπάρχουν οι φωνές που ζητούν την αποκέντρωση, αλλά ωστόσο είναι κατά της κρατικής εξουσίας. Απαιτείται διάλογος της κρατικής εξουσίας και συνεννόηση με τις ελίτ της χώρας, τους κυβερνήτες τους πολέμαρχους και τα τοπικά όργανα λήψης αποφάσεων (shuras). Για να επιτευχθεί αυτό πρώτο κριτήριο θα πρέπει να είναι ο άμεσος αφοπλισμός των ομάδων των πολέμαρχων. Το πολιτικό παζάρι που θα γίνει πρέπει να είναι συνεχές, ενώ η αφγανική κυβέρνηση δεν πρέπει να δείχνει την απέχθεια της, και το φόβο για την αποκέντρωση, όπως παρουσιαζόταν από τον Καρζάι και τον Γκάνι, ο οποίος κατηγορείται για τάσεις συγκεντρωτισμού. Η αφγανική κυβέρνηση πρέπει να κατανοήσει πως παρά την απέχθεια που μπορεί να εκτρέφει για τους πολέμαρχους αυτοί έχουν ισχύ μέσω του στρατού τους και των τεράστιων χρηματικών αποθεμάτων τους, η οποία ισχύς δεν μπορεί να αγνοηθεί, ενώ τα τοπικά όργανα λήψης απόφασης έχουν την νομιμοποίηση την οποία επιζητεί η αφγανική κυβέρνηση. Αυτά τα δυο στοιχεία, νομιμοποίηση και δυνατότητες ελέγχου είναι σημαντικά όπως αναφέρθηκε. Οι πολέμαρχοι έχουν τις δυνατότητες με τον τρόπο τους να ελέγχουν τις περιοχές στις οποίες είναι, ενώ οι shuras έχουν την νομιμοποίηση η οποία πηγάζει από τον κώδικα των Παστούν (pashtunwali) και το Ισλάμ και λαμβάνουν τις αποφάσεις τοπικά. Αυτό δείχνει πως το Ισλάμ και ο κώδικας των Παστούν είναι στοιχεία νομιμοποίησης της εξουσίας στην αφγανική κοινωνία και δεν γίνεται να αφηφιστεί κάτι τέτοιο. Αυτές οι δυο πηγές νομιμοποίησης δεν θα πάψουν να υπάρχουν στο Αφγανιστάν, καθώς η θρησκεία και η παράδοση συγκροτούν τον τρόπο σκέψης του αφγανικού πληθυσμού του οποίου ένα τεράστιο ποσοστό, όπως αναφέρθηκε είναι αναλφάβητο. Αυτό το μεγάλο κομμάτι δεν γίνεται εν μια νυκτί να αποδεχτεί νόρμες, πρότυπα διακυβέρνησης και λήψης απόφασης από τον δυτικό κόσμο, ειδικά όταν αυτές οι δυο πηγές νομιμοποίησης που αναφέρθηκαν παρουσιάζουν την Δύση ως τον αιώνιο εχθρό και δυνάστη. Αναφέρθηκε πολύ σωστά από ορισμένους μελετητές, π.χ. ο Richmond πως η οικοδόμηση κράτους πρέπει να γίνει τοπικά και με δομή bottom-up, ώστε να

δημιουργηθεί η θετική υβριδική ειρήνη καθώς και να δοθεί έμφαση στον διάλογο στη κοινωνία. Με αυτό το τρόπο θα εκπροσωπηθούν όλες οι εθνοτικές ομάδες, η καθεμία από τις οποίες έχει τη δική της αλήθεια και όραμα για την συγκρότηση του νέου κράτους. Αυτό είναι υβριδικότητα αλλά με τους όρους του Richmond.. Αναμφίβολα αυτό θα ήταν το ιδανικό, όμως όταν η βάση της κοινωνίας διάκειται εχθρικά προς τη Δύση, θέτει επιτακτική την ανάγκη της εκπροσώπησης της διεθνούς κοινωνίας από τον ΟΗΕ, δηλαδή από ένα πολυμερή οργανισμό. Ακόμα σημαντικό θέμα είναι πως στη λογική αυτού του εγχειρήματος απαιτείται η επένδυση στην παροχή παιδείας και εκπαίδευσης του πληθυσμού, δηλαδή η επένδυση στο ανθρώπινο κεφάλαιο, όπως αναφέρθηκε και από τους Ghani&Lockhart παροχή εκπαίδευσης όχι μόνο πρωτοβάθμιας αλλά δευτεροβάθμιας και τριτοβάθμιας, ώστε να εξελίσσεται η κοινωνία σε βάθος χρόνου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνικά βιβλία

Αριστοτέλης «Πολιτικά», μετάφραση Δημήτριος Παπαδής, τόμος 1^{ος}, εκδόσεις Ζήτηρος, 2006

Baylis, John & Smith Steve “Η παγκοσμιοποίηση της διεθνούς πολιτικής: Μια εισαγωγή στις διεθνείς σχέσεις” εκδόσεις επίκεντρο, 2007, 3^η έκδοση

Fukuyama, Francis “Οικοδόμηση κρατών: Διακυβέρνηση και παγκόσμια τάξη στον 21^ο αιώνα” εκδόσεις Λιβάνη, μετάφραση Δάφνη Βουβάλη

Hague, Rod & Martin Harrop: «Συγκριτική πολιτική και διακυβέρνηση» εκδόσεις Κριτική, μετάφραση Γιώργος Χρηστίδης, 2005

Hobbes, Thomas “ Λεβιάθαν ή ύλη, μορφή και εξουσία μιας εκκλησιαστικής και λαϊκής πολιτικής κοινότητας” εκδόσεις γνώση, 2006

Tilly, Charles “ Εξαναγκασμός, κεφάλαιο και ευρωπαϊκά κράτη 990-1992 μ.Χ” εκδόσεις Κυρομάνος, μετάφραση Μανούσος Μαραγκουδάκης, 2008

Ξενόγλωσσα βιβλία

Acemoglu, Daron , and Robinson, James A.. “Why Nations Fail: The Origins of Power, Prosperity and Poverty”. 1st ed. New York: Crown, 2012

Adams, Julia. “The familial state: Elite family practices and state-making in the early modern Netherlands.” Theory and Society 1994a.σελ 23:505– “Trading states, trading places: The role of patrimonialism in early modern Dutch development.” Comparative Studies in Society and History 1994b

Amiryar, Quadir A. “Soviet Influence, Penetration, Domination and Invasion of Afghanistan” εκδόσεις George Washington University, 1989

Anderson, Perry “Passages from Antiquity to Feudalism. London: New Left Books, 1974

Anderson, Perry “Lineages of the Absolutist State.” εκδόσεις London: New Left Books, 1974

Arney, George “Afghanistan” εκδόσεις Mandarin 1989

Arnold, Antony, “Afghanistan’s Two-Party Communism: Parcham and Khalq” εκδόσεις Hoover press publication, 1983

Barnett, Michael, Hunjoon Kim, Madalene O’Donnell, and Laura Sitea: “Peacebuilding: What Is in a Name?” Global Governance 13 (2007)

Becker, Seymour “Russia’s Protectorates in Central Asia: Bukhara and Khiva, 1865–1924” εκδόσεις Cambridge, MA: Harvard University Press 1968

Belloni, Roberto “Hybrid Peace Governance: Its Emergence and Significance. Global Governance: A Review of Multilateralism and International Organizations: January-March 2012, Vol. 18, No. 1, Governance: A Review of Multilateralism and International Organizations: January-March 2012, Vol. 18, No. 1,

Bendix, Reinhard “ Nation-Building and Citizenship” εκδόσεις Berkeley: University of California Press. 2η έκδοση, 1977

Bergen, Peter “Holy wars inc.” εκδόσεις Free press 2001

Chesterman, Simon “ You, the people The United Nations, Transitional Administration, and State-building” International Peace Academy, Oxford university press, 2004

Christensen, Asger, “Aiding Afghanistan: The Background and Prospects for Reconstruction in a Fragmented Society” εκδόσεις Copenhagen: NIAS Books, 1995

Chakravarty, Suhash “ From Khyber to Oxus: A Study in Imperial Expansion” εκδόσεις Delhi: Orient Longman 197

Chan, Joseph, Ho-Pong, To., and, Elaine Chan “Reconsidering Social Cohesion: Developing a Definition and Analytical Framework for Empirical Research,” Social Indicators Research 75 (I) 2006

Chandler, David “Empire in Denial: The Politics of State-Building” εκδόσεις London: Pluto Press, 2006

Coleman, James. “A Rational Choice Perspective on Economic Sociology,” The Handbook of Economic Sociology 2: 1994

Cordovez, Diego and Harrison, Selig S., “Out of Afghanistan: The Inside Story of the Soviet Withdrawal” New York εκδόσεις Oxford University Press, 1995

Cox, Fletcher D. ,Sisk, Timothy D. “Peacebuilding in Deeply Divided Societies Toward Social Cohesion?” εκδόσεις Palgrave Macmillan 2017 σελ 15

Debiel, Tobias & Klein, Axel “Fragile peace: state failure violence and development in crisis regions” εκδόσεις Zed books, 2002

Downing, Brian M “The Military Revolution and Political Change. Origins of Democracy and Autocracy in Early Modern Europe.” εκδόσεις Princeton, NJ: Princeton University Press.1992

- Doyle, Michael W. "Liberalism and World Politics" in *The American Political Science Review*, Vol. 80, No. 4 (Dec., 1986), εκδόσεις American Political Science Association
- Doyle, Michael W. and Nicholas Sambanis: "Making war and building peace : United Nations peace operations" Princeton University Press, 2006
- Doyle, W. Michael., "War-Making and Peace-Making: The United Nations' Post-Cold War Record", in Chester A. Crocker, Fen Osler Hampson, and Pamela Aall (eds.), *Turbulent Peace: The Challenges of Managing International Conflict* (Washington, DC: United States Institute of Peace Press), 2001
- Dupree, Louis "Afghanistan" εκδόσεις Princeton University press 1980
- Edström, Håkan & Gyllensporre, Dennis "Pursuing Strategy NATO Operations from the Gulf War to Gaddafi" εκδόσεις Palgrave Macmillan, 2012,
- Engvall, Johann "The state as investment market: An analytical framework for interpreting politics and bureaucracy in Kyrgyzstan". Doctoral thesis, Uppsala University, Uppsala, Sweden. 2011
- Ertman, Thomas "Birth of the Leviathan: Building states and regimes in medieval and early Modern Europe" εκδόσεις Cambridge University Press ,1997
- Ertman, Thomas "Otto Hintze und der preussische Staat des 18. Jahr hunderts." in EckhartHellmuth, ImmoMeenken, and Michael Trauth (eds.), *Preussen um 1800*. Stuttgart: Frommann-Holzboog.1999
- Evans Peter, Rueschemeyer Dietrich, and Skocpol Theda War making and state making as organized crime."στο *Bringing the State Back In* σελ. 169–91 εκδόσεις. Cambridge, UK: Cambridge University Press
- Fortna, Page: "Forever Hold Your Peace? An Assessment of Peacekeeping in Civil Wars," Unpublished Manuscript, Columbia University 2003
- Fukuyama, Francis "Nation-Building: Beyond Afghanistan and Iraq" εκδόσεις John Hopkins University Baltimore, 2006
- Gates, Scott and Kaushik, Roy : "War and statebuilding in Afghanistan: Historical and Modern Perspectives."έκδοση London Bloomsbury Academic. 2015
- Ghani, Ashraf & Lockhart, Clare "Fixing failed states: A framework for rebuilding a fractured world" εκδόσεις Oxford university press, 2008
- Giustozzi, Antonio "Shadow ownership and SSR in Afghanistan" In T. Donais (Ed.), *Local ownership and security sector reform*. Geneva, Switzerland: Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces, 2008

- Gorski, Philip “The Disciplinary Revolution: Calvinism, Confessionalism and the Growth of State Power in Early Modern Europe. εκδόσεις Chicago: Chicago University Press. 2003
- Grewal, Baljit Singh “Johan Galtung: Positive and negative peace” School of social science. 2003
- Hintze, Otto “Machtpolitik und Regierungsverfassung εκδόσεις Goettingen: Vandenhoeck & Ruprecht 1913
- Hintze, Otto “Typologie der Standischen Verfassungen des Abendlandes εκδόσεις Goettingen: Vandenhoeck&Ruprecht, 1930
- Inglehart, Ronald and Welzel, Christian “Modernization, Cultural Change, and Democracy The human development sequence” Cambridge university press 2005
- Janosky, Thomas & Alford Robert R. & Hicks Alexander M. & Hicks Mildred A. Hicks The Handbook of Political Sociology states, civil societies, and globalization” published by Cambridge University Press, 1η έκδοση, 2005
- Kakar, M.Hasan “ Government and society in Afghanistan: The reign of Amir Abd Al- Rahman Khan” εκδόσεις university of Texas Press 1979
- Kakar, M. Hassan, Afghanistan: The Soviet Invasion and the Afghan Response, 1979– 1982, Berkeley: University of California Press, 1997
- Keohane, Robert “After hegemony Cooperation and Discord in the World Political Economy” εκδόσεις Princeton University Press 1984
- Keohane, Robert and J.S. Nye: “Governance in a Globalizing World” Washington, DC: Brookings Institution Press, 2000
- Keppel, Gilles “Jihad the trail of political Islam” εκδόσεις I.B. Tauris 2012
- Khashimbekov “Uzbeki Severnogo Afganistana” εκδόσεις Moscow: RAN (Institut Vostokovedeniya) 1994
- Kiser, Edgar and Barzel, Yoram. “The origins of democracy in England.” Rationality and Society 3(4) 1991
- Krause, Keith “Hybrid Violence: Locating the Use of Force in Postconflict Settings,” Global Governance: A Review of Multilateralism and International Organizations 18, no. 1 (2012)
- Kühne, Winrich: “Peace Operations and Governance: Lessons Learned and Perspectives” στο βιβλίο του Thierry Tardy “Peace operations after September 11 2001” The CASS series on peacekeeping, 2004

Lansford, Tom “Afghanistan at War: From the 18th-Century Durrani Dynasty to the 21st Century”, 2017

Levi, Margaret “Of Rule and Revenue” εκδόσεις Berkeley: University of California Press 1988

Leurdijk, A. Dick.: “NATO’s Shifting Priorities: From Peace Support Operations to Counter-Terrorism” στο βιβλίο του Thierry Tardy “Peace operations after September 11 2001” The CASS series on peacekeeping, 2004

Lister, Sarah and Andrew Wilder “Subnational administration and statebuilding: Lessons from Afghanistan” στο βιβλίο από Derick W. Brinkerhoff “Governance in post conflict societies: Rebuilding fragile states” Routledge, 2007

Lujan, Fernando M. “Light footprints : The future of American Military Intervention” voice from the field , March 2013

Maley, William: “Statebuilding in Afghanistan: challenges and pathologies” Central Asian Survey Vol.32 no3 , 2013

Marton, Peter and Hynek, Nik “Liberal statebuilding in Afghanistan” in David Chandler Timothy Sisk “The Routledge handbook of international statebuilding” εκδόσεις Routledge 2013

Miller, Paul D.: “ Armed Statebuilding” εκδόσεις Cornell University press ,2013

Moore, Barrington Jr. “Social Origins of Dictatorship and Democracy: Lord and Peasant in the Making of the Modern World ” εκδόσεις . Boston, MA: Beacon Press 1966

Noelle, Christine: “State and Tribe in Nineteenth-Century Afghanistan” 1997, reprint, London: Routledge, 2008

North, Douglass “Institutions, Institutional Change and Economic Performance” εκδόσεις Cambridge, UK: Cambridge University Press 1990

North, Douglass “Structure and Change in Economic History” εκδόσεις New York: W. W. Norton 1981

North, Douglass C John Joseph Wallis and Barry R. Weingast,. “Violence and Social Orders:A Conceptual Framework for Interpreting Recorded Human History”. Cambridge University Press, Cambridge, 2009

Paris, Roland “At War’s End: Building Peace after Civil Conflict”. Cambridge University Press, Cambridge 24 Μαΐου 2004

Posen, Barry “The Security Dilemma and Ethnic Conflict,” Survival, vol.35, no.1, 1993

- Poullada, Leon, “The Road to Crisis 1919–1980 – American Failures, Afghan Errors and Soviet Successes”, in Rosanne Klass (ed.), *Afghanistan: The Great Game Revisited*, εκδόσεις New York: Freedom House, 1987
- Putnam, Robert. D, Leonardi, Robert and Raffaella Y. Nanetti. “Making Democracy Work: Civic Traditions in Modern Italy” εκδόσεις Princeton, NJ: Princeton University Press 1994
- Reno, William “Warlord Politics and African States” (Boulder, Colo.: Lynne Rienner, 1998)
- Richmond, Oliver P. “Failed statebuilding : intervention, the state, and the dynamics of peace formation” εκδόσεις Yale university press 2014
- Riedel, Bruce “What We Won: America's Secret War in Afghanistan, 1979–1989.” Brookings Institution Press 2014
- Rokkan, Stein “Dimensions of state formation and nation-building: A possible paradigm for research on variations in Europe.” Pp. 562–600 στο Charles Tilly (ed.), *The Formation of National States in Western Europe*. Princeton, NJ: Princeton University Press 1966
- Rose, Leo E. and Matinuddin Kamal (eds), “Beyond Afghanistan: The Emerging US-Pakistan Relations” εκδόσεις Berkeley: Institute of East Asian Studies, University of California, 1989
- Rotberg, Robert I. “When states fail :Cause and consequences” εκδόσεις Princeton university press 2004
- Rubin, Barnett R., “The Fragmentation of Afghanistan” (New Haven, CT: Yale University Press, 2002)
- Ruggie, John “Constructing the World Polity;” in Alexander Wendt, “Agent-Structure Problem”; Wendt, “Anarchy Is What States Make of It”; Wendt, *Social Theory of International Politics*
- Sisk, Timothy “Statebuilding Consolidating peace after civil war” εκδόσεις Polity press, 2013
- Saikal, Amin “ Modern Afghanistan:A history of struggle and survival” έκδοση I.B Tauris& Co Ltd , 2004
- Saikal, Amin “The Rise and Fall of the Shah” εκδόσεις Princeton university, 1980
- Skocpol, Theda “A critical review of Barrington Moore’s *Social Origins of Dictatorship and Democracy*.” εκδόσεις Cambridge, UK: Cambridge University Press, 1977

Skocpol, Theda “Bringing the State Back In: Strategies of Analysis” εκδόσεις Cambridge university press 1985

Tilly, Charles “Contention and Democracy in Europe 1650–2000”. Cambridge University Press, Cambridge 2004

Tilly, Charles “The Formation of National States in Western Europe” εκδόσεις Princeton, NJ:Princeton University Press. 1975

Wahab, Shaista & Youngerman, Barry: “ A brief history of Afghanistan” εκδόσεις infobase publishing, 2007

Wallerstein, Immanuel “The Modern World System the European World System in the Sixteenth Century” .New York: Academic Press., 1976

Weber, Max “Economy and Society Vol. 2,(Guenther Roth and Claus Wittich, eds.). Berkeley: University of California Press,1978

Άρθρα και papers από περιοδικά

Barfield, Thomas and Neamatollah Nojumi: “Bringing More Effective Governance to Afghanistan: 10 Pathways to Stability” Middle East Policy Council, volume XVII, <https://www.mepc.org/bringing-more-effective-governance-afghanistan-10-pathways-stability>

Barnett, Michael and Zürcher, Christoph “The Peacebuilder's Contract: How External Statebuilding Reinforces Weak Statehood” Ιανουάριο 2009

Bellou Fotini and Gow James “Image and intervention, leadership and legitimacy: the dynamics of Euro-Atlantic engagement with challenges to International Peace and Security” Civil Wars, 6: 2, 33 — 52

Bhatia, Michael “The future of the mujahedeen: legitimacy, legacy and demobilization in post-Bonn Afghanistan” Taylor &Francis, International Peacekeeping, Vol.14, No.1, January 2007

Bowman, Steve & Dale, Catherine “War in Afghanistan: Strategy, Military Operations and Issues for Congress”, Congressional Research Service Report to Congress (Washington, DC:Congressional Research Service, Δεκέμβριος 2009,

Carothers, Thomas “Democracy aid at 25:Time to choose” Journal of Democracy volume 26 number 1, Ιανουάριος 2015

Deschamps, Colin and Roe, Alan “Land conflict in Afghanistan: Building capacity to address vulnerability”, Kabul: Afghanistan Research and Evaluation Unit 2009

de Waal, Alex. “Mission without End? Peacekeeping in the African Political Marketplace”. International Affairs 85(1),2009

Doyle, Michael and Sambanis, Nicholas: “International Peacebuilding: A Theoretical and Quantitative Analysis,” *American Political Science Review*, Vol. 94 (Δεκέμβριος 2000)

Edwards, Lucy Morgan “State-building in Afghanistan: a case showing the limits?” *international review red cross volume 92 number 880 Δεκέμβριος 2010*

Englehart, Neil & Grant, Patrick: “Governors, Governance, and Insurgency in Karzai’s Afghanistan: The Limits of Professionalism” *Asian Survey*, Vol. 55, Number 2, 2015

Goodhand, Jonathan, Suhrke, Astri & Bose, Srinjoy: “Flooding the lake? International democracy promotion and the political economy of the 2014 presidential election in Afghanistan” *Conflict, Security & Development*, 2016 VOL . 16, NO . 6 Routledge Taylor & Francis

Grace, Jo “Who owns the farm? Rural women’s access to land and livestock” *Kabul: Afghanistan Research and Evaluation Unit. 2005*

Hayashi, Yutaka: “A peacebuilding from the bottom: Daily life and local governance in rural Afghanistan” *IAIS Malaysia Islam and civilisational renewal 2014*

Jackson, “Warlords as Alternative Forms of Governance”; and Peake, “From Warlords to Peacelords?”

Jochem, Torsten, Murtazashvili, Ilia & Murtazashvili, Jennifer: “Establishing local government in fragile states: Experimental evidence from Afghanistan” *World Development Vol. 77, 2016*

Johnson, Thomas H. “Afghanistan’ post Taliban transition: the state of statebuilding after war” *εκδόσεις Routledge Taylor & Francis Central Asian Survey March-June 2006*

Licklider, Roy: “The Consequences of Negotiated Settlements in Civil Wars, 1945-1993,” *American Political Science Review Vol. 89, No. 3 ,Σεπτέμβριος 1995,*

Livingston, Ian S. and Hanlon, Michael O.: “Afghanistan index: Also including selected data on Pakistan” *Brookings institution, 30 September 2012*

Mac Ginty, Roger “Warlords and the liberal peace: Statebuilding in Afghanistan.” *In Conflict, Security & Development, 10(4), 2010*

Marten, Kimberly “Warlordism in Comparative Perspective” *International Security, Vol. 31, No. 3 (Winter 2006/07),*

Nixon, Hamish “Subnational State-Building in Afghanistan” *Afghanistan Research and Evaluation Unit April 2008*

Olson, Mancur, “Dictatorship, Democracy, and Development, The American Political Science Review Vol. 87, No. 3 (Sep., 1993),

Roy, Olivier: “Afghanistan: Back to Tribalism or on to Lebanon?” Third World Quarterly, Vol. 10, No. 4. October 1989

Shahrani, M. Nazif.: “War, Factionalism, and the State in Afghanistan”, American Anthropologist, Vol. 104, No. 3. September 2002

Suhrke, Astri: “When More is Less: Aiding Statebuilding in Afghanistan” FRIDE 26 working paper Σεπτέμβριος 2006

Tuck, Christopher H. The “Practice” Problem: Peacebuilding and Doctrine” Parameters 46(2) Summer 2016

Walt, Vivienne, “What Mali’s Crisis Means for the Future of Western Military Intervention,” Time, October 29, 2012, <http://world.time.com/2012/10/29/what-malis-crisis-means-for-the-future-of-western-military-intervention/>

Weinstein, Jeremy M.: “Autonomous recovery and international intervention comparative perspective” , Center for Global Development working paper number 57 Απρίλιος 2005

Wennmann, Achim “Aid Effectiveness Between ‘Top-down’ and ‘Bottom-up’ Statebuilding” The Centre on Conflict, Development and Peacebuilding, 2010

Wily, Liz Alden: “Looking for peace on the pastures: Rural land relations in Afghanistan” Kabul: Afghanistan Research and Evaluation Unit.

Reports και κυβερνητικά και διεθνή έγγραφα

Afghanistan National Development Strategy

Clayton, Thomas: “Afghanistan: Background and U.S. Policy In Brief” 1 Μαΐου 2018 9-10

Gallis, P. and Morelli, V. “NATO in Afghanistan: A Test of the Transatlantic Alliance” , Congressional Research Service Report to Congress (Washington, DC: Congressional Research Service, Οκτώβριος 2008

Government of Islamic republic of Afghanistan Ministry of Economy “Afghanistan National Development Strategy 2008-2013” executive summary, Ιούνιο 2014

State Failure Task Force Report: Phase III Findings (McLean, VA: Science Applications International Corporation, 30 Σεπτεμβρίου 2000

The London Conference on Afghanistan 31 January – 1 February 2006 The Afghanistan compact

UNDP, “Community Security and Social Cohesion: Toward a UNDP Approach”,

Ιστοσελίδες

<http://time.com/4781885/ashraf-ghani-afghanistan-president-interview/>

<https://www.tolonews.com/miscellaneous/exclusive-interview-natos-senior-civilian-representative-afghanistan>

<https://gandhara.rferl.org/a/nato-envoy-says-alliance-to-continue-supporting-afghanistan/29290533.html>

Open Meeting of the Security Council, Briefing of Special Representative of the Secretary General Lakhdar Brahimi, 31 January 2003. Available at <http://www.un.org/News/dh/latest/afghan/brahimi31jan03.htm> (accessed 31 August 2006)

BBC “Afghanistan war: Trump’s allies and troop numbers” 22 August 2017
<http://www.bbc.com/news/world-4101426>

NATO and Afghanistan τελευταία ενημέρωση 10 Νοεμβρίου 2017 πηγή:
https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_8189.html

the United Nations’ Security Council (2001) “Resolution 1386, 20 December”,
[http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N01/708/55/PDF/N0170855.pdf?](http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N01/708/55/PDF/N0170855.pdf?OpenElement)
OpenElement, date accessed 17 May 2011

ISAF’s Strategic Vision 2008
https://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_8444.htm

Banerjee, Nipa Afghanistan’s Outlook for 2018 and beyond 29 Ιανουαρίου
<http://www.cepi-cips.ca/2018/01/29/afghanistans-outlook-for-2018-and-beyond>

Atta Mohammad Noor “Trump’s South Asia strategy and Afghanistan’s political stalemate : A way forward 27 Φεβρουαρίου 2018
<https://thediplomat.com/2018/02/trumps-south-asia-strategy-and-afghanistans-political-stalemate-a-way-forward/>

https://www.transparency.org/news/feature/corruption_perceptions_index_2017

<https://tradingeconomics.com/afghanistan/rural-population-percent-of-total-population-wb-data.html>

<https://www.amnesty.org/en/countries/asia-and-the-pacific/afghanistan/report-afghanistan/>

<https://www.cfr.org/event/us-strategy-afghanistan-and-pakistan>

<https://unama.unmissions.org>

<http://www.businessinsider.com/reagan-freedom-fighters-taliban-foreign-policy-2013-2>

<https://www.export.gov/article?id=Afghanistan-protection-of-property-rights>

Associated press 7 Ιανουαρίου 1998

<http://fundforpeace.org/fsi/myfsi/myfsi-country-analysis/>

<http://fundforpeace.org/fsi/indicators/>

Άρθρο από Thomas Reuters foundation news στις 10/07/2015 <http://news.trust.org>

UN Agenda for Peace, Report of the Secretary-General, para. 21. Available at

http://www.un.org/peace/reports/peace_operations/